

Riktlinjer för den ekonomiska politiken

Sammanfattning

Finansutskottet behandlar i detta betänkande 2012 års ekonomiska vårproposition (prop. 2011/12:100) om riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt de motioner som väckts med anledning av riktlinjerna och två motioner från den allmänna motionstiden. Utskottet tillstyrker regeringens förslag till riktlinjer och avstyrker oppositionspartiernas förslag i motsvarande delar. Utskottet avstyrker också motionerna från den allmänna motionstiden.

Finansutskottet behandlar också regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket i budgetpropositionen för 2012 (skr. 2011/12:148). Inga följdmotioner har väckts med anledning av skrivelsen. Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

I betänkandet finns fyra reservationer och ett särskilt yttrande.

Den ekonomiska utvecklingen

Efter en stark utveckling av svensk ekonomi under 2010 dämpades tillväxten markant under slutet av 2011. De statsfinansiella problemen i flera euroländer medförde att efterfrågan från omvärlden och därmed efterfrågan på svenska exportvaror dämpades kraftigt. Det finns emellertid indikatorer på en svag ökning av svensk export enligt Konjunkturbarometern för företag. Efterfrågan på exportvaror bedöms dock vara lägre än normalt vid konjunkturuppgångar. För 2013–2016 bedöms tillväxten öka med i genomsnitt 3,5 procent. Den viktigaste drivkraften bakom tillväxten blir sannolikt den inhemska efterfrågan. Osäkerheten om den framtida konjunkturutvecklingen är dock större än vanligt och riskerna för en svagare utveckling dominerar, framför allt till följd av utvecklingen inom euroområdet. Den svagare tillväxten innebär även en svag utveckling på arbetsmarknaden, och arbetslösheten beräknas till 7,8 procent 2012. I takt med att konjunkturen förbättras 2013 väntas också arbetsmarknaden återhämta sig.

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Som en följd av inbromsningen i svensk ekonomi förbättras inte den offentliga sektorns finansiella sparande lika snabbt som beräknades i budgetpropositionen för 2012.

Utskottet anser att Sverige skaffat sig bättre förutsättningar att hantera finans- och skuldkrisen genom att värna starka offentliga finanser, förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och förbättra förutsättningarna för företagande och rörlighet på bostadsmarknaden. Utskottet vill dock betona att Sveriges offentliga finanser är känsliga för förändringar i omvärlden och att riskerna för en mer negativ ekonomisk utveckling är betydande. Riskbilden är emellertid mindre negativ än den som redovisades i höstas. Givet riskbilden anser utskottet att det fortfarande finns behov av goda säkerhetsmarginaler. Det måste finnas utrymme att vidta ytterligare åtgärder för att stötta sysselsättningen och för att hantera en betydligt mer besvärlig situation på de finansiella marknaderna.

Sveriges offentliga finanser har en styrka och en stabilitet tack vare det finanspolitiska ramverket. Den breda uppslutning som finns om ramverket och dess tillämpning är mycket viktig för dess stabilitet och trovärdighet. Utskottet avvisar motionsförslag om att införa ett sysselsättningsmål i det finanspolitiska ramverket. Kvantitativa mål i sysselsättningspolitiken riskerar att ge sysselsättningspolitiken fel fokus samtidigt som det finanspolitiska ramverket blir mindre tydligt. Utskottet avvisar också motionsförslag om att parallellt med utgiftstaken fastställa en plan för utgifter i statsbudgeten av investeringskaraktär. En utveckling där mål införs för olika typer av utgifter riskerar att leda till en allvarligt försämrad budgetdisciplin. Utskottet anser dessutom att det redan i dag finns ett långsiktigt fokus i investeringsplanerna.

Utskottet delar regeringens bedömning att utrymmet för permanenta reformer är relativt begränsat och att det bör användas dels till åtgärder som motverkar att arbetslösheten biter sig fast, dels till vissa åtgärder som stärker ekonomins funktionssätt, förbättrar den ekonomiska standarden för utsatta grupper och förstärker välfärden. Utfallet av förhandlingarna om EU:s långtidsbudget kan komma att få stora återverkningar på det tillgängliga reformutrymmet i kommande budgetar.

Trots en delvis förbättrad situation på de europeiska finansiella marknaderna finns det fortfarande risker för det europeiska finansiella systemets stabilitet som skulle kunna bidra till instabilitet i den svenska ekonomin. Utskottet anser dock att Sverige står förhållandevis starkt. Utskottet konstaterar att det finns risker i banksystemet som bl.a. är förknippade med att den svenska banksektorn är stor i relation till ekonomins storlek. Utskottet delar regeringens bedömning att vid sidan av dessa risker utgör också hushållens förhållandevis höga skuldsättning en viss risk som manar till vaksamhet. En högre kapitaltäckning ökar bankernas motståndskraft mot finansiella kriser, och på det sättet stärks den finansiella stabiliteten. Utskottet välkomnar därför att regeringen inom EU drivit frågan att det ska vara

möjligt för enskilda medlemsstater i EU att lagstifta om högre kapitaltäckningskrav än vad som följer av minimikraven i Basel III och välkomnar den allmänna riktlinje om detta som nu beslutats i Ekofinrådet.

I likhet med regeringen anser utskottet att riktlinjen för den ekonomiska politiken även fortsättningsvis ska vara full sysselsättning. Utskottet kan konstatera att sysselsättningen och arbetskraftsdeltagandet ökade mellan 2006 och 2011 tack vare reformer som jobbskatteavdraget och sänkta socialavgifter, som stärkte arbetslinjen och företagsklimatet. Åren 2006–2011 ökade antalet sysselsatta med ca 213 000 personer och under 2011 minskade arbetslösheten med 38 000 personer. Trots att konjunkturen var betydligt sämre 2011 än 2006 ökade arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden för de flesta åldersgrupper. Arbetslösheten är emellertid fortfarande alltför hög, särskilt hos grupper med svagast fäste på arbetsmarknaden, och utskottet anser att det finns en risk att den biter sig fast. Särskilt fokus bör därför läggas på grupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden som unga och personer med utländsk bakgrund. En förutsättning för att minska ungdomsarbetslösheten är ett utbildningssystem av god kvalitet. Regeringen har arbetat intensivt och vidtagit omfattande reformer för att åtgärda brister och stärka kvaliteten i hela utbildningskedjan. Övergången från skola till arbetsliv ska ske så effektivt som möjligt. Lärlingsprovanställningar för ungdomar skulle också kunna vara en åtgärd för att minska ungdomsarbetslösheten.

Utskottet anser liksom regeringen att momssänkningen på restaurang- och cateringtjänster är en viktig åtgärd för att stärka ungas möjligheter att få jobb. Att avskaffa momssänkningen och slopa nedsättningen av socialavgifterna så som motionärerna föreslår riskerar enligt utskottet att leda till högre arbetslöshet och lägre sysselsättning.

För att förbättra rörligheten på arbetsmarknaden fortsätter regeringen reformarbetet för en bättre tillgång på bostäder och föreslår bl.a. ett höjt schablonavdrag för andrahandsuthyrning. Den kommande infrastrukturpropositionen kommer att behandla de framtida behoven inom transportsystemet.

Utskottet välkomnar regeringens fortsatta arbete med att vidta åtgärder för att främja företagande och företagsklimatet, bl.a. genom arbetet i Företagsskattekommittén med förslag om bl.a. sänkt bolagsskatt, skatteincitament för riskkapital och skatteincitament för forskning och utveckling. Regeringen kommer också att presentera en innovationsstrategi som syftar till att ytterligare förbättra förutsättningarna för innovation och förnyelse i näringslivet.

Utskottet delar regeringens syn att den gemensamt finansierade välfärden ska hålla hög kvalitet och komma alla till del. I en internationell jämförelse, konstaterar utskottet, har Sverige de minsta välfärds- och inkomstskillnaderna när man tar hänsyn till att vi tillhandahåller välfärdstjänster. Utskottet vill betona att lika höga krav ska gälla för såväl privata som offentliga verksamheter och att de högt ställda kraven måste kombinera-

ras med en uppföljning, utvärdering och granskning av dessa verksamheter. Utskottet välkomnar regeringens initiativ att komma till rätta med skatteplanering genom ränteavdrag, vilket bl.a. förekommer inom den skattefinansierade välfärdssektorn.

Utskottet välkomnar att regeringen även fortsättningsvis inriktar sin politik på att minska utanförskapet och öka drivkrafterna för att arbeta genom att t.ex. minska de mycket höga marginaleffekterna för de personer som har försörjningsstöd. Den långsiktigt bästa fördelningspolitiken är att ge fler möjlighet till ett eget arbete och att leva på sin lön.

Utskottet delar regeringens syn på vikten av att även i fortsättningen slå vakt om en generös migrationspolitik. Inom ramen för den reglerade invandringen ska rörligheten över gränserna underlättas. Migrationens utvecklings-effekter ska tillvaratas bättre och det internationella och europeiska samarbetet ska fördjupas. I Sveriges riksdag finns en bred uppslutning om att Sverige ska ha en human asylpolitik och erbjuda en fristad för dem som flyr undan förföljelse och förtryck. År 2008 infördes också möjligheten till arbetskraftsinvandring, vilket har gjort det möjligt för svenska arbetsgivare att bättre möta en brist på nyckelkompetens. Enligt utskottet är invandringen en stor och viktig resurs för Sverige.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att klimatförändringarna tillsammans med bevarandet av biologisk mångfald, havsmiljö och en giftfri miljö är de mest prioriterade miljöfrågorna. Regeringen lade i sin energi- och klimatöverenskommelse 2009 grunden för en långsiktig, hållbar och kostnadseffektiv klimatpolitik, anser utskottet. Det är centralt att använda sig av breda och teknikneutrala ekonomiska styrmedel för att klimatomålet ska nås. En av de största utmaningarna är transportsektorns omställning till långsiktig hållbarhet. Utskottet konstaterar att genom målmedvetna satsningar på koldioxidbeskattning, en miljöbilspremie, en supermiljöbilspremie och förändrade miljöbilsdefinitioner har andelen förnybara drivmedel ökat i transportsektorn. Utskottet konstaterar att energieffektivisering är en av de bästa och billigaste insatser vi kan göra för att klara klimatomställningen. Utskottet är därför mycket positivt till att ROT-avdraget kan användas för energieffektivisering och även till regeringens femåriga program för energieffektivisering i den energiintensiva industrin. Energiforskningen är en grundpelare i regeringens energipolitik och en förutsättning för att nå Sveriges högt satta mål på energi- och klimatområdet, anser utskottet.

Regeringens skrivelse 2011/12:148

Enligt utskottets mening ligger regeringens systematiska arbete med att förbättra redovisningen och tydligheten i de ekonomiska propositionerna på flera punkter i linje med de synpunkter som Riksrevisionen framfört i sina granskningar av regeringens tillämpning av det finanspolitiska ramverket. Utskottet anser liksom tidigare att det är många faktorer som ställs mot varandra i bedömningen av reformutrymmets storlek. Att kvantifiera effek-

ten av alla dessa faktorer skulle enligt utskottet ge uttryck för en exakthet som inte finns i verkligheten. Transparens handlar också om att regeringens redovisning görs enligt en i förväg bestämd struktur. Utskottet noterar att regeringen avser att utöka redovisningen av potentiell BNP i budgetpropositionen för 2013 i enlighet med Riksrevisionens synpunkter.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	8
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning	9
Vårpropositionens huvudsakliga innehåll	9
Motionernas huvudsakliga innehåll	10
Utskottens yttranden	13
Utskottets överväganden	14
1 Den makroekonomiska utvecklingen	14
1.1 Propositionen	14
1.2 Motionerna	19
1.3 Kompletterande information om den ekonomiska utvecklingen	21
2 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken	30
2.1 De offentliga finanserna	31
2.2 Finansiell stabilitet	46
2.3 Arbetsmarknad och tillväxt	49
2.4 Velfärden och kommunernas ekonomi	61
2.5 Energi, klimat och miljö	69
2.6 Yttranden från andra utskott	74
2.7 Finansutskottets ställningstagande till riktlinjerna	78
3 Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket i budgetpropositionen för 2012	92
Reservationer	96
1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (S)	96
2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (MP)	98
3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (SD)	101
4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (V)	103
Särskilt yttrande	107
Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket i budgetpropositionen för 2012, punkt 2 (V)	107
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	108
Proposition 2011/12:100	108
Följdmotioner med anledning av proposition 2011/12:100	108
Skrivelse 2011/12:148	111
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	111
<i>Bilaga 2</i>	
Skatteutskottets yttrande	112
<i>Bilaga 3</i>	
Arbetsmarknadsutskottets yttrande	141

Bilaga 4

Protokoll från öppen utfrågning om jobbskatteavdraget	175
---	-----

Bilaga 5

Protokoll från öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport	238
---	-----

Tabeller

Tabell 1.1 Nyckeltal 2011–2016	16
Tabell 1.2 Försörjningsbalans	16
Tabell 1.3 Alternativa scenarier för ekonomins utveckling	18
Tabell 1.4 Prognosjämförelse	24
Tabell 2.1 De offentliga finanserna	31
Tabell 2.2 Statens budgetsaldo och statsskulden	32
Tabell 2.3 Finansiellt sparande i offentlig sektor samt indikatorer för uppföljning av överskottsmålet	34
Tabell 2.4 Utgiftstak för staten och budgeteringsmarginal	36
Tabell 2.5 Kommunsektorns finanser	64

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Riksdagen godkänner regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:100 punkt 1 och avslår motionerna

2011/12:Fi15 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkandena 1–13,

2011/12:Fi16 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 1–30,

2011/12:Fi17 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–6,

2011/12:Fi18 av Mikael Damberg m.fl. (S),

2011/12:Fi238 av Jasenko Omanovic (S) och

2011/12:Fi255 av Betty Malmberg och Anne Marie Brodén (båda M).

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (MP)

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (V)

2. Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finansiella ramverket i budgetpropositionen för 2012

Riksdagen lägger skrivelse 2011/12:148 till handlingarna.

Stockholm den 7 juni 2012

På finansutskottets vägnar

Anna Kinberg Batra

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Kinberg Batra (M), Fredrik Olovsson (S), Pia Nilsson (S), Göran Pettersson (M), Jörgen Hellman (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Carl B Hamilton (FP), Per Åsling (C), Marie Nordén (S), Staffan Anger (M), Per Bolund (MP), Anders Sellström (KD), Erik Almqvist (SD), Ulla Andersson (V), Jörgen Andersson (M), Sven-Erik Bucht (S) och Maria Stenberg (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I det här betänkandet behandlar finansutskottet 2012 års ekonomiska vårproposition (prop. 2011/12:100). Finansutskottets behandling avser propositionens yrkande 1 om riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt de motioner som väckts med anledning av riktlinjerna. Propositionens övriga yrkanden behandlas av konstitutionsutskottet i betänkande 2011/12:KU24. De motioner som behandlas här är 2011/12:Fi18 (S), 2011/12:Fi16 (MP), 2011/12:Fi15 (SD) samt 2011/12:Fi17 (V). Därutöver behandlas två motioner från allmänna motionstiden: 2011/12:Fi238 (S) och 2011/12:Fi255 (M). En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1.

Skatteutskottet och arbetsmarknadsutskottet har yttrat sig över propositionen och motionerna. Yttrandena (2011/12:SkU6y och 2011/12:AU6y) finns i bilaga 2 och 3 i betänkandet.

Som ett led i beredningen av vårpropositionen höll finansutskottet tillsammans med skatteutskottet den 8 maj 2012 en offentlig utfrågning om jobbskatteavdragets effekter. Protokoll från denna utfrågning finns i bilaga 4.

Finanspolitiska rådet offentliggjorde sin rapport Svensk finanspolitik 2012 den 15 maj. Rapporten är ställd till regeringen och är således inte ett ärende för riksdagen. Utskottet har emellertid ändå skäl att beakta rapporten. Finansutskottet anordnade en offentlig utfrågning om rapporten den 24 maj med finansminister Anders Borg och företrädare för Finanspolitiska rådet, OECD och Saco. Protokoll från denna utfrågning finns i bilaga 5.

I betänkandet behandlas också regeringens skrivelse 2011/12:148 med anledning av Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket i budgetpropositionen för 2012 (RiR 2011:30). Inga följd-motioner har väckts med anledning av regeringens skrivelse.

Betänkandet är upplagt enligt följande. Inledningsvis presenteras vårpropositionens och motionernas huvudsakliga innehåll översiktligt. Därefter, i avsnitt 1, redogör utskottet för regeringens, oppositionspartiernas och utskottets syn på den ekonomiska utvecklingen. I avsnitt 2 behandlas riktlinjerna för den ekonomiska politiken tematiskt. I avsnitt 3 behandlas regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport.

Vårpropositionens huvudsakliga innehåll

Stabila offentliga finanser är en grundförutsättning för regeringens ekonomiska politik. Genom en ansvarsfull politik, där överskottsmålet upprätthålls och utgiftstaket inte överskrids, säkras enligt regeringen ordning och

reda i ekonomin och en fortsatt trygg grund för Sverige att möta framtida utmaningar på. För att ha tillräckliga resurser att hantera en eventuell fördjupad kris anser regeringen att Sverige har behov av goda säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna. Det viktigaste målet för regeringens ekonomiska politik är full sysselsättning. Alla människor ska ges en chans på arbetsmarknaden. Genom ökad sysselsättning och minskat utanförskap minskas klyftorna och sammanhållningen ökar. Full sysselsättning är också en förutsättning för att Sverige ska förbli ett konkurrenskraftigt land med en långsiktigt hållbar tillväxt. Sämre konjunktursikter i skuldskrisens spår försvagar utvecklingen på arbetsmarknaden. Därför finns det behov att i budgetpropositionen för 2013 föreslå vissa åtgärder som motverkar att arbetslösheten biter sig fast på en hög nivå. Regeringen bedömer dock inte att det ekonomiska läget är sådant att det nu finns behov av breda krisåtgärder. Det begränsade reformutrymmet bör användas till åtgärder som motverkar att arbetslösheten biter sig fast. Viktiga inslag är satsningar på utbildning, praktikplatser och andra åtgärder som rustar människor att komma i arbete. Utöver hanteringen av skuldskrisens direkta effekter behöver Sverige dessutom ta sig an viktiga utmaningar för en högre varaktig sysselsättning och lägre jämviktsarbetslöshet, för stärkt välfärd, förbättrade villkor för företagen och ett mer hållbart klimat. Regeringen aviserar också förslag för att uppnå en bättre tillgång på bostäder. Ett förstärkt jobbskatteavdrag, en höjning av den nedre skiktgränsen för statlig skatt och en översyn av företagsbeskattningen är reformambitioner för mandatperioden, som enligt regeringen genomförs när det finns reformutrymme och det ekonomiska läget tillåter och under förutsättning att viktiga reformer inom prioriterade välfärdsområden kan säkras. Under 2013 eller 2014 avser regeringen att återkomma med förslag om sänkt skatt för pensionärer, under förutsättning att det råder balans i de offentliga finanserna.

Motionernas huvudsakliga innehåll

Socialdemokraterna

Starka offentliga finanser är enligt motion 2011/12:Fi18 kärnan i Socialdemokraternas ekonomiska politik och full sysselsättning är det övergripande målet. Kraftfulla riktade utbildningsinsatser med syfte att lyfta så många unga som möjligt till gymnasiekompetens är nyckeln till att pressa tillbaka ungdomsarbetslösheten. Utbildningskontrakt för alla unga arbetslösa under 25 år som inte har fullgjort sina gymnasiestudier, traineeplatser och ett system med utbildningsvikariat ingår i de riktlinjer för den ekonomiska politiken som Socialdemokraterna föreslår. För personer med försörjningsstöd som börjar arbeta bör det införas en tidsbegränsad skattekreditering. Förbättrade försäkringar vid arbetslöshet och sjukförsäkring behövs. Den högre utbildningen är en hörnsten i Socialdemokraternas politik för fler jobb och växande företag. Utbyggnaden av högskolan och yrkeshögskolan

måste fortsätta och kvaliteten i utbildningen ska höjas. Läraryrkets status ska stärkas. För att dra nytta av allt det positiva som globaliseringen innebär krävs det politisk handling. En samverkansmodell bör utvecklas i dialog med näringslivet, akademien och de fackliga organisationerna med utgångspunkt i centrala framtidsutmaningar. En nationell innovationsberedning ska inrättas. För att förbättra riskkapitalförsörjningen bör en riskkapitalfond skapas och ett riskkapitalavdrag införas. En väl fungerande arbetsmarknad med en rörlig arbetskraft förutsätter en bostadsmarknad som präglas av rörlighet, tillgänglighet och låga trösklar. På lång sikt krävs en ökad nyproduktion. På kort sikt vill Socialdemokraterna utnyttja det befintliga bostadsbeståndet bättre genom att underlätta uthyrning av privatbostäder. Att öka investeringarna i infrastruktur när konjunkturen är svag är enligt Socialdemokraterna både klokt och ansvarsfullt. Motionärerna ser ett behov av att öka investeringarna i infrastrukturen, framför allt järnvägen. Det finanspolitiska ramverket ska utvecklas med ett mål för sysselsättningen. Det finns skäl att parallellt med de treåriga utgiftstaken fastställa någon form av plan för utgifter i statsbudgeten av investeringskaraktär, som infrastruktur, utbildning och forskning.

Miljöpartiet

Miljöpartiet föreslår i motion 2011/12:Fi16 riktlinjer för den ekonomiska politiken med fokus på sysselsättning, sammanhållning, miljöhänsyn och ansvarstagande. Arbetslösheten måste bekämpas, innovation och forskning främjas. Sverige bör satsa stort på ökad konkurrens och export inom miljötekniksektorn. För att skapa bättre förutsättningar för småföretagen föreslås en kraftig permanent sänkning av arbetsgivaravgiften och ett slopat sjuklöneansvar. För att ge unga en väg in på arbetsmarknaden föreslås traineeplatser inom näringslivet och välfärden samt nya platser i yrkesutbildningen och på yrkeshögskolan. Vidare föreslås att arbetsgivaravgiften slopas under ett år för den som anställer en ung arbetslös person. Den halverade momsen för restaurang- och cateringtjänster breddas till att även omfatta reparation av cyklar, kläder och skor. Miljöpartiet gör en storsatsning på lärares samlade kompetens-, yrkes- och löneutveckling på sammanlagt fem miljarder under mandatperioden. Åtgärder förordas för bättre kvalitet inom äldreomsorgen, eftersom alla har rätt till en trygg ålderdom på samma sätt som alla har rätt till en trygg barndom. Underhållsstödet och grundnivån i föräldraförsäkringen bör höjas. Miljöpartiet vill avskaffa regeringens reformer om vårdnadsbidrag och jämställdhetsbonus, som enligt motionärerna inte bidragit till ett mer jämställt föräldraskap. Sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen bör förstärkas. I det ekonomiska läge som Sverige befinner sig i anser Miljöpartiet att det är en klok politik att öka de offentliga investeringarna för att stärka Sveriges framtida konkurrenskraft. Miljöpartiet vill se en ny klimatlag som värnar naturens resurser, på samma sätt som det finanspolitiska ramverket värnar statens finanser. Mil-

jöskadliga subventioner ska fasas ut och satsningar på förnybar energi stimuleras. Utvecklingen av ny energiteknik ska uppmuntras bl.a. genom statligt utvecklingskapital.

Sverigedemokraterna

Sverigedemokraternas grundsyn enligt förslagen till riktlinjer för den ekonomiska politiken i motion 2011/12:Fi15, är att skattemedel i första hand ska användas till en god välfärd för svenska medborgare. Sverigedemokraterna ställer sig otvetydigt bakom de finanspolitiska hörnstenarna. Regeringen har fört en alltför passiv finanspolitik genom krisen, och för att komma till rätta med den höga arbetslösheten, inte minst för ungdomarna, förordas en storsatsning på lärlingsjobb, förenklade turordningsregler och en återställning av regeringens besparing på gymnasieskolan. Genom en bättre matchning skapas förutsättningar för Sveriges befintliga arbetskraft att möta den efterfrågan som finns på arbetsmarknaden. För att förhindra att de strukturella problemen på arbetsmarknaden ökar ytterligare föreslås att mer ansvarsfulla regler för såväl arbetskraftsinvandring som asyl- och anhöriginvandring införs. Den generella sänkningen av arbetsgivaravgiften och sänkningen av arbetsgivaravgiften för ungdomar ska återställas. För att förbättra för småföretagen bör arbetsgivaravgiften för små och medelstora företag sänkas. Restaurang- och cateringmomsen ska återställas och den s.k. pensionärsskatten avskaffas. Under förutsättning att finansieringen av ett femte jobbskatteavdrag sker genom en besparing på den enligt Sverigedemokraterna kostsamma massinvandringspolitiken är man beredd att diskutera frågan med regeringen. De betydande medel som invandringen varje år tar i anspråk kan i stället användas till att värna välfärdens kärna och åtgärda de befintliga bristerna inom vården, skolan och omsorgen. Det svenska biståndet ska effektiviseras och hållas på FN:s rekommenderade nivå på 0,7 procent av BNI. Sverigedemokraterna presenterar förslag om ett effektivare rättsväsen och en upprustning av det svenska försvaret samt förslag till en aktiv gruvpolitik. Dessutom vill man återförstatliga skolan, förbjuda friskolor att ta ut vinst och återreglera järnvägen. Ett omedelbart utträde ur EU förespråkas också.

Vänsterpartiet

För Vänsterpartiet, som presenterar sitt förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken i motion 2011/12:Fi17, är full sysselsättning det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Mitt i en konjunkturavmattning bedriver regeringen en åtstramande finanspolitik, trots att Sveriges statsfinanser är bland de starkaste i världen. Den svenska ekonomin präglas av hög arbetslöshet samtidigt som stora investeringar måste till. Investeringar i infrastruktur, energieffektivisering och ny teknik behövs för att ställa om ekonomin i en mer klimatvänlig riktning. Bostadsbristen i storstäderna behöver byggas bort och inom välfärden finns stora eftersatta behov. För att utveckla välfärden behövs stora satsningar på personal. En högre beman-

ning inom äldreomsorgen med prioritet för demensvården ska åstadkommas genom en öronmärkt satsning motsvarande 10 000 fler heltidstjänster. Statsbidragen till kommunerna ska värdesäkras. Den ekonomiska politiken ska bidra till minskade ekonomiska och sociala skillnader. Arbetslöshets- och socialförsäkringarna ska förstärkas. Vänsterpartiet vill höja ambitionerna i utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken och på så sätt bryta med regeringens strategi att sätta press på de lägsta lönerna. Arbetsförmedlingens verksamhet ska ha en inriktning som innebär att kompletterande aktörer och jobbcoacher avvecklas. Målsättningen med skattepolitiken är att få fler människor i arbete, trygga välfärden och skapa en hållbar utveckling. Jobbskatteavdraget ska stegvis avskaffas liksom den sänkta krogmomsen. HUS-avdraget ska rivas upp och ersättas med ett upprustningsstöd för flerfamiljshus samtidigt som det får en ny inriktning mot energieffektiviseringsåtgärder. Den nedsatta arbetsgivaravgiften för unga ska tas bort. Vänsterpartiet vill införa en engångsskatt för de fyra storbankerna 2013 som ska användas till en särskild satsning på utbildning för ungdomar. Regeringen ska tillsätta en parlamentarisk utredning i syfte att utarbeta en bankdelningslag. Vinstdrivande företag i vård, skola och omsorg ska förbjudas och järnvägen återregleras. Överskottsmålet och kommunernas balanskrav ska ersättas av mål om en budget i balans över en konjunkturcykel, och värdet av investeringar bör tydliggöras i budgetprocessen.

Utskottens yttranden

Skatteutskottet (2011/12:SkU6y) och arbetsmarknadsutskottet (2011/12:AU6y) har yttrat sig över propositionerna och motionerna. Skatteutskottet och arbetsmarknadsutskottet tillstyrker regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken och avstyrker oppositionspartiernas motioner. I båda yttrandena tillstyrker respektive oppositionsparti i var sin avvikande mening sitt förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Utskottets överväganden

1 Den makroekonomiska utvecklingen

Utskottets bedömning i korthet

Tillväxten i svensk ekonomi dämpades kraftigt under slutet av 2011. BNP-tillväxten bedöms falla från 3,9 procent 2010 till 0,4 procent 2012. Den statsfinansiella krisen i vissa euroländer har medfört en svagare global efterfrågan, vilket gav ett kraftigt fall i svensk export. Enligt Konjunkturinstitutet finns tecken på att svensk ekonomi återhämtar sig och stabiliseras 2012. Även nationalräkenskaperna indikerar detta med en BNP-tillväxt på 1,5 procent första kvartalet 2012 jämfört med motsvarande kvartal 2011. Även den globala utvecklingen återhämtar sig, även om den bedöms som skör enligt OECD och ekonomisk information som rör USA är motsägelsefull. Trots vissa tecken på en återhämtning både i Sverige och globalt kvarstår osäkerhet om framför allt den fortsatta utvecklingen i flera skuldtunga sydeuropeiska länder och Irland, vilket gör konjunkturutvecklingen svårbedömd även i fortsättningen. Prognoserna hittills indikerar dock en återhämtning i svensk ekonomi, som bedöms stabiliseras under 2012 för att därefter möjliggöra för BNP att växa med i genomsnitt 3,5 procent 2013–2016. Den viktigaste drivkraften för tillväxt 2013–2016 blir sannolikt den inhemska efterfrågan. Utvecklingen i den europeiska och svenska ekonomin återspeglar sig på arbetsmarknaden, som utvecklas svagt. Enligt nationalräkenskaperna ökade sysselsättningen med 0,8 procent första kvartalet 2012.

1.1 Propositionen

Internationell ekonomi och de finansiella marknaderna

Oron på de finansiella marknaderna avtog under inledningen av 2012. Enligt regeringen har stödåtgärder från Europeiska centralbanken (ECB) motverkat den finansiella stressen i banksektorn och därigenom har riskerna för en kraftig kreditåstramning minskat betydligt. Omfattande åstramnings- och reformprogram har antagits i euroländer med statsfinansiella problem. EU har beslutat om finansiella stabilitetsmekanismer, som Europeiska finansiella stabiliseringsfaciliteten (EFSF) och Europeiska finansiella stabiliseringsmekanismen (EFSM), och ett fördjupat ekonomisk-politiskt samarbete. Sommaren 2012 införs även en permanent

stabiliseringsmekanism, Europeiska stabilitetsmekanismen (ESM), som på sikt ska ersätta de tillfälliga lånefaciliteterna EFSF och EFSM. Enligt regeringen skapar åtgärderna förutsättningar för en fortsatt stabilisering av de finansiella marknaderna och ökad framtidsoptimism bland hushåll och företag.

Trots att oron på de finansiella marknaderna har avtagit och åtgärder har vidtagits för att motverka den statsfinansiella krisen är den internationella konjunkturutvecklingen fortfarande osäker. Euroområdet bedöms befinna sig i en mild recession 2012 till följd av en åtstramande finanspolitik, en svag inhemsk efterfrågan och en dämpad omvärldsefterfrågan. Först 2014 väntas återhämtningen ta fart i euroområdet. I USA finns det tecken på att konjunkturuppgången har inletts, t.ex. fallande arbetslöshet.

I euroområdet och i USA är penningpolitiken fortsatt mycket expansiv. Regeringens sammantagna bedömning är att den penningpolitik som förts av centralbankerna i euroområdet och USA har bidragit till att hålla marknadsräntor och ränteförväntningar på längre sikt på mycket låga nivåer.

Svensk efterfrågan och produktion

Efter en stark återhämtning under 2010 och första halvåret 2011 bromsade svensk ekonomi in kraftigt under slutet av 2011, och för första halvåret 2012 bedöms tillväxten bli svag. Inbromsningen beror framför allt på en minskad efterfrågan på svenska exportprodukter i spåren av de akuta statsfinansiella problemen i euroområdet. Även hushållens konsumtion dämpades under andra halvåret 2011. Dessutom har arbetsmarknadsläget försämrats, vilket ger en svag utveckling av de disponibla inkomsterna 2012. Tillväxtpotentialen i svensk ekonomi är emellertid god. Utvecklingen drivs dels av stigande produktivitet i näringslivet, dels av en ökning av den varaktiga sysselsättningen till följd av regeringens reformer på arbetsmarknadsområdet och den demografiska utvecklingen. Under andra halvåret 2012 blir tillväxten i Sverige gradvis starkare. Återhämtningen i omvärlden dämpas dock av bl.a. en åtstramande finanspolitik, vilket medför att efterfrågan på svenska exportvaror bedöms vara lägre än vad som varit normalt i tidigare konjunkturedgångar. I stället bedöms en stark ökning av hushållens konsumtion och investeringarna vara den viktigaste drivkraften bakom tillväxten 2013–2016. När sysselsättningen stiger och arbetslösheten minskar från 2013 och framåt ökar hushållens disponibla inkomster, vilket tillsammans med ett gradvis minskat sparande medför att konsumtionen ökar starkt 2013–2016.

Inbromsning i produktionen och det osäkra konjunkturläget leder till att företagen ökar investeringarna i långsam takt 2012. Förändringar i lagerinvesteringarna förstärker konjunkturavmattningen 2012. När det gäller den offentliga konsumtionen bedöms tillväxttakten bli svag 2012–2013, vilket huvudsakligen förklaras av en mer återhållsam utveckling av konsumtionen i kommunsektorn när de tillfälliga konjunkturstöden fasas ut och då återhämtningen på arbetsmarknaden tillfälligt avbryts. Den dämpade export-

tillväxten i kombination med en svag inhemsk efterfrågan leder till att importen ökar svagt 2012. Till följd av en stark krona ökar importen snabbare än exporten 2012, vilket minskar bytesbalansöverskottet 2012.

Den svaga efterfrågan i Sverige och omvärlden under slutet av 2011 har slagit mot produktionen i alla näringslivets branscher. Vissa indikatorer som t.ex. orderingång pekar på en svag ökning av produktionen i näringslivet under första halvåret 2012. Till skillnad från de flesta tidigare konjunkturuppgångar i Sverige väntas inte exportefterfrågan, och därmed inte industriproduktionen, vara en lika dominerande drivkraft de närmaste åren. I stället väntas en stark utveckling av den inhemska efterfrågan, vilket leder till att tjänstesektorn blir mer betydelsefull än i tidigare konjunkturuppgångar.

Tabell 1.1 Nyckeltal 2011–2016

Procentuell förändring

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
BNP	3,9	0,4	3,3	3,7	3,6	3,2
BNP-gap ¹	-1,0	-2,7	-2,1	-0,9	-0,4	0,0
Sysselsatta 15-74 år	2,1	-0,1	0,3	1,4	1,7	0,8
Arbetade timmar	2,3	-0,3	0,5	1,6	1,5	0,9
Produktivitet i näringslivet	2,4	1,3	3,2	2,3	1,9	2,0
Arbetslöshet ²	7,5	7,8	7,7	6,9	5,7	5,2
Löner ³	2,4	3,2	3,1	3,3	3,7	3,7
KPI, årsgenomsnitt	3,0	1,2	1,3	1,6	2,5	2,8
Reporänta vid årets slut	1,75	1,00	1,50	2,50	3,50	3,50

1. Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

2. I procent av arbetskraften, 15–74 år.

3. Mätt enligt konjunkturlönestatistiken.

Källa: 2012 års ekonomiska vårproposition.

Tabell 1.2 Försörjningsbalans

	Mdkr	Procentuell förändring, fasta priser					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hushållens konsumtion	1 611	2,1	1,5	3,6	3,7	3,4	3,2
Offentlig konsumtion	891	1,8	0,5	0,2	0,3	0,1	-0,1
Fasta bruttoinvesteringar	603	5,8	1,4	5,3	8,1	7,9	6,6
Lagerinvesteringar ¹	18	0,7	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Export	1 656	6,8	0,3	6,3	7,2	6,9	6,3
Import	1 447	6,1	0,4	6,1	7,5	7,2	6,6
BNP	3 331	3,9	0,4	3,3	3,7	3,6	3,2
BNP, kalenderkorrigerad		4,0	0,7	3,3	3,9	3,4	2,9

1. Bidrag till BNP-tillväxten, procentenheter.

Källa: 2012 års ekonomiska vårproposition.

Arbetsmarknaden

Inbromsningen i svensk ekonomi leder till att företagens behov av att öka antalet anställda minskar. Sysselsättningen bedöms sjunka marginellt under första halvåret 2012 och i princip vara oförändrad andra halvåret 2012. Företagen möter den tillfälligt svagare efterfrågan 2012 i stor utsträckning genom att dra ned på antalet arbetade timmar bland de som är anställda snarare än att minska antalet anställda, varför medelarbetstiden faller 2012. Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden bedöms vara lågt de närmaste åren. Den svaga faktiska utvecklingen av sysselsättningen 2012 i kombination med den stigande potentiella sysselsättningen medför att resursutnyttjandet fortsätter att minska 2012, vilket möjliggör att sysselsättningen kan öka starkt 2013–2016 när arbetskraftsefterfrågan tar fart, utan att det uppstår någon brist på arbetsmarknaden. Antalet sysselsatta bedöms stiga med ca 190 000 personer från 2011 till 2016 som en följd av konjunkturåterhämtningen, regeringens politik och ökningen av antalet personer i arbetsför ålder.

Efterfrågan på arbetskraft skiljer sig åt mellan branscher de närmaste åren. En allt större andel arbetar inom tjänstebanscher och bemanningspersonal blir en allt viktigare del av arbetsmarknaden.

Personer i arbetskraften har ökat kraftigt sedan finanskrisen 2008. För åren 2012–2016 bedöms antalet personer i arbetskraften öka betydligt långsammare. Sammantaget bedöms antalet personer i arbetskraften stiga med 80 000 personer från 2011 till 2016. Arbetslösheten bedöms stiga till ca 8 procent 2012. I takt med att sysselsättningen stiger under 2013 börjar även arbetslösheten åter att minska. Den väntas därefter avta i snabb takt till 5,2 procent 2016, vilket motsvarar 270 000 personer. Regeringens sammantagna bedömning är att strukturreformer som jobbskatteavdraget och förändringen av arbetslöshetsförsäkringen sänker jämviktsarbetslösheten med 1,5 procentenheter till år 2016.

Löner, inflation och reporänta

Det fortsatt låga resursutnyttjandet på arbetsmarknaden och konjunkturavmattningen hösten 2011 bidrog till måttliga löneökningar i industrins centrala avtal. Den relativt svaga produktivitetstillväxten under 2012 bidrar till att företagens möjligheter att klara kraftiga löneökningar är begränsade. I takt med att arbetsmarknaden förbättras stiger lönerna gradvis snabbare 2014–2016.

Det låga resursutnyttjandet i ekonomin som helhet 2012 medför ett lågt inflationstryck. Ett stigande resursutnyttjande, högre oljepriser och ökade enhetsarbetskostnader bedöms emellertid öka den underliggande inflationen (mätt som KPIF med fast ränta) 2015 och 2016. Inflationen mätt som KPI, väntas stiga kraftigare 2015 och 2016 till följd av stigande räntor.

Det låga inflationstrycket bedöms möjliggöra en låg reporänta de närmaste åren. Inbromsningen i den svenska ekonomin bedöms leda till att Riksbanken sänker reporäntan till 1,0 procent 2012. I takt med att ekono-

min återhämtar sig bedöms Riksbanken höja reporäntan. I slutet av 2015 bedöms reporäntan nå normala nivåer på 3,5 procent, vilket är cirka ett år innan resursutnyttjandet i ekonomin som helhet normaliseras.

Risker och alternativscenarier

Osäkerheten är stor när det gäller den framtida konjunkturutvecklingen, och det finns tydliga risker för både en sämre respektive en bättre utveckling. Sammantaget bedöms dock riskerna för en sämre utveckling överväga. En risk som dock avtagit under inledningen av 2012 är oron kring de europeiska bankernas möjlighet att finansiera sig på de finansiella marknaderna. Regeringen redovisar två alternativa scenarier för ekonomins utveckling (Tabell 1.3).

Tabell 1.3 Alternativa scenarier för ekonomins utveckling

	2012	2013	2014	2015	2016
BNP, procentuell förändring					
Alt. 1 Svagare internationell efterfrågan	0,4	2,1	2,8	4,4	3,6
Alt. 2 Högre potentiell produktivitet	0,5	3,9	4,5	4,2	3,6
<i>Huvudscenario</i>	<i>0,4</i>	<i>3,3</i>	<i>3,7</i>	<i>3,6</i>	<i>3,2</i>
Sysselsättning, procentuell förändring					
Alt. 1 Svagare internationell efterfrågan	-0,2	0,0	0,5	1,5	1,1
Alt. 2 Högre potentiell produktivitet	-0,1	0,3	1,5	1,9	0,9
<i>Huvudscenario</i>	<i>-0,1</i>	<i>0,3</i>	<i>1,4</i>	<i>1,7</i>	<i>0,8</i>
Arbetslöshet, % av arbetskraften					
Alt.1 Svagare internationell efterfrågan	7,9	8,0	8,1	7,1	6,4
Alt.2 Högre potentiell produktivitet	7,8	7,7	6,8	5,3	4,8
<i>Huvudscenario</i>	<i>7,8</i>	<i>7,7</i>	<i>6,9</i>	<i>5,7</i>	<i>5,2</i>
Offentligt finansiellt sparande, % av BNP					
Alt. 1 Svagare internationell efterfrågan	-0,3	0,1	1,0	2,4	3,0
Alt. 2 Högre potentiell produktivitet	-0,3	0,4	1,7	3,3	4,0
<i>Huvudscenario</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>1,6</i>	<i>3,0</i>	<i>3,7</i>

Källa: 2012 års ekonomiska vårproposition.

I alternativ 1 analyseras hur svensk ekonomi skulle påverkas av en svagare exportmarknad 2013–2014 än i huvudscenariot. Analysen bygger på att världsmarknadsefterfrågan antas öka långsammare 2013 och 2014, kronan apprecieras med 3 procent 2013 och 2014 samt att bankerna får högre finansieringskostnader. Den lägre exportefterfrågan och växelkursapprecieringen bidrar båda till en lägre exportutveckling. Den svagare exportutvecklingen medför att resursutnyttjandet i ekonomin som helhet minskar. Till följd av det låga resursutnyttjandet är inflationen låg under hela prognosperioden. Penningpolitiken blir därmed mer expansiv och Riksbanken förväntas sänka reporäntan. Hushållens konsumtion dämpas av den svagare arbetsmarknadsutvecklingen. Den lägre inflationen i konsumentpriserna

bidrar samtidigt till att hushållens reala disponibla inkomster och därmed även konsumtionen endast utvecklas marginellt svagare än huvudscenariot 2013–2016. Både antalet arbetade timmar och produktiviteten blir lägre 2013. Sammantaget bedöms en svagare världsekonomi innebära en mer utdragen lågkonjunktur i Sverige de närmaste åren, framför allt till följd av den svaga exportutvecklingen. I takt med att omvärldsefterfrågan tar fart ökar BNP snabbt 2015 och 2016.

I alternativscenariot 2 analyseras effekterna på Sveriges ekonomi av en genomsnittlig potentiell produktivitetsutveckling på 2,6 procent per år 2012–2016. Den högre produktiviteten i näringslivet innebär att en högre nivå på kapitalstocken kan öka företagens vinster. Exporttillväxten blir starkare. Samtidigt leder högre produktivitet till att reallönen ökar snabbare, vilket leder till att konsumtionen växer starkt. Den starkare efterfrågan leder till en bättre arbetsmarknadsutveckling och arbetslösheten sjunker. Högre privat konsumtion och högre vinster i företagen ökar statens skatteintäkter. Den offentliga sektorns finansiella sparande som andel av BNP blir därför högre per år 2013–2016.

1.2 Motionerna

Socialdemokraterna

I partimotion 2011/12:Fi18 av Mikael Damberg m.fl. (S) framhålls att Sveriges väg genom den globala krisen har präglats av tvära kast i bl.a. BNP-tillväxten. Sverige har dock lyckats upprätthålla starka offentliga finanser på ett sätt som få industriländer kan mäta sig med. Däremot anser motionärerna att den totala återhämtningen inte är exceptionell ur ett internationellt perspektiv utan Sverige ansluter sig i allt väsentligt till den breda mittklungan bland industriländer när det gäller tillväxt och sysselsättning perioden 2008–2011. I motionen framhålls att stora globala obalanser utgjorde motorn till den kreditexpansion i väst som fick ett abrupt slut i samband med att den globala finanskrisen inleddes 2008. Gemensamt för de länder som nu är indragna i den europeiska skuldkrisen är att den totala upplåningen har varit för hög. Enligt motionärerna har risken för en oordnad upplösning av den europeiska krisen påtagligt minskat under inledningen av 2012. Konjunkturutvecklingen under de kommande åren är emellertid enligt motionärerna svårbedömd. En tydlig och oroande tendens på arbetsmarknaden är att de med riktigt långa arbetslöshetstider ökar snabbt, vilket enligt motionärerna tyder på att det skett en försämring i matchningen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. I motionen framhålls också att ungdomsarbetslösheten i Sverige är en av de högsta i Europa.

Miljöpartiet

I partimotion 2011/12:Fi16 av Åsa Romson m.fl. (MP) framhålls att den globala ekonomin fortfarande befinner sig i ett mycket osäkert läge och att det finns en risk för att EU och IMF tvingas besluta om ytterligare stödpaket. Samtidigt framhålls att det finns vissa ljusglimtar i världskonjunkturen. Sammantaget bedöms dock de negativa riskerna dominera.

Enligt motionärerna är det av stor vikt att den europeiska banksektorn tar ansvar för den pågående skuldkrisen och agerar ansvarsfullt gentemot såväl privata som offentliga låntagare för att undvika framtida skuldkriser.

Motionärerna framhåller vidare att ungdomsarbetslösheten är hög och att antalet unga som varken arbetar eller studerar har ökat dramatiskt från 85 000 år 2007 till 127 000 år 2009.

Vidare framhålls i motionen att de svenska hushållens privata skuldsättning stigit dramatiskt och att EU-kommissionen riktar skarp kritik mot Sverige.

Sverigedemokraterna

Enligt partimotion 2011/12:Fi15 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) är den svenska ekonomin i ett europeiskt perspektiv tämligen stabil. Motionärerna ser ett antal tecken på att ekonomin vänder åt rätt håll. Exporten till euroområdet har på senare tid blivit lidande, vilket enligt motionärerna är ett stort hot mot den svenska ekonomin. Den stora utmaningen för svensk ekonomi är dock att få bukt med arbetslösheten och då i synnerhet ungdomsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten.

Det enskilt största hotet mot svensk ekonomi är enligt motionärerna situationen i euroområdet. Lågkonjunkturen i Europa bedöms sannolikt bli långvarig medan de strukturella obalanserna kvarstår.

Vänsterpartiet

I partimotion 2011/12:Fi17 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) framhålls att den ekonomiska utvecklingen under de senaste åren har präglats av följderna av finanskrisen 2008. Eurokrisen är i dagsläget fortfarande akut och konjunkturutsikterna för euroområdet de närmaste åren bedöms som mycket svaga. Sammantaget beräknas global BNP växa med 3,4 procent för innevarande år och med 4,1 procent under 2013.

Den globala efterfrågan på svenska produkter är fortsatt relativt svag och den inhemska efterfrågan kommer därmed att spela en större roll än vanligt för hur den svenska konjunkturen utvecklas.

Bostadsprisernas utveckling och hushållens skuldsättning är enligt motionärerna ett potentiellt hot mot den finansiella stabiliteten och för den reala makroekonomiska utvecklingen.

I motionen framhålls begynnande strukturproblem i den svenska ekonomin med stagnerad produktivitet, för låga investeringar och tappade exportmarknadsandelar. Långtidsarbetslösheten är enligt motionärerna det allvarligaste problemet på arbetsmarknaden.

1.3 Kompletterande information om den ekonomiska utvecklingen

IMF:s World Economic Outlook, april 2012

Till följd av en svag aktivitet i ekonomin under slutet av 2011 och början av 2012 beräknas tillväxten i världsekonomin minska från 4 procent 2011 till 3,5 procent 2012. För de flesta ekonomier inklusive euroområdet förväntas en starkare tillväxt än med de bedömningar som gjordes i januari 2012. För 2013 förväntas tillväxten i världsekonomin åter växa till ca 4 procent. För 2012 beräknas dock euroområdet gå in i en svag nedgång till följd av statsskuldskrisen, den generella förtroendekrisen, effekterna av bankernas skuldavveckling på den reala ekonomin och effekterna av budgetkonsolidering. En förbättrad aktivitet i USA under andra halvåret 2011 och en politik i euroområdet som svar på den allt djupare ekonomiska krisen har dock minskat hotet om en kraftig global nedgång. Förbättringarna bedöms emellertid som mycket bräckliga. Den största oron är utvecklingen av eurokrisen. Andra risker som nämns är geopolitiska osäkerheter som driver upp oljepriset. En alltför stram makroekonomisk politik anses kunna leda till en varaktig deflation eller en längre period av mycket svag ekonomisk aktivitet. Vidare nämns latent risker som störningar i de globala obligations- och valutamarknaderna som följd av höga budgetunderskott och skulder i Japan och USA. Men tillväxten kan också bli bättre än beräknat om t.ex. politiken förbättras ytterligare, de ekonomiska förutsättningarna fortsätter att utvecklas positivt och de geopolitiska spänningarna minskar. Osäkerheten kring utvecklingen bedöms vara stor.

IMF:s artikel IV-konsultation, maj 2012

IMF har avslutat sin årliga översyn av det ekonomiska läget i Sverige. Enligt IMF:s uttalande har Sverige som ett resultat av robusta politiska ramar och hållbara reformer länge säkrat en stark tillväxt, låg inflation, en nedåtgående arbetslöshet, stigande inkomster och en stark bytesbalans. Tillväxtutsikterna ser emellertid dystra ut enligt IMF. Detta mot bakgrund av att Sverige är en liten öppen ekonomi där 2/3 av exporten går till Europa. IMF bedömer att BNP-tillväxten för 2012 blir mellan 0 och 1 procent. Nedåtriskerna för dessa prognoser bedömer IMF vara betydande. Riksbanken har satt reporäntan på en lämplig nivå på 1,5 procent med tanke på inflationsutsikterna, blygsamt kostnadstryck och tillfällig nedgång i efterfrågan. IMF anser att det finns flera utmaningar för Sverige bl.a. när det gäller

finansiell stabilitet där olika finansiella sårbarheter är uppenbara. IMF pekar bl.a. på att Sverige har ett stort finansiellt system i förhållande till BNP, ett banksystem som är direkt exponerat mot många europeiska ekonomier, hög skuldsättning bland hushållen och en hög andel amorteringsfria lån.

OECD:s Economic Outlook, maj 2012

OECD prognostiserar att världsekonomin växer med 3,4 procent i år och med 4,2 procent 2013 (OECD Economic Outlook, 23 maj 2012.) OECD-ländernas BNP väntas öka med 1,6 procent i år och med 2,2 procent 2013. I USA är det den privata sektorns efterfrågan som förväntas öka aktiviteten i ekonomin. BNP-tillväxten bedöms till 2,4 procent i år och 2,6 procent 2013. I Japan förväntas BNP-tillväxten uppgå till 2,2 procent i år och 1,5 procent 2013. För 2012 är det återuppbyggnaden efter naturkatastrofen som förklarar tillväxten. När återuppbyggnaden avtar 2013 sjunker tillväxten något och exporten bedöms vara det som bidrar till tillväxten.

I euroområdet väntas BNP krympa med 0,1 procent i år och öka med upp till 0,9 procent år 2013. Enligt OECD bedöms aktiviteten vara fortsatt stark i de flesta tillväxtekonomin. Det finns emellertid politiska utmaningar som varierar mellan länderna, bl.a. inflationen. En lägre inflation ger ett politiskt utrymme i vissa länder som skulle kunna användas för att upprätthålla aktiviteten i ekonomin. Krisen i euroområdet anses emellertid fortfarande vara den enskilt största nedåtrisen mot utsikterna för världsekonomin. En annan allvarlig nedåtrisk som nämns är försämring av utbudsförhållandena på oljemarknaden som skulle kunna leda till ökade oljepriser på kort sikt.

OECD:s tillväxtprognos för Sverige är 0,6 procent i år och 2,8 procent 2013. Tillväxten väntas bli måttlig i år men starkare 2013 när världshandeln återfår styrka. Med gott om ledig kapacitet bör enligt OECD den underliggande inflationen i Sverige förbli dämpad. Vidare anser OECD att inriktningen på penningpolitiken bör vara ackommoderande.

Finanspolitiska rådets rapport 2012

Enligt Finanspolitiska rådet visar deras kalkyler på att en nedgång av den inhemska efterfrågan får större återverkningar på de offentliga finanserna än ett fall i exportefterfrågan. Rådets beräkningar tyder på att de svenska offentliga finanserna inte allvarligt skulle påverkas vid en temporär minskning av exporten. Däremot skulle en allvarlig fördjupad europeisk kris kunna få omfattande negativa konsekvenser för svensk ekonomi.

Regeringens prognos jämfört med Konjunkturinstitutets (KI) och Riksbankens

I tabell 1.4 jämförs regeringens prognos över svensk ekonomi med bedömningar från KI (Konjunkturläget mars 2012) och Riksbanken (Penningpolitisk uppföljning, april 2012). KI:s prognos är publicerad cirka två veckor före regeringens och Riksbankens knappt en vecka efter regeringens. Både KI och Riksbanken har samma BNP-prognos som regeringen 2012. Däremot prognostiserar båda en svagare BNP-tillväxt 2013 jämfört med regeringen, i synnerhet Riksbanken vars BNP-prognos är 1,4 procent lägre än regeringens. De svagare tillväxtprognoserna förklaras främst av en svagare konsumtionstillväxt och ett lägre bidrag från utrikeshandeln jämfört med regeringen. Bedömningen av arbetslösheten är i stort sett densamma hos KI, Riksbanken och regeringen. Regeringens inflationsprognos är densamma som Riksbankens för 2012. KI har en något högre prognos. För 2013 och 2014 har Riksbanken däremot en högre inflationsprognos jämfört med regeringen och KI, vilket förklaras av en högre reporänta. Regeringens prognos över offentligt finansiellt sparande ligger i linje med både KI:s och Riksbankens prognos 2012 och 2013. Däremot har Riksbanken en betydligt lägre prognos för 2014, vilket förklaras av att Riksbanken gjort en ny bedömning av finanspolitiken där bedömningen är att regeringen lägger en större vikt än tidigare vid att nå överskott i de offentliga finanserna.

Enligt KI finns det flera tecken på att ekonomin nu vänder uppåt. Bland annat stigande börskurser, ökad industriproduktion, ökad varuexport samt stigande obligationsräntor i länder som Tyskland, Sverige och USA, vilket kan ses som ett uttryck för ökad optimism om framtida tillväxt. Osäkerheten om hur statsskuldskrisen i euroområdet kommer att utvecklas bedöms dock fortfarande som stor, varför BNP-tillväxten bedöms bli dämpad under det första halvåret 2012. Arbetslösheten bedöms därför stiga ännu en tid. Den tröga återhämtningen i omvärlden gör att den inhemska efterfrågan blir en viktigare drivkraft för ekonomin än vanligt. Arbetslösheten bedöms bli fortsatt hög under lång tid. Antalet sysselsatta faller under första halvåret 2012 för att sedan bromsa upp. I slutet av 2012 när ekonomin bedöms återhämta sig börjar sysselsättningen öka igen. Även om sysselsättningen ökar i snabbare takt 2013 fortsätter arbetslösheten att vara hög, vilket bl.a. förklaras av att arbetskraftsutbudet varit högt i förhållande till arbetsmarknadsläget de senaste åren.

Tabell 1.4 Prognosjämförelse

	2012	2013	2014	2015	2016
BNP, årlig procentuell förändring					
Regeringen	0,4	3,3	3,7	3,6	3,2
Konjunkturinstitutet	0,4	2,5			
Riksbanken	0,4	1,9	2,8		
Inflation, årsgenomsnitt					
Regeringen	1,2	1,3	1,6	2,5	2,8
Konjunkturinstitutet	1,5	1,4			
Riksbanken	1,2	1,9	2,9		
Arbetslöshet, % av arbetskraften					
Regeringen	7,8	7,7	6,9	5,7	5,2
Konjunkturinstitutet ¹	7,7	7,7			
Riksbanken	7,7	7,7	6,9		
Offentligt finansiellt sparande, % av BNP					
Regeringen	-0,3	0,3	1,6	3,0	3,7
Konjunkturinstitutet	-0,4	0,2			
Riksbanken	-0,1	0,2	0,9		

Anm. Regeringens prognos publicerades den 12 april, Konjunkturinstitutets den 28 mars, Riksbankens den 18 april.

1. Konjunkturinstitutets arbetslöshetssiffror avser ålderskategorin 16–64 år, medan regeringens och Riksbankens siffror avser 16–74 år.

Källor: 2012 års ekonomiska vårproposition, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Av Riksbankens uppföljning framgår att svensk BNP minskade under fjärde kvartalet 2011, vilket främst berodde på att exporten föll kraftigt. Sedan dess bedöms läget ha ljusnat, och förtroendet hos företag och hushåll samt utvecklingen av detaljhandeln och varuexporten tyder på att efterfrågan åter ökar under inledningen av 2012. Tillväxten bedöms emellertid bli långsammare än normalt för att sedan ta fart 2013. Arbetslösheten bedöms stiga något det närmaste året för att sedan falla tillbaka under 2013 och 2014. Inflationsläget är lågt men bedöms tillta i takt med att konjunkturen förbättras.

Aktuella siffror över läget i ekonomin

Enligt *nationalräkenskaperna* ökade BNP med 1,5 procent under första kvartalet 2012 jämfört med första kvartalet 2011. Säsongsrensats och jämfört med fjärde kvartalet 2011 blev ökningen 0,8 procent. Det starkaste bidraget till BNP-utvecklingen kom från fasta bruttoinvesteringar främst inom gruvnäring och energiområdet.

Hushållskonsumtionen ökade med 2,1 procent jämfört med första kvartalet 2011, vilket är en oförändrad ökningstakt jämfört med fjolåret. Bidraget till BNP-tillväxten blev 1,0 procentenheter.

Exporten ökade med 1,7 procent medan importen minskade med 0,1 procent jämfört med samma kvartal föregående år. Exportnettot gav ett positivt bidrag till BNP-tillväxten med 0,9 procentenheter.

Näringslivets produktion ökade med 1,9 procent. De varuproducerande branscherna stod för ännu ett svagt kvartal medan de tjänsteproducerande branscherna däremot fortsatte att växa med god fart. Produktionen i de varuproducerande branscherna minskade med 0,7 procent medan den ökade med 3,4 procent i de tjänsteproducerande branscherna.

Antalet sysselsatta i hela ekonomin ökade med 0,8 procent, antalet arbetade timmar ökade med 1,0 procent och medelarbetstiden ökade med 0,2 procent jämfört med motsvarande kvartal 2011. I näringslivet ökade antalet arbetade timmar med 1,3 procent, vilket till stor del förklaras av tjänstebranschens starka utveckling. Inom de offentliga myndigheterna ökade antalet arbetade timmar med 0,3 procent. Det första kvartalet 2012 var arbetsproduktiviteten oförändrad inom näringslivet.

Hushållens disponibla inkomster ökade med 3,6 procent i löpande priser jämfört med första kvartalet 2011. Rensat för inflation ökade de disponibla inkomsterna med 1,2 procent. Hushållens finansiella sparande minskade med 3,5 miljarder kronor och uppgick till 27 miljarder kronor i löpande priser. Sparkvoten, exklusive sparande i premie- och tjänstepensioner, var negativ och uppgick till -0,9 procent. (Källa: SCB, publicerad den 29 maj 2012.)

Försäljningsvolym, detaljhandeln minskade med 1,3 procent april jämfört med april förra året i löpande priser. Dagligvaruhandeln minskade med 0,9 procent och sällanköpsvaruhandeln med 1,9 procent i löpande priser. Mellan mars och april 2012 minskade försäljningsvolymen med 0,2 procent. (Källa: HUI/SCB, publicerad den 28 maj.)

Industrins kapacitetsutnyttjande ökade med 0,7 procentenheter till 88,4 procent i säsongsrensade tal under första kvartalet 2012 jämfört med fjärde kvartalet 2011. På årsbasis minskade den totala industrins totala kapacitetsutnyttjande. Jämfört med första kvartalet förra året har kapacitetsutnyttjandet minskat med 0,4 procentenheter till 88,1 procent, i kalenderkorrigerade tal. (Källa: SCB, publicerad den 14 maj 2012.)

Industriföretagens investeringsplaner för 2012 väntas bli oförändrade jämfört med 2011. De totala investeringarna bedöms därmed komma att hamna på samma nivåer som i fjol. Volymförändringarna är spridda mellan industrisektorn, t.ex. finns det förväntningar om volymökningar inom transportmedelsindustrin och gruvnäringen medan det finns förväntade volymminskningar t.ex. inom trävaruindustrin samt inom stål- och metallframställning.

Enligt *Konjunkturbarometern för företagen* backade konfidensindikatorn för näringslivet som helhet med en enhet i april efter ökningen med tolv enheter månaden innan. Indikatorn ligger två enheter över det historiska genomsnittet. I tillverkningsindustrin var orderingången i stort sett oförändrad under första kvartalet i år. Även produktionsvolymen var i stort sett oförändrad under första kvartalet 2012. Industriföretagen är relativt optimistiska inför andra kvartalet. Orderingången från exportmarknaden väntas stiga påtagligt och även från hemmamarknaden förutses efterfrågan öka.

Drygt 30 procent av byggföretagen uppger att brist på arbetskraft är det främsta hindret för verksamheten. För flertalet husbyggare är i stället otillräcklig efterfrågan den faktor som begränsar verksamheten. På ett års sikt är byggsektorn relativt återhållsam i sina förväntningar, och företagen räknar med att efterfrågan på byggmarknaden blir ungefär oförändrad. Försäljningen inom detaljhandeln steg något under första kvartalet efter ett par kvartal med oförändrade volymer. Sammantaget är försäljningssituationen inom handeln relativt god och ca 80 procent av företagen är nöjda med läget. Handeln räknar med att försäljningen fortsätter att öka under andra kvartalet i år. I de privata tjänstenäringarna har efterfrågan återigen ökat under första kvartalet i år efter två svaga kvartal dessförinnan. Sysselsättningen har totalt sett ökat något under första kvartalet. Bristen på arbetskraft har samtidigt fortsatt att minska och 14 procent av tjänsteföretagen uppger nu att arbetskraftsbrist är det främsta hindret för verksamheten. Endast ett fåtal branscher har påtagliga rekryteringsproblem och situationen är besvärligast för tekniska konsulter där 60 procent av företagen anger arbetskraftsbrist som främsta hinder. Tjänsteföretagen räknar med att såväl efterfrågan som sysselsättningen stiger ytterligare under andra kvartalet i år. Sammantaget inom näringslivet har sysselsättningen ökat något, och företagen räknar med ytterligare nyrekryteringar de närmaste månaderna. (Källa: Konjunkturinstitutet, publicerad den 26 april 2012.)

Enligt *Konjunkturbarometern för hushåll* ljusnade hushållens syn på det ekonomiska läget ytterligare mellan mars och april. Hushållens förtroendeindikator (CCI) som mäter synen på den egna och den svenska ekonomin steg med närmare fem enheter, från 0,0 till 4,7. Därmed har CCI ökat med drygt tolv enheter sedan december 2011 och närmar sig nu det historiska genomsnittet. Det är synen på såväl den egna som den svenska ekonomin som har ljusnat. Hushållens pessimism om utvecklingen på arbetsmarknaden har minskat betydligt jämfört med tidigare i år och inställningen till att köpa kapitalvaror är mindre negativ. Hushållens förväntningar på inflationen på tolv månaders sikt uppgår till 3,0 procent i april jämfört med 2,8 procent i mars. Även löneförväntningarna har ökat något, till 2,9 procent från 2,8 procent förra månaden. Hushållens förväntningar på den rörliga bostadsräntan om ett år ligger oförändrade på 4 procent. Däremot har förväntningarna på två och fem års sikt justerats upp marginellt jämfört med förra månaden. (Källa: Konjunkturinstitutet, publicerad den 26 april 2012.)

Enligt arbetskraftsundersökningen var i april 4 609 000 personer i åldern 15–74 år sysselsatta, vilket är en ökning med 8 000 personer jämfört med april 2011. Förändringen mellan åren är dock inte statistiskt säkerställd. Arbetslösheten var 7,8 procent eller 7,3 procent säsongsrensad. Sysselsättningsgraden, dvs. andelen av befolkningen som är sysselsatt, var 65,5 procent säsongsrensad. Sysselsättningen ökade mest bland kvinnor. Antalet arbetslösa uppgick i april till 390 000, vilket är 6 000 personer färre än i april 2011. Inte heller denna förändring är statistiskt säkerställd.

Bland ungdomar, 15–24 år, var 153 000 personer arbetslösa i april 2012, vilket motsvarar en arbetslöshet på 25,1 procent. Detta är 5 000 färre än i april 2011, dock inte statistiskt säkerställt. Av de arbetslösa ungdomarna var 94 000 heltidsstuderande. I april 2012 var 113 000 personer mellan 15 och 74 år långtidsarbetslösa, vilket är 8 000 personer färre än i april 2011. Förändringen är inte statistiskt säkerställd. (Källa: SCB, publicerad den 23 maj 2012.)

Enligt Arbetsförmedlingens *månadsstatistik* anmälades totalt 60 000 nya lediga platser i april, vilket var 2 000 färre än motsvarande månad 2011. Under samma månad fick 48 000 någon form av arbete, vilket är ca 4 000 färre än för ett år sedan. (Källa: Arbetsförmedlingen, publicerad den 11 maj 2012.)

Löneutvecklingen i ekonomin som helhet var 2,2 procent i februari enligt konjunkturlönestatistiken. I näringslivet ökade lönerna med 2,5 procent, i kommunsektorn med 2,0 procent medan löneutvecklingen i staten var 0,7 procent. (Källa: Medlingsinstitutet, publicerad den 3 maj 2012.)

Inflationstakten, dvs. förändringen under de senaste tolv månaderna var 1,3 procent i april, vilket är en nedgång från mars då den var 1,5 procent. Under samma period förra året ökade konsumentpriserna med 0,4 procent. (Källa: SCB, publicerad den 10 maj 2012.)

Enligt sparbarometern var *hushållens finansiella sparande* 31 miljarder kronor första kvartalet 2012. Det bedöms vara ovanligt högt för att vara ett första kvartal. Skuldökningen har fortsatt att mattas av och hushållen fortsatte att spara i bankkonton. Under årets första tre månader fortsatte hushållen att teckna nya lån i högre takt än vad de amorterade, vilket ledde till en låneökning på 27 miljarder. Det var dock den lägsta låneökningen på åtta år. Framför allt är det hushållens låneökning hos bostadsinstitut som fortsatt att minska. Under årets första kvartal ökade hushållens belåningar hos bostadsinstituten med 11 miljarder. Den årliga låneökningstakten totalt för alla typer av lån ligger nu på 5 procent. År 2008 var ökningstakten 10 procent. (Källa: SCB och Finansinspektionen, publicerad den 21 maj 2011.)

Enligt finansmarknadsstatistiken hade *hushållens lån* i monetära finansinstitut (MFI) i mars en årlig tillväxttakt på 5,0 procent, vilket är samma nivå som i februari. I mars 2011 var tillväxttakten 7,3 procent. Hushållens lån hos MFI uppgick i mars till 2 672 miljarder kronor. Av detta svarar bostadslån för 2 144 miljarder kronor eller ca 80 procent. (Källa: SCB:s finansmarknadsstatistik, publicerad den 30 april 2012.)

Reporäntan lämnades oförändrad på 1,5 procent vid Riksbankens penningpolitiska möte i april. (Källa: Riksbanken, publicerad den 17 april 2012.)

Situationen i Grekland

Grekland går till nyval den 17 juni. Landet saknar därmed politisk stabilitet. En interimregering tar över styret av landet efter en teknokratledd regering, med Lucas Papademos som chef (bankekonomen och den före

detta ECB-ledamoten). Före valet beslutade Papademos med stöd av en majoritet i Greklands parlament om stora åtstramningar för att få nödlån från EU och IMF. Partierna som stödde Papademos, konservativa Ny demokrati och socialistiska Pasok, tappade många väljare i valet den 6 maj, när en stor majoritet i stället valde att rösta på partier som vill riva upp stödprogrammet från EU och IMF. Övriga euroländer har hotat med indragna lån om stödprogrammen inte fullföljs. Greklands statskassa kan därmed ta slut till sommaren. Med oro över utvecklingen har grekiska företag och hushåll börjat tömma bankkonton. Sedan hösten 2009 har grekiska banker tappat nästan en tredjedel av sina privata insättningar, ca 70 miljarder euro.

1.4 Finansutskottets bedömning

Efter en stark utveckling av tillväxten under 2010 och under större delen av 2011 dämpades tillväxten i svensk ekonomi under slutet av 2011. I propositionen bedöms tillväxten falla från 3,9 procent 2010 till 0,4 procent 2012. Den svagare tillväxten förklaras framför allt av ett kraftigt fall i exporten till följd av den svagare europeiska och nordamerikanska efterfrågan. Tillväxtpotentialen bedöms emellertid som god, vilket också stöds av uppgifter från bl.a. nationalräkenskaperna som åter visar på en god tillväxt i den svenska ekonomiska aktiviteten. BNP ökade med 1,5 procent första kvartalet 2012 jämfört med samma kvartal 2011. Även Konjunkturinstitutets barometerindikator tyder på att tillväxten i svensk ekonomi återhämtar sig och stabiliseras. Läget i svensk ekonomi ser därmed något ljusare ut än vad tidigare prognoser indikerade. För åren 2013 till 2016 bedöms tillväxten öka med i genomsnitt 3,5 procent.

Tillväxten i den globala ekonomin återhämtar sig enligt bl.a. OECD, även om den bedöms som skör och den ekonomiska informationen rörande USA är motsägelsefull. Det är framför allt åtstramningsåtgärder i de statsfinansiellt svaga euroländerna som verkar fortsatt dämpande på efterfrågan i OECD-länderna, vilket bidrar till en svag BNP-tillväxt. Det finns emellertid enligt Konjunkturinstitutet en stark återhämtningspotential i form av en expansiv penningpolitik i de stora ekonomierna, styrräntor som ligger nära noll, lediga resurser och ett uppdämt konsumtions- och investeringsbehov. Detta bidrar enligt Konjunkturinstitutet till en återhämtning i OECD-länderna under slutet av 2012.

Trots tecken på en återhämtning utgör statsskuldskriser i länder som Grekland, Italien, Spanien, Portugal, Irland och Cypern osäkerheter som gör konjunkturutvecklingen svårbedömd. Skuldutvecklingen i Spanien och Italien riskerar att dra ned tillväxten i Europa. Även utvecklingen i Grekland är en osäkerhet. En annan riskfaktor är stigande energipriser som skulle kunna dämpa tillväxten i tillväxtekonomier och i USA. Som OECD också skriver i sin senaste rapport bedöms krisen i euroområdet vara den enskilt största risken för utsikterna i världsekonomin. Sverige är ett litet utlandsexponerat land som inte kan frikoppla sig från utvecklingen i andra

länder. Det innebär att läget kan förändras snabbt. Dessutom är det svenska banksystemet stort i relation till BNP och är beroende av fortlöpande tillgång till internationell finansiering.

Hittills redovisade prognoser och utfall över den ekonomiska utvecklingen indikerar emellertid att svensk ekonomi återhämtar sig och stabiliseras under 2012. Sammantaget bedöms dock fortfarande riskerna för en svagare utveckling som betydande.

Den viktigaste drivkraften för tillväxten 2013–2016 blir sannolikt den inhemska efterfrågan dvs. hushållens och företagens konsumtion och investeringar. Enligt Handelns utredningsinstitut är försäljningstrenden stigande, vilket kommer att återspeglas i detaljhandeln där 2012 bedöms bli ett år av stabil återhämtning. Även nationalräkenskaperna visade på en ökad hushållskonsumtion med 2,1 procent för första kvartalet 2012.

Den svenska exporten fortsatte att visa på positiva utvecklingstal trots den svaga tillväxten i OECD. Enligt nationalräkenskaperna ökade exporten med 1,7 procent det första kvartalet 2012. Regeringens bedömning är att efterfrågan på svenska exportvaror kommer att bli lägre än vad som varit normalt vid tidigare konjunkturuppgångar.

Utvecklingen i den svenska ekonomin återspeglar sig även på arbetsmarknaden. Ökningen av sysselsättningen dämpades under 2011 och bedöms i princip bli oförändrad 2012, vilket också den senaste rapporten från arbetskraftsundersökningen (AKU) visar. Utvecklingen i april 2012 visar ingen påtaglig förändring på den svenska arbetsmarknaden jämfört med april 2011. Samtidigt noteras en svagt positiv utveckling av sysselsättningen under de senaste månaderna, trots osäkerheten i omvärlden. Enligt nationalräkenskaperna fortsätter sysselsättningen att öka men i en svagare takt än tidigare. Jämfört med första kvartalet 2011 ökade antalet sysselsatta med 0,8 procent första kvartalet 2012, vilket motsvarar 35 000 personer.

Regeringen bedömer att arbetslösheten stiger från 7,5 procent 2011 till 7,8 procent 2012. I takt med att konjunkturen förbättras under 2013 väntas dock arbetsmarknaden återhämta sig. Utskottet kan konstatera att regeringens prognos över arbetslösheten ligger i linje med såväl Konjunkturinstitutet som Riksbanken. Ett lågt resursutnyttjande på arbetsmarknaden och avmattningen i konjunkturen under 2012 kan väntas resultera i måttliga löneökningar och att den underliggande inflationen blir lägre än 2 procent under de närmaste åren. Den svaga tillväxten, den låga inflationen och det låga svenska upplåningsbehovet kan bedömas medföra en låg ränta. Sammantaget gör den svaga utvecklingen på arbetsmarknaden och det låga resursutnyttjandet att sysselsättningen kan komma att öka starkt 2013–2016 och att arbetskraftsefterfrågan då kan öka utan att det uppstår brist på arbetskraft.

2 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Skuldkrisen i Europa fördjupades i slutet av 2011, vilket får negativa effekter på de svenska offentliga finanserna. Det finns ett fortsatt behov av goda säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna. Utrymmet för permanenta reformer bedöms därför i dagsläget som begränsat. Utskottet avvisar förslag om att bl.a. införa ett sysselsättningsmål i det finanspolitiska ramverket. Trots en delvis förbättrad situation på de europeiska finansiella marknaderna finns det fortfarande risker för det europeiska finansiella systemets stabilitet. Hushållens förhållandevis höga skuldsättning utgör en viss risk som manar till vaksamhet. En högre kapitaltäckning ökar bankernas motståndskraft mot finansiella kriser och på det sättet stärks den finansiella stabiliteten anser utskottet.

Tack vare reformer som stärkt arbetslinjen och företagsklimatet har antalet sysselsatta ökat med ca 213 000 personer 2006–2011. Trots detta är arbetslösheten alltför hög och riskerar att bita sig fast. Det är därför viktigt att fortsätta att arbeta med att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden och samtidigt bl.a. underlätta rörligheten på bostadsmarknaden.

Den gemensamma välfärden ska hålla hög kvalitet och komma alla till del. Ingen ska behöva hysa tvivel om kvaliteten i de offentligt finansierade välfärdstjänsterna, oavsett vem som utför dem. Den långsiktigt bästa fördelningspolitiken är att ge fler möjlighet till ett eget arbete och möjlighet att leva på sin lön.

Klimatförändringarna tillsammans med bevarandet av biologisk mångfald, havsmiljö och en giftfri miljö är även fortsättningsvis de mest prioriterade miljöfrågorna. Den största utmaningen är transportsektorns omställning till långsiktig hållbarhet.

Jämför reservationerna 1 (S), 2 (MP), 3 (SD) och 4 (V).

I detta kapitel behandlas riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. De förslag som behandlas är propositionens punkt 1 samt följdmotionerna. Därutöver behandlas två motioner från allmänna motions-tiden: 2011/12:Fi238 (S) och 2011/12:Fi255 (M). Förslagen behandlas tematiszt i avsnitten 2.1 De offentliga finanserna, 2.2 Finansiell stabilitet,

2.3 Arbetsmarknad och tillväxt, 2.4 Velfärden och kommunernas ekonomi samt 2.5 Energi, klimat och miljö. I avsnitt 2.6 redovisas yttranden från andra utskott. Finansutskottets ställningstagande återfinns i avsnitt 2.7.

2.1 De offentliga finanserna

2.1.1 Propositionen

Finansiellt sparande

Konjunkturavmattningen bidrar till att den offentliga sektorns finansiella sparande inte förbättras fullt så snabbt som beräknades i budgetpropositionen för 2012. Regeringen har reviderat ned prognosen för det finansiella sparandet med mellan 0,2 och 0,5 procent av BNP per år under perioden 2012–2015. I år räknar regeringen med ett underskott på 10 miljarder kronor, eller –0,3 procent 2012. När tillväxten åter tar fart förstärks det finansiella sparandet. År 2016 beräknas ett överskott på 3,7 procent av BNP (se tabell 2.1). Enligt regeringen finns det givet riskbilden ett behov av goda säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna för att dessa inte ska bli en källa till osäkerhet.

Tabell 2.1 De offentliga finanserna

Miljarder kronor och procent av BNP

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Inkomster	1 735	1 773	1 837	1 922	2 024	2 116
<i>Procent av BNP</i>	49,6	50,1	49,7	49,4	49,5	49,3
Utgifter	1 731	1 783	1 824	1 861	1 902	1 959
<i>Procent av BNP</i>	49,5	50,4	49,3	47,8	46,5	45,7
Finansiellt sparande	4	-10	13	60	122	157
<i>Procent av BNP</i>	0,1	-0,3	0,3	1,6	3,0	3,7
Staten	-5	-10	24	67	127	163
ÅP-systemet	19	6	-6	-2	-1	-3
Kommunsektorn	-10	-7	-5	-5	-5	-3

Källa: 2012 års ekonomiska vårproposition.

Eftersom inkomsterna som andel av BNP i stort sett är oförändrade fr.o.m. 2013 är det den minskande utgiftskvoten som leder till förstärkningen av det finansiella sparandet. Regeringen konstaterar att det är normalt att skatteintäkterna ökar i takt med BNP vid en normal ekonomisk tillväxt, samtidigt som utgifterna minskar som andel av BNP. Detta beror bl.a. på att en del av utgifterna inte är indexerade och på att tillfälliga program faller bort. En annan förklaring till att utgifterna minskar är att tillväxten bedöms vara högre än normalt under prognosperioden och att detta medför att utgifterna för arbetslösheten minskar.

Statens finansiella sparande förstärks fr.o.m. 2013. Kommuner och lands-
ting beräknas redovisa ett successivt starkare, men fortsatt negativt finansi-
ellt sparande 2013–2016. Det finansiella sparandet i ålderspensionssyste-
met uppvisar ett överskott 2012 på 6 miljarder kronor, men under resten
av prognosperioden bedöms det vara svagt negativt.

Statens budgetsaldo och statsskulden

Regeringen räknar med ett överskott på 12 miljarder kronor i statens bud-
get 2012 (se tabell 2.2). Budgetsaldot beräknas därmed bli 7 miljarder
kronor lägre än vad som beräknades i budgetpropositionen. Anledningen
är att konjunkturläget försämrats sedan budgetpropositionen beslutades.
Framför allt innebär detta att statens inkomster nu beräknas bli något lägre
2012–2015. För 2013–2015 har regeringen också reviderat ned budgetsal-
dot. Statens budget beräknas uppvisa ett överskott på 177 miljarder kronor
2016.

Riksgäldskontorets nettoutlåning beräknas bli tillfälligt hög 2012.
Ökningen beror bl.a. på Kärnavfallsfondens obligationshantering, lån till
Riksbanken, lån till infrastrukturinvesteringar, investeringslån till myndig-
heter och lån till Irland. Det beräkningstekniska antagandet om försälj-
ningar av aktier i statliga bolag om 15 miljarder kronor per år ingår bland
engångseffekterna som påverkar budgetsaldot.

Tabell 2.2 Statens budgetsaldo och statsskulden

Miljarder kronor och procent av BNP

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Inkomster på statens budget	872	836	849	901	947	992
Utgifter på statens budget	805	823	814	812	824	815
varav RGK:s nettoutlåning och	4	14	3	2	2	2
Kassamässig korrigering						
Statens budgetsaldo	68	12	35	90	123	177
Saldo justerat för större engångs- effekter	32	9	23	76	108	162
Statsskuld vid årets slut	1 076	1 102	1 062	974	848	671
Statsskuld i procent av BNP	30,8	31,1	28,7	25,0	20,7	15,6
Konsoliderad bruttoskuld i pro- cent av BNP ¹	38,4	37,7	35,4	31,8	27,5	22,5

Källa: 2012 års ekonomiska vårproposition.

1. För svenska förhållanden innebär definitionen att skulden består av statsskulden och den kommunala sektorns skulder på kapitalmarknaden med avdrag för AP-fondernas innehav av statsobligationer.

Regeringen beräknar den konsoliderade statsskulden till 1 102 miljarder
kronor år 2012. Detta innebär visserligen en ökning med 26 miljarder kro-
nor jämfört med 2011, men regeringen konstaterar att ökningen är en
effekt av att Riksgäldskontoret ändrat redovisningen av statsskulden. Änd-
ringen, som syftar till en mer konsekvent och transparent redovisning,
innebär att man i beräkningarna numera också inkluderar utestående säker-

heter och s.k. omvända repor i svenska statspapper. I och med den nya definitionen höjs nivån på statsskulden med ca 50 miljarder kronor fr.o.m. 2012. Rensat för förändringen minskar dock statsskulden med ca 24 miljarder kronor 2012 jämfört med 2011.

Från den nya beräknade nivån 2012 minskar skulden 2013–2016 både nominellt och uttryckt som andel av BNP. I slutet av 2016 beräknas skuldkvoten uppgå till 15,6 procent. Det beräkningstekniska antagandet om försäljningar av statens innehav av aktier i statliga bolag bidrar till minskningen av statsskulden och skuldkvoten uppgår till 17,4 procent 2016 exklusive detta antagande.

Den konsoliderade bruttoskulden, den s.k. Maastrichtskulden, definieras av EU-regler och används vid bedömningen av medlemsländernas offentliga finanser. Regeringen konstaterar att även om Maastrichtskulden i nominella termer ökat mellan 1994 och 2011, så har den som andel av BNP minskat kraftigt. Vid utgången av 2011 var andelen 38,4 procent av BNP, vilket kan jämföras med referensvärdet inom EU på högst 60 procent av BNP. Mellan 2011 och 2016 beräknar regeringen att skulden minskar även nominellt, framför allt därför att statsskulden minskar. Som andel av BNP minskar den konsoliderade bruttoskulden till 22,5 procent av BNP 2016.

Bedömning av reformutrymmet 2013

Regeringen betonar att det budgetpolitiska ramverket spelar en central roll när storleken på ett reformutrymme eller besparingsbehov fastställs. Med utgångspunkt i ramverkets mål och restriktioner stämmer regeringen av reformutrymmet eller besparingsbehovet mot ett antal hållpunkter. En sådan hållpunkt är att en väl avvägd finanspolitik ska säkerställa att överskottsmålet klaras och att utgiftstaket inte överskrids. Samtidigt som det ekonomiska läget ska beaktas beror utrymmet för finanspolitiska åtgärder på hur de utformas.

Tioårsindikatorn indikerar att det finansiella sparandet i genomsnitt varit i linje med överskottsmålet. Under 2002–2011 motsvarade det finansiella sparandet i den offentliga sektorn i genomsnitt 0,7 procent av BNP. Justerat för det genomsnittliga konjunkturläget låg dock det genomsnittliga finansiella sparandet på 1,2 procent av BNP, dvs. något över målet. Detta tyder enligt regeringen på att det inte finns några stora systematiska fel i finanspolitiken som kan påverka måluppfyllelsen framöver.

Sjuårsindikatorn, som är ett sjuårigt centrerat medelvärde, är 0,5 procent av BNP 2012 och ökar sedan till 1,2 procent av BNP 2013. När man beaktar resursutnyttjandet under respektive sjuårsperiod, pekar indikatorn på ett sparande som ligger cirka en procentenhet över målet (se tabell 2.3). Regeringen anser dock att man inte bör beakta den konjunkturjusterade sjuårsindikatorn fullt ut. Anledningen är att man måste ta hänsyn till att de stora

negativa BNP-gapen under innevarande lågkonjunktur med stor sannolikhet inte kommer att motsvaras av lika stora positiva gap under åren efter prognosperioden (s.k. asymmetriska konjunkturcykler).

Tabell 2.3 Finansiellt sparande i offentlig sektor samt indikatorer för uppföljning av överskottsmålet

Procent av BNP respektive potentiell BNP

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Finansiellt sparande	0,1	-0,3	0,3	1,6	3,0	3,7
Bakåtblickande tioårsnitt	0,7					
Konjunkturjusterat	1,2					
Sjuårsindikatorn	0,4	0,5	1,2			
Sjuårsindikatorn, konjunkturjusterat	1,6	1,8	2,0			
Strukturellt sparande	0,7	1,2	1,6	2,1	3,2	3,7
BNP-gap	-1,0	-2,7	-2,1	-0,9	-0,4	0,0
Sjuårsnitt	-2,2	-2,3	-1,4			

Källa: 2012 års ekonomiska vårproposition.

Det strukturella sparandet är 1,2 procent av BNP 2012 och ökar sedan under prognosperioden. Jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2012 har potentiell BNP och därmed det strukturella sparandet reviderats ned relativt mycket samtliga år efter 2010. En förklaring till att det strukturella sparandet stärks efter 2012 är enligt regeringen att beräkningen inte innehåller några nya finanspolitiska beslut förutom de som redan tidigare är beslutade. Regeringen understryker att osäkerheten är betydande vid en bedömning som sträcker sig över en sådan lång tidshorisont.

Enligt indikatorerna ligger det finansiella sparandet för närvarande i linje med eller något högre än överskottsmålet, särskilt för den senare delen av prognosperioden, konstaterar regeringen. Bedömningen är dock osäker och kan komma att ändras till budgetpropositionen för 2013. Till exempel är erfarenheten att bedömningen av det strukturella sparandet är mycket osäker. En nedrevidering av bedömningen av det strukturella sparandet motsvarande den genomsnittliga skillnaden mellan den lägsta respektive högsta bedömningen av strukturellt sparande för ett utfallsår – 2 procent av BNP – skulle innebära att det i praktiken inte skulle finnas något reformutrymme alls 2013. I stället skulle det uppstå ett sparbehov.

När reformutrymmet läggs fast är det viktigt att ta hänsyn till om finanspolitiken är hållbar i ett längre perspektiv. Grundscenariot i regeringens bedömning av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet utgår från oförändrad finanspolitik och att inga ytterligare reformer genomförs förutom de som redan är beslutade. De hållbarhetsberäkningar som regeringen redovisar i propositionen visar att den långsiktiga finansiella hållbarheten är god och att den skapar en marginal för finanspolitiken att möta både den rådande lågkonjunkturen och de ökade utgifter som följer av de demografiska förändringarna på lång sikt.

Regeringens samlade bedömning är att utrymmet för permanenta reformer är relativt begränsat i närtid, men att det ökar successivt under prognosperioden. Det finns ett fortsatt behov av säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna, även om behovet har minskat något sedan budgetpropositionen beslutades i höstas. Vid en kraftigt sämre konjunkturutveckling än den som ligger i huvudscenariot måste det, enligt regeringen, finnas utrymme att vidta ytterligare åtgärder för att stötta sysselsättningen och den ekonomiska utvecklingen. Det måste också finnas utrymme att kunna hantera en betydligt mer besvärlig situation på de finansiella marknaderna. Enligt regeringen säkerställer denna strategi att de offentliga finanserna inte blir en källa till osäkerhet. Regeringen konstaterar samtidigt att resursutnyttjandet är lågt och arbetslösheten hög och att det finns ett behov att vidta vissa åtgärder som motverkar att arbetslösheten biter sig fast. Det ekonomiska läget bedöms dock inte vara sådant att det nu finns behov av breda krisåtgärder. Mot den bakgrunden gör regeringen bedömningen att det kommer att finnas ett begränsat reformutrymme i budgeten för 2013.

Regeringen anser att det begränsade reformutrymmet bör användas dels till åtgärder som motverkar att arbetslösheten biter sig fast, dels till vissa åtgärder som stärker ekonomins funktionssätt, förbättrar den ekonomiska standarden för utsatta grupper och förstärker välfärden. I arbetet med budgetpropositionen för 2013 lägger regeringen fokus på fler i arbete på en inkluderande arbetsmarknad, förbättrad välfärd, förstärkt konkurrenskraft, ett stabilt finansiellt system, bättre bostadstillgång och en effektiv klimatpolitik. I regeringens fortsatta reformambitioner för mandatperioden som presenterades i budgetpropositionen för 2011 ingår att ytterligare förstärka jobbskatteavdraget och höja den nedre skiktgränsen för statlig skatt, att se över företagsbeskattningen och att under 2013 eller 2014 återkomma med förslag om sänkt skatt för pensionärer under förutsättning att det råder balans i de offentliga finanserna.

Uppföljning av utgiftstaket och bedömning av utgiftstak för 2016

Regeringens bedömning är att budgeteringsmarginalen 2012 blir 55 miljarder kronor (se tabell 2.4). Åren 2013 och 2014 blir den något lägre för att åter öka 2015. Jämfört med bedömningen i budgetpropositionen i höstas beräknas marginalen bli något större för samtliga år. Detta beror i första hand på att regeringen bedömer att utgifterna för arbetsmarknaden, försvaret och studiestödet blir lägre. Regeringen bedömer att budgeteringsmarginalen för 2012–2015 är tillräcklig för att hantera den osäkerhet som finns i utgiftsutvecklingen.

Regeringen betonar att det faktum att budgeteringsmarginalen är större än vad som följer av regeringens riktlinje inte betyder att det med nödvändighet finns ett betydande utrymme för framtida reformer på budgetens utgiftssida. Detta utrymme bestäms av regeringens bedömning av reformutrymmet i förhållande till överskottsmålet samt avvägningen mellan

inkomst- och utgiftsreformer, givet begränsningen på utgiftssidan. Samtidigt finns det enligt regeringen skäl för att budgeteringsmarginalen inte ska vara större än att den har rimligt styrande effekt på utgiftsutvecklingen.

Tabell 2.4 Utgiftstak för staten och budgeteringsmarginal

Miljarder kronor och procent av BNP

	2012	2013	2014	2015	2016
Utgiftstak för staten	1 084	1 093	1 103	1 123	1 153
<i>Procent av BNP</i>	30,6	29,5	28,4	27,5	26,9
Takbegränsade utgifter	1 029	1 043	1 052	1 064	1 086
<i>Procent av BNP</i>	29,1	28,2	27,0	26,0	25,3
Budgeteringsmarginal	55	50	51	59	67
<i>Procent av BNP</i>	1,6	1,4	1,3	1,4	1,6

Källa: 2012 års ekonomiska vårproposition.

Regeringens bedömning är att utgiftstaket för staten, inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget, för 2016 uppgår till 1 153 miljarder kronor. Regeringens ambition är att denna bedömning ska ligga till grund för det förslag till utgiftstak för 2016 som kommer att lämnas i budgetpropositionen för 2013.

Regeringen konstaterar att så långt fram i tiden som 2016 är bedömningen av den ekonomiska utvecklingen mycket osäker. Det är därför viktigt att ett osäkert framtida reformutrymme inte intecknas på förhand utan att det kontinuerligt stäms av inför varje nytt budgetår. Eftersom bedömningen av nivån på utgiftstaket redan nu anger en fast övre gräns för utgiftsnivån 2016 måste risken för en väsentligt annorlunda utveckling av de offentliga finanserna vägas in i bedömningen. Ökningen på 30 miljarder kronor är ungefär lika stor som det historiska genomsnittet sedan 1997.

Budgeteringsmarginalen för 2016 uppgår till 6,2 procent av de takbegränsade utgifterna, vilket är mer än riktlinjen för marginalens minsta storlek. Regeringen menar att om storleken på budgeteringsmarginalen vid fastställandet av utgiftstaket motsvarar den minsta storlek som bör upprätthållas av osäkerhetsskäl, kan det i större utsträckning än vad som är motiverat av att utgiftstaket ska stödja överskottsmålet begränsa möjligheterna att genomföra ny politik på utgiftssidan.

Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket

Regeringen kommer fortlöpande i den ekonomiska vårpropositionen, i enlighet med skrivelsen Ramverk för finanspolitiken (skr. 2010/11:79), att följa upp hur det finanspolitiska ramverket efterlevs. Det innebär att regeringen kommer att redogöra för eventuella avvikelser från det finanspolitiska ramverket och för större förändringar av hur finanspolitiken redovisas som kan påverka tolkningen av ramverket.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att den agerat i enlighet med det finanspolitiska ramverket. Ett viktigt steg har tagits för att presentera beräkningskonventioner som visar hur prognoser och olika effektberäkningar görs. Den rapport som utarbetats vid ekonomiska avdelningen vid Finansdepartementet, Hur ska utvecklingen av arbetsmarknadens funktions-sätt bedömas?, är resultatet av detta arbete. Redovisningen av den offentliga sektorns kapitalstock har också utvecklats och presenteras i en bilaga till den ekonomiska vårpropositionen. Denna ska ses som ett första steg i en väsentligt utökad redovisning av den offentliga sektorns investeringar, reala kapitalstock och förmögenhet och är ett viktigt bidrag till en mer underbyggd debatt om de offentliga investeringarna i Sverige.

Förändring av Sveriges medelfristiga sparmål inom ramen för stabilitets- och tillväxtpakten

I egenskap av EU-medlem måste Sverige leva upp till stabilitets- och tillväxtpaktens regelverk för det finansiella sparandet. Förutom underskottsgränsen på 3 procent av BNP måste samtliga EU-medlemmar sätta upp ett s.k. medelfristigt sparmål (MTO).¹ Hittills har Sverige valt att låta detta mål sammanfalla med överskottsmålet. Enligt tidigare beräkningar av EU-kommissionen bör Sverige ha ett MTO på som lägst minus 1 procent.

För att tydligare skilja mellan det svenska nationella ramverket och de krav som åläggs Sverige i egenskap av EU-medlem, gör regeringen fr.o.m. 2012 års konvergensprogram en åtskillnad mellan överskottsmålet och MTO. Sveriges MTO kommer att sättas till minus 1 procent av BNP i enlighet med EU-kommissionens beräkningar. Detta ska ses som ett minimikrav på det finansiella sparandet som Sverige omfattas av i egenskap av EU-medlem men att Sverige har ett eget mer ambitiöst nationellt satt mål för det finansiella sparandet i form av överskottsmålet på 1 procent av BNP.

2.1.2 Socialdemokraternas motion

I den socialdemokratiska motionen framhålls att kärnan i den socialdemokratiska ekonomiska politiken är starka offentliga finanser. En solid offentligfinansiell ställning är en förutsättning för uthållig tillväxt och stabil välfärd. Den frihet som starka statsfinansier ger ska enligt motionärerna användas till att stärka arbetslinjen och öka sysselsättningen. Det finanspolitiska ramverk som utvecklats av tidigare socialdemokratiska regeringar är en central förklaring till att de svenska statsfinanserna är starkare än i de flesta andra jämförbara länder. Att värna om offentliga finanser handlar om att stärka såväl konjunktur- som strukturpolitiken, anser motionärerna. Genom ett högt finansiellt sparande i goda tider kan ekonomin stimuleras och välfärden värnas i sämre tider. Sunda offentliga finanser handlar också

¹ Medium Term Objective.

om att rusta Sverige för de långsiktiga utmaningar som väntar, inte minst den demografiska utvecklingen som kommer att sätta ett hårt tryck på de offentliga välfärdssystemen under en betydande period framöver.

Arbete är grunden för vårt välbefinnande, och full sysselsättning är därför det övergripande målet för den socialdemokratiska ekonomiska politiken. Motionärerna anser att Sverige som land inte har råd med det slöseri som den höga arbetslösheten innebär. Det slår direkt på de offentliga finanserna och därmed på förmågan att finansiera skola, vård och äldreomsorg. I sin motion lägger Socialdemokraterna fram förslag om ett program för att bryta ungdomsarbetslösheten som bl.a. innehåller ett förslag om utbildningskontrakt för alla arbetslösa under 25 år. Dessutom vill motionärerna utveckla det finanspolitiska ramverket med ett mål för sysselsättningen för att underlätta prioriteringarna i politikutvecklingen. Hur målet ska definieras är dock en komplicerad fråga som motionärerna anser behöver analyseras djupare innan ett slutligt ställningstagande görs. Ytterst handlar dock ett sysselsättningsmål om att öka trovärdigheten i det, enligt motionärerna, grundläggande löftet om att välfärden, även i framtiden, huvudsakligen ska vara solidariskt finansierad. Skatternas utformning är, enligt motionärerna, också en viktig del i en politik för fler jobb och för att skapa konkurrensviktiga villkor för näringslivet.

Det finns också skäl att förbättra uppföljningen av hur de offentliga investeringarna utvecklas. Även om det finansiella ramverket inte sätter upp några formella hinder för offentliga investeringar, finns det skäl att parallellt med de treåriga utgiftstaken fastställa någon form av plan för utgifter i statsbudgeten av investeringskaraktär, dvs. infrastruktur, utbildning och forskning. Motionärerna framhåller vidare att investeringar huvudsakligen ska finansieras över anslag i statsbudgeten. På sikt är motionärerna dock öppna för att i vissa väl avgränsade fall pröva den modell för avgiftsfinansiering som regeringen tillämpat för att få utrymme för fler angelägna investeringar.

2.1.3 Miljöpartiets motion

Sveriges position som ett litet exportberoende land gör oss mycket beroende av vår omvärld. En stabil ekonomisk utveckling förutsätter därför enligt motionärerna ordning och reda i statens finanser och en budget i balans. Enligt motionärerna levererar Miljöpartiet, liksom tidigare socialdemokratiska regeringar och nuvarande borgerliga regering, förslag som innebär en budget i balans. Både det finanspolitiska ramverket och de budgetpolitiska målen anser motionärerna fungerar väl, och vikten av att inte leva över sina tillgångar har blivit extra tydlig i samband med den pågående skuldskrisen.

Motionärerna anför att BNP som enda mått på välfärd länge har kritiserats och anser att det finns ett behov av indikatorer vid sidan av BNP som ger en mer heltäckande bild av en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling.

I sin motion anför Miljöpartiet att de vill ha en samhällsekonomi med fokus på sysselsättning, sammanhållning, miljöhänsyn och ansvarstagande och att de vill se satsningar för att modernisera Sverige så att nya gröna jobb skapas i växande företag. Förslagen som presenteras i motionen anser motionärerna har ett hållbart och ansvarsfullt perspektiv som ger fler unga en chans till jobb och som ger utrymme för en miljö- och klimatpolitik för framtiden. Motionärerna vill införa traineeplatser inom näringslivet och välfärden för att ge unga arbetslösa en väg in på arbetsmarknaden, och de driver förslag om en samlad arbetslivstrygghet, där både en allmän sjukförsäkring och en allmän arbetslöshetsförsäkring ingår liksom en lägsta ersättning. Motionärerna eftersträvar en jobbskapande politik och förbättrade trygghetssystem som jämnar ut klyftor och motverkar barnfattigdom. Grön skatteväxling ser motionärerna som en åtgärd för att gynna både klimatet, jobben och ekonomin. En breddning av sänkningen av tjänstemom- sen förordas också.

2.1.4 Sverigedemokraternas motion

I motionen framför Sverigedemokraterna att de svenska statsfinanserna är relativt goda jämfört med andra EU-länder. Motionärerna ställer sig otvetydigt bakom de finanspolitiska hörnstenarna om överskottsmål för den offentliga sektorn, utgiftstak och krav på kommuner och landsting om god ekonomisk hushållning.

Den stora utmaningen för svensk ekonomi är att få bukt med arbetslösheten, framför allt ungdomsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten. Motionärerna menar att regeringen har fört en passiv finanspolitik genom krisen, som i princip bestått av jobbskatteavdraget. Satsningar på infrastruktur och utbildning har saknats. Motionärerna anser att Sverige satsar enorma summor på helt fel saker. Kostnaden för den ansvarslösa invandringen, det ineffektiva biståndet och den svällande EU-avgiften uppgår till över 100 miljarder kronor varje år. I stället för denna överföring från de svenska skattebetalarna vill motionärerna satsa på en väl avvägd arbetsmarknadspolitik och göra kraftiga satsningar på utbildning och infrastruktur. I motionen föreslås också att rättsväsendet och försvaret ska förstärkas. På skattesidan anser motionärerna att restaurang- och cateringmomsen ska återställas. Senast 2016 vill motionärerna att alla fyra stegen i jobbskatteavdraget även ska omfatta inkomst av pension.

Motionärernas inställning är att det varken är bra för svensk ekonomi eller konkurrenskraften att binda sig till en samordnad finanspolitik med de övriga EU-länderna. Finanspolitik, skatter, löner, anställningsskydd och pensioner ska bestämmas självständigt. Alla de förslag om förstärkt styr-

ning och samordning av den ekonomiska politiken inom EU som presenterats anser motionärerna tillsammans ger ett ramverk för att cementera en oundviklig likformighet. Nackdelarna med ett svenskt medlemskap i EU överväger kraftigt fördelarna, och motionärernas ambition är att Sverige omgående ska träda ut ur EU.

2.1.5 Vänsterpartiets motion

I motionen anføres att massarbetslösheten har blivit vardag, trots att Sverige har bland de starkaste statsfinanserna i världen. Full sysselsättning är det överordnade målet för Vänsterpartiets ekonomiska politik. För att bejaka struktumvandlingen krävs både en bra arbetslöshetsförsäkring som alla har råd med och möjligheter till omskolning och vidareutbildning. Jobbskatteavdraget ska stegvis avskaffas till förmån för en rättvis och likformig beskattning. Dessutom krävs en strategisk näringspolitik och satsningar på forskning och utveckling. Den ekonomiska politiken ska också bidra till minskade ekonomiska och sociala skillnader, anser motionärerna och avsåtter medel för att förbättra välfärdsverksamheterna i kommuner och landsting.

För ett litet exportberoende land som Sverige är starka offentliga finanser en förutsättning för en stabil makroekonomisk utveckling. Det finns enligt motionärerna goda skäl för finanspolitiska ramverk som främjar budgetdisciplin, starka offentliga finanser och en politik för full sysselsättning. Ramverket för finanspolitiken måste moderniseras, anser motionärerna och föreslår bl.a. att det i budgetlagen regleras att regeringen två gånger per år ska presentera en åtgärdsplan för full sysselsättning. Överskottsmålet och kommunernas balanskrav ska ersättas med mål om budgetbalans över en konjunkturcykel, och systemet med utgiftstak bör reformeras eller helt avvecklas. Motionärerna anser också att värdet av investeringar behöver synliggöras i budgetprocessen genom att staten inför en investeringsbudget och att budgetlagen ändras så att lånefinansiering kan utgöra huvudprincip. Förändringarna ska föregås av en grundlig parlamentarisk utredning.

Målsättningen för skattepolitiken ska vara att få fler människor i arbete, trygga välfärden och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. Motionärerna vill se en översyn av hela skattesystemet. Motionärernas principiella hållning är att fastigheter är tillgångar som ska beskattas. I motionen förordas att en arvsbeskattning införs 2014 och att utformningen av en förmögenhetsskatt ska utredas för att också den kunna införas 2014. Till förmån för en rättvis och likformig beskattning förordar motionärerna att jobbskatteavdraget stegvis avskaffas. Dessutom avvisas systemet med sänkta arbetsgivaravgifter för unga och den sänkta krogmomsen. Det s.k. HUS-avdraget vill motionärerna avskaffa i sin nuvarande form. För att enligt motionen stärka sysselsättningen och produktiviteten i små och medelstora företag föreslås att sjuklöneansvaret slopas och att en skattereduktion för stöd till forskning och utveckling införs. Vidare föreslås i motionen att

bolagsskatten för de fyra storbankerna tillfälligt höjs med 5 procentenheter 2013, motsvarande 3,9 miljarder kronor. Dessutom framhåller motionärerna att det behövs förslag på permanenta skattehöjningar för finanssektorn.

2.1.6 Övriga motioner

I motion 2011/12:Fi238 av Jasenko Omanovic (S) anføres att kritiken mot det s.k. ramanslagssystemet har vuxit bl.a. därför att de ekonomiska och verksamhetsmässiga förutsättningarna inom staten har förändrats. Till exempel uppstår kraftiga svängningar mellan åren när det gäller löneindex, vilket ger instabilitet. Beräkningssystemet ger också en eftersläpning jämfört med övriga arbetsmarknaden på omkring två år. När finanskrisen slog till och det fanns ett behov att förstärka den statliga servicen försvårade anslagssystemet detta. Motionären anser att regeringen ska se över löne- och anslagssystemet i staten eftersom beräkningssystemet behöver moderniseras i flera delar och göras stabilare och mer förutsägbart.

2.1.7 Kompletterande information

Finanspolitiska rådets rapport 2012

Finanspolitiska rådet konstaterar att svensk ekonomi har klarat sig väl hittills under den internationella krisen, och finanspolitiken framstår i stora drag som framgångsrik med hänsyn till de störningar som svensk ekonomi varit utsatt för. Slutsatsen får även stöd när rådet jämför med andra länders ekonomisk-politiska erfarenheter under senare år.

Rådets uppfattning är också att den ekonomiska politiken fram till i dag har följt det finanspolitiska ramverket, och man bedömer att finanspolitiken är förenlig med långsiktigt hållbara offentliga finanser. I detta sammanhang betonar rådet att hållbarheten är beroende av att pensionssystemet är politiskt stabilt. Risken för att utgifterna ska överskrida utgiftstaken under de närmaste åren betraktar rådet som begränsad. Rådet bedömer att den förda politiken står i överensstämmelse med överskottsmålet. Det är viktigt för Sverige att förtroendet för hållbarheten hos de offentliga finanserna inom euroområdet återupprättas. Däremot ser rådet ingen anledning att förändra det svenska ramverket utifrån finanspaktens regler utan menar att det ramverk vi har är bättre underbyggt och bättre anpassat till svenska förhållanden.

Finanspolitiska rådet står fast vid sin rekommendation från förra året om en tydligare redovisning av beräkningarna av *reformutrymmet*, hur det uppkommer och hur det är tänkt att fördelas mellan skatter och utgifter på några års sikt. Det problem som rådet uppmärksammar hänger ihop med den asymmetriska följsamhet till BNP som den offentliga sektorns inkomster och utgifter uppvisar och som leder till att det uppstår ett utrymme som kan användas på både inkomst- och utgiftssidan, ett utrymme som dessutom växer över tiden. Rådet anser vidare att det vore önskvärt med

en tydligare redovisning av sambanden mellan utgiftstak, överskottsmål och skatteuttag. Rådet menar att regeringen på samma sätt som den öppet resonerar om utrymmet för permanenta utgiftsreformer under den tid utgiftstaket sträcker sig, borde resonera öppet om utrymmet för förändringar på skattesidan över samma tidshorisont.

Finanspolitiska rådet menar vidare att det faktum att regeringen tagit den ekonomiska krisen och den makroekonomiska osäkerheten som argument för större *säkerhetsmarginaler* i finanspolitiken, har skapat oklarheter om huruvida regeringen anser att det finanspolitiska ramverket är tillräckligt eller om ytterligare säkerhetsmarginaler utöver överskottsmålet behövs. En regelmässig användning av säkerhetsmarginaler riskerar, enligt rådet, att skapa ett procykiskt inslag i finanspolitiken som kan leda till onödigt stora konjunktursvängningar. Rådet anser att regeringens ställningstagande, om att behovet av en extra säkerhetsmarginal bedömdes som viktigare än de skattesänkningar som aviserades våren 2011, saknar stabiliseringspolitiska motiv. Det försämrade konjunkturläget talade snarare för en något mer expansiv finanspolitik.

Rådet tar också upp frågan om utgiftstaket är bindande med tanke på att *budgeteringsmarginalerna* är större än vad som behövs för att hantera osäkerheter. Trots att regeringens tankeram är utformad för att täcka hela den fyraårsperiod som det finns beslutade eller föreslagna utgiftstak för, kommenterar rådet att budgeteringsmarginalerna i närtid är mycket stora och knappast innebär någon begränsning för utgifterna. Sådana omfattande budgeteringsmarginaler kan vara ett potentiellt problem för budgetdisciplinen och kan dessutom äventyra överskottsmålet.

Liksom förra året anser Finanspolitiska rådet att regeringen bör utveckla bättre beräkningsmetoder för det *strukturella finansiella sparandet*. Den metod som används ger missvisande resultat, anser rådet. Metoden bör vara disaggregerad, och konjunkturjusteringarna bör summera till noll över tiden. Rådet konstaterar att den största svagheten är att konjunkturkorrigeringen är direkt kopplad till BNP-gapet och inte till utvecklingen i de enskilda skattebaserna. Detta innebär att det uppstår fel när skattebaserna och BNP-gapet varierar på olika sätt.

Överskottsmålet innebär att den *offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet* stabiliseras som andel av BNP. Den nivå på vilken stabiliseringen sker beror på finansiella värdestegringar som ligger utanför det finanspolitiska ramverket. Rådet anger att nettoförmögenheten sannolikt kommer att fortsätta öka från dagens nivå på ca 20 procent av BNP. Rådet anser att regeringen bör klargöra sin syn på vad som är en lämplig storlek på den offentliga nettoförmögenheten. Rådet menar att en ytterligare förmögensuppbyggnad utöver dagens 20 procent av BNP är svår att motivera med behovet av säkerhetsmarginaler för en kommande lågkonjunktur. Vidare bör regeringen klargöra vad som är en lämplig bruttoskuld och vilka övergripande principer som bör gälla för avvägningen mellan portföljens risk och dess förväntade avkastning.

Finanspolitiska rådet anser att den bilaga om de *offentliga investeringarna* som regeringen redovisar i den ekonomiska vårpropositionen är ett förtjänstfullt första steg mot en bättre analys av de offentliga investeringarna. Rådet delar regeringens uppfattning att ett sifferfatt mål för de offentliga investeringarna inte bör införas. Rådet ser inte några övertygande argument för att det finanspolitiska ramverket i sig orsakar för liten eller snedvriden investeringsvolym. Däremot delar rådet inte bedömningen att det är klarlagt att de offentliga realkapitalinvesteringarna har en samhällsekonomiskt sett fördelaktig omfattning och inriktning. Rådet anser att det i dag inte finns underlag för att föreslå någon form av regelverk för offentliga investeringar, men man utesluter inte sådana förslag i framtiden. En möjlighet skulle kunna vara att regeringen redovisar en samhällsekonomisk analys av inriktningen på de investeringar som genomförs och de som planeras. Rådet nämner också, slutligen, att det är angeläget att i möjlig mån styra de offentliga investeringarnas tidsmässiga förläggning över konjunkturcykeln.

Utskottets tidigare behandling av frågan om redovisningen av reformutrymmet

Utskottet behandlade regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionsens granskning av budgetpropositionen för 2011 (skr. 2010/11:148) i FiU1 i höstas. När det gäller reformutrymmet gjorde utskottet bedömningen att beräkningarna av reformutrymme eller besparingsbehov är komplexa och att det inte finns någon enskild indikator som kan fånga denna komplexitet. Reformutrymmet måste bedömas med hänsyn till en rad olika faktorer, bl.a. osäkerheterna, riskbilden och konjunkturläget. Utifrån detta gör sedan regeringen en samlad bedömning av reformutrymmet. Utskottet välkomnade denna utveckling och såg ingen anledning att rikta kritik mot regeringens redovisning (bet. 2011/12:FiU1 s. 163).

Vid utskottets behandling av 2011 års ekonomiska vårproposition framhöll utskottet att en säkerhetsmarginal vid avstämningen mot överskottsmålet kunde bidra till en mer nyanserad bedömning av vilket reformutrymme som är förenligt med överskottsmålet. Samtidigt betonade utskottet vikten av en transparent uppföljning av överskottsmålet, eftersom det är en förutsättning för ett välfungerande finanspolitiskt ramverk. (bet. 2010/11:FiU20 s. 92).

IMF:s artikel IV-konsultation 2012

Den 15 maj presenterade IMF slutsatserna från sin s.k. artikel IV-konsultation. När det gäller de offentliga finanserna och det finanspolitiska ramverket konstaterar IMF att Sveriges starka offentligfinansiella position bl.a. är ett resultat av robusta finansiella ramverk. De säkerhetsmarginaler som regeringen bedömer behövs i offentliga finanser anser IMF ger utrymme för ytterligare åtgärder om de risker som är förknippade med utvecklingen inom euroområdet skulle förverkligas. För att ytterligare stärka trovärdighe-

ten för det finanspolitiska ramverket menar IMF att Finanspolitiska rådets inriktning på hållbarhet i de offentliga finanserna skulle kunna vidareutvecklas och förstärkas. IMF anser att det kan finnas behov av ytterligare strukturreformer på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden.

Jämförelse mellan propositionen och ESV:s prognos från i mars

ESV publicerade den 19 april en jämförelse mellan vårpropositionen och sin marsprognos. När det gäller skatteintäkterna överensstämmer prognoserna för 2012. Däremot skiljer sig prognoserna åt fr.o.m. 2013. Regeringens prognos ligger 15–30 miljarder kronor över ESV:s prognos. Skillnaden förklaras av att regeringen räknar med högre bolagsskatteintäkter och högre konsumtionsskatter, bl.a. till följd av att hushållens konsumtion antas öka snabbare. I regeringens prognos stärks arbetsmarknaden ytterligare 2014, vilket leder till en större skillnad i intäkterna från skatt på arbete. För de takbegränsade utgifterna skiljer sig prognoserna för 2012 och 2013 inte nämnvärt åt. Prognosen för budgetsaldot visar ett underskott på 13 miljarder kronor. Även 2013 väntas det bli underskott i statens budget, men något mindre än 2012. Eftersom regeringen räknar med en starkare tillväxt än ESV i sin prognos från i mars innebär det ett starkare finansiellt sparande i regeringens prognos.

Riksgäldens prognos från i mars

Riksgäldens prognos för budgetsaldot 2012 visar ett underskott på 11 miljarder kronor. För 2013 räknar Riksgälden med ett överskott på 3 miljarder kronor. Svag inhemsk efterfrågan och svag efterfrågan på Sveriges viktigaste exportmarknader försämrar tillväxtutsikterna i år, och arbetslösheten stiger. Detta påverkar statsfinanserna genom minskade skatteinkomster och ökade arbetsmarknadsutgifter. Prognosen bygger på att det blir en ordnad om än utdragen hantering av skuldproblematiken i euroområdet och att förtroendet för ekonomin successivt växer under loppet av 2012. Statens upplåning ökar med 33 miljarder kronor i år och 27 miljarder kronor nästa år jämfört med Riksgäldens föregående prognos eftersom konjunkturen utvecklas något svagare än vad myndigheten tidigare räknade med. Vid slutet av 2012 prognostiseras statsskulden vara 32,8 procent av BNP. Den ekonomiska inbromsningen får alltså, enligt Riksgälden, ett begränsat genomslag på både statsfinanser och upplåning.

OECD:s Economic Outlook från maj 2012

OECD konstaterar att återhämtningen i några av ekonomierna i Europa inte är tillräcklig för att kompensera den negativa tillväxten i andra delar av Europa. Den svaga konkurrenskraften måste åtgärdas i de länder som har stora underskott i bytesbalansen, medan strukturanpassning och högre löner i länder med överskott skulle kunna bidra till en tillväxtvänlig omfördelningsprocess.

Inför EU:s informella toppmöte den 23 maj 2012 föreslog OECD att tillväxten kan stimuleras genom bl.a. strukturella reformer inom områden som utbildning, innovation, konkurrens och grön tillväxt samt genom att ytterligare stärka brandväggen för att förhindra spridningen av finanskrisen inom euroområdet. OECD menar att om ingenting görs i dag kan det leda till en försämring av den europeiska krisen och medföra spridningseffekter utanför euroområdet, med allvarliga konsekvenser för den globala ekonomin. För att undvika ett sådant scenario krävs att åtgärder vidtas både av enskilda länder och på överstatlig nivå.

Vidare menar OECD att budgetkonsolidering och strukturella åtgärder måste gå hand i hand, för att göra anpassningen så tillväxtfrämjande som möjligt. Att hitta en noggrann avvägning mellan nedskärningar och ökade intäkter är mycket viktigt. Reformagendan måste också särskilt inriktas på att stödja sysselsättningen, minska ojämlikheten och skydda de svagaste delarna av befolkningen.

Tack vara Sveriges budgetdisciplin finns, enligt OECD, utrymme för diskretionära stimulansåtgärder, vilket kan vara motiverat om tillväxten blir svagare än väntat. För att undvika att arbetslösheten biter sig fast är det enligt OECD viktigt med reformer som underlättar inträde på arbetsmarknaden, särskilt för ungdomar.

Kommissionens rekommendationer inom ramen för den europeiska planeringsterminen den 30 maj 2012

Kommissionen har antagit 2012 års landsspecifika rekommendationer inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Antagandet av rekommendationerna är den sista etappen i terminen som inleddes genom kommissionens årliga tillväxtöversikt i november 2011. Rekommendationerna ska nu behandlas i Ekofinrådet för att sedan, efter denna beredning, godkännas av Europeiska rådet den 28–29 juni och sedan formellt antas av Ekofinrådet i juli. I år ger kommissionen också för första gången rekommendationer på grundval av de fördjupade granskningar som ska göras i förfarandet vid alltför stora obalanser.

Kommissionen anser att förändringen av Sveriges medelfristiga mål inom ramen för stabilitets- och tillväxtpakten, det s.k. MTO, på ett adekvat sätt avspeglar kraven i stabilitets- och tillväxtpakten. På grund av denna förändring bygger det medelfristiga målet enligt kommissionen på den strukturella budgetbalans som sannolikt kommer att uppnås under programperioden, även med beaktande av sannolikheten för ytterligare expansiva diskretionära åtgärder under 2013 eller 2014.

Kommissionens rekommendation till Sverige är att bibehålla en sund ställning i de offentliga finanserna fr.o.m. 2012 genom att genomföra budgetstrategin enligt planerna och säkerställa att det medelfristiga målet för de offentliga finanserna fortsätter att uppnås.

2.2 Finansiell stabilitet

2.2.1 Propositionen

Ett väl fungerande finansiellt system är centralt för ekonomin, och det finns flera skäl för svenska hushåll och företag att vilja ha robusta banker och ett välfungerande finansiellt system. För det första påverkar problem i banksektorn hushållen genom den reala ekonomin då minskad utlåning från bankerna riskerar att försämra den ekonomiska utvecklingen. För det andra påverkas hushållen negativt om problem i bankerna innebär att skattemedel måste användas t.ex. på grund av att insättningsgarantin aktiveras eller att systemviktiga banker som inte är livskraftiga får övertas av staten och därefter kapitaliseras.

Regeringen konstaterar att en rad åtgärder har vidtagits för att stärka den finansiella stabiliteten, men det faktum att den svenska banksektorn är både stor och koncentrerad innebär risker. Därför är det viktigt att motståndskraften i de systemviktiga bankerna är stor. Genom att i ett första steg höja kapitaltäckningskravet för de fyra storbankerna den 1 januari 2013 kommer motståndskraften i dessa banker att öka.

Finansbranschen genomgår en förtroendekris som enligt regeringen är orsakad av ett oansvarigt risktagande som har skadat jobb och välfärd. Parallellt med arbetet att förstärka regelverket för och tillsynen av finansmarknaderna, arbetar regeringen aktivt för att stärka konsumenternas ställning gentemot de finansiella företagen. Konsumenterna måste återfå förtroendet för finansiella företag. Finansiell stabilitet och konsumenter som känner sig trygga i mötet med banker och andra företag är grundförutsättningar för att finansmarknaden ska bidra till tillväxt och välstånd, anser regeringen.

2.2.2 Miljöpartiets motion

Europas banksektor har ett stort ansvar för den pågående skuldkrisen. Många banker har lånat ut stora belopp trots att kreditvärdigheten varit svag. Därför är det enligt motionärerna av stor vikt att banksektorn agerar mer ansvarsfullt gentemot såväl privata som offentliga låntagare för att undvika framtida skuldkriser. Motionärerna anser att bankerna bör begränsa de skadliga spekulationerna och värna finansiell stabilitet, både för sitt eget och för samhällets bästa. Hushållens skuldsättning medför också risker för det finansiella systemets stabilitet och ekonomins långsiktiga utveckling. Motionärerna vill se breda politiska samtal för att komma till rätta med hushållens höga skuldsättning.

När det gäller en skatt på finansiella transaktioner delar motionärerna uppfattningen att Europa bör införa en skatt på finansiella transaktioner. Skatten skulle få en stabiliserande effekt och bromsa skadliga spekulationer som kan drabba de finansiella systemen negativt. Det är rimligt anser motionärerna att de finansiella marknaderna, som bidragit till krisen, också

skulle vara med och bekosta krissaneringen. En förutsättning för att införa en skatt på finansiella transaktioner är att den genomförs på EU-nivå men att intäkterna går till medlemsländerna.

2.2.3 Vänsterpartiets motion

Den svenska banksektorn domineras fullständigt av de fyra storbankerna. En avgörande skillnad mellan storbankernas affärsvillkor och de som gäller andra företag är att de skyddas av staten genom en implicit garanti mot konkurs. Detta innebär en stor konkurrensfördel för storbankerna och en kraftig subvention av deras upplåningskostnader, anser motionärerna. Motionärerna anser att utvecklingen av bostadspriserna och hushållens skuldsättning bör följas noggrant eftersom dessa bedöms vara ett potentiellt hot mot den finansiella stabiliteten. Förutom att införa en tillfällig bankskatt (se avsnitt 2.1) föreslår motionärerna också att regeringen skyndsamt tillsätter en parlamentarisk utredning i syfte att utarbeta en bankdelningslag där traditionell bankverksamhet separeras från s.k. investmentbankverksamhet.

2.2.4 Kompletterande information

Finanspolitiska rådets rapport 2012

Den internationella krisen visar enligt Finanspolitiska rådet på faran med att underskatta de makrofinansiella risker som är förenade med snabbt stigande kreditgivning, stor skuldsättning och växande fastighetspriser. Rådet anser att dessa risker inte får underskattas i den svenska ekonomin. Rådet rekommenderar regeringen att inom en snar framtid bestämma hur den makrofinansiella regleringen och tillsynen bör förstärkas för att reducera risken för framtida finansiella kriser.

IMF:s artikel IV-konsultation 2012

IMF konstaterar att även om Sveriges direkta exponering mot krisländerna i eurozonen är begränsad och bankerna välkapitaliserade innebär det förhållandevis stora banksystemet i Sverige en sårbarhet. Det beror bl.a. på den stora exponeringen mot andra europeiska ekonomier och beroendet av dollarfinansieringen. Hushållens skuldsättning, 170 procent i förhållande till disponibla inkomster, tillsammans med en svag utveckling på bostadsmarknaden lyfts också fram som ett problem. Mot den bakgrunden anser IMF att kapitaltäckningsreglerna som nu förhandlas inom EU kommer att betyda mycket för utvecklingen i Sverige. IMF argumenterar för att det är nödvändigt att EU-regleringen avser en miniminivå för kapitaltäckningen och att länderna ska kunna få ha högre krav.

Kapitaltäckningskrav – CRD IV

EU:s finansministrar enades den 15 maj om ett kompromissförslag om nya kapitaltäckningskrav för banker. Den svenska regeringen har med brett stöd i Sveriges riksdag drivit frågan om högre kapitaltäckningskrav. Kompromissförslaget innebär att medlemsländerna inom EU nu på egen hand kan ställa striktare kapitalkrav på systemviktiga banker. Sverige har därför möjlighet att kräva 10 procents kapitaltäckning för systemviktiga banker 2013 och 12 procents kapitaltäckning fr.o.m. 2015. Beslutet innebär att förhandlingar kan inledas med Europaparlamentet för en slutgiltig överenskommelse. Målsättningen är en överenskommelse med Europaparlamentet, om möjligt i juni i år.

Kommissionens rekommendationer inom ramen för den europeiska planeringsterminen den 30 maj

Enligt kommissionen bekräftade den fördjupade granskning av Sverige som gjorts i samband med förfarandet vid alltför stora obalanser att de svenska hushållen har en relativt hög skuldsättningsnivå. Situationen på bostads- och bolånemarknaderna stabiliserades 2011, anger kommissionen, men flera strukturella snedvridningar kvarstår som hotar stabiliteten på dessa marknader på lång sikt. Kommissionen anser att relevanta åtgärder har vidtagits för att stärka den finansiella sektorns motståndskraft. Samtidigt finns det enligt kommissionen för närvarande en rad politikområden som kan bidra till volatiliteten på den svenska bostadsmarknaden och till ackumulerade bolåneskulder, och som har fått mindre uppmärksamhet.

Kommissionens rekommendation till Sverige är att vidta ytterligare förebyggande åtgärder för att öka stabiliteten på bostads- och bolånemarknaderna på medellång sikt, genom att främja åtgärder som leder till en mer försiktig utlåning, genom att minska systemskevheter som gynnar skuldfinansiering vid bostadsinvesteringar – som avdragsrätt för skuldräntor – och genom att åtgärda de problem som följer av begränsningar i fråga om bostadsutbud och hyresreglering.

Den särskilda resultatskrivelsen för utgiftsområde 2

I sitt betänkande över anslagen inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (bet. 2011/12:FiU2) konstaterade utskottet att det finns en osäkerhet om vilka konsekvenser den rådande ekonomiska situationen och krisen kan få för de finansiella systemen och instituten i Sverige och tillsynen över dem. Mot bakgrund av att det för närvarande pågår arbete både inom EU och i Sverige med att ta fram nya regelverk för de finansiella marknaderna ansåg utskottet att det är särskilt viktigt att följa upp målet för det finansiella systemet i de delar det gäller tillsyn och regelgivning samt kraven på effektivitet, stabilitet och konsumentskydd.

Utskottet föreslog ett tillkännagivande till regeringen om att under 2014 återkomma till riksdagen med en resultatskrivelse för 2012 och 2013. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

2.3 Arbetsmarknad och tillväxt

2.3.1 Propositionen

Det viktigaste målet för den ekonomiska politiken är enligt regeringen full sysselsättning. Sedan 2006 har sysselsättningspolitikens viktigaste uppgift varit att öka den varaktiga sysselsättningen främst genom ett minskat utanförskap. Politiken har därför inriktats på en kombination av åtgärder som både stimulerar utbudet och efterfrågan på arbetskraft och förbättrar matchningen mellan arbetssökande och lediga platser, vilket är en nödvändig kombination av åtgärder för att politiken så snabbt som möjligt ska få avsedd effekt på sysselsättningen.

Tyngdpunkten har legat på åtgärder som stimulerar arbetsutbudet. Även arbetsmarknads- och utbildningspolitiken har reformerats, bl.a. för att öka anställningsbarheten hos personer med svag förankring på arbetsmarknaden.

Den viktigaste åtgärden för att öka arbetsutbudet är enligt regeringen jobbskatteavdraget som har betydande positiva effekter på sysselsättningen. Enligt regeringen visar också den utvärdering som regeringen har gjort mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande (bet. 2010/11:FiU20, rskr. 2010/11:319) att jobbskatteavdraget leder till varaktigt högre sysselsättning.

Regeringen har vidare kompletterat jobbskatteavdraget med åtgärder som stimulerar efterfrågan på arbetskraft, t.ex. nystartsjobb, sänkta arbetsgivaravgifter för unga och äldre, det s.k. HUS-avdraget samt sänkt mervärdeskatt för restaurang- och cateringtjänster. Sysselsättningspolitiken är även i fortsättningen mycket högt prioriterad. Politikens inriktning är därför att öka utbudet av och efterfrågan på arbetskraft samt att förbättra matchningen på arbetsmarknaden.

Regeringens politik är även fortsättningsvis inriktad mot att minska utanförskapet och öka graden av egenförsörjning i grupperna längst ned i inkomstfördelningen. Enligt regeringen är ett kvarvarande problem att det för personer som har försörjningsstöd sällan är lönsamt att börja arbeta eller utöka sin arbetstid då ökade inkomster reducerar det ekonomiska biståndet i motsvarande mån. Regeringen avser därför att under 2013 föreslå att beräkningen av försörjningsstöd förändras så att endast en del av arbetsinkomsten påverkar bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Syftet är att minska marginaleffekterna och stärka drivkrafterna till arbete och göra det möjligt för fler att påverka sin ekonomiska situation.

Ökad sysselsättning trots ogynnsam ekonomisk utveckling

Den svenska arbetsmarknaden har på senare år utvecklats väl trots en ogynnsam ekonomisk utveckling i omvärlden. I dag är antalet sysselsatta fler än innan krisen 2008. Trots att konjunkturläget var betydligt sämre 2011 än 2006 har arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden ökat för de flesta åldersgrupper. Sammantaget bedöms situationen på arbetsmarknaden vara betydligt starkare än vad som kan förväntas givet konjunkturen och befolkningssammansättningen.

Grupper med svag förankring på arbetsmarknaden

Trots den goda utvecklingen på arbetsmarknaden är arbetslösheten fortfarande hög och bedöms öka något under 2012. Långtidsarbetslösheten ses som ett särskilt allvarligt problem då sannolikheten att komma tillbaka till arbete minskar med tiden som arbetslös. En minskad arbetslöshet bland unga och personer med utländsk bakgrund prioriteras högt av regeringen, då arbetslösheten till mer än hälften utgörs av unga och utrikes födda. Regeringen ser det därför som en särskild utmaning att underlätta inträdet och återetableringen på arbetsmarknaden för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden, som unga, utrikes födda, personer med förgymnasial utbildning, äldre och personer med funktionsnedsättning.

Den viktigaste åtgärden för att motverka arbetslöshet bland unga är enligt regeringen reformerna av utbildningssystemet. Ett utbildningssystem av god kvalitet är den viktigaste åtgärden för att minska ungdomsarbetslösheten. Regeringen ser emellertid att det finns behov av att förstärka vissa av de genomförda reformerna, framför allt att öka kontaktytorna mellan skolan och näringslivet och stärka kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet. Regeringen ser också allvarligt på problemen inom utbildningssystemet och fortsätter det omfattande och långsiktiga arbete som inleddes under förra mandatperioden för att förbättra systemets olika delar. Målet är att öka kvaliteten i hela utbildningskedjan. Övergången mellan skola och arbetsliv behöver stärkas ytterligare. Ett väl fungerande utbildningssystem är också grundläggande för att arbetskraften ska få den kompetens som matchar den framtida arbetskraftsefterfrågan. Under hösten 2012 kommer regeringen att överlämna en forsknings- och innovationsproposition till riksdagen. Den kommer bl.a. att innehålla en översyn av rörligheten mellan olika lärosäten och mellan lärosäten och näringsliv/samhälle. Vidare ska systemet för kompetensförsörjning ses över och incitamenten för högkvalitativ forskning stärkas.

Arbetsmarknadssituationen för utrikes födda är generellt sett bekymmersam. Regeringen har också vidtagit ett antal åtgärder i syfte att bl.a. förbättra integrationen på arbetsmarknaden, bl.a. den s.k. etableringsreformen, instegsjobb och nystartsjobb, stärkt validering av utländsk utbildning och annan yrkeskompetens, yrkesinriktat mentorskap och sfi-lyftet. Vidare överväger regeringen att förstärka etableringsreformen för att uppnå en snabbare etablering på arbetsmarknaden för nyanlända invandrare. Vidare

har regeringen tillsatt flera utredningar för en förbättrad integration, bl.a. en utredning om förbättringar av den s.k. sfi-pengen, en utredning som ska se över möjligheterna att införa ett system med skattelättnader för företag i områden med utbrett utanförskap, s.k. nystartszoner, samt en utredning om ökat arbetskraftsdeltagande och snabbare etablering på arbetsmarknaden bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandring.

En väl fungerande och effektiv arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring är förutsättningar för att möta långtidsarbetslösheten. Regeringen avser att återkomma med förslag om hur Arbetsförmedlingens effektivitet, styrning och kontroll ska säkerställas. Enligt regeringen är även lönesubventionerade anställningar såsom nystartsjobb ett viktigt instrument för att öka de långtidsarbetslösas konkurrenskraft på arbetsmarknaden.

Regeringen anser vidare att det finns skäl att utveckla de verksamheter som vidtog till följd av krisen 2008, som fler studieplatser inom den yrkesinriktade kommunala vuxenutbildningen, inom yrkeshögskolan och inom högskolan samt inom arbetsmarknadsutbildningen. Regeringen har även för avsikt att återkomma med förslag som ytterligare förbättrar förutsättningarna att arbeta längre upp i åldrarna, och förslag som stärker de funktionsnedsattas möjlighet att delta på arbetsmarknaden.

Enligt regeringen ska arbetsmarknaden bli mer inkluderande så att fler människor med svag förankring ges möjlighet att få jobb. Finansdepartementet har tillsatt en utredning med uppdrag att se över förutsättningarna för att införa ett system för korttidsarbete som ska kunna aktiveras nästa gång en mycket svår ekonomisk kris slår mot Sverige.

Vidare anser regeringen att det måste löna sig att arbeta, och införandet av ytterligare ett jobbskatteavdrag är ett effektivt sätt att öka den varaktiga sysselsättningen. Det införda jobbskatteavdraget bedöms öka sysselsättningen med 2,3 procent på lång sikt, och effekterna av ett ytterligare jobbskatteavdrag bedöms inte vara avtagande.

Goda villkor för företagande, investeringar och sysselsättningar

Regeringens mål är att Sverige ska bli ett av världens bästa länder att starta, driva och utveckla företag i. Ett dynamiskt näringsliv där nya företag utvecklas och expanderar är ett viktigt led i strukturuomvandlingen och bidrar till ökad produktivitet och förstärkt konkurrenskraft. Genomförda reformer och satsningar inom skattepolitiken, utbildningen, forskningen, innovation, teknikutveckling, regelförenkling och infrastruktur samt förbättringar av arbetsmarknadens funktionssätt syftar till att förbättra villkoren för företagande som därmed förstärker konkurrenskraften och produktiviteten i näringslivet. Skattereformer som regeringen har genomfört, t.ex. slopad förmögenhetsskatt, sänkt bolagsskatt, sänkt skatt för delägare i fåmansföretag och sänkt mervärdesskatt på restaurang- och cateringtjänster, har enligt regeringen förbättrat förutsättningarna för företagande. Detta arbete fortsätter, och regeringens ambition är att ytterligare förbättra företagsklimatet och därmed förutsättningarna för investeringar och sysselsätt-

ning i Sverige. En strategisk del av detta arbete sker genom Företagsskattekommittén (dir. 2011:1) som fram till slutet av 2013 kommer att ha lämnat tre delbetänkanden. I ett första steg har kommittén nyligen presenterat ett delbetänkande om skatteincitament för riskkapital (SOU 2012:3). I betänkandet föreslås ett riskkapitalavdrag på ägarnivå och en emissionskredit på bolagsnivå. I ett andra steg undersöks möjligheterna till skatteincitament för forskning och utveckling. Kommitténs huvuduppdrag handlar om möjligheterna att minska beskattningen av eget kapital i bolagssektorn och göra villkoren mer lika för finansiering med eget kapital och lån. Regeringen har vidare för avsikt att fortsätta sänka bolagsskatten.

Under 2012 presenteras en forsknings- och innovationsproposition samt en innovationsstrategi som syftar till att ytterligare förbättra förutsättningarna för innovation och förnyelse i näringslivet, den offentliga sektorn och civilsamhället.

Vidare ser regeringen över möjligheten att samordna statens insatser för riskkapital till företag i tillväxtfaser och att reformera det statliga riskkapitalsystemet, bl.a. för att tydliggöra den marknadskompletterande rollen och för att stärka förutsättningarna för kommersialisering av kunskapsintensiva idéer i tidiga skeden. Möjligheten att införa skatteincitament för forskning och utveckling undersöks.

Transporter är viktiga för tillväxten

Att vårda den infrastruktur som finns är enligt regeringen av största vikt för att säkra robusta väg- och järnvägssystem. Väl fungerande person- och godstransporter är av stor betydelse för företagens konkurrenskraft och investeringsklimat. Regeringen kommer under mandatperioden att återkomma med förslag till ett nytt infrastrukturbeslut som syftar till att möta framtida behov inom transportsystemet. En viktig del i detta är den infrastrukturproposition som regeringen avser att lämna till riksdagen hösten 2012.

En väl fungerande bostadsmarknad

En väl fungerande bostadsmarknad är en viktig förutsättning för en god ekonomisk tillväxt och en konkurrenskraftig ekonomi. Ett långsiktigt arbete har därför påbörjats för att öka tillgängligheten på bostäder. Regeringen kommer att fortsätta genomföra åtgärder som dels stimulerar nyproduktionen av bostäder, dels underlättar och öppnar upp marknaden för uthyrning av den egna bostaden. För att underlätta uthyrning av privatbostäder övervägs en rad regelförändringar som bl.a. syftar till en hyressättning som gör det möjligt för ägaren att täcka sina kostnader för bostaden, att ge bostadsrättsinnehavare rätt att hyra ut sin bostad utom i vissa fall samt förenkla och förtydliga reglerna kring tidsbegränsade kontrakt, besittningsskydd, uppsägningsvillkor m.m. Omfattningen av reglerna ska tydligt avgränsas till tillfällig uthyrning av privatbostäder. I samband med de nya reglerna föreslås även att schablonavdraget för privatpersoners uthyrning

av den egna bostaden höjs från 21 000 till 40 000 kronor. Højningen av schablonavdraget syftar till att ytterligare stimulera uthyrningen av privatbostäder.

För att öka incitamenten att bygga nya bostäder föreslås en sänkt fastighetsavgift för flerbostadshus (hyresrätter och bostadsrätter) och sänkt takbelopp för fastighetsavgiften för flerbostadshus. Även mer gynnsamma villkor vid nybyggnation av bostäder föreslås genom en utsträckning av perioden för befrielse från fastighetsavgift till 15 år. Ambitionen är att skapa starka ekonomiska drivkrafter och stabila planeringsförutsättningar för befintliga och tillkommande företag på hyresbostadsmarknaden att agera, för att därigenom öka utbudet av hyreslägenheter så att det svarar upp mot efterfrågan i alla delar av landet.

2.3.2 Socialdemokraternas motion

Trots de senaste årens återhämtning på arbetsmarknaden ligger långtidsarbetslösheten kvar på en fortsatt hög nivå. Ökningen tyder enligt Socialdemokraternas motion på att det skett en försämring i matchningen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft som inte mötts av en tillräckligt kraftfull utbildnings- och arbetsmarknadspolitik. Enligt motionärerna har både volymen och kvaliteten i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna under de senaste åren varit otillräckliga. Samtidigt ökar ungdomsarbetslösheten. För Socialdemokraterna är full sysselsättning det övergripande målet i den ekonomiska politiken. Arbetslösheten kan aldrig accepteras.

Samtidigt som många företag uppger att de har rekryteringsproblem biter sig arbetslösheten fast på höga nivåer, vilket tyder på brister i Sveriges omställningsförmåga. I en allt skarpare global konkurrens är den viktigaste konkurrensfördelen att lära nytt och ställa om snabbare än konkurrenterna. Omställningen av svensk ekonomi är i betydande utsträckning en fråga om kunskap och utbildning. Den högre utbildningen är en hörnsten i Socialdemokraternas förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken varför utbyggnaden av högskolan och yrkeshögskolan måste fortsätta. Även vuxenutbildningen bör byggas ut. Centrala delar i en politik för ökad omställningsförmåga är förbättrade försäkringar vid arbetslöshet och sjukdom.

Enligt motionärerna är globaliseringen i grunden något positivt som rätt hanterad kan innebära mycket stora möjligheter för ett land som Sverige. Det finns dock problemområden som kan bli allvarliga hot mot jobb och företagande i Sverige om ingenting görs. Enligt motionärerna handlar det om ett bristande samarbetsklimat, hög ungdomsarbetslöshet, bristande omställningsförmåga, brist på riskvilligt kapital, låga investeringar i transportinfrastruktur och sjunkande resultat i skolan.

För att bryta ungdomsarbetslösheten krävs enligt motionärerna kraftfulla, riktade utbildningssatsningar med syftet att så många som möjligt ska få gymnasiekompetens. Det långsiktiga målet är att alla före 25 års

ålder ska ha en fullständig gymnasieexamen. För att nå detta bör utbildningskontrakt införas för alla under 25 år som inte fullgjort sina gymnasiestudier. Fullt utbyggd omfattar reformen 10 000 platser som finansieras genom en avveckling av den generella nedsättningen av arbetsgivaravgiften för unga. Vidare bör traineeplatser och sommarjobb anordnas i hela landet.

För att ge personer som varit långvarigt arbetslösa ny och efterfrågad arbetslivserfarenhet och samtidigt stimulera till livslångt lärande bör ett system med utbildningsvikariat införas. I syfte att stödja arbetsmarknadsinträde för personer med försörjningsstöd föreslås en tidsbegränsad skattekreditering för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta.

Vidare förordas att en samverkansmodell utvecklas i dialog med näringslivet, akademien och de fackliga organisationerna i syfte att skapa dialog om centrala framtidsutmaningar. Detta skulle enligt motionärerna kunna innebära betydande möjligheter att stärka svensk konkurrenskraft och därmed skapa nya arbetstillfällen. Som ett led i detta arbete bör en nationell innovationsberedning inrättas för att bl.a. utveckla Sveriges innovations- och konkurrenskraft. Enligt motionärerna är en viktig hörnsten i innovationspolitiken den statligt finansierade forskningen som föreslås komma att utvecklas tillsammans med skatteincitament för FoU-investeringar.

Inom vissa segment av den svenska ekonomin råder enligt motionärerna brist på privat riskkapital. Därför bör en statlig riskkapitalfond inrättas.

Enligt motionärerna är det brist på bostäder, och renoveringsbehovet är stort. Åtgärder krävs för att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt. Viktigast är att långsiktigt få upp bostadsproduktionen. På kort sikt behöver det befintliga beståndet utnyttjas bättre. Riktade ekonomiska stimulanser från staten kan komma att krävas för att nyproduktionen ska öka.

Investeringar i infrastruktur är enligt motionärerna ett relativt effektivt sätt att hålla uppe sysselsättningen när det råder lågt resursutnyttjande i ekonomin. Men framför allt handlar det om att öka Sveriges långsiktiga konkurrenskraft. Efter en lång tid av bristande resurser till underhåll och begränsad kapacitetsökning är det svenska järnvägsnätet starkt ansträngt. Enligt motionärerna leder bristerna i järnvägen till betydande samhällsekonomiska förluster varför det finns behov av att öka investeringarna i infrastruktur och framför allt i järnvägen. Investeringar i infrastruktur ska finansieras genom anslag i budgeten, men i vissa fall kan modellen med kombinerad låne- och avgiftsfinansiering prövas.

2.3.3 Miljöpartiets motion

Långsiktighet är ledordet som enligt Miljöpartiet bör forma den ekonomiska politiken. Det är genom gynnsamma villkor och bra förutsättningar för företagande som fler arbeten skapas. Genom en politik som tar ansvar för framtiden kan moderna industrier utvecklas och nya jobb växa fram. Den svenska ekonomin ska moderniseras så att nya gröna jobb skapas i

växande företag. Det behövs enligt motionärerna en industripolitik för fler jobb och bättre konkurrenskraft. I det ekonomiska läge som Sverige befinner sig i nu är en klok politik att öka de offentliga investeringarna i sådant som stärker Sveriges framtida konkurrenskraft. Strategiska och framtidsinriktade investeringar skapar många nya jobb samtidigt som Sverige får ett modernare och mer konkurrenskraftigt näringsliv.

Den självklara ryggraden i Sveriges ekonomi är enligt motionärerna småföretagen. Det är i småföretagen som de nya jobben växer fram. För att skapa förutsättningar för småföretag att växa behövs åtgärder som kraftigt sänkta arbetsgivaravgifter, avskaffat sjuklöneansvar och minskat regelkrångel. Vidare behövs gynnsamma förutsättningar för innovation, entreprenörskap och kunskapsdriven konkurrenskraft i svenskt näringsliv. Möjligheten att skapa ett gynnsammare klimat för forskningsintensiva företag ses över, bl.a. genom sänkta anställningskostnader.

Enligt motionärerna behövs mer av bättre underhåll och investeringar i järnvägsnätet, vilket skulle leda till många nya jobb, gynnsammare förutsättningar för näringslivet och minskade klimatutsläpp. Flaskhalsarna i järnvägssystemet bör enligt motionärerna byggas bort. Angeläget är också att renovera och energieffektivisera de stora bostadsområden som byggdes under 1960- och 70-talen. ROT-avdraget ska därför energianpassas och utvidgas till att även omfatta bostadsrättsföreningar och ägare av hyreslägenheter. Vidare behövs en ökad nyproduktion av klimatsmarta hyreslägenheter. Detta är åtgärder som skulle generera flera arbetstillfällen och skapa många nya framtidsjobb. Satsningar på förnybar energi ska stimuleras, vilket skapar många nya jobb.

Ungdomsarbetslösheten har bitit sig fast på höga nivåer de senaste decennierna och är bland den högsta inom OECD. Enligt motionärerna är en av de viktigaste orsakerna till ungdomsarbetslösheten att många saknar den grundläggande utbildning som arbetsmarknaden i dag kräver. För att ge unga arbetslösa en väg in på arbetsmarknaden bör 15 000 traineeplatser införas. Vidare förordas 5 000 nya platser i yrkesutbildning och på yrkeshögskola. Den halverade momsen för restaurang- och cateringtjänster breddas till att även omfatta reparation av cyklar, kläder och skor. Vidare förordas att arbetsgivaravgiften slopas i ett helt år för den som anställer en ung arbetslös. Avståndet mellan utbildning och näringsliv behöver enligt motionärerna minska, varför alla unga mellan 16 och 17 år bör erbjudas sommarjobb.

Miljöpartiet vill se fler hyresbostäder till unga och studenter och förordar bl.a. att ett nationellt kunskapscentrum inrättas i syfte att öka byggnadstakten så att 30 000 hyreslägenheter kan produceras till 2018.

Enligt motionärerna bör alla människor ses som resurser oavsett etnicitet. För att kunna ta till vara alla människors kunskaper ska arbetet med validering av utländsk utbildning och arbetslivserfarenhet förstärkas. Miljöpartiets vision är att människor om de så önskar ska kunna arbeta mindre. Hela samhället tjänar på att människor orkar arbeta hela livet och inte slås

ut på grund av stress eller för hårda villkor. För att åstadkomma jämställdhet i arbetslivet ska bl.a. staten gå före och avsätta medel för att minska löneskillnaderna mellan män och kvinnor.

2.3.4 Sverigedemokraternas motion

Sverigedemokraterna menar att det är strukturella orsaker som ligger bakom den höga arbetslösheten och arbetsmarknadens funktionsbrister. Arbetsmarknaden står inför stora utmaningar. Trots Sveriges positiva ekonomiska utveckling biter sig långtidsarbetslösheten fast vid oroväckande höga nivåer, och matchning på arbetsmarknaden utgör ett stort problem. Vidare har den s.k. arbetslinjen gått i stå. Här behövs politiskt nytänkande och en kombination av arbetsmarknads-, närings-, utbildnings-, finans- och skattepolitik som kompletterar varandra för att tillsammans möjliggöra förutsättningar för tillväxt, sysselsättning och företagande.

Enligt motionärerna har sänkningen av den generella arbetsgivaravgiften varit väldigt dyr i förhållande till dess resultat. Även den generella ungdomsrabatten har varit kostsam givet mätbara resultat. Därför föreslås att den generella arbetsgivaravgiften återställs och att ungdomsrabatten slopas. I stället införs kraftfulla reformer inom det utbildningspolitiska, näringspolitiska och arbetsmarknadspolitiska området. Enligt motionärerna förbättras härigenom företagens villkor och arbetslösheten bekämpas. Reformer som föreslås är bl.a. sänkt arbetsgivaravgift riktad mot små och medelstora företag och ett reformerat sjuklöneansvar. Vidare förordas att lärlingsjobb befrias från arbetsgivaravgifter. I syfte att stimulera entreprenörskap och innovationsutveckling bör starta-eget-bidraget förstärkas och en riskkapitalfond införas.

Dessutom är det enligt motionärerna viktigt att komma till rätta med den bristande matchningen på arbetsmarknaden. Därför bör regeringens besparing på gymnasieskolan återställas. Komvux bör få fler nya platser, och en satsning bör göras på yrkeshögskolan. Forskning och utveckling är viktiga komplement till utbildningspolitiken. Vidare ser Sverigedemokraterna med oro på att resurstilldelningen till den högre utbildningen urholkats under de senaste 20 åren. För att Sverige också i framtiden ska kunna konkurrera i en alltmer globaliserad värld behövs förbättringar inom utbildningsområdet.

Jobb- och utvecklingsgarantin och fas 3 har enligt motionärerna varit arbetsmarknadspolitiska misslyckanden. Motionärerna ser i stället att ett statligt alternativ till fas 3 skulle kunna införas som garanterar meningsfull och framför allt samhällsnyttig sysselsättning för programdeltagarna.

Genom en ansvarsfull invandringspolitik minskas utanförskapet, enligt Sverigedemokraterna. Ett gästarbetarsystem förespråkas där tillfälliga luckor på den svenska arbetsmarknaden också kan täppas till genom tillfälliga arbetstillstånd.

Det svenska järnvägsnätet är extremt eftersatt och hårt belastat. Regeringens satsningar är otillräckliga, varför ökade resurser föreslås till såväl underhåll som utbyggnad av trafiken. Upprustningen ska finansieras genom statligt stöd och inte genom höjda banavgifter. Vidare vill Sverigedemokraterna se en återreglerad järnväg.

Gruvnäringen har en lång tradition i Sverige och gjorde landet rikt en gång. Med stigande råvarupriser startas i dag nya gruvor och gamla återöppnas. Rätt hanterad kan situationen få mindre orter i glesbygden att blomstra, bidra till fler arbetstillfällen och skapa enorma exportintäkter för staten. Gruvnäringen ska därför ges det stöd och de verktyg den behöver för att kunna skapa än fler arbetstillfällen; bl.a. behövs järnvägssatsningar och utbildning.

Sverigedemokraterna anser att det finns skäl att öka andelen inhemskt producerade livsmedel. Många som i dag sysselsätts inom jord- och skogsbruk kommer snart att gå i pension. För att underlätta generationsväxlingen och fylla på med arbetskraft bör man se över generationsväxlingsmodellen inom just jordbruk, skog och fiske.

För närvarande tvingas unga och studenter tacka nej till arbete eller utbildning då de inte hittar ett boende. Genom att göra det skattefritt att hyra ut halva bostaden, skattebefria andrahandsuthyrning och göra reglerna mer flexibla går det att vända det mest akuta och kritiska läge. Vidare avskaffas fastighetsskatten för studentbostäder. Sverigedemokraterna vill skapa en långsiktig och hållbar lösning vad gäller upprustningsbehov och underhåll för bostadsbestånden, införa skattefria underhållsfonder och ta bort den kommunala fastighetsavgiften för hyresrätter.

2.3.5 Vänsterpartiets motion

Full sysselsättning är det överordnade målet för den ekonomiska politiken i Vänsterpartiets motion. Alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb. För att nå målet om full sysselsättning behöver arbetsmarknaden anpassas till dagens och morgondagens arbetsmarknad. Tonvikten måste ligga på kunskapshöjande åtgärder för att underlätta strukturomvandling, omställning och en god matchning på arbetsmarknaden. Jobbskatteavdraget bör enligt motionärerna avskaffas till förmån för en rättvis och likvärdig beskattning. Vänsterpartiet förordar även att skatt på förmögenhet, arv och gåva återinförs.

Arbetsförmedling ska inte ske i vinstsyfte, varför de s.k. kompletterande aktörerna avvecklas och kontrakten med de privata jobbcoacherna avslutas. Enligt motionärerna har regeringens arbetsmarknadspolitik lett till en explosionsartad ökning av långtidsarbetslösheten, samtidigt som arbetsgivare lider brist på kvalificerade yrkesarbetare. I stället för garantiprogrammen föreslås aktiva insatser med högre kvalitet och utbildningsinnehåll som stärker möjligheterna till anställning. Fas 3 avvecklas, och i stället föreslås aktiva och värdiga insatser utformade efter den enskildes behov.

För att förhindra att många ungdomar fastnar i långtidsarbetslöshet eller helt slås ut från arbetsmarknaden föreslås ett tidsbegränsat utbildningspaket med 23 000 årsplatser i yrkesutbildning och utbildningsplaster med särskilt studiestöd på komvux eller högskola. Satsningen finansieras genom en extra tillfällig bolagsskatt på de fyra storbankerna. Vidare ska kommuner, landsting och ideella föreningar kunna få stimulansbidrag för att ordna sommarjobb till skolelever.

Den ökade globaliseringen har inneburit ett ökat konkurrenstryck och en snabbare strukturmövandling i den svenska ekonomin. För att bejaka strukturmövandlingen krävs bl.a. att alla har råd och möjligheter till omskolning och vidareutbildning. Det krävs även en strategisk näringspolitik som identifierar och understöder Sveriges komparativa fördelar i den globala ekonomin samt betydande satsningar på forskning och utveckling.

Sveriges framtid som ett samhälle med full sysselsättning är beroende av en befolkning med en generellt hög kunskapsnivå. Vi ska inte konkurrera genom lägre löner utan höja arbetskraftens kunskapsnivå. Därför behövs ett brett kunskapslyft. Kvaliteten i de gymnasiala yrkesutbildningarna måste stärkas, och studier ska uppmuntras bl.a. genom ett särskilt studiestöd för unga arbetslösa. Den högre utbildningen måste också stärkas och göras mer tillgänglig för alla samhällsklasser.

För att motverka den ekonomiska avmattningen i ekonomin och klara bl.a. de kommande stora pensionsavgångarna införs generationsväxlingsprogram som möjliggör 25 000 årsanställningar per år för unga arbetslösa. Samtidigt avskaffas den sänkta krogmomsen. Även den sänkta arbetsgivaravgiften för unga bör enligt motionärerna avskaffas.

För att motverka den ekonomiska avmattningen och samtidigt stärka Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar föreslår motionärerna bl.a. ökade investeringar i infrastruktur, energieffektivisering, ny teknik, bostäder och välfärden. Investeringar i nya bostäder bidrar till att folk kan flytta dit jobben finns och ökar företagets möjligheter att rekrytera den kompetens som efterfrågas.

Genom investeringar i välfärd och grön omställning investeras även i jobb. Bland annat vill motionärerna se ett ökat antal heltidstjänster inom äldreomsorgen. Tågförseningarna måste på allvar minska, varför underhållet av banor måste höjas och investeringarna i nya järnvägar måste öka. Enligt motionärerna bör järnvägen återregleras och samhället ta ett helhetsansvar för järnvägssystemet. Vidare krävs fler och bättre kollektiva resor. Andelen som reser kollektivt bör fördubblas fram till 2020. Privatbilismens ökningstakt måste avstanna och helst minska. En särskild satsning bör göras på utbyggd tunnelbana i Stockholm. Det krävs vidare framtida investeringar i höghastighetsbanor.

2.3.6 Kompletterande information

Sysselsättningseffekter och jobbskatteavdrag

I en rapport från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) om jobbskatteavdraget (januari 2012) diskuteras möjligheterna att empiriskt undersöka hur det svenska jobbskatteavdraget påverkat sysselsättningen. Enligt rapporten är det svårt att utvärdera jobbskatteavdraget eftersom alla som arbetar har rätt till avdraget, vilket innebär att det inte finns någon grupp att jämföra med som inte får jobbskatteavdrag. I rapporten jämförs därför i stället personer som fått olika stora jobbskatteavdrag och om de som fått ett större jobbskatteavdrag börjar arbeta i högre utsträckning än de som fått mindre skatteavdrag. Rapporten finner en höjd sysselsättningsgrad under den undersökta perioden men kan inte med säkerhet säga att denna effekt beror på jobbskatteavdragen.

I rapporten Leder nystartsjobben till högre sysselsättning? (IFAU, februari 2012) studeras hur nystartsjobben som infördes 2007 har påverkat arbetslösheten och sysselsättningen. Resultaten pekar på att tillgången till nystartsjobben gör att de arbetslösa lämnar arbetslöshet för arbete fortare än de annars skulle ha gjort. Ungefär 63 procent av alla nystartsjobb är undanträngning av jobb som skulle ha kommit till stånd även utan nystarts-subventionen. Studien finner i allmänhet ingen dramatisk nedgång av sysselsättningsgraden när subventionen tar slut. För äldre arbetslösa har dock längden på subventionen större betydelse för hur länge nystartsjobbarna kvarstår i arbete. Resultaten visar också att en fördubblad subventionsgrad innebär att fler får arbete, men den har däremot ingen betydelse för sannolikheten att man har kvar sitt jobb efter subventionens slut. Dubblad subventionslängd har däremot obetydlig effekt på flödet till jobb men i stället en positiv effekt på hur länge man har kvar ett jobb. Vid nuvarande subventionsgrad beräknas nystartsjobben öka flödet från arbetslöshet till arbete med i genomsnitt 17 procent.

I Finanspolitiska rådets rapport (2012) noterar rådet att ungdomsarbetslösheten steg kraftigt under den senaste krisen och att den nu ligger på en hög nivå.

Enligt rådet bör dock bilden av ungdomsarbetslösheten nyanseras. Unga hittar i allmänhet jobb betydligt snabbare än äldre, och ungdomars möjlighet att finna arbete är mer konjunkturkänslig än äldres. Enligt rådet har svenska ungdomar korta arbetslöshetstider jämfört med omvärlden. Samtidigt kombinerar unga ofta arbete med studier. Att betrakta unga som en homogen grupp kan därför enligt rådet leda till ineffektiva arbetsmarknads-satsningar, varför det bedöms viktigt att rikta insatser mot grupper som har svårt att finna anställning.

De beräknade effekterna på arbetslösheten och sysselsättningen av sänkt moms på restaurang- och cateringtjänster bedömer Finanspolitiska rådet (2012) vara överskattade. Den reducerade skattesatsen anses vara ett ineffektivt sätt att minska de administrativa kostnaderna och snarare ha karaktären av ett branschstöd.

Enligt Finanspolitiska rådet (2012) skulle en ökad geografisk rörlighet kunna innebära en viss förbättring av arbetsmarknadens funktions sätt. Rådet nämner åtgärder som skulle kunna minska arbetslösheten, som en väl fungerande bostadsmarknad, bättre möjligheter till jobbspending och effektivare arbetsförmedling över regioner.

Offentlig utfrågning om jobbskatteavdraget

Den 8 maj 2012 hade finansutskottet tillsammans med skatteutskottet en utfrågning om jobbskatteavdragets effekter. Protokollet från utfrågningen finns i bilaga 4.

Kommissionens rekommendationer inom ramen för den europeiska planeringsterminen den 30 maj 2012

Kommissionens rekommendation är att Sverige vidtar ytterligare åtgärder för att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden för ungdomar och andra utsatta grupper, genom att fokusera på effektiva aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder, uppmuntra större löneflexibilitet, särskilt i de nedre löneskalorna, och se över vissa aspekter av lagstiftningen om anställningsskydd, såsom provanställningar, för att underlätta övergången till en fast anställning. Sverige rekommenderas att se över effekten av den sänkta mervärdeskattesatsen på restaurang- och cateringtjänster till stöd för skapande av arbetstillfällen.

Vidare framförs att Sverige har de näst största utgifterna för forskning och utveckling (FoU) mätt som andel av BNP i unionen och anses som innovationsledande enligt resultattavlan för innovationsunionen. Vad gäller saluföringen av innovativa produkter presterar Sverige dock under unionsgenomsnittet och visar en negativ trend. Sverige verkar också släpa efter när det gäller att skapa snabbt växande innovativa företag. Vidare är Sveriges övergripande starka ställning inom FoU sårbar till följd av ett starkt beroende av ett fåtal stora multinationella företag, som i allt större utsträckning flyttar sina FoU-verksamheter från Sverige. Rekommendationen är därför att Sverige inriktar den kommande propositionen om forskning och utveckling på åtgärder för att förbättra kommersialiseringen av innovativa produkter och utvecklingen av ny teknik för att stödja innovativa tillväxtföretag.

Infrastruktur

Den 27 april slutredovisade *kapacitetsutredningen* sitt uppdrag med flera huvudrapporter och underlagsrapporter. Enligt kapacitetsutredningen är lösningen på kapacitetsbristerna inte i första hand att bygga nytt utan att använda befintliga system effektivare och på ett mer hållbart sätt. För att klara av framtida trafikökningar krävs att dagens vägar, järnvägar, sjöfart och flyg fungerar optimalt. Med ett robust transportsystem möjliggörs välmotiverade investeringar på sikt. Av rapporterna framgår vidare att grunden till ett robust och hållbart transportsystem är ett gott underhåll. Den typen av åtgärder anses därför ha högsta prioritet. Utredningen föreslår också utökade anslag för underhåll, reinvesteringar och trimningsåtgärder samt att ett antal järnvägsinvesteringar tidigareläggs. Vidare anses att sjöfartens möjligheter bör utnyttjas bättre och att buss bör användas som komplement till spårbunden trafik.

I *trafikutskottets betänkande 2011/12:TU5 Järnvägs- och kollektivtrafikfrågor* konstaterar utskottet att det svenska järnvägssystemet i dag inte fungerar på ett bra sätt. En viktig orsak är enligt trafikutskottet att järnvägsinfrastrukturen är dåligt underhållen och sliten. Trafikutskottet föreslår att riksdagen ger regeringen i uppdrag att snarast återkomma till riksdagen med förslag på hur underhållet av järnvägsinfrastrukturen kan organiseras på ett effektivare och samordnat sätt. Därmed säger trafikutskottet delvis ja till en motion från Socialdemokraterna och tre andra motionsförslag – ett från Socialdemokraterna, ett från Miljöpartiet och ett från Vänsterpartiet. Bakom förslaget till tillkännagivande står en utskottsmajoritet som består av Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet.

2.4 Velfärden och kommunernas ekonomi

2.4.1 Propositionen

Velfärden

Regeringens ambitioner att nå högt ställda fördelningsmål och upprätthålla väl fungerande välfärdssystem som är tillgängliga för alla gör det viktigt att vårda och utveckla de offentliga välfärdssystemen. Ambitionen bör också vara att minimera risken för att människor fastnar i permanenta fattighedsfällor utan möjlighet att försörja sig själva.

Ingen ska, enligt propositionen, heller behöva hysa tvivel om kvaliteten i de offentligt finansierade välfärdstjänsterna, oavsett vem som utför dem. Regeringens politik syftar till hög kvalitet, mångfald och valfrihet inom skolan, vården och omsorgen. Regeringen har nyligen remitterat ett förslag för att komma till rätta med skatteplanering genom ränteavdrag, vilket bl.a. förekommer inom den skattefinansierade välfärdssektorn. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2013.

Sverige har en av de jämnaste inkomstfördelningarna i världen. Precis som i många andra länder har dock inkomstskillnaderna ökat under de senaste 20 åren. Regeringen konstaterar att för grupperna med lägst inkomster har den ekonomiska standarden utvecklats svagare än medianinkomsten i befolkningen. Detta beror enligt regeringen dels på att många individer i de lägre inkomstgrupperna inte får sin huvudsakliga försörjning från arbete, dels på den trendmässiga ökningen av andelen utrikes födda som har särskilt svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Därför är den bästa fördelningspolitiken, enligt regeringen, att få fler i arbete.

Regeringens politik är även fortsättningsvis inriktad mot att minska utanförskapet och öka graden av egenförsörjning i grupperna längst ned i inkomstfördelningen. Ett kvarvarande problem är att det för personer som har försörjningsstöd sällan är lönsamt att börja arbeta eller utöka sin arbetstid då ökade inkomster reducerar det ekonomiska biståndet i motsvarande mån. Därför avser regeringen att under 2013 föreslå att beräkningen av försörjningsstöd förändras så att endast en del av arbetsinkomsten påverkar bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Dessutom överväger regeringen att stärka kommunernas möjlighet att ställa samma krav på deltagande i kompetenshöjande insatser på personer med försörjningsstöd över 25 år som för dem under 25 år. Förutom dessa åtgärder kan det enligt regeringen komma att krävas riktade insatser för vissa utsatta grupper.

Hälso- och sjukvården ska vara behovsanpassad, tillgänglig och effektiv samt hålla hög kvalitet, oavsett individens inkomst och bakgrund. Flera olika utförare inom välfärdssektorn anser regeringen ökar valfriheten och utbudet av vård och omsorg för brukarna. Regeringen fortsätter sitt arbete genom att bl.a. förbättra psykiatrin och genomföra en reform som förbättrar möjligheten till god tandhälsa för utsatta grupper. Dessutom eftersträvar regeringen en överenskommelse med kommunsektorn i syfte att föra över det riktade statsbidraget för läkemedelsförmånen till det generella statsbidraget för att utnyttja de offentliga medlen för läkemedel effektivt. Regeringen har även nyligen remitterat ett förslag för att komma till rätta med skatteplanering genom ränteavdrag, vilket bl.a. förekommer inom den skattefinansierade välfärdssektorn. Avsikten är att stärka förutsättningarna för att alla företag som är verksamma i Sverige ska beskattas på lika villkor. Under de kommande åren kommer regeringens politik att fokusera på åtgärder som underlättar en sammanhållen vård och omsorg för äldre med omfattande behov, att stärka kompetensen bland äldreomsorgens personal och att öka valfriheten och mångfalden.

Regeringen fortsätter arbetet med att förbättra förutsättningarna för att på lång sikt säkra en välfärd som omfattar alla. En varaktigt hög sysselsättningsnivå är avgörande för detta menar regeringen. En viktig del i regeringens arbete med att stimulera förnyelse som bidrar till ökad produktivitet och effektivitet inom välfärdssektorn, är att främja konkurrens och entrepre-

nörskap inom vård och omsorg. Åtgärder för att minska överutnyttjande av trygghetssystemen och en hög kvalitet och effektivitet hos myndigheterna inom området är också viktiga för välfärdens långsiktiga hållbarhet.

Vår öppenhet mot omvärlden och vår arbetskrafts- och flyktinginvandring är en viktig förutsättning för vårt välbefinnande. Invandringen ökar andelen av befolkningen som är i arbetsför ålder och bidrar till en snabbare ekonomisk tillväxt och till större möjligheter att finansiera välfärden. Sverige kan därmed ytterligare stärka sin konkurrenskraft och få resurser för att möta de stigande behoven av bl.a. vård och omsorg för den åldrande befolkningen. Enligt uppgifter från Sveriges Kommuner och Landsting arbetar över 70 000 utrikes födda inom vård och omsorg, drygt 30 000 som lärare på skolor och högskolor och var tredje som apotekare, var fjärde som läkare och tandläkare, var femte som universitetslärare, kemist, fysiker, astronom, historiker och statsvetare samt var tionde som ingenjör. Vår öppenhet gör det möjligt att lättare hitta arbetskraft inom vissa yrken där det råder brist på inhemsk arbetskraft. Invandrare utgör således en stor och viktig resurs för Sverige.

Regeringens arbete med att säkerställa ett effektivt rättsväsende fortsätter. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2013 med förslag till ytterligare åtgärder på området, som kan sammanfattas i tre teman: skärpta straff och tuffare insatser, tidiga och tydliga insatser mot unga som begår brott samt ökad effektivitet inom rättsväsendet.

Kommunernas ekonomi

Verksamhet som finansieras av kommuner och landsting är av stor betydelse för svensk ekonomi och arbetsmarknad i allmänhet och för att tillhandahålla välfärdstjänster i synnerhet. Den kommunalt finansierade sysselsättningen står för ca 26 procent av den totala sysselsättningen i Sverige.

Regeringen räknar i propositionen med att lönesumman i ekonomin växer starkare 2012 jämfört med vad som beräknades i budgetpropositionen, samtidigt som konsumtionsutgifterna i stor utsträckning anpassas till de högre skatteinkomsterna. Följaktligen revideras det finansiella sparandet och det ekonomiska resultatet endast marginellt för 2012. För 2013 och 2014 har inkomster och utgifter reviderats i motsvarande grad i förhållande till budgetpropositionen. År 2015 slår de högre inkomsterna i större utsträckning igenom på det finansiella sparandet och det ekonomiska resultatet.

Kommunernas samlade resurser för att kunna tillhandahålla välfärdstjänster är till största del beroende av antalet arbetade timmar i ekonomin.

Tabell 2.5 Kommunsektorns finanser*Miljarder kronor*

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Inkomster	811	829	856	886	921	958
Skatteintäkter	540	560	582	607	637	667
Kommunal fastighets- avgift	14	16	16	17	17	17
Statsbidrag exkl. mer- värdesskatt	136	135	135	136	134	135
Övriga inkomster	119	118	123	127	133	139
Utgifter	821	835	861	891	926	961
Konsumtionsutgifter	680	697	718	742	769	797
Övriga utgifter	141	139	144	149	157	164
Finansiellt sparande	-10	-7	-5	-5	-5	-3
Resultat före extraor- dinära poster	6	8	10	11	11	13

Källa: 2012 års ekonomiska vårproposition.

Sammantaget beräknas kommunsektorn redovisa ett resultat på mellan 10 och 13 miljarder kronor per år 2013–2016 (se tabell 2.5). Det förhållandevis starka resultatet återspeglas dock inte i det finansiella sparandet. Det beror delvis på att investeringsutgifterna, som i första hand belastar det finansiella sparandet, ökade med 7 miljarder kronor mellan 2010 och 2011 men också på att konsumtionsutgifterna ökade.

2.4.2 Socialdemokraternas motion

En nyckel för att hålla ihop och utveckla Sverige är enligt Socialdemokraternas motion 2011/12:Fi18 att fler har ett jobb att gå till och därmed en egen försörjning. Med fler människor i arbete klarar man finansieringen av en hög ambitionsnivå inom utbildning, vård och omsorg för alla. Det är också en viktig förutsättning för att i framtiden kunna finansiera välfärdstjänster av hög kvalitet. Eftersom väl fungerande välfärdstjänster är helt centralt för fler jobb och växande företag, ser motionärerna med oro på utvecklingen i kommunsektorn, i synnerhet de direkta effekter på kommunernas skatteunderlag som en försämrad utveckling på arbetsmarknaden skulle få.

Den relativa barnfattigdomen har enligt motionärerna ökat under lång tid, i takt med att inkomstskillnaderna har ökat i det svenska samhället. Den absoluta fattigdomen har däremot länge minskat, men denna trend verkar nu ha vänt. Enligt motionärerna handlar det inte längre bara om ökade inkomstskillnader, utan den fattigaste tiondelen förlorade inkomster och de fattiga barnen verkar ha blivit fler, konstateras det i motionen. I grunden menar motionärerna att barnfattigdomen är ett arbetsmarknads- och utbildningsproblem.

En hörnsten i en politik för förbättrad omställningsförmåga är att skapa en förutsägbar, modern och rättssäker sjukförsäkring. Motionärerna vill ha en sjukförsäkring som bygger på arbetslinjen, ger bra inkomsttrygghet och som finansieras solidariskt. Ingen ska falla mellan stolarna. I motionen framhålls även att den trygghet som anställda har vid sjukdom, föräldraskap och arbetslöshet i större utsträckning även bör gälla för företagare. Ytterligare ett förslag för förbättrad omställningsförmåga är en tidsbegränsad skattekreditering för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta, detta för att stödja deras arbetskraftsinträde.

I omställningen till en mer kunskapsorienterad ekonomi är hög kvalitet i skolan en kritisk framgångsfaktor. Motionärerna anser att en skolpolitik för höga kunskapsresultat måste vara en skolpolitik för en jämlik skola. Resurserna till skolan måste därför fördelas efter elevernas behov. Dessutom behöver Sverige investera mer och bättre i lärarna.

2.4.3 Miljöpartiets motion

Enligt Miljöpartiets motion 2011/12:Fi16 innefattar en grön ekonomi även idén om ett socialt hållbart samhälle med en fungerande och rättvis välfärd som omfattar alla. Motionärerna konstaterar att inkomstskillnaderna fortsätter att öka. Detta är effekten av jobbskatteavdragen och förändringarna i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna. Allt fler tvingas söka försörjningsstöd från kommunen. I stället för detta eftersträvar motionärerna en jobbskapande politik och förbättrade trygghetssystem som jämnar ut klyftor och motverkar barnfattigdom. En nationell handlingsplan mot barnfattigdomen föreslås. Äldreomsorgen står inför en stor utmaning, varför såväl insatser för att säkra kvaliteten som insatser för kompetensutveckling förespråkas. Motionärerna vill höja underhållsstödet och grundnivån i föräldraförsäkringen. En väl fungerande och flexibel barnomsorg är också en förutsättning för att föräldrar ska få vardagen och ekonomin att gå ihop. Kommunerna bör tillhandahålla barnomsorg på obekvämt arbetstid, framhålls det i motionen.

Samtidigt anser motionärerna att det måste skapas förutsättningar för människor att arbeta och bidra till samhällets utveckling i stället för att placeras i passiva program. Ett förslag som presenteras är att personer med försörjningsstöd i en övergångsperiod ska få behålla en del av stödet även när de får arbete. Dessutom vill motionärerna införa ett helt nytt trygghetssystem, arbetslivstrygghet, där både allmän sjukförsäkring och allmän arbetslöshetsförsäkring ingår liksom en lägsta ersättning. Som ett steg mot detta vill man bl.a. införa ett golv i sjukförsäkringen, helt ta bort den bortre gränsen och höja taket i sjukförsäkringen liksom ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen. Motionärerna vill också avskaffa vårdnadsbidrag och jämställdhetsbonus och i stället införa en tredelad föräldraförsäkring där en del fritt kan överlåtas även till en tredje person.

Alla ska kunna lita på skolan, vården och omsorgen oavsett vem som utför den, och motionärerna framhåller att det inte är avgörande för kvaliteten om huvudmannen är kommunen eller en enskild aktör. Samtidigt som välfärdsverksamheterna ska finansieras med gemensamma resurser ska verksamheter som enbart drivs med syftet att göra vinst motverkas. Motionärerna föreslår bl.a. att alla aktiebolag som driver skolor ska klargöra att utbildning är huvudsyftet, och ändrade ägarförhållanden ska anmälas till Skolinspektionen. Det behövs bra lärare som får tillräckliga förutsättningar för att göra sitt jobb, och motionärerna föreslår en satsning på sammanlagt 5 miljarder kronor till lärarnas samlade kompetens-, yrkes- och löneutveckling under mandatperioden. Åtgärder behövs för att minska kriminaliteten och för att komma åt grogrunden för den. Det handlar t.ex. om att bekämpa barnfattigdom, diskriminering och rasism. Det handlar också om fler billiga hyresrätter och upprustade miljonprogram, kraftiga åtgärder för minskad ungdomsarbetslöshet och ett väl rustat utbildningsväsende. Miljöpartiet anser att Sverige ska bli ett öppnare land och förespråkar att bestämmelserna angående synnerligen ömmande omständigheter i asylärenden ska förändras.

2.4.4 Sverigedemokraternas motion

I motion 2011/12:Fi15 framhåller Sverigedemokraterna att de vill ha en sjukvård i världsklass. Sjukvården ska vara gemensamt skattefinansierad och ges till alla efter behov. För att närma sig en sjukvård i världsklass krävs det att tillgängligheten till vård förbättras, och i detta syfte aviseras flera åtgärder, bl.a. förslag om en återställning av högkostnadsskyddet, en akut- och tillgänglighetsmiljard, förbättrad tillgänglighet inom ambulanssjukvården och ett antal konkreta förslag inom äldrepolitikens område. Att ta bort skatteskillnaden mellan inkomstslagen tjänst och pension till 2016 är enligt Sverigedemokraternas förslag till riktlinjer en prioriterad satsning inom äldrepolitiken.

I stället för en skola där resultaten försämrats drastiskt de senaste 20 åren och som är alltmer stökig, otrygg och segregerad vill motionärerna se en skola som kännetecknas av trygghet, studiero och kunskapsförmedling. Förutom att förstatliga skolan vill man ta fasta på friskolereformens ursprungliga intentioner. När det gäller uttag av vinst i friskolor anser motionärerna att skolsystemets resurser ska användas till att höja kvaliteten i skolorna och inte delas ut som vinst. Ett förbud mot s.k. kommunala avknoppningar ska också införas. Dessutom föreslås att den besparing som regeringen gjort på gymnasieskolan helt ska återställas.

Enligt motionärerna tar invandringen varje år betydande medel i anspråk, medel som i stället hade kunnat användas till att värna välfärdens kärna och åtgärda de befintliga bristerna inom vården, skolan och omsorgen. På det sättet anser Sverigedemokraterna i sin motion att invandringen utgör ett direkt hot mot den svenska välfärden och samhällsuppbyggnaden.

Motionärerna anser att den generösa svenska invandringspolitiken gradvis genererar större invandring och högre kostnader och att omfattande förändringar måste vidtas för att minska dessa kostnader, minska risken för asylmissbruk och minska risken för ökade motsättningar och segregation.

Utvecklingen inom kriminalpolitiken i Sverige har gått åt fel håll de senaste decennierna, anser motionärerna och föreslår omfattande reformer för att komma till rätta med utvecklingen. Bland annat förordas straffskärpningar, återinförande av gränskontroller, punktinsatser mot den organiserade brottsligheten och en riktad satsning för att frigöra resurser till synligt polisarbete i offentliga miljöer.

2.4.5 Vänsterpartiets motion

Enligt Vänsterpartiets motion 2011/12:Fi17 finns vår gemensamma välfärd för att säkra allas trygghet och öka jämlikheten. Generell välfärd innebär solidarisk omfördelning av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män, mellan lågavlönade och högavlönade och mellan olika perioder i våra liv. Den grundläggande principen är: av var och en efter förmåga åt var och en efter behov.

Motionärerna konstaterar att regeringens ekonomiska politik för fler jobb, genom sänkta skatter för dem som har arbete och kraftiga försämringar av arbetslöshets- och sjukförsäkringen, har resulterat i en kraftig ökning av den ekonomiska ojämlikheten. Försämrade villkor i a-kassan och sjukförsäkringen tillsammans med minskade möjligheter till omskolning och vidareutbildning syftar enligt motionärerna till att sätta press på de lägsta lönerna nedåt.

Regeringens nedskärningspolitik har urholkat och utarmat välfärden anser motionärerna, vilket också har lett till försämringar av kvalitet och arbetsvillkor. Den förda politiken ökar grogrunden för rasism och främlingsfientlighet enligt motionärerna.

Motionärerna konstaterar att den kommunfinansierade sysselsättningen minskar med 18 000 personer mellan 2013 och 2016 enligt regeringens redovisning. Till detta kan läggas minskningen med 40 000 personer under den förra mandatperioden. Motionärerna anser att det behövs stora satsningar på mer personal för att utveckla välfärden och föreslår en särskild satsning på äldreomsorgen samt en skolmiljard för en likvärdig skola. En värdesäkring av statsbidragen är det mest grundläggande krav som behöver ställas för en hållbar välfärdsekonomi.

De vinster som riskkapitalbolag gör i välfärdsverksamheter hade i stället kunnat användas till bättre skolor, sjukhus och bibliotek. I motionen föreslås att vinstdrivande bolag i välfärden ska förbjudas.

2.4.6 Övriga motioner

I motion Fi255 av Betty Malmberg och Anne Marie Brodén (båda M) framhålls behovet av att öka kunskapen om och användningen av samhällsekonomiska analyser i sociala sammanhang. Motivet är att de flesta är överens om att tidiga insatser och förebyggande arbete bidrar positivt till att förebygga socialt utanförskap. Motionärerna menar dock att detta ofta glöms bort i samband med att olika beslutande instanser behöver vidta mer omfattande åtgärder för att hjälpa barn och unga. I stället fokuserar man på kortsiktiga lösningar för att kostnaderna för just den beslutande förvaltningen eller ansvariga myndigheten ska hållas nere. Få ser insatsen ur ett helhetsperspektiv för kommunen eller än mindre ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Motionärerna menar att skattemedel och samhällsresurser som satsas i preventivt syfte, t.ex. på längre öppettider på fritidsgårdar eller mer personal i skolbarnsomsorgen, ger en långsiktig besparing och gynnar fler. Därför skulle socioekonomiska beräkningar ge ansvariga politiker och tjänstemän ett bättre beslutsunderlag så att de kan vidta rätt åtgärder i rätt tid.

2.4.7 Kompletterande information

Kommunernas ekonomi

Den 26 april presenterade Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) sin Ekonomirapport. Av rapporten framgår att skatteunderlaget förväntas växa relativt bra 2012 trots en stillastående arbetsmarknad. Det förklaras av att pensionerna ökar relativt kraftigt och att arbetsmarknadsersättningarna ökar på grund av högre arbetslöshet. Även nästa år motverkas den svaga lönesumman i skatteunderlaget av ökande pensioner. Det reala skatteunderlaget växer med runt 1,5 procent både i år och nästa år, vilket får betraktas som en god utveckling enligt SKL.

Resultatet i kommunsektorn försvagades 2011, bl.a. till följd av att det statliga konjunkturstödet fasades ut och pensionsskulden omvärderades med anledning av den låga marknadsräntan. År 2012 räknar SKL med att resultaten räddas av engångsposter, för att sedan successivt falla kommande år, om inte kraftiga åtgärder vidtas i form av åtstramningar eller skattehöjningar eller om statsbidragen höjs.

SKL räknar med att kostnaderna även fortsättningsvis kommer att öka i samma takt som de gjort historiskt. Det innebär att volymen kommer att öka med drygt 1,5 procent i snitt per år fram t.o.m. 2016. SKL menar att det inte finns något som talar för att kostnadsökningstakten ska avta, snarare tvärtom. Befolkningsökningar och förskjutningar i befolkningens ålderssammansättning gör att kostnadstrycket från demografin är högt i landstingen, och i slutet av kalkylperioden kommer det demografiska trycket att öka även för kommunerna. SKL anser att det i synnerhet inom sjukvården är svårt att hålla tillbaka efterfrågetrycket och att det också ställs allt högre krav på kvalitet, utan att det finns någon tydlig finansiering.

SKL noterar också att kostnaderna kommer att öka till följd av stora investeringsbehov i sektorn. Kostnaderna ökar därför successivt i form av växande avskrivnings- och räntekostnader i samband med att investeringar och lån ökar. Den höga investeringstakten leder i många fall också till högre driftkostnader.

Eftersom urbaniseringstakten i Sverige är hög har många kommuner enligt SKL stora utmaningar med att successivt anpassa kostnaderna till en krympande befolkning. Många av dessa kommuner, som redan har en besvärlig ekonomisk situation, är dessutom missgynnade av att utjämnings-systemet inte har uppdaterats. Även kommuner som växer kan ha det besvärligt, konstaterar SKL.

2.5 Energi, klimat och miljö

2.5.1 Propositionen

Regeringens mest prioriterade miljöfrågor är klimatförändringarna tillsammans med bevarandet av den biologiska mångfalden, havsmiljön och en giftfri miljö. Eftersom klimatförändringarna är globala är internationella överenskommelser en viktig del i ett effektivt klimatarbete. Enligt regeringen har Sverige gått före och åtagit sig att vidta flera och snabbare åtgärder än många andra EU-länder. Genom kostnadseffektiva och långsiktiga åtgärder arbetar regeringen för att även i fortsättningen uppnå Sveriges ambitiösa mål för klimat- och energipolitiken. Regeringens ambition är att Sverige 2050 ska ha en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning och inga nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären.

Utmaningar för energi- och klimatpolitiken

Energiöverenskommelsen mellan allianspartierna 2009 innebär enligt propositionen att klimatpolitiken inte kan separeras från energipolitiken. Överenskommelsen har vidare legat till grund för riksdagens beslut om energi- och klimatpolitiska mål till 2020.

Styrande för regeringens klimat- och energipolitik är de mål riksdagen har antagit till 2020 om att andelen förnybar energi ska vara minst 50 procent, energianvändningen 20 procent effektivare, andelen förnybar energi i transportsektorn minst 10 procent och utsläppen 40 procent lägre än år 1990. Enligt regeringen är en av de största utmaningarna transportsektorns omställning till långsiktig hållbarhet. Regeringen planerar därför att införa en ny miljöbilsdefinition 2013. Genom införandet skärps kraven för att få befrielse från fordonsskatt. Energiskatten på diesel höjdes med 20 öre per liter 2011 och kommer att höjas med ytterligare 20 öre 2013.

Utvecklingen inom energi- och klimatområdet sker enligt regeringen i möjligaste mån genom generella ekonomiska styrmedel. Till exempel minskas nedsättningen av koldioxidskatten stegvis mellan 2011 och 2015 för industrier som inte omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter,

och återbetalningen av koldioxidskatt avseende skogs-, vatten- och jordbruksverksamhet minskar 2011, 2013 och 2015. Vidare behövs också enligt regeringen styrmedel som information och utbildning, liksom forskning och demonstration av ny teknik. Hur väl vi utvecklas mot de mål som riksdagen antagit till 2020 ska prövas i en kontrollstation 2015.

Internationellt klimatarbete

Klimatfrågan är regeringens högst prioriterade miljöfråga. Centralt för att klimatmålet ska nås på ett rättvist sätt och till lägsta möjliga kostnad för samhället, är breda och teknikneutrala ekonomiska styrmedel som är inriktade mot att förorenarna ska betala. Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram underlag till en färdplan för ett Sverige utan nettoutsläpp av växthusgaser 2050.

Klimatförändringarna är globala. Grunden för ett framgångsrikt klimatarbete läggs i breda, internationella överenskommelser om minskade utsläpp av växthusgaser. För att möjliggöra en hög ambitionsnivå är det viktigt att de åtgärder som vidtas är kostnadseffektiva och långsiktiga. I det internationella arbetet verkar Sverige inom EU för att det nuvarande energiskattdirektivet ska ändras. En viktig del i förslaget är att det ska bli obligatoriskt för alla EU:s medlemsstater att införa koldioxidskatt. Under COP 17-mötet i Durban fattades vidare beslut om att initiera en process som ska leda till en ny klimatöverenskommelse med bindande rättslig verkan.

Biodrivmedel

En ökad användning av biodrivmedel bidrar enligt regeringen till målfyllnelsen till 2020. En ökad användning av biodrivmedel är också viktig för de mer långsiktiga ambitionerna inom energi- och klimatpolitiken och för att nå regeringens prioritering av en fossiloberoende fordonsflotta till 2030. Det behövs stabila villkor för de aktörer som producerar och handlar med biodrivmedel. För att öka långsiktigheten och stabiliteten föreslås därför att beskattningen regleras i lag och inte som tidigare via dispensbeslut av regeringen. EU:s statsstödsregler innebär att en skattebefrielse för biodrivmedel inte får medföra överkompensation. Om företag som producerar biodrivmedel får en skattelättnad som överstiger merkostnaden för produktionen i förhållande till kostnaden för produktion av fossila drivmedel, riskerar de enskilda företagen att få betala tillbaka det belopp som motsvarar skattebefrielsen. Av denna anledning föreslår regeringen att ett kvotpliktssystem införs under 2014. Enligt regeringen medför det minskade koldioxidutsläpp med 0,6 miljoner ton. Sammantaget är regeringens ambitioner att skapa stabilare villkor för aktörerna på biodrivmedelsmarknaden. Vidare ska mer likvärdiga konkurrensvillkor skapas för kraftvärmeproduktion inom EU:s system för handel med utsläppsrätter och för leveranser av värme till vissa industrikunder, bl.a. genom en slopad koldioxidskatt för kraftvärmeproduktion inom handelssystemet.

Hållbar tillväxt

Globaliseringen och den ekonomiska tillväxten skapar stora möjligheter med ökad rörlighet och mer handel. Det har bl.a. lett till att länder har kunnat ta sig ur fattigdom samtidigt som utvecklingen har lett till mer utsläpp och till att allt mer av naturens resurser tas i anspråk med allvarliga följder för ekosystem, biologisk mångfald och klimat.

Sverige har högt uppsatta mål i miljöarbetet samt för klimat- och energiomställningen. För att kunna genomföra effektiva insatser för miljön och klimatet behöver vi bättre förstå och kunna värdesätta vårt gemensamma gröna kapital. Regeringen har därför tillsatt en framtidskommission som arbetar med att identifiera viktiga samhällsutmaningar som Sverige står inför på längre sikt. Inom ramen för kommissionens arbete har fyra utredningar tillsatts, varav en av utredningarna bl.a. ska teckna ett scenario över hur Sverige med hållbar tillväxt kan utvecklas mot en grön ekonomi, hitta nya mätmetoder samt analysera indikatorer som kan användas som beslutsunderlag för politiken. Kommissionens slutsatser kommer att fungera som underlag för regeringen i dess löpande arbete. En rapport ska presenteras senast den 1 mars 2013.

2.5.2 Socialdemokraternas motion

Enligt motionärerna har infrastrukturpolitiken en nyckelroll när det gäller Sveriges klimatomställning. Ökade investeringar i miljövänliga transporter som järnvägen kan ge ett kraftfullt bidrag till den gröna omställningen. Vidare förordas ett system med miljöbilsbonusar där bilar med lägre utsläpp får en premie. För att ytterligare driva på utvecklingen vill motionärerna införa en registeravgift för bilar med koldioxidutsläpp över en viss nivå.

2.5.3 Miljöpartiets motion

Enligt Miljöpartiets motion går utvecklingen på klimatområdet fort men åt fel håll, och situationen är långt mer allvarlig än vad man tidigare trodde. Sverige saknar en fungerande klimatpolitik. För att begränsa klimatförändringarna behöver utsläppen minska såväl i Sverige som i andra länder. Ett utsläppstak är nödvändigt för att möta klimathotet, och en ny klimatlag införs med ett klimatpolitiskt ramverk med samma ansvar, disciplin och långsiktighet som finns i budgetlagen.

Ambitionsnivån i klimatpolitiken ska höjas genom uppdaterade och kompletterande åtgärder, t.ex. genom utformningen av ekonomiska styrmedel och en översyn av juridiska styrmedel. Miljöskadliga subventioner bör fasas ut. Enligt motionärerna gynnas klimatet, jobben och ekonomin av en ökad beskattning på utsläpp i kombination med stimulanser som sänkt skatt på arbete. Miljöpartiets vill se åtgärder med två huvudlinjer: att använda energin betydligt smartare än vad som sker i Sverige i dag och

att öka produktionen av förnybar energi. Effektiviseringsåtgärder som nämns är bl.a. ett utvidgat ROT-avdrag. Genom ett ökat stöd till individer och en utbyggd och utvecklad användning av biogas kan produktion av förnybar energi öka. Målet är ett helt förnybart energisystem till 2030.

I motionen framhålls behovet av klimatsmarta transporter. Det är viktigt att minska transportbehovet genom t.ex. samhälls- och infrastrukturplanering samt genom smarta logistiksystem. Genom en miljömässigt och geografiskt differentierad lastbilsskatt kan rättvisa villkor uppnås för olika trafikslag och svenska åkare. På detta sätt kan också transport av gods flyttas från vägar till järnväg och till en miljöanpassad sjöfart. Spårvagnar i städer och tunnelbanan i Stockholm bör byggas ut och omfattande cykelsatsningar bör göras.

Motionärerna vill öka stödet till produktionen av förnybar el och föreslår att en möjlighet att dra av egen elproduktion från den som köps från nätet, s.k. nettodebitering, ska införas. Vidare förordas att skatterna utformas så att det alltid lönar sig att välja hållbart framställda förnybara drivmedel framför fossila. För att inte utarma den biologiska mångfalden när fossila bränslen ersätts med förnybara måste satsningar på förnybara drivmedel kombineras med satsningar på smarta transporter och ett mer transportsnålt samhälle med minskade transportvolymmer.

I enlighet med internationella klimatöverenskommelser förordas att finansieringen av klimatinvesteringar i Syd trappas upp och att stöd ges till Gröna fondens uppbyggnad. Intäkterna från Sveriges auktionering av utsläppsrätter bör öronmärkas till detta ändamål. Sverige ska också verka internationellt för att få till stånd nya medel och finansiering för internationella klimatåtgärder. Resurser skulle eventuellt kunna komma från klimatavgifter på internationell flyg- och sjöfart, en internationell koldioxidskatt eller en skatt på finansiella transaktioner. Vidare är inte den 20-procentiga minskning av koldioxidutsläpp som EU-länderna gemensamt utlovar till 2020 tillräcklig utan målet bör höjas till 40 procent, vilket Sverige bör driva inom EU.

Enligt motionärerna behövs investeringar i förebyggande åtgärder och i sårbarhetsreducerande verksamhet både i Sverige och i omvärlden. Motionärerna förordar att Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap får ett huvudansvar för klimatanpassningen och ökade medel för klimatsäkringsåtgärder.

2.5.4 Sverigedemokraternas motion

Sverigedemokraterna strävar efter att behålla och utveckla landets energisystem med fokus på leveranssäkerhet och miljöansvar. Tillgången till energi är en grundförutsättning för vårt välbefinnande. Näringslivets produktion får inte försämrats till följd av en osäker inhemsk marknad. Elpriserna måste sänkas och kapaciteten för elproduktion öka så att hushållen kan hålla sina boendekostnader på en rimlig nivå. Energieffektivisering har en betydande

potential som måste utnyttjas. Satsningar på kärnkraften görs i den omfattning som krävs för att upprätthålla och säkerställa en trygg elförsörjning för i första hand Sverige.

Som ett led i ambitionen att ta Sverige ur oljeberoendet och för att utveckla den inhemska energiindustrin behövs forskning, utveckling och innovation inom biobränslen och vidareutveckling av skogsråvara.

Vad gäller skatt på diesel inom jordbruket ligger Sverige i den absoluta toppen. Återbetalningen av koldioxidskatt för diesel till jord- och skogsmaskiner bör därför höjas och den beslutade sänkningen av skatten på dieselolja bör enligt motionärerna slopas. Vidare ska kemiska tillsatser begränsas i våra livsmedel. Motionärerna anser också att elskatten bör sänkas.

Inom ramen för Sveriges biståndsmål bör satsningar göras på klimatåtgärder i tredje världen. Utsläpp av koldioxid är en global fråga som kräver globala insatser.

2.5.5 Vänsterpartiets motion

Vänsterpartiet ser ett behov av att kraftigt höja ambitionsnivån i klimatpolitiken. Det svenska utsläppsmålet ska skärpas till 45 procent till 2020 och allt ska göras på hemmaplan, i Sverige. Vid sidan om detta inrättas ett nytt klimatbistånd för att hjälpa utvecklingsländer med deras klimatarbete. Genom en grön omställning för en hållbar miljö och radikalt minskade utsläpp av växthusgaser kan Sverige bli ett bättre samhälle med fler jobb. Ökade offentliga investeringar och nya klimatmål är en nödvändig del i en sådan omställning. Genom kraftiga statliga investeringar i järnväg och kollektivtrafik kan andelen resenärer öka och vägtransportvolymerna minska. Kapaciteten på järnvägen måste kraftigt öka. Förseningar för gods och människor måste på allvar minska. Vänsterpartiet vill därför kontinuerligt och kraftigt höja banunderhållet, rusta upp de lågtrafikerade banorna och öka investeringarna i nya järnvägar. Järnvägen bör återregleras och samhället ta ett helhetsansvar för järnvägssystemet.

Motionärerna förordar en kilometerskatt för tunga fordon och att skatterna på drivmedel höjs. Flyget ska enligt motionärerna bära sina egna kostnader.

Svensk vindkraftsindustri och utvecklingen av solenergi är två stora områden där staten kan bidra till en kraftfull utveckling av grön framtids-teknik. Genom olika stöd och samverkansprogram skapas gynnsamma förutsättningar för vindkraftsindustrin och solenergin.

Genom att skapa förutsättningar för en ekologisk hållbar energiproduktion och genom att energieffektivisera kan man främja ny teknik för export till utlandet och skapa sysselsättning.

Vänsterpartiet ser framöver även en stor potential för ekonomiska och miljömässiga vinster genom skärpta nationella målsättningar och styrmedel för energieffektivisering i Sverige.

Lokala aktörer ska också ges ökat stöd för satsningar på bl.a. grön teknik. Ett nytt klimatprogram inrättas för kommuner, landsting och företag för att stimulera lokala åtgärder för utsläppsminskningar.

Vidare behöver Sverige en bostadspolitik med höga ambitioner. Ett ökat bostadsbyggande ska stimuleras med statligt investeringsstöd, där inriktningen är att skapa hyresrätter till rimliga kostnader och med miljövänlig teknik. Befintliga lägenheter ska rustas upp till moderna lägenheter med bl.a. låg energiförbrukning och låga koldioxidutsläpp. Ett avdrag för energiomställning av småhus ska också utformas.

Vänsterpartiet vill avsätta medel i en riskkapitalfond för hållbar industriell utveckling med inriktning mot minskad resursanvändning och energiförbrukning i syfte att driva på nya tekniska lösningar. Flera innovationsinriktade insatser ska genomföras.

2.5.6 Kompletterande information

Konjunkturinstitutets (KI) kommentarer till regeringens vårproposition

KI gör samma bedömning som regeringen att det är motiverat att ta ett första steg mot att låta biodrivmedel omfattas av energiskatt. Men för att energiskatten ska vara kostnadseffektiv ska den vara proportionell mot bränslets energiinnehåll för alla bränslen och all användning. Förslaget om kvotplikt för biobränslen strider enligt KI mot principerna om breda, teknikneutrala och kostnadseffektiva styrmedel. Att slopa koldioxidskatt för viss värmeproduktion inom EU:s system för handel med utsläppsrätter är enligt KI positivt och kommer att innebära minskade samhällsekonomiska kostnader för att uppnå EU:s utsläppsmål för den handlande sektorn.

2.6 Yttranden från andra utskott

Skatteutskottet och arbetsmarknadsutskottet har yttrat sig över riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Yttrandena återfinns i sin helhet i bilagorna 2 och 3.

2.6.1 Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet tillstyrker i sitt yttrande 2011/12:SkU6y att regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns. Oppositionspartiernas alternativa riktlinjer i aktuella delar avstyrks. I fyra avvikande meningar tillstyrker Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet sina alternativa riktlinjer.

Skatteutskottet stöder regeringens reformambitioner att bl.a. ytterligare förstärka jobbskatteavdraget. Det är viktigt att minska utanförskapet och öka graden av egenförsörjning i grupperna med lägst inkomster, varför skatteutskottet ser positivt på regeringens avsikt att förändra försörjningsstödet.

Enligt skatteutskottet är det inte motiverat att tillmötesgå motionskrav om att införa en tidsbegränsad skattekreditering för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta.

I motionerna från Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet läggs olika förslag fram om förändringar av skattereduktionen för hushållstjänster och s.k. ROT-arbeten. Skatteutskottet anser att möjligheten till skattereduktion för hushållstjänster ska finnas kvar. Den reducerade skatten på hushållsarbete har ökat arbetsutbudet och gjort det lättare för den vita marknaden för hushållsarbete att konkurrera med den svarta marknaden.

Enligt skatteutskottet visar de förändringar av skattereglerna för företagande och investeringar som genomförts sedan regeringsskiftet 2006 på ett målmedvetet förändringsarbete för att ge människor goda förutsättningar att starta och utveckla företag som kan bidra till en varaktigt hög sysselsättning. Det ingår också i regeringens reformambitioner att fortsätta att förbättra företagsklimatet och villkoren för företagande, investeringar och sysselsättning, bl.a. genom den översyn av företagsbeskattningen som sker i Företagsskattekommittén. Arbetet i Företagsskattekommittén och de riktlinjer för det fortsatta arbetet som regeringen redovisar i vårpropositionen, bl.a. sänkt bolagsskatt, bör enligt skatteutskottets mening ses som en viktig fortsättning på det målmedvetna arbete som måste till för att förverkliga regeringen uttalade ambition att Sverige ska bli ett av världens bästa länder att starta, driva och utveckla företag i. Skatteutskottet avvisar Vänsterpartiets förslag att tillfälligt höja bolagsskatten för de fyra storbankerna.

När det gäller frågan om åtgärder för att förhindra företags möjligheter till skatteplanering med hjälp av ränteavdrag, som tas upp i Vänsterpartiets motion, framhåller skatteutskottet att regeringen redan har sin uppmärksamhet riktad mot hur den genomförda ränteavdragsbegränsningen fungerar och att finansministern aviserat att förslag på skärpta regler kan komma att föreläggas riksdagen under 2012.

Flera av de frågor om villkoren för investeringar och företagens kapitalförsörjning, småföretagsfrågor, skatteincitament för FoU m.m. som tagits upp i motionerna gäller eller har anknytning till pågående arbete eller redan vidtagna reformer. Det saknas därför skäl enligt skatteutskottet att överväga att komplettera riktlinjerna för skattepolitiken i dessa hänseenden.

Miljöpartiet förordar att en skatt på finansiella transaktioner införs på EU-nivå. Skatteutskottet avvisar förslaget. Liksom vid tidigare behandling av frågan (yttr. 2011/12:SkU3y och bet. 2011/12:SkU12) anser skatteutskottet att även om det kan finnas skäl som talar för en ökad beskattning av den finansiella sektorn har just denna skatteform så klara nackdelar att det rimligen bör finnas bättre och enklare sätt att få in skatteintäkter från sektorn.

När det gäller frågor med anknytning till boendebeskattningen, som tas upp i motionerna från Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet, erinrar skatteutskottet om att skatteuttaget sänkts inte bara för egna hem utan även för bostadsrätter, kooperativa hyresrätter och andra hyresrätter.

Vidare stöder skatteutskottet regeringens planer på att sänka fastighetsavgiften för hyreshusenheter och att förlänga tiden för skattefrihet för nybyggda bostäder. Detsamma gäller den planerade höjningen av schablonavdraget vid andrahandsuthyrning av bostäder. Därmed avvisas Sverigedemokraternas förslag om slopad fastighetsavgift för hyreshus och skattefrihet för uthyrning av privatbostäder. Motionsyrkanden om ändrat skatteuttag för studentbostäder och förslag om reservering av obeskattade medel till underhållsfonder i hyreshus har skatteutskottet nyligen avstyrkt i betänkande 2011/12:SkU14 s. 33 f. Det som anförs i den nu aktuella motionen från Sverigedemokraterna ger enligt skatteutskottet inte skäl till något ändrat ställningstagande.

I Vänsterpartiets motion förordas att en särskild skatt på förmögenhet, arv och gåva återinförs. Skatteutskottet har avstyrkt liknande yrkanden vid ett flertal tillfällen under det senaste året. Skatteutskottet tar avstånd från att återinföra förmögenhetsskatten bl.a. av det skälet att en sådan skatt är mycket skadlig för investeringsklimatet i Sverige. Skatteutskottet anser det heller inte vara aktuellt att överväga någon form av beskattning på arv eller gåvor.

Motionsförslagen om att införa en nybilsbonus i flera steg och en registreringsavgift för bilar med utsläpp av koldioxid över en viss nivå respektive att premiera inköp av energisnåla och fossilbränslefria bilar samt förslagen om kilometerskatt för tunga fordon har tidigare prövats och avvisats av riksdagen i olika sammanhang. Skatteutskottet anser inte att riksdagen har anledning att ompröva ställningstagandet.

Skatteutskottet ser heller ingen anledning för riksdagen att ompröva beslutet att till 2015 stegvis sänka återbetalningen av koldioxidskatten på diesel i arbetsmaskiner och beslutet att i två steg höja energiskatten på diesellojla. Skatteutskottet anser att motionsförslaget om att öka stödet till produktionen av förnybar el genom en möjlighet att dra av egen elproduktion från den som köps från nätet, s.k. nettodebitering, är intressant genom att det skulle underlätta för enskilda att leverera sin egenproducerade förnybara el till nätet. Skatteutskottet anser att förutsättningarna för ett sådant system bör prövas. Regeringen har nyligen tillsatt en utredning (dir. 2012:39) som ska se över bl.a. frågan om nettodebitering i samband med produktion av förnybar el. Uppdraget ska redovisas senast den 14 juni 2013. Något initiativ från riksdagen sida i denna fråga behövs därför inte enligt skatteutskottet.

Skatteutskottet anser att den sänkta mervärdesskatten på restaurang- och cateringtjänster gynnar sysselsättningen, förenklar tillämpningen och minskar företagens administrativa kostnader genom att skattesatsen för dessa tjänster sänks till samma nivå som för livsmedel. Skatteutskottet ser ingen anledning att återställa skattesatsen till 25 procent på dessa tjänster.

När det gäller motionsförslaget om sänkt moms på ytterligare tjänster har utredningen om sänkt mervärdesskattesats för vissa tjänster analyserat om sänkt mervärdesskatt inom vissa andra delar av tjänstesektorn är en

samhällsekoniskt effektiv åtgärd i syfte att öka den varaktiga sysselsättningen. Utredningen föreslår i sitt slutbetänkande SOU 2011:70 Sänkt moms på vissa tjänster? att momsen på mindre reparationstjänster inte bör sänkas eftersom inga positiva effekter på den varaktiga sysselsättningen, den samhällsekoniska effektiviteten eller den administrativa bördan kan förväntas.

2.6.2 Arbetsmarknadsutskottets yttrande

Arbetsmarknadsutskottet ställer sig i sitt yttrande 2011/12:AU6y bakom regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken och avvisar oppositionspartiernas alternativa förslag. I fyra avvikande meningar tillstyrker Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet sina alternativa riktlinjer.

Arbetsmarknadsutskottet anser att resultatet av den hittills förda politiken måste studeras för att man ska kunna bedöma politikens framtida inriktning. Av regeringens redovisning framgår att den samlade effekten av de åtgärder regeringen initierat för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt ökar den varaktiga sysselsättningsgraden (15–74 år) med 3 procentenheter och minskar jämviktsarbetslösheten med 1,4 procentenheter till 2020. Detta motsvarar ca 215 000 fler personer i varaktig sysselsättning och ca 437 miljoner fler arbetade timmar tack vare de genomförda reformerna. Störst effekt på såväl arbetskraftens storlek som sysselsättningen beräknas jobbskatteavdragen ha haft. Även om denna typ av beräkningar är behäftade med viss osäkerhet bör man enligt arbetsmarknadsutskottet kunna utgå från att reformerna haft en positiv effekt på hur den svenska arbetsmarknaden fungerar. Mot denna bakgrund ställer sig utskottet bakom regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Alla fyra oppositionspartier vill fördubbla arbetsgivaravgiften för att anställa ungdomar. Flera av dem vill därutöver bl.a. minska ROT- och RUT-avdragen, höja restaurangmomsen och på olika sätt reducera jobbskatteavdraget. Arbetsmarknadsutskottet ställer sig inte bakom en sådan prioritering, eftersom den riskerar att leda till högre arbetslöshet och lägre sysselsättning.

Arbetsmarknadsutskottet anser att det är angeläget att diskutera ungdomsarbetslösheten och särskilt situationen för unga som riskerar ett långvarigt utanförskap. Arbetsmarknadsutskottet välkomnar därför att regeringen prioriterar åtgärder för de svagaste ungdomsgrupperna, som bl.a. reformer av utbildningssystemet. Regeringen har också lagt om arbetsmarknadspolitik för unga och introducerat den s.k. jobbgarantin. Arbetsmarknadsutskottet konstaterar att Socialdemokraternas förslag om ett utbildningskontrakt i allt väsentligt redan är infört eller aviserat och anser därför att det inte är nödvändigt att införa ett utbildningskontrakt i enlighet med vad som anförs i den socialdemokratiska motionen.

Utskottet konstaterar att den diskussion om ett sysselsättningspolitiskt mål som förs i den socialdemokratiska motionen framstår som mycket trevande och vill varna för förändringar som riskerar att göra det finanspolitiska ramverket mindre tydligt och som dessutom riskerar att ge sysselsättningspolitiken fel fokus, så som den tidigare socialdemokratiska regeringens kvantitativa mål gjorde. Ett problem med denna typ av mål är att det inte förmedlar vad sysselsättningspolitiken avser att åstadkomma. Inte heller tydliggör de kvantitativa målen att det avgörande för ökad välfärd är att den varaktiga sysselsättningen ökar.

2.7 Finansutskottets ställningstagande till riktlinjerna

2.7.1 De offentliga finanserna

Svensk ekonomi bromsade in kraftigt under slutet av 2011 som en följd av att den europeiska skuldkrisen fördjupades. Detta får negativa effekter på de offentliga finanserna. Utskottet konstaterar att konjunkturavmattningen bidrar till att den offentliga sektorns finansiella sparande inte förbättras så snabbt som beräknades i budgetpropositionen för 2012. Det finansiella sparandet har reviderats ned med mellan 0,2 och 0,5 procent av BNP för perioden 2012–2015. Ett överskott i de offentliga finanserna uppnås 2013, vilket stiger till 3,7 procent av BNP 2016 när tillväxten åter tar fart.

Genom att värna starka offentliga finanser, förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och förbättra förutsättningarna för företagande och ökad rörlighet på bostadsmarknaden har Sverige skaffat sig bättre förutsättningar att hantera finans- och skuldkrisen, anser utskottet. Det goda utgångsläget med överskott i de offentliga finanserna när krisen bröt ut 2008 gjorde det möjligt att motverka konjunkturedgången med en helt annan effektivitet än andra länder. I stället för att pressas in i en svår finanspolitisk konsolidering kunde Sverige möta krisen med kraftfulla åtgärder. Förutom att de automatiska stabilisatorerna kunde verka fullt ut, fanns det också utrymme för att motverka den kraftiga konjunkturedgången med diskretionär finanspolitik utan att äventyra de offentliga finanserna. Även Riksbanken vidtog stabiliserande åtgärder.

Finanspolitiska rådet anser att svensk ekonomi klarat krisen väl och att finanspolitiken framstår som framgångsrik och väl avvägd med hänsyn till de störningar som påverkat svensk ekonomi. I ett internationellt perspektiv noterar rådet dessutom att Sverige framstår som ett undantag genom att under krisåren både ha haft ett överskott i finansiellt sparande och en bruttoskuld som inte har vuxit. Utskottet noterar också att Sverige enligt Finanspolitiska rådet utmärker sig genom att vara ett bland få länder i Europa som har långsiktigt hållbara offentliga finanser.

Även om utvecklingen i ett internationellt perspektiv är mycket stark vill utskottet betona att Sveriges offentliga finanser är känsliga för förändringar i omvärlden. Försämringar i det internationella ekonomiska klimatet

kan dessutom slå igenom både snabbt och hårt. Till exempel reviderades prognosen för det finansiella sparandet ned med 65 miljarder kronor mellan den ekonomiska vårpropositionen 2011 och budgetpropositionen för 2012 som en följd av ökad finansiell oro och en svagare internationell utveckling under sensommaren 2011.

I budgetpropositionen för 2012 bedömde regeringen att riskerna för en betydligt mer negativ ekonomisk utveckling i Sverige än den som prognostiserades var betydande. Regeringen menade att risken för en kombinerad global finans- och skuldskris gjorde det extra angeläget att då upprätthålla relativt stora säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna. Utskottet ställde sig bakom detta och menade att det var av yttersta vikt att behålla sunda offentliga finanser och goda säkerhetsmarginaler för att ha möjlighet att möta en sämre utveckling. Nu gör regeringen bedömningen att riskerna för en sämre utveckling fortfarande dominerar, men att riskbilden är mindre negativ än den som redovisades i höstas.

Givet riskbilden anser utskottet, liksom regeringen, att det fortfarande finns ett behov av goda säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna. Det måste finnas utrymme för att kunna vidta nya åtgärder för att stötta sysselsättningen om konjunkturutvecklingen skulle försämrast kraftigt. Det måste också finnas utrymme för att hantera en betydligt mer besvärlig situation på de finansiella marknaderna. År 2011 reviderades prognosen för det finansiella sparandet ned kraftigt mellan vårpropositionen och budgetpropositionen. Utskottet delar därför regeringens bedömning av att fortsatt goda marginaler behövs även inför nästa år, för att möta en eventuellt ökad osäkerhet. Enligt utskottets mening säkerställer regeringens strategi att de offentliga finanserna inte blir en källa till osäkerhet. Utskottet noterar också att IMF i sin årliga översyn av det ekonomiska läget i Sverige anser att de säkerhetsmarginaler som regeringen bedömer behövs ger utrymme för ytterligare åtgärder i det fall riskerna förknippade med utvecklingen inom euroområdet skulle realiseras.

Finanspolitiska rådet däremot har invändningar mot att regeringen hänvisar till den makroekonomiska osäkerheten som argument för större säkerhetsmarginaler i finanspolitiken. Rådet menar att denna argumentation också har skapat oklarheter om huruvida regeringen anser att det finanspolitiska ramverket är tillräckligt. Mot den bakgrunden konstaterar utskottet, liksom finansministern vid utfrågningen med anledning av Finanspolitiska rådets rapport, att det i normalfallet inte behövs några extra säkerhetsmarginaler utöver de som föreskrivs av det finanspolitiska ramverket. Det vi har upplevt den senaste tiden kan dock rimligen inte beskrivas som ett normalt läge. Vidare vill utskottet betona att jobbskatteavdraget inte bör ses som en konjunkturregulator utan som en strukturellt riktig åtgärd för ökad sysselsättning. Med detta sagt betonar utskottet likväl vikten av att över-skottsmålet följs upp på ett transparent sätt eftersom det är en förutsättning för ett välfungerande finanspolitiskt ramverk.

Det finanspolitiska ramverket har upprätthållits av samtliga regeringar sedan det infördes i mitten av 1990-talet. Det finns en bred samsyn mellan regeringen och en majoritet i riksdagen om att det finanspolitiska ramverket med ett överskottsmål, utgiftstak, krav på god ekonomisk hushållning i kommunsektorn och en stram budgetprocess har varit en starkt bidragande faktor till den styrka och stabilitet som råder i Sveriges offentliga finanser. Även utomstående bedömare gör den bedömningen. Till exempel konstaterar IMF att Sveriges starka offentligfinansiella position är ett resultat av vårt robusta finansiella ramverk.

Utskottet anser att den breda uppslutning som finns om det finanspolitiska ramverket och tillämpningen av detsamma är mycket viktig för dess stabilitet och trovärdighet. Vänsterpartiet skiljer i detta sammanhang ut sig genom att vara det enda partiet i riksdagen som i konkret politik vill montera ned det finanspolitiska ramverket. Detta trots att man i motionen framhåller att det finns goda skäl för finanspolitiska ramverk som främjar budgetdisciplin och starka offentliga finanser. Systemet med utgiftstak ska avskaffas, överskottsmålet ersättas med ambitionen om ett mål med offentliga finanser i balans. Dessutom anser Vänsterpartiet att vissa utgifter ska undantas från den årliga budgetprövningen. Det här anser utskottet är förslag som inte hänger ihop och som minskar trovärdigheten och förtroendet för offentliga finanser, ett förtroende som är ett nödvändigt villkor för verkningfull riskhantering i allvarliga krislägen. Överskottsmålet på 1 procent är exempelvis satt utifrån att det ska finnas marginaler för att klara kraftiga nedgångar i konjunkturen och hålla uppe sysselsättningen utan att ökningen i skuldsättningen riskerar att bli ohållbar. Därmed är förslagen inte heller till gagn för arbetet med att nå full sysselsättning, vilket är Vänsterpartiets överordnade mål för den ekonomiska politiken.

Både Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill införa sysselsättningsmål i det finanspolitiska ramverket. Vänsterpartiet vill definiera full sysselsättning som en arbetslöshetsnivå på 2 procent. Socialdemokraterna beskriver i sin motion att ett sysselsättningsmål bör införas som ett komplement till det existerande finanspolitiska ramverket. I sitt yttrande framför arbetsmarknadsutskottet att det inte anser att något kvantitativt mål för sysselsättningspolitiken bör införas och införlivas i det finanspolitiska ramverket. Utskottet delar detta ställningstagande. Förutom att det skulle innebära att det finanspolitiska ramverket blir mindre tydligt, finns det andra argument som talar emot förslaget.

Arbetsmarknadsutskottet lyfter i sitt yttrande fram att ett kvantitativt mål riskerar att ge sysselsättningspolitiken fel fokus, så som den tidigare socialdemokratiska regeringens kvantitativa mål gjorde. Utskottet delar denna uppfattning. I stället för att föra en politik ägnad åt att föra människor från arbetslöshet till riktiga jobb kunde målet uppfyllas genom att föra människor från öppen arbetslöshet till dold arbetslöshet. Kvantitativa uppgifter om arbetsmarknadens utveckling är viktiga, och det är därför regeringens sysselsättningspolitiska ramverk innehåller en mängd kvantita-

tiva indikatorer. En sådan bred ansats har en betydligt större potential än vad ett kvantitativt mål för sysselsättningen skulle ha för att identifiera väsentliga problem på arbetsmarknaden och att följa upp om politiken leder till varaktigt högre sysselsättning.

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill också att de statliga investeringarna ska särbehandlas i det finanspolitiska ramverket. Utskottet delar de slutsatser i frågan som regeringen redovisar i en bilaga till propositionen. Utskottet avvisar därför Vänsterpartiets förslag om att undanta infrastrukturinvesteringar från den årliga budgetprövningen genom att i stället låta dem finansieras via lån i Riksgälden. Anslagsfinansiering av investeringar bidrar till tydlighet och transparens i budgeten. Med en särbehandling av investeringsutgifter så som Vänsterpartiet föreslår finns det en risk att långa amorteringstider skapar en obalanserad beslutssituation där finansieringsbördan verkar mycket avlägsen vid beslutstillfället. Utskottet avvisar också Socialdemokraternas förslag om att parallellt med de treåriga utgiftstaken fastställa en plan för utgifter i statsbudgeten av investeringskaraktär. Det är oklart om det är ett kvantitativt mål, ett investeringsgolv, som Socialdemokraterna förordar, men förslaget avvisas alltså av utskottet. Det går stick i stäv med den reformerade budgetprocessen där alla typer av utgifter alltid måste kunna ställas mot varandra utifrån ett på förhand bestämt totalt utgiftstak. En utveckling där mål införs för olika typer av utgifter som t.ex. baserar sig på BNP-utvecklingen riskerar att leda till en allvarligt försämrad budgetdisciplin. Betydande gränsdragningsproblem uppstår också, där det först gäller att fastställa vilka utgifter som ska betraktas som investeringar. Dessutom skulle även investeringar som inte är samhälls-ekonomiskt lönsamma komma att genomföras. I förlängningen riskerar öronmärkningar av utgifter, som detta handlar om, att öppna för ökad automatisk uppräknings av utgifterna. Detta minskar utrymmet för olika politiska vägval och minskar omvandlingstrycket. Den successivt minskade automatiska uppräknings av offentliga utgifter under de senaste 20 åren har enligt utskottet tjänat Sverige väl. Slutligen anser utskottet att det redan i dag finns ett långsiktigt fokus i investeringsplanerna. Den fyraåriga utgiftsramen som presenteras i regeringens budgetförslag visar det anslagsbehov som följer av de ofta tio- eller tolvåriga infrastrukturplaner som beslutats.

Utskottet delar regeringens bedömning att utrymmet för permanenta reformer är relativt begränsat och att det fortfarande finns ett behov av säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna. Det är mer ansvarsfullt att föra en försiktig finanspolitik på kort sikt än att riskera att tvingas till akuta åtstramningar i framtiden om en sämre ekonomisk utveckling skulle bli verklighet. Regeringen konstaterar samtidigt att resursutnyttjandet är lågt och arbetslösheten hög, vilket betyder att det finns ett behov att vidta vissa åtgärder som motverkar att arbetslösheten biter sig fast. Utskottet anser liksom regeringen att det begränsade reformutrymmet bör användas

dels till åtgärder som motverkar att arbetslösheten biter sig fast, dels till vissa åtgärder som stärker ekonomins funktionssätt, förbättrar den ekonomiska standarden för utsatta grupper och förstärker välfärden.

Ytterligare en faktor som utskottet vill uppmärksamma är EU-kommisionens förslag till EU:s långtidsbudget. Om förslaget förverkligas kommer det att påverka det befintliga utrymmet för reformer påtagligt i kommande budgetar, eftersom Sveriges EU-avgift då skulle öka med i storleksordningen 10 miljarder kronor per år.

I ett läge när risken för en sämre utveckling fortfarande dominerar framtidsutsikterna är det enligt utskottets mening anmärkningsvärt att de fyra oppositionspartierna presenterar varsitt alternativ som saknar centrala delar i en sammanhängande och därmed trovärdig ekonomisk politik. Socialdemokraterna avstår helt ifrån att formulera en inriktning på skattepolitiken. Ett av de enstaka förslag som Socialdemokraterna har handlar om att se över möjligheterna till ytterligare skatteincitament för FoU-investeringar. Skatteutskottet konstaterar i sitt yttrande att detta och flera andra frågor om villkoren för investeringar och företagens kapitalförsörjning har anknytning till pågående arbete eller redan vidtagna reformer och avstyrker motionen. Om Socialdemokraterna står fast vid den skattepolitik som de presenterade i budgetpropositionen, vilket utskottet måste utgå från, innebär det en skattepolitik som gör det mindre lönsamt att arbeta och dyrare att anställa. Detsamma gäller för Vänsterpartiets politik som inriktar sig på både höjda skatter och ökade utgifter som motverkar arbetslinjen. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har dessutom olika uppfattningar när det gäller centrala inslag i skattepolitiken. Till skillnad från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet accepterar Miljöpartiet den sänkta restaurang- och cateringmomsen. Till skillnad från Socialdemokraterna och Miljöpartiet vill Vänsterpartiet avskaffa skattereduktionen för hushållstjänster. För övrigt förefaller Miljöpartiet i sina konkreta förslag förespråka en politik som fördyrar för företag att anställa, i synnerhet i glesbygd. Detta trots att Miljöpartiet säger sig värna både småföretagen och en levande landsbygd. Slutligen presenterar Sverigedemokraterna ett osammanhängande alternativ där man ställer sig bakom det finanspolitiska ramverket och betonar vikten av starka offentliga finanser samtidigt som man kritiserar regeringen för att inte ha bedrivit en mer expansiv finanspolitik. Detta tillsammans med att man utlovar resurser till en lång rad ändamål, finansierade genom stora besparingar i såväl invandringspolitiken, flyktingpolitiken som biståndspolitiken, vilka utskottet anser vara helt oacceptabla, gör att Sverigedemokraternas förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken inte är ett trovärdigt alternativ. Sverigedemokraterna förespråkar också att Sverige ska gå ut ur EU, vilket utskottet självklart avvisar.

Utskottet anser slutligen att den ekonomiska och finansiella krisen tydligt visat på vikten av ett stabilt finanspolitiskt regelverk på EU-nivån.

2.7.2 Finansiell stabilitet

Trots en delvis förbättrad situation på de europeiska finansiella marknaderna finns det fortfarande risker för det europeiska finansiella systemets stabilitet som skulle kunna bidra till instabilitet i den svenska ekonomin. Sverige står dock förhållandevis starkt. För det första har Sverige stabila offentliga finanser och väl tilltagna säkerhetsmarginaler och för det andra finns ett förstärkt regelverk, förbättrad tillsyn och krishanteringsmekanismer på plats. Den svenska krishanteringen bygger på principen att värna skattebetalarnas pengar. Parallellt med detta arbetar regeringen också aktivt för att stärka konsumenternas ställning gentemot de finansiella företagen. Liksom regeringen anser utskottet att konsumenterna måste återfå förtroendet för finansiella företag.

Utskottet konstaterar att det finns risker i banksystemet förknippade med att den svenska banksektorn är stor i relation till ekonomins storlek, att den till stor del förlitar sig på marknadsfinansiering och att det görs omfattande inbördes transaktioner mellan storbankerna vilket gör att problem i en bank lätt sprider sig till andra. Utskottet delar regeringens bedömning att det vid sidan av dessa risker också ligger en viss risk i hushållens förhållandevis höga skuldsättning, vilket manar till vaksamhet.

En högre kapitaltäckning, såsom överenskommits inom EU, ökar de systemviktiga bankernas motståndskraft mot finansiella kriser och på det sättet stärks den finansiella stabiliteten. Utskottet välkomnar därför att regeringen inom EU drivit frågan om att det ska vara möjligt för enskilda medlemsstater i EU att lagstifta om högre kapitaltäckningskrav än vad som följer av minimikraven i Basel III. Med den allmänna riktlinje som Ekofinrådet beslutade om i mitten av maj, kan utskottet med tillfredsställelse konstatera att detta nu kommer att bli möjligt. Den allmänna riktlinjen innebär att Sverige har möjlighet att uppnå 10 procent kapitaltäckning 2013 och 12 procent 2015 för systemviktiga banker. Utskottet anser att detta är en verkkningsfull åtgärd eftersom den inriktar sig direkt på grundproblemet dvs. bankernas balansräkningar. Mot den bakgrunden avvisar utskottet både förslaget från Miljöpartiet om en finansiell transaktionsskatt och Vänsterpartiets förslag om en tillfällig bankskatt. Utskottet avvisar också Vänsterpartiets förslag om en bankdelningslag.

2.7.3 Arbetsmarknad och tillväxt

Riktlinjen för den ekonomiska politiken ska även i fortsättningen vara full sysselsättning, där den som vill ska kunna få ett arbete. Mellan åren 2006 och 2011 ökade antalet sysselsatta med ca 213 000 personer och utanförskapet minskade med 225 000 personer. Under 2011 minskade arbetslösheten med 38 000 personer. Trots att konjunkturläget var betydligt sämre 2011 än 2006 har också arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden ökat för de flesta åldersgrupper. Utskottet kan också notera att Sverige klättrat från 13:e till 8:e plats när det gäller lägst arbetslöshet i EU. I april

2012 var 113 000 personer mellan 15–74 år långtidsarbetslösa, vilket är ca 8 000 personer färre än i april 2011. Statistik från Arbetsförmedlingen visar även att sökaktiviteten ligger på en högre nivå nu än före 2007.

Detta har varit möjligt tack vare reformer som stärkt arbetslinjen och företagsklimatet. Jobbskatteavdraget och sänkta skatter för företag, t.ex. sänkta arbetsgivaravgifter har varit viktiga åtgärder. I en grundlig och gedigen utvärdering av jobbskatteavdraget som regeringen gjort mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande (bet. 2010/2011:FiU20, rskr. 2010/11:319) om jobbskatteavdraget leder till varaktigt högre sysselsättning är slutsatsen den att jobbskatteavdraget har haft betydande effekter på arbetskraftsdeltagande och sysselsättning, vilket också stöds av den utfrågning om jobbskatteavdraget som finansutskottet höll tillsammans med skatteutskottet. Under utfrågningen framkom också att det inte finns tecken som tyder på avtagande effekt av ytterligare jobbskatteavdrag.

Regeringens arbetsmarknadspolitik har också bidragit till en högre sysselsättning bl.a. genom nystartsjobben som riktar sig till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Dessutom är etableringsreformen, instegsjobb, förslag om nystartszoner, validering av utländska examina och sfi-bonusen exempel på regeringens arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att bl.a. förbättra integrationen och underlätta för invandrare att få en egen försörjning.

Mot den bakgrunden anser utskottet att regeringens åtgärder inom det arbetsmarknadspolitiska området inte ska avvecklas så som motionärerna föreslår i sina motioner. Det hindrar emellertid inte att vidtagna åtgärder följs upp och utvärderas för att se om de fungerar som det var tänkt. Utskottet välkomnar därför regeringens avsikt att se över samtliga lönesubventionerade anställningar i syfte att förenkla och effektivisera de stöd som finns.

Enligt utskottet minskas utanförskapet genom insatser som stärker efterfrågan och sänker trösklarna in på arbetsmarknaden för alla individer och inte genom tillfälliga arbetstillstånd via s.k. gästarbetarsystem som Sverigedemokraterna förespråkar.

Trots den snabba återhämtningen på arbetsmarknaden de senaste två åren är arbetslösheten fortfarande hög. Enligt utskottet finns en risk att arbetslösheten biter sig fast. Drivkrafterna för och möjligheterna till arbete behöver därför ytterligare stärkas. Särskild fokus bör läggas på grupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, såsom unga och personer med utländsk bakgrund.

För att rätt åtgärd ska kunna vidtas anser utskottet i likhet med Finanspolitiska rådet att det är viktigt att fördjupa beskrivningen av ungdomsarbetslöshet och förtydliga att det rör sig om ungdomsgrupper med helt olika bakgrund och karakteristika. Om man inte ser skillnaderna mellan olika grupper blir olika åtgärder felaktiga och därmed ineffektiva. Enligt Finanspolitiska rådet hittar unga i allmänhet jobb betydligt snabbare än äldre och genomgår därmed kortare arbetslöshetsperioder i genomsnitt. Ungdomars möjligheter att hitta jobb är enligt rådet mer konjunkturkänsliga än äldres.

Ett utbildningssystem av god kvalitet är en förutsättning för att minska ungdomsarbetslösheten. Samtliga oppositionspartier föreslår satsningar inom utbildningsområdet som bl.a. utbildningskontrakt, förstärkt gymnasieskola och utbyggnad av högskolan, yrkeshögskolan samt vuxenutbildningen. I det sammanhanget är det väl värt att påpeka att regeringen sedan den tillträdde 2006 har arbetat intensivt för att åtgärda brister i och stärka kvaliteten i hela utbildningskedjan med omfattande reformer och att detta arbete fortsätter.

Vuxenutbildningen är av avgörande betydelse för arbetslinjen, och regeringen har satsat extra på universitet och högskolor, yrkeshögskolan, komvux och yrkesvux, lärlingsutbildningar för vuxna, validering och sfi, folkhögskolor och studieförbund. Samtidigt utvecklas nya utbildningsvägar som exempelvis lärlingsutbildningar inom både gymnasieskolan och vuxenutbildningen och särskilda motivationsutbildningar inom folkhögskolorna för att motivera ungdomar som hoppat av skolan att slutföra sina studier. Utöver satsningar på fler platser har stora ansträngningar gjorts för att förbättra kvaliteten inom alla vuxenutbildningar. Det innebär mer pengar, fler platser, fler olika utbildningsalternativ och förbättrat studiestöd för vissa grupper.

Regeringen ser också över möjligheterna att införa en ny anställningsform, s.k. lärlingsprovanställningar, till ungdomar yngre än 23 år. Övergången från skola till arbetsliv ska vidare ske så effektivt som möjligt så att ungas inträde på arbetsmarknaden underlättas. Den kommande forsknings- och innovationspropositionen kommer att innehålla en översyn av hur rörligheten mellan lärosäten och näringsliv och samhälle kan utvecklas.

När det gäller Socialdemokraternas förslag till utbildningskontrakt så är tanken god, men stora delar av förslagen är redan genomförda. Bland annat erbjuds redan i dag praktikplatser, utbildning på komvux samt förhöjt studiebidrag för unga.

För att underlätta inträde på arbetsmarknaden för unga har regeringen även sänkt socialavgifter och sänkt momsen på restaurang- och cateringtjänster. Momssänkningen är en viktig åtgärd för att stärka ungas möjligheter att få jobb. Drygt en tredjedel av de sysselsatta i restaurangbranschen är ungdomar och restaurangjobb är ofta en första väg in på arbetsmarknaden. Finanspolitiska rådet anser dock att sänkningen är en ineffektiv åtgärd för att öka den varaktiga sysselsättningen och pekar på internationella studier som tyder på att momssänkningar får ett begränsat genomslag på priserna. Statistik från Finansdepartementet visar dock på att priserna nu är ca 4 procent lägre än vad de skulle ha varit utan momssänkningen. Utskottet anser att det är viktigt att skatteförändringar följs upp för att säkerställa att skattemedel används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt samt för att försäkra att långsiktiga villkor skapas för fler jobb och att det därmed går att trygga en finansiering av offentliga utgifter. Utskottet välkomnar därför att bl.a. Skatteverket och Konjunkturinstitutet fått i uppdrag att utvärdera reformen. När det gäller Miljöpartiets förslag om att sänka momsen

även på andra tjänster kan utskottet i likhet med skatteutskottet konstatera att momsen på reparationstjänster inte bör sänkas eftersom inga positiva effekter på den varaktiga sysselsättningen, den samhällsekonomiska produktiviteten eller den administrativa bördan kan förväntas.

För att underlätta ungas inträde på arbetsmarknaden och för att i framtiden kunna undvika en stigande arbetslöshet vid ekonomiska kriser, så som arbetslösheten steg efter finanskrisen 2008, har regeringen tagit initiativ till att undersöka förutsättningarna för ett system för korttidsarbete. Fack och arbetsgivare har i samtal med regeringen tydliggjort att man önskar se att staten bär en del av kostnaden för löntagarnas tillfälliga arbetstidsförkortning i krislägen, s.k. korttidsarbete. Utskottet avvaktar förslag om den närmare utformningen. Att finna nya lösningar som kompletterar de befintliga system som vi har i dag och som syftar till att dämpa riktigt svåra krisers påverkan på jobb och produktion samt långvariga effekter på arbetslösheten är enligt utskottet viktigt för en politik för full sysselsättning.

Samtliga motionärer föreslår att deras förordade satsningar på bl.a. utbildning, sommarjobb och traineeplatser ska finansieras med en slopad nedsättning av arbetsgivaravgiften för unga. Vänsterpartiet vill dessutom tillfälligt höja bolagsskatten och återinföra skatt på förmögenhet, arv och gåvor. Enligt utskottet leder fördubblade socialavgifter till ökade kostnader för företag som anställer unga. Utskottet anser i likhet med arbetsmarknadsutskottet att höjda skatter riskerar att leda till högre arbetslöshet och lägre sysselsättning. Att återinföra förmögenhetsskatten skulle enligt utskottet riskera att skada investeringsklimatet i Sverige.

Som ett led i att bl.a. förbättra rörligheten på arbetsmarknaden lägger motionärerna förslag om hur bostadstillgången och kvaliteten ska öka och förbättras. Bostadsbristen i storstadsområden och i tillväxtregioner måste åtgärdas. I likhet med regeringen anser utskottet att brist på bostäder inte får vara ett hinder för någon att ta ett jobb och välkomnar därför regeringens reformer på detta område. Sedan 2006 har regeringen genomfört en rad reformer för en bättre bostadsmarknad, bl.a. har regeringen slopat fastighetsskatten, infört en ny plan- och bygglag, och ineffektiva subventioner har avskaffats. Detta reformarbete fortsätter. För att göra det enklare för privatpersoner att hyra ut sin bostad och på så sätt snabbt öka tillgången på bostäder föreslås bl.a. ett höjt schablonavdrag för privatpersoners uthyrning. Vidare ser regeringen bl.a. över regelverket för plangenomförande, och fastighetsskatten sänks för ökade incitament för nybyggnation. Utskottet kan därmed konstatera att det pågår omfattande reformer på detta område. Att som Socialdemokraterna föreslår finansiera nyproduktion med riktade ekonomiska stimulanser från staten är enligt utskottet inte rätt väg att gå, givet tidigare erfarenheter. När byggsubventioner tidigare var ett starkt inslag i den svenska bostadspolitik blev resultaten bl.a. en snedvriden produktion där utbud och efterfrågan inte svarade mot varandra.

Samtliga motionärer föreslår också ökade investeringar i infrastruktur och framför allt inom järnvägen för att öka Sveriges långsiktiga konkurrenskraft. Väl fungerande person- och godstransporter är av stor betydelse för företagens konkurrenskraft och investeringsklimat. Omfattande reformer har gjorts på detta område, bl.a. beslutades 2010 om en trafikslagsövergripande nationell plan med satsningar på ca 500 miljarder kronor för perioden 2010–2021. Vidare höjdes anslagen med 3,9 miljarder kronor per år. För 2012 och 2013 höjdes anslagen ytterligare med 5 miljarder kronor för främst drift och underhåll, reinvesteringar och trimningsåtgärder i väg- och järnvägsnätet. I kapacitetsutredningens slutredovisning framgår bl.a. att det befintliga systemet bör användas mer effektivt och på ett mer hållbart sätt. Utskottet kan konstatera att regeringen anser det viktigt att först och främst vårda den infrastruktur som redan finns väl för att säkra robusta väg- och järnvägsnät. Dessutom avser regeringen att lämna en infrastrukturproposition till riksdagen hösten 2012 som en del i det viktiga arbetet med att möta de framtida behoven inom transportsystemet. Inom ramen för propositionen kommer regeringen också att behandla kapacitetsutredningens förslag och synpunkter.

Utskottet anser vidare att regeringen har stärkt den svenska konkurrens-kraften genom utveckling av företagsklimatet. Ett antal insatser har gjorts för att göra det mer lönsamt att driva och starta företag, som bl.a. jobbskatteavdraget, sänkt bolagsskatt, sänkta socialavgifter och sänkta skatter på hushållsarbete. Vidare har bl.a. kapitalförsörjningen och rådgivningen stärkts genom bl.a. särskilda förstärkningar till Almi Företagspartner AB. Utskottet kan också notera att Sverige rankas högt i internationella jämförelser. För att behålla denna position krävs enligt utskottet en aktiv politik för innovation och företagande. Utskottet välkomnar därför regeringens fortsatta arbete med att vidta åtgärder för att främja företagande och företagsklimatet bl.a. genom arbetet i företagsskattekommittén med förslag om bl.a. sänkt bolagsskatt, skatteincitament för riskkapital och skatteincitament för forskning och utveckling. Regeringen kommer också under 2012 att lämna en forsknings- och innovationsproposition till riksdagen samt presentera en innovationsstrategi som syftar till att ytterligare förbättra förutsättningarna för innovation och förnyelse i näringslivet.

Motionärernas olika förslag om att höja socialavgifterna, höja bolagsskatten, återinföra förmögenhetsskatten och minska ROT- och RUT-avdragen är alla åtgärder som enligt utskottet skulle försämra det svenska företagsklimatet och konkurrenskraften och dessutom försämra möjligheterna för fler jobb.

Utskottet kan särskilt notera att både RUT- och ROT-avdragen utnyttjats flitigt. Sedan 2009 har ca 2 miljoner individer utnyttjat skattereduktion för ROT och RUT medan 66 000 företag har utfört ROT-arbeten och 15 000 företag har utfört RUT-arbeten. Sammantaget bedöms RUT- och ROT-avdragen leda till att sysselsättningen på sikt ökar med 20 000 personer.

2.7.4 Velfärden och kommunernas ekonomi

Utskottet delar regeringens syn om att den gemensamt finansierade välfärden ska hålla hög kvalitet och komma alla till del. På det sättet utjämnas skillnader i välfärd och underlättar för människor att forma sitt liv. I en internationell jämförelse konstaterar utskottet att Sverige har de minsta välfärds- och inkomstskillnaderna när man tar hänsyn till att vi också tillhandahåller välfärdstjänster till alla. Hög kvalitet, mångfald och valfrihet inom skolan, vården och omsorgen är centrala inslag i regeringens politik för en förbättrad välfärd. Samtidigt vill utskottet betona att lika höga krav ska gälla för såväl privata som offentliga verksamheter, och de högt ställda kraven måste kombineras med uppföljning, utvärdering och granskning av välfärdsverksamheterna. Utskottet välkomnar regeringens initiativ att komma till rätta med skatteplanering genom ränteavdrag vilket bl.a. förekommer inom den skattefinansierade välfärdssektorn.

Jobbskatteavdraget och förändringarna i arbetslöshets- och sjukförsäkringarna sänker trösklarna in på arbetsmarknaden och stimulerar arbetskraftsutbudet. Mot denna inriktning står de fyra oppositionspartiernas respektive förslag till riktlinjer som har det gemensamt att de bygger på minskade incitament att arbeta genom bl.a. höjda ersättningsnivåer i transfereringssystemen och höjda skatter för dem som arbetar. I sin motion framhåller Socialdemokraterna t.ex. att fler jobb och växande företag är en viktig förutsättning för att i framtiden kunna finansiera välfärdstjänster av hög kvalitet. Konkret presenteras dock en politik som minskar incitamenten att arbeta. Detta gäller även Miljöpartiets politik, trots att de eftersträvar en jobbskapande politik. Utskottet välkomnar att regeringen även fortsättningsvis riktar sin politik mot att minska utanförskapet och öka drivkrafterna för att arbeta genom att t.ex. minska de mycket höga marginaleffekterna vid arbete för de personer som har försörjningsstöd. Socialdemokraternas och Miljöpartiets respektive förslag i samma fråga förefaller, enligt utskottet, endast vara en variant av det förslag som regeringen redan initierat.

Flera av motionärerna anser att inkomstskillnaderna i samhället ökar och föreslår åtgärder mot detta. Sverige har emellertid en av de jämnaste inkomst- och förmögenhetsfördelningarna i världen även om inkomstskillnaderna, liksom i de flesta andra länder, ökat under de senaste 20 åren. Utskottet konstaterar att för grupperna med lägst inkomster har den ekonomiska standarden utvecklats svagare än medianinkomsten i befolkningen. Detta förklaras dels av att många individer i de lägre inkomstgrupperna inte får sin huvudsakliga försörjning från arbete, dels av den trendmässiga ökningen av andelen utrikes födda som har särskilt svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Därför är den långsiktigt bästa fördelningspolitiken att ge fler möjlighet till ett eget arbete och att leva på sin lön. Med fler i arbete och färre som försörjs med bidrag och transfereringar anser utskottet att inkomstskillnaderna i samhället minskar.

Oppositionspartierna har flera förslag på ökade insatser inom såväl hälso- och sjukvården, skolan och omsorgen. I det sammanhanget vill utskottet återigen betona vikten av stabila offentliga finanser för att garantera välfärden. Eftersom kommuner och landsting har stor betydelse för att tillhandahålla välfärdstjänster vill utskottet påpeka att den kommunala sektorns ekonomiska utveckling är beroende av hur väl ekonomin generellt utvecklas. Det är inte storleken på statsbidragen som är avgörande utan de kommunala skattebasernas storlek. Enligt utskottets mening kan därför vikten av reformer som stärker arbetslinjen och som på det sättet stärker skattebaserna och kommunernas ekonomi inte nog understrykas.

Regeringens politik har icke desto mindre även inneburit betydande förstärkningar av den kommunala sektorns finanser i form av ökade statsbidrag, sänkta arbetsavgifter och den kommunala fastighetsavgiften. Under lågkonjunkturen kunde viktiga välfärdstjänster upprätthållas tack vare de tillfälliga stöd som riksdagen beslutade om. Mot denna bakgrund avvisar utskottet Vänsterpartiets förslag om att indexera statsbidragen till kommunerna. För övrigt motsätter sig utskottet helt en utveckling där utgifter på statens budget bestäms genom en automatisk uppräkningskoppling till t.ex. BNP-utvecklingen, vilket framgick tidigare i utskottets ställningstagande. Sverigedemokraterna anser att invandringen varje år tar betydande medel i anspråk, medel som i stället hade kunnat användas till att värna välfärdens kärna och åtgärda de befintliga bristerna inom vården, skolan och omsorgen. Utskottet har redan tidigare i sitt ställningstagande kraftigt tagit avstånd från Sverigedemokraternas politik och det sätt på vilket partiet finansierar sina förslag. Utskottet delar regeringens syn på vikten av att fortsätta att slå vakt om en generös migrationspolitik. Inom ramen för den reglerade invandringen ska rörligheten över gränserna underlättas. Migrationens utvecklingseffekter ska tillvaratas bättre och det internationella och europeiska samarbetet ska fördjupas. I Sveriges riksdag finns en bred uppslutning kring att Sverige ska ha en human asylpolitik och vara en fristad för dem som flyr undan förföljelse och förtryck. År 2008 infördes också möjligheten till arbetskraftsinvandring, vilket möjliggjort för svenska arbetsgivare att bättre möta brist på nyckelkompetens. Enligt utskottet är invandringen en stor och viktig resurs för Sverige.

Oppositionspartierna pekar också på behovet av ett väl fungerande utbildningssystem. Utskottet anser att regeringen har en ambitiös reformagenda i syfte att förbättra utbildningssystemets olika delar. Under 2011 och 2012 genomförs satsningar på att stärka lärarkvaliteten genom ett omfattande lärarlyft och en reformerad lärarutbildning. Utskottet välkomnar att regeringen fortsätter att arbeta för en likvärdig skola bl.a. genom det reformpaketet mot segregation i skolan som regeringen presenterade i början av maj 2012.

2.7.5 Energi, klimat och miljö

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att klimatförändringarna tillsammans med bevarandet av biologisk mångfald, havsmiljö och en giftfri miljö är de miljöfrågor som har högst prioritet. Det förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i andra internationella sammanhang. Sverige har gått före och åtagit sig att vidta fler och snabbare åtgärder än många andra EU-länder. Till exempel arbetar regeringen inom EU för att det nuvarande energiskattedirektivet ska ändras så att det blir obligatoriskt för alla EU:s medlemsstater att införa koldioxidskatt. Förslaget från Miljöpartiet om att införa ett klimatpolitiskt ramverk visar på en ambition, men utskottet avvisar förslaget eftersom det är globalt ineffektivt och speglar en begränsad, nationell syn på miljöpolitikens medel.

Enligt utskottet har regeringen genom sin energi- och klimatöverenskommelse 2009 lagt grunden för en långsiktig, hållbar och kostnadseffektiv klimatpolitik. År 2050 ska Sverige ha en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning och inga nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. För att klimatmålet ska nås på ett rättvist sätt och till lägsta möjliga kostnad för samhället anser utskottet att det är centralt att använda sig av breda och teknikneutrala ekonomiska styrmedel. Målen i energi- och klimatöverenskommelsen ska 2015 prövas i en kontrollstation som kan komma att leda till justeringar av styrmedel och instrument beroende på hur väl Sverige och EU utvecklas mot målen.

En av de största utmaningarna är transportsektorns omställning till långsiktig hållbarhet. Utskottet konstaterar att andelen förnybara drivmedel har ökat i transportsektorn genom målmedvetna satsningar på koldioxidbeskattning, miljöbilspremie, supermiljöbilspremie och förändrade miljöbilsdefinitioner. Dessutom kommer regeringen att tillsätta en utredning som ska föreslå vilka ytterligare åtgärder som behövs för att nå riksdagens mål om en fossiloberoende fordonsflotta till 2030. En ökad användning av biodrivmedel bidrar också till detta mål, varför utskottet välkomnar regeringens förslag om ett kvotpliktssystem för biobränslen. Flera av motionärerna lyfter också fram transportsektorn som ett problem och förordar bl.a. ökade investeringar av miljövänliga transporter, miljöbilsbonusar, registeravgift, bättre samhälls- och infrastrukturplanering, lastbilsskatt, flygskatt samt ökade investeringar i järnvägen. Liksom skatteutskottet konstaterar utskottet att liknande förslag tidigare prövats och avvisats av riksdagen i olika sammanhang.

Flera av motionärerna framhåller i sina motioner att ambitionsnivån i klimatpolitiken måste höjas bl.a. genom ekonomiska styrmedel, förnybar energi och energieffektivisering. Utskottet anser liksom motionärerna att energieffektivisering är en av de bästa och billigaste insatserna vi kan göra för att klara klimatomställningen. Därför är utskottet också mycket positivt till att ROT-avdraget kan användas för energieffektivisering och även till regeringens femåriga program för energieffektivisering i den energiintensiva industrin som löper fram till 2014 med ca 300 miljoner kronor varje

år. När det gäller förslaget från Socialdemokraterna om s.k. nettodebitering för att öka stödet till förnybar el kan utskottet konstatera att regeringen nyligen tillsatt en utredning för att se över bl.a. denna fråga. Utskottet anser att utvecklingen inom energi- och klimatområdet i möjligaste mån ska ske genom ekonomiska styrmedel och välkomnar därför regeringens förslag om att slopa koldioxidskatten för viss värmeproduktion inom EU:s system för handel med utsläppsrätter. Enligt Konjunkturinstitutet kommer förslaget att innebära minskade samhällsekonomiska kostnader för att EU:s utsläppsmål för den handlande sektorn ska uppnås.

Utskottet noterar även att Miljöpartiet vill att Sverige ska verka för att resurser till internationella klimatåtgärder ska kunna komma från klimatavgifter på internationell flyg- och sjöfart, en internationell koldioxidskatt eller en skatt på finansiella transaktioner.

Utskottet avvisar de förslag som framförts och som innebär att nationell kompetens på skatteområdet överförs till en överstatlig nivå och som syftar till att öka EU:s intäkter inom ramen för de egna medlen. När det gäller förslaget från Miljöpartiet att intäkterna från Sveriges auktionering av utsläppsrätter bör öronmärkas för att ytterligare öka medlen till den s.k. gröna fonden delar utskottet regeringens inställning att den gröna fonden bör utformas så att den utgör ett mervärde till övriga klimatfonder. För övrigt har utskottet nyligen behandlat regeringens proposition om lagändringar som kompletterar Europeiska kommissionens förordning om auktionering av utsläppsrätter (prop. 2011/12:143, bet. 2011/12:FiU47).

I Sverigedemokraternas motion framhålls forskning, utveckling och innovation för att utveckla den inhemska energiindustrin. Vänsterpartiet förordar i sin motion medel till en riskkapitalfond för hållbar industriell utveckling i syfte att bl.a. driva på nya tekniska lösningar. Energiforskningen är en grundpelare i regeringens energipolitik och en förutsättning för att nå Sveriges högt satta mål på energi- och klimatområdet, anser utskottet. Forskning och teknikutveckling tillsammans med ett positivt företagsklimat kan skapa såväl nya jobb som exportmöjligheter och en bättre miljö, anser utskottet. Regeringen gör också stora satsningar på energiforskning, bl.a. har anslagen till dessa ändamål ökat från ca 875 miljoner kronor per år 2008 till drygt 1,3 miljarder kronor 2011.

2.7.6 Finansutskottet tillstyrker regeringens riktlinjer

I likhet med skatteutskottet och arbetsmarknadsutskottet, som yttrat sig med anledning av den ekonomiska vårpropositionens riktlinjer om den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, och mot bakgrund av vad som anförts ovan, tillstyrker finansutskottet regeringens förslag till riktlinjer. De alternativa förslagen till riktlinjer i motionerna avstyrks. Utskottet avstyrker även motionerna 2011/12:Fi238 (S) och 2011/12:Fi255 (M).

3 Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket i budgetpropositionen för 2012

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2011/12:148 till handlingarna.

Jämför särskilt yttrande (V).

I mitten av december 2011 presenterade Riksrevisionen rapporten Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket – Regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2012 (RiR 2011:30). I rapporten granskas om inriktningen av finanspolitiken som den presenteras i budgetpropositionen för 2012 har utformats i enlighet med det finanspolitiska ramverket. Riksdagen överlämnade rapporten till regeringen den 28 december 2011, och i mitten av april 2012 lämnade regeringen den nu aktuella skrivelsen (skr. 2011/12:148) till riksdagen. Inga följdmotioner har väckts med anledning av regeringens skrivelse.

3.1 Riksrevisionens granskning

Granskningen tar sin utgångspunkt i regeringens skrivelse 2010/11:79 Ramverk för finanspolitiken och undersöker om regeringen har följt skrivelsens principer om utformningen och redovisningen av finanspolitiken i budgetpropositionen. Granskningen fokuserade på regeringens bedömning av det s.k. reformutrymmet.

Överskottsmålet

Riksrevisionen konstaterar inledningsvis att regeringens bedömning av reformutrymmet är mer strukturerad och utförligt beskriven än tidigare. Presentationen följer i stort de principer och utgångspunkter som regeringen klargjort ska gälla vid bedömningen av reformutrymmet. Samtidigt anser Riksrevisionen att transparensen i redovisningen kan förbättras ytterligare.

En viktig fråga vid tolkningen av de indikatorer som regeringen använder för att följa upp överskottsmålet är enligt Riksrevisionen hur risken för att konjunkturförloppen inte är symmetriska ska hanteras. Eftersom regeringen inte redovisar hur stor asymmetri den räknar med är det oklart om de konjunkturjusterade indikatorerna kan mätas mot det beslutade målet.

Vidare påtalar Riksrevisionen att regeringen vid bedömningen av reformutrymmet lägger stor vikt vid osäkerheten om den framtida ekonomiska utvecklingen och därför hävdar att det i dagsläget är extra angeläget med säkerhetsmarginaler. I resonemanget om risker bortser regeringen från att det redan finns en buffert inbyggd i den nivå man valt för överskottsmålet.

Slutligen framhåller Riksrevisionen att regeringens ansats med en samlad bedömning av reformutrymmet riskerar att leda till sämre transparens i finanspolitiken. Med en sådan bedömning är det enkelt att motivera avsteg från det finanspolitiska ramverket. Transparensen skulle förbättras om regeringen vid sådana avsteg tydligare skilde mellan vad som beror på beräkningsunderlaget och vad som beror på politiska avvägningar.

Redovisningen av potentiell BNP

Riksrevisionen konstaterar att regeringens prognoser över BNP-utvecklingen och dess komponenter beskrivs utförligt i budgetpropositionen, men att utvecklingen och nivån på potentiella variabler är sparsamt beskrivna. Även små skillnader i bedömningen av potentiell BNP kan få stor betydelse för utformningen av finanspolitiken och vid bedömningen av utgiftstakets nivå. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att i kommande propositioner redovisa en tabell med potentiell BNP i fasta och löpande priser, samt att förklara större skillnader i förhållande till den förra propositionen.

3.2 Regeringens bedömning av Riksrevisionens iakttagelser och åtgärder med anledning av dessa

Överskottsmålet

Regeringen strävar ständigt efter att öka tydligheten i redovisningen av de faktorer som påverkar bedömningen av finanspolitikens inriktning och storleken på reformutrymmet. Samtidigt är det många faktorer som ställs mot varandra i bedömningen av reformutrymmets storlek. Att kvantifiera effekten av alla dessa faktorer skulle ge uttryck för en exakthet som inte finns i verkligheten. Det är inte möjligt att på ett entydigt sätt redovisa hur varje enskild faktor påverkar politikens utformning. En faktor som vägs in i denna samlade bedömning är hur mycket djupare en lågkonjunktur kan förväntas vara än en högkonjunktur. Om konjunkturcykeln inte är symmetrisk påverkar det bedömningen av reformutrymmet. Detta gör att det inte är möjligt att, som Riksrevisionen rekommenderar, redovisa skillnaden mellan ett hypotetiskt reformutrymme, bestämt enbart med utgångspunkt i överskottsmålet och utgiftstaket, och ett annat reformutrymme som även tar hänsyn till övriga faktorer.

Regeringen anser att den beskrivning och analys av olika faktorer som påverkar reformutrymmet och som finns i budgetpropositionen för 2012 ger en god bild av vilka faktorer som vägts in i bedömningen och hur avvägningen har gjorts. Regeringen konstaterar också att även finansutskottet har anfört att redovisningen och bedömningen av reformutrymmet utvecklats avsevärt, och utskottet har därför inte sett någon anledning att rikta kritik mot regeringens redovisning (bet. 2011/12:FiU1 s. 162 f.). Mot

denna bakgrund avser regeringen inte att vidta någon åtgärd med anledning av Riksrevisionens iakttagelser angående uppföljningen av överskottsmålet.

Redovisningen av potentiell BNP

Bedömningen av potentiell BNP är en viktig faktor för bedömningen av reformutrymmet och utgiftstakets nivå. Därför strävar regeringen efter att förbättra redovisningen av potentiell BNP. Sedan den ekonomiska vårpropositionen 2011 har regeringen förbättrat redovisningen på vissa punkter. Regeringen instämmer i Riksrevisionens iakttagelse att bedömningen av potentiell BNP är knapphändigt motiverad, samtidigt som man framhåller att motiveringen har utvecklats. Till exempel beskriver en rapport från Finansdepartementets ekonomiska avdelning (Hur ska utvecklingen av arbetsmarknadens funktionssätt bedömas?) i detalj metoden för att bedöma det potentiella antalet arbetade timmar.

Från och med 2012 års ekonomiska vårproposition innehåller de ekonomiska propositionerna en tabell med potentiell BNP i fasta och löpande priser. Från och med budgetpropositionen för 2013 avser regeringen vidare att mer utförligt beskriva bedömningen av potentiell BNP och dess bestämningsfaktorer.

3.3 Kompletterande information

Utskottets tidigare behandling

När det gäller överskottsmålet anförde utskottet i FiU1 i höstas att redovisningen av bedömningen av reformutrymmet (som bl.a. görs utifrån en avstämning mot överskottsmålet) utvecklats avsevärt och att utskottet inte såg någon anledning att rikta kritik mot regeringens redovisning (bet. 2011/12:FiU1 s. 162).

När det gäller redovisningen av potentiell BNP konstaterade utskottet i sitt betänkande över budgetpropositionen för 2011 att regeringen tydligare bör redovisa hur prognoserna över potentiell BNP ändras mellan prognostillfällena (bet. 2010/11:FiU1 s. 30). Transparensen i redovisningen är särskilt viktig med tanke på att potentiell BNP inte ingår i den officiella statistiken och att det därför inte finns något utfall att jämföra prognoserna med. I regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskning framgår att regeringen avser att fr.o.m. budgetpropositionen för 2013 mer utförligt beskriva bedömningen av potentiell BNP och dess bestämningsfaktorer. Enligt uppgifter från Finansdepartementet kommer den efterfrågade jämförelsen att ingå i denna utvärdering.

3.4 Finansutskottets ställningstagande

Riksrevisionen har under flera år granskat regeringens tillämpning av det finanspolitiska ramverket med utgångspunkt i regeringens redovisning i de ekonomisk-politiska propositionerna. Enligt utskottets mening ligger regeringens systematiska arbete med att förbättra redovisningen och tydligheten i propositionerna på flera punkter i linje med de synpunkter som Riksrevisionen framfört.

När det gäller överskottsmålet anförde utskottet hösten 2011 att redovisningen av bedömningen av reformutrymmet, som bl.a. görs utifrån en avstämning mot överskottsmålet, har utvecklats avsevärt och att utskottet inte såg någon anledning att rikta kritik mot regeringens redovisning. Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan. Det är många faktorer som ställs mot varandra i bedömningen av reformutrymmets storlek. Att kvantifiera effekten av alla dessa faktorer skulle enligt utskottet ge uttryck för en exakthet som inte finns i verkligheten. Utskottet menar att genomsynligheten i redovisningen också handlar om att regeringen gör den enligt en i förväg bestämd struktur. Reformutrymmet stämmer regeringen av mot just ett antal i förväg bestämda och redovisade indikatorer, utifrån vilka den offentliga debatten om finanspolitiken sedan kan föras. När det gäller redovisningen av potentiell BNP, enligt Riksrevisionens och utskottets tidigare framförda önskemål, välkomnar utskottet att regeringen avser att göra en sådan redovisning fr.o.m. budgetpropositionen för 2013. Med detta föreslår utskottet att skrivelsen läggs till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (S)

av Fredrik Olovsson (S), Pia Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Marie Nordén (S), Sven-Erik Bucht (S) och Maria Stenberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som Socialdemokraterna förordar i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Fi18 av Mikael Damberg m.fl. (S) och

avslår proposition 2011/12:100 punkt 1 och motionerna

2011/12:Fi15 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkandena 1–13,

2011/12:Fi16 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 1–30,

2011/12:Fi17 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–6,

2011/12:Fi238 av Jasenko Omanovic (S) och

2011/12:Fi255 av Betty Malmberg och Anne Marie Brodén (båda M).

Ställningstagande

Full sysselsättning är det övergripande målet för den ekonomiska politiken. Arbetslösheten är i dag nästan 8 procent, och prognosen pekar på en fortsatt hög nivå. Allra mest bekymmersamt är den höga ungdomsarbetslösheten och den stigande långtidsarbetslösheten. Detta kan aldrig accepteras. Jobben ska vara i centrum. Sveriges största tillgång är invånarnas vilja till arbete, vilket också är en förutsättning för vårt välbefinnande.

Den ekonomiska politiken ska främja jobb och växande företag. Genom kunskap och arbete bygger vi Sverige.

För att pressa tillbaka ungdomsarbetslösheten krävs kraftfulla riktade utbildningsinsatser med syfte att lyfta så många unga som möjligt till gymnasiekompetens. Utbildningskontrakt bör införas för unga arbetslösa under 25 år utan fullständig gymnasieutbildning och traineeplatser bör anordnas i både offentlig och privat verksamhet. För att öka kontaktytan mellan högskola och näringsliv och underlätta arbetsmarknadsinträde bör även traineeplatser införas för unga akademiker. Ett särskilt statligt stimulansbidrag

bör ges till kommuner som garanterar sommarjobb för unga. För att underlätta prioriteringar i politiken bör det finanspolitiska ramverket utvecklas genom att ett sysselsättningspolitiskt ramverk införs.

I en allt skarpare global konkurrens är den viktigaste konkurrensfördelen att lära nytt och ställa om snabbare än konkurrenterna. Sverige ska hävda sig genom att klättra högre i värdekedjan än våra konkurrentländer och inte genom sänkta löner. Omställningen av den svenska ekonomin är därför i betydande utsträckning en fråga om kunskap och utbildning. Vuxenutbildningen och den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen bör därför byggas ut under kommande år. Målet är att hälften av alla 30–34-åringar ska ha genomgått en minst 2-åring utbildning 2020. Utbildningsvikariat bör införas, och i syfte att stödja ett arbetsinträde bör en tidsbegränsad skattekreditering för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta införas.

Allt fler kommer att vilja och behöva byta jobb och yrkesinriktning under sitt yrkesverksamma liv, vilket förutsätter trygghet. En bra arbetslöshetsförsäkring förbättrar matchningen på arbetsmarknaden. Försäkringar vid arbetslöshet och sjukdom är centrala delar i en politik för en ökad omställningsförmåga; de bör stärkas. Det ska vara lätt att växla mellan anställning och företagande. Den trygghet som anställda har vid sjukdom, föräldraskap eller arbetslöshet bör i större utsträckning gälla även företagare.

En väl fungerande arbetsmarknad med en rörlig arbetskraft förutsätter en bostadsmarknad som präglas av rörlighet, tillgänglighet och låga trösklar. Brist på bostäder utgör i dag ett hinder för såväl arbetssökande som studerande som behöver flytta till jobb eller utbildning. Bostadsmarknadens funktionssätt måste därför förbättras. Viktigast är att på lång sikt få upp bostadsproduktionen på en betydligt högre nivå än i dag. På kort sikt behöver det befintliga bostadsbeståndet utnyttjas bättre; uthyrning av privatbostäder är en åtgärd som kan prövas. Riktade ekonomiska stimulanser från staten kan komma att krävas för att öka nyproduktionen.

Bristen på privat riskkapital i tidiga utvecklingsfaser behöver åtgärdas. En statlig riskkapitalfond bör därför skapas. Fonden ska ha ett särskilt fokus på innovativa små och medelstora företag och finansieras genom en avveckling av det statliga venture capital-bolaget Fouriertransform. I dialog med näringslivet bör en kartläggning och analys genomföras i syfte att hitta potentialer för att effektivisera de statligt finansierade riskkapitalinsatserna. Genom en skattereduktion för investeringar i externt tillväxtkapital i onoterade bolag kan incitament skapas för dessa investeringar.

De statliga investeringarna i forskning är en hörnsten i innovations- och näringspolitiken varför volymen i statlig forskning långsiktigt bör öka. En utvidgad avdragsrätt för investeringar i forskning och utveckling (FoU) bör därför införas. Företag under ett uppbyggnadsskede bör även få göra avdrag för FoU-utgifter mot arbetsgivaravgiften.

För att öka den svenska konkurrenskraften bör åtgärder vidtas för att öka inslagen av s.k. innovationsupphandling bl.a. genom en nationell strategi för innovationsupphandling.

Investeringarna i infrastrukturen, framför allt järnvägen, behöver öka under de kommande åren. Efter en lång tid av bristande resurser till underhåll och begränsad kapacitetsökning är det svenska järnvägsnätet starkt ansträngt. Bristerna i järnvägsinfrastrukturen leder till betydande samhälls-ekonomiska förluster. Ökade investeringar i järnvägsnätet kan även, framför allt i kombination med andra styrmedel, ge ett kraftfullt bidrag till den gröna omställningen av transportsystemet. Investeringar i vägar och järnvägar ska finansieras på ett ansvarsfullt sätt genom anslag i statsbudgeten. I vissa väl avgränsade fall kan den modell för kombinerad låne- och avgiftsfinansiering som regeringen har tillämpat inom ramen för bl.a. Stockholmsöverenskommelsen prövas. För att få utrymme för fler angelägna investeringar bör inslaget av olika typer av brukaravgifter öka.

Ett system med stegvisa miljöbilsbonusar bör införas där bilar med lägre utsläpp får en premie. Även en registreringsavgift för bilar med koldioxidutsläpp över en viss nivå bör införas för att driva på utvecklingen ännu mer.

Det enskilt viktigaste för en elevs resultat är att de möter en riktigt bra lärare. Därför behöver Sverige investera mer och bättre i lärarna. Skollärare måste ges möjlighet till fortsatt pedagogiskt utvecklingsstöd. Framstående lärare bör coacha och vägleda andra. Lärare och rektorer behöver vara i ständig dialog med forskare och praktiker för att snabbt kunna tillgodogöra sig ny forskning, andra erfarenheter och välfungerande metoder.

Mot bakgrund av det som anförts i reservationen bör riksdagen godkänna förslagen i Socialdemokraternas motion om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Förslaget till riktlinjer i regeringens proposition avstyrks.

2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (MP)

av Per Bolund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som Miljöpartiet förordar i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Fi16 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 1–30 och

avslår proposition 2011/12:100 punkt 1 och motionerna

2011/12:Fi15 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkandena 1–13,

2011/12:Fi17 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–6,

2011/12:Fi18 av Mikael Damberg m.fl. (S),
2011/12:Fi238 av Jasenko Omanovic (S) och
2011/12:Fi255 av Betty Malmberg och Anne Marie Brodén (båda M).

Ställningstagande

Långsiktighet är ledordet som ska genomsyra och forma politiken. Genom långsiktiga investeringar som skapar en energiförsörjning som är till 100 procent förnybar och genom satsningar på skola, utbildning och lärare ges våra unga bättre möjligheter. Gynnsamma villkor och bra förutsättningar för företagande ger fler arbeten. Genom att driva en politik som tar ansvar för framtiden utvecklas moderna industrier och nya jobb växer fram. Alla måste få förutsättningar att skaffa sig den erfarenhet och utbildning som efterfrågas i arbetslivet och erbjudas rätt stöd för att kunna tacka ja till ett arbete.

Den självklara ryggraden i svensk ekonomi är småföretagen. Arbetsgivaravgiften bör därför sänkas permanent, sjuklöneansvaret slopas och mikrokrediter ges till landsbygdsföretagare. Det ska vara enkelt att starta och driva företag varför Regelrådet bör permanentas. Forskningsintensiva företag behöver ett gynnsammare klimat t.ex. genom sänkta anställningskostnader.

Ungdomsarbetslösheten i Sverige har bitit sig fast på höga nivåer de senaste decennierna och är bland de högsta inom OECD. För att ge unga arbetslösa en väg in på arbetsmarknaden bör det införas traineeplatser inom näringslivet och välfärden, nya platser i yrkesutbildningen, yrkeshögskolan, folkhögskolan samt i komvux. Sänkningen av tjänstemomsen bör breddas till att även gälla företag och tjänster som tillhandahåller reparationer av cyklar, kläder och skor. Arbetsgivaravgiften bör också slopas i ett helt år för den som anställer en ung arbetslös. Vidare bör en stor satsning göras på lärares samlade kompetens-, yrkes- och löneutveckling på sammanlagt 5 miljarder kronor under mandatperioden.

Strategiska och framtidsinriktade investeringar skapar många jobb samtidigt som Sverige får ett modernare och mer konkurrenskraftigt näringslivsklimat. Investeringar bör därför göras i ett modernt transportsystem, i klimatsmart ROT-avdrag för flerfamiljshus och i förnybar energi. För bättre underhåll och investeringar i järnvägsnätet och för att minska förseningar och ta bort flaskhalsar bör det satsas 100 miljarder kronor under tio år. ROT-avdraget bör energianpassas och utvidgas till att även omfatta bostadsrättsföreningar och hyresrättslägenheter. Nyproduktionen av klimatsmarta lägenheter bör öka.

Solenergi och vindkraftsplanering bör stimuleras och byggas ut. Utvecklingen av ny energiteknik bör uppmuntras genom statligt utvecklingskapital och ökat stöd till landets energirådgivare och till offentlig upphandling.

Ett utsläppstak behövs för att möta klimathotet varför ett klimatpolitiskt ramverk bör införas. Målet är ett helt förnybart energisystem till 2030. Satsningar bör därför göras på att bygga ut och utveckla användningen av

biogas i Sverige och en lastbilsskatt bör införas. På detta sätt kan också långväga gods flyttas från vägarna till järnvägsspåren och till en miljöanpassad sjöfart. Spårvagnar i städerna och tunnelbana i Stockholm bör byggas ut och resurser för omfattande cykelsatsningar bör öronmärkas.

I enlighet med internationella klimatöverenskommelser trappas finansieringen av klimatinvesteringar i syd upp; stödet bör ges till den gröna fondens uppbyggnad. De nya intäkter som Sverige får genom auktioneringen av utsläppsrätter bör öronmärkas för detta ändamål.

Sverige bör verka internationellt för att få till stånd nya medel och finansieringsformer för internationella klimatåtgärder. Resurser kan exempelvis komma från klimatavgifter på internationell flyg- och sjöfart, genom en internationell koldioxidskatt eller genom en skatt på finansiella transaktioner. Den 20-procentiga minskning som EU-länderna gemensamt utlovar till 2020 är inte tillräckligt ambitiös. EU-målet bör höjas till 40 procent, vilket Sverige bör driva inom EU. Sverige bör även driva att EU ska bidra ekonomiskt till lika stora utsläppsminskningar i utvecklingsländer.

Miljöskadliga subventioner bör fasas ut, vilket är den mest kostnadseffektiva åtgärden inom miljöpolitiken. En skatt på finansiella transaktioner bör införas på EU-nivå, och intäkterna bör gå till medlemsländerna.

Alla ska kunna lita på omsorgen i Sverige, alldeles oavsett vem som utför den. Personaltätheten behöver därför öka. Genom att satsa på bemaning i välfärden genereras nya jobb samtidigt som det ökar kvaliteten för omsorgstagarna. Arbetskraftsinvandring blir t.ex. allt viktigare för att säkra en trygg äldreomsorg och sjukvård. För att säkra kvaliteten i vård, skola och omsorg bör reformer införas som bl.a. klargör att aktiebolag som driver skolor har utbildning som huvudsyfte.

Genom öppna gränser för handel, ekonomiskt utbyte och migration har Sverige blivit ett rikt land. När det kommer nya människor hit skapas det också nya jobb. Utan den stora migrationen från och till Sverige hade många företag inte funnits. För att ta till vara alla människors kunnande bör arbetet med validering av utländsk utbildning och arbetslivserfarenhet förstärkas. Nyanlända som har en kvalificerad utbildning ska ges bästa möjlighet att få ett jobb som motsvarar deras kvalifikationer.

Ett helt nytt trygghetssystem bör införas som är enkelt, överskådligt, inkluderande och jämnt och som gäller vid både arbetslöshet och sjukdom. Personer med försörjningsstöd får i en övergångsperiod behålla en del av stödet även när de får arbete. En tredelad föräldraförsäkring bör införas med en del till vardera föräldern och en del som fritt kan överlåtas, även till en tredje person.

Behovet av hyresbostäder är akut. Därför bör åtgärder vidtas som skapar fler yt- och kostnadseffektiva lägenheter som är lämpliga för ungdomar och studenter. Kapital bör frigöras t.ex. genom att AP-fonderna får större frihet att investera i fastigheter.

Sammantaget formas här en ekonomisk politik ur ett hållbart och ansvarsfullt perspektiv som ger fler unga en chans till jobb och en miljö- och klimatpolitik för framtiden.

Mot bakgrund av det som anförts i reservationen bör riksdagen godkänna förslagen i Miljöpartiets motion om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Förslaget till riktlinjer i regeringens proposition avstyrks.

3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (SD)

av Erik Almqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som Sverigedemokraterna förordar i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Fi15 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkandena 1–13 och

avslår proposition 2011/12:100 punkt 1 och motionerna

2011/12:Fi16 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 1–30,

2011/12:Fi17 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–6,

2011/12:Fi18 av Mikael Damberg m.fl. (S),

2011/12:Fi238 av Jasenko Omanovic (S) och

2011/12:Fi255 av Betty Malmberg och Anne Marie Brodén (båda M).

Ställningstagande

Situationen i euroområdet och lågkonjunkturen i Europa är det enskilt största hotet mot svensk ekonomi. Genom att euroländerna har skjutit problemen framför sig ännu en stund upplever vi nu ett relativt lugn, men det folkliga missnöjet är stort. Mot bakgrund av den politiska union som sakta växer fram måste Sverige lämna EU.

Den stora utmaningen för svensk ekonomi är att få bukt med arbetslösheten. I synnerhet måste långtidsarbetslösheten och ungdomsarbetslösheten tacklas. Den s.k. arbetslinjen kan inte betraktas som annat än både otillräcklig och ofullständig. Under krisen har regeringen dessutom fört en för passiv finanspolitik, och jobbskatteavdraget har i princip varit den enda finanspolitiska stimulansen. Men en arbetsmarknadspolitik förutsätter både ett verklighetsförankrat perspektiv i plånboksfrågorna och investeringar inom utbildning, forskning, infrastruktur och energi.

Sverige satsar enorma summor på helt fel saker. Kostnaden för den ansvarslösa invandringen, det ineffektiva biståndet och den svällande EU-avgiften uppgår till över 100 miljarder kronor varje enskilt budgetår.

Genom att prioritera annorlunda kan vi i stället fokusera på det som skapar sysselsättning: riktiga arbeten och inte subventionerade instegsjobb eller fas 3-jobb. Målsättningen med Sverigedemokraternas politik är att återskapa ett folkhem präglad av trygghet, välstånd, demokrati och en stark inre solidaritet.

Regeringens generella sänkning av arbetsgivaravgiften har varit mycket dyr i förhållande till resultatet, och detsamma gäller den generella ungdomsrabatten. Därför ska den generella sänkningen återställas och ungdomsrabatten slopas. I stället ska kraftfulla reformer inom de utbildningspolitiska, näringspolitiska och arbetsmarknadspolitiska områdena genomföras.

För att förbättra småföretagens villkor är en sänkning av arbetsgivaravgiften och en reformering av sjuklöneansvaret riktade till småföretagen bättre åtgärder än regeringens för att ge incitament till dem att våga, vilja och kunna anställa. Det finns också ett behov av en marknadskompletterande riskkapitalfond. Trots att Sverige har en mycket hög geologisk potential står regeringen passiv vid sidan och ser på. Gruvnäringen ska få det stöd och de verktyg den behöver för att kunna skapa fler arbetstillfällen och bidra till Sveriges gemensamma välfärd.

För arbetsmarknadspolitiken är det helt centralt med en tillfredsställande a-kassa. Som en omställningsförsäkring ska den göra det möjligt för en person som har blivit arbetslös att söka anställning specifikt inom sitt kompetensområde. Därför ska ersättningstaket höjas och den s.k. 100-dagarsregeln återinföras. A-kassan bör dessutom vara garanterad och helt finansierad av det offentliga.

Pension ska betraktas som uppskjuten lön, varför den s.k. pensionärsskatten bör avskaffas. Sänkningen av restaurang- och cateringmomsen är en oerhört kostsam felprioritering av regeringen som också måste återställas.

Den oreglerade arbetskraftsinvandringen har inneburit stora påfrestningar på arbetsmarknaden. Ett gästarbetarsystem, där tillfälliga luckor på den svenska arbetsmarknaden i stället täpps till genom tillfälliga arbetstillstånd, är lösningen på eventuella efterfrågeöverskott. Den lagstadgade diskriminering som de s.k. instegsjobben innebär måste också slopas och asyl- och anhöriginvandringen minskas för att förhindra en påspädning av de strukturella problemen på arbetsmarknaden.

Lösningarna på dagens stora problem med matchningen på arbetsmarknaden har den lika enkla som självklara utgångspunkten att det svenska folket inte är obildbart. Företagen har dessutom ett skriande behov av yrkeskunnig personal. En ny anställningsform med lärlingsjobb skulle avhjälpa detta och kunna bryta ungdomsarbetslösheten. Undantagen i turordningsreglerna behöver utökas, eftersom framför allt ungdomars intressen åsidosätts genom principen sist in–först ut.

Starta-egget-bidraget måste kunna gälla även för ungdomar under 25 år. Meningen med utbildning är att den ska förbereda för livet och leda till arbete. Därför måste högskolorna bättre matcha sitt utbildningsutbud mot näringslivets behov av kompetens. Ett annat led i samma strävan att öka

matchningen på arbetsmarknaden är att utöka antalet platser på komvux och göra en kraftfull satsning på yrkeshögskolan. Regeringens besparing på gymnasieskolan ska återställas.

Det måste inte finnas någon motsättning mellan ekonomisk tillväxt och sysselsättningsskapande åtgärder å ena sidan och allmän välfärd, trygghet och socialt ansvarstagande å den andra. Kalkylen över invandringens kostnader visar tydligt hur massinvandringen varje år tar betydande offentliga medel i anspråk. På det sättet utgör massinvandringen ett direkt hot mot den svenska välfärden och vår samhällsuppbyggnad. Dessa medel hade i stället kunnat användas till att värna välfärdens kärna och åtgärda de befintliga bristerna inom vården, skolan och omsorgen. En av de högst prioriterade uppgifterna är att återställa tryggheten i hemmen och på våra gator. Det svenska försvaret måste också upprustas och den allmänna värnplikten återinföras. Sverige ska ta en paus i deltagandet i internationella insatser.

Alla svenska elever ska ha rätt till likartad skolgång, oavsett var i landet de bor; därför måste skolan återförstatligas. Det ska vara förbjudet att ta ut vinst i friskoleverksamhet, och friskolor ska bara få tillstånd att starta om de kan visa att de fyller en funktion som den kommunala skolan inte kan tillgodose. Avregleringen av den svenska järnvägen har också misslyckats. Därför måste järnvägen på sikt helt återregleras. Järnvägsnätet måste rustas upp och byggas ut.

Mot bakgrund av det som anförs i reservationen bör riksdagen godkänna förslagen i Sverigedemokraternas motion om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Förslaget till riktlinjer i regeringens proposition avstyrks.

4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som Vänsterpartiet förordar i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Fi17 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–6 och

avslår proposition 2011/12:100 punkt 1 och motionerna

2011/12:Fi15 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkandena 1–13,

2011/12:Fi16 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkandena 1–30,

2011/12:Fi18 av Mikael Damberg m.fl. (S),

2011/12:Fi238 av Jasenko Omanovic (S) och

2011/12:Fi255 av Betty Malmberg och Anne Marie Brodén (båda M).

Ställningstagande

Full sysselsättning är det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Arbetet utgör basen för välfärd och ekonomiskt välstånd och ger möjlighet till delaktighet i samhällslivet. Egen försörjning är grunden för personlig frihet och självständighet. Trots att Sverige har bland de starkaste statsfinanserna i världen har massarbetslösheten blivit vardag. Hög arbetslöshet innebär ökad makt för kapitalet på de arbetandes bekostnad. Under hot om uppsägningar kan reallönerna pressas ned, arbetsförhållandena försämrats och anställningstryggheten luckras upp.

Eftersom den globala efterfrågan på svenska produkter fortsatt är relativt svag kommer den inhemska efterfrågan att spela större roll än vanligt för hur den svenska konjunkturen utvecklas. Mot den bakgrunden är det bara att beklaga att regeringen mitt i en konjunkturavmattning bedriver en direkt åtstramande finanspolitik. Den ekonomiska vårpropositionen är i princip helt tom på skarpa förslag för att stimulera ekonomin.

Samtidigt som den svenska ekonomin präglas av hög arbetslöshet måste stora investeringar till. Det saknas inte arbetsuppgifter. Vi behöver investera i infrastruktur, energieffektivisering och ny teknik för att ställa om ekonomin i en mer klimatvänlig riktning. Bostadsbristen i storstäderna måste byggas bort och inom välfärden finns stora eftersatta behov. Dessa investeringar håller uppe efterfrågan i den nuvarande konjunkturavmattningen samtidigt som de stärker Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar. Med dessa ökade investeringar skapas 120 000 nya jobb i privat och offentlig sektor, vilket ska sättas i relation till regeringens verkningsslösa politik att subventionera lågproduktiva branscher. Offentliga investeringar är av avgörande betydelse för såväl näringslivets utveckling som kvaliteten på den offentliga konsumtionen i form av t.ex. välfungerande sjukhus och skolor. Genom offentliga investeringar i infrastruktur t.ex. i form av ökat banunderhåll och nya järnvägsspår förbättras näringslivets transporter samtidigt som dess miljöpåverkan kan minska. Genom investeringar i utbildning och forskning får näringslivet tillgång till kvalificerad arbetskraft med rätt utbildning och kan vidareutveckla nya produkter och tjänster. Investeringar i nya bostäder bidrar till att folk kan flytta dit jobben finns och ökar företagens möjligheter att rekrytera den kompetens som efterfrågas. Värdet av investeringar måste synliggöras i budgetprocessen, bl.a. genom att budgetlagen ändras så att lånefinansiering, i stället för anslagsfinansiering, blir huvudprincipen.

Ramverken för finanspolitiken och penningpolitiken borde både utformas och utvärderas utifrån målet om full sysselsättning. I detta avseende har dock ramverken i sin nuvarande utformning nått vägs ände och måste moderniseras. Det är arbetslösheten och inte statsfinanserna som är problemet i Sverige i dag. Därför måste det finanspolitiska ramverket kompletteras med ett ramverk för full sysselsättning; t.ex. måste budgetlagen ändras så att regeringen två gånger per år presenterar en åtgärdsplan för full sysselsättning.

Den ekonomiska politiken ska bidra till minskade ekonomiska och sociala skillnader. Ett jämlikt samhälle ökar människors reella frihet och valmöjligheter, vilket ökar den sociala rörligheten och bidrar till en mer dynamisk ekonomi. Regeringens nedskärningspolitik har urholkat och utarmat välfärden, vilket har lett till såväl försämringar av kvalitet och arbetsvillkor som ökade klyftor. Vår gemensamma välfärd finns för att säkra allas trygghet och öka jämlikheten och är helt avgörande för att personer som har olika ekonomisk och social bakgrund ska kunna konkurrera på arbetsmarknaden på någorlunda lika villkor. Fasta jobb på heltid och en gemensam och väl fungerande barn- och äldreomsorg ökar kvinnors arbetsutbud och möjligheter att delta på arbetsmarknaden på lika villkor.

Den borgerliga regeringens politik har uppmuntrat riskkapitalbolag att för en billig penning köpa upp det som vi tidigare ägde gemensamt. Utbildning, vård och omsorg borde inte vara en marknad för privata bolag utan en rättighet och en del av vår gemensamma välfärd. Därför ska det vara förbjudet med skattefinansierade vinstdrivande bolag i vård, skola och omsorg. Skattepengar som avsätts ska gå till verksamheten för att öka personaltätheten och höja kvaliteten och inte till vinster. För att utveckla välfärden behövs stora satsningar på mer personal och stärkta arbetslöshets- och socialförsäkringar. Det mest grundläggande kravet för att förbättra välfärdsverksamheterna i kommuner och landsting är att värdesäkra statsbidragen. Äldreomsorgen är den del av de kommunala välfärdsverksamheterna som sedan 1990-talskrisen fått minst resurser. Med en öronmärkt satsning på äldreomsorgen ska därför bemanningen inom denna öka.

Det krävs både en bra arbetslöshetsförsäkring som alla har råd med och möjligheter till omskolning och vidareutbildning för att vi ska kunna bejaka strukturiomvandlingen. Sysselsättningspolitiken måste bygga på investeringar i stället för skatteavdrag och utbildning i stället för låglönepolitik. Sverige ska inte konkurrera med lägre löner utan med en hög kunskapsnivå i bred bemärkelse; därför behövs ett brett kunskapslyft. Grundskolan måste förbättras och kvaliteten i de gymnasiala yrkesutbildningarna stärkas. Den högre utbildningen måste göras mer tillgänglig för alla samhällsklasser. Ett särskilt studiestöd för unga arbetslösa där hela studiemedlet är bidrag ska införas. Ett tidsbegränsat utbildningspaket för unga i syfte att förhindra att de fastnar i långtidsarbetslöshet ska genomföras. Detta ska finansieras genom en extra tillfällig bolagsskatt för de fyra storbankerna under 2013. Inkomsterna från denna extraskatt beräknas till 3,9 miljarder kronor.

Det krävs en ny färdriktning. Rättvisa är produktivt, och ekonomisk jämlikhet är en framgångsfaktor för ett lands hela utveckling. Människor ska sättas i arbete med att bygga upp Sverige på lång sikt, genom ett brett program av hållbara samhällsinvesteringar i välfärd, bostäder och infrastruktur.

Mot bakgrund av det som anförs i reservationen bör riksdagen godkänna förslagen i Vänsterpartiets motion om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Förslaget till riktlinjer i regeringens proposition avstyrks.

Särskilt yttrande

Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket i budgetpropositionen för 2012, punkt 2 (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Trots att Sverige har bland de starkaste statsfinanserna i världen har massarbetslösheten blivit vardag. Samtidigt bedriver regeringen just nu, i en lågkonjunktur, en direkt åtstramande finanspolitik. Ett argument som regeringen anför är att det i detta osäkra läge behövs säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna och att reformutrymmet därför är ytterst begränsat.

Jag anser att detta argument inte håller, vilket också Riksrevisionen mycket riktigt pekar på i sin granskningsrapport men som utskottsmajoriteten väljer att inte kommentera. Det finns redan en buffert inbyggd i den nivå man har valt för överskottsmålet, och bufferten är avsedd just för att kunna möta kraftiga nedgångar i konjunkturen utan att ökningen i skuldsättningen riskerar att bli ohållbar. Det skriver till och med regeringen själv i sin skrivelse Ramverk för finanspolitiken. Med dessa extra säkerhetsmarginaler skapar regeringen ytterligare regelverk i regelverket som leder till starkare statsfinanser men som inte leder till att den ekonomiska politiken kan styra mot full sysselsättning. Detta tillsammans med att budgeteringsmarginalerna också är mycket stora visar att det nuvarande finanspolitiska ramverket har nått vägs ände. Det är inte de offentliga finanserna som är problemet i Sverige, utan arbetslösheten. Därför måste ramverket för finanspolitiken moderniseras och kompletteras med ett ramverk för full sysselsättning.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2011/12:100

Proposition 2011/12:100 2012 års ekonomiska vårproposition:

1. Riksdagen godkänner regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Följdmotioner med anledning av proposition 2011/12:100

2011/12:Fi15 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD):

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som motionen föreslår.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kraftigt minska invandringen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att effektivisera det svenska biståndet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lika beskattning av inkomstslagen tjänst och pension.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsningar för ett effektivare rättsväsende.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en garanterad och gemensamt finansierad a-kassa.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om trygghet i vården.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upprusta det svenska försvaret.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återställa restaurang- och cateringmomsen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återförstatliga skolan.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återreglera järnvägen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsningar på en aktiv gruvpolitik.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige omedelbart ska träda ut ur EU.

2011/12:Fi16 av Åsa Romson m.fl. (MP):

1. Riksdagen beslutar om nya riktlinjer för den ekonomiska politiken i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av åtgärder för att minska hushållens ökande skuldsättning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om övergången till en ekonomi som tar hänsyn till naturresurser, klimat och miljö.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av indikatorer vid sidan av BNP som ger en mer heltäckande bild av en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en kommission för omställning till en hållbar ekonomi.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att fasa ut miljöskadliga subventioner.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av grön skatteväxling.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en modern och hållbar industripolitik.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att underlätta för småföretagande.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om särskilda insatser för små, forskningsintensiva företag.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av offentliga investeringar för jobben och miljön.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för att säkra kvaliteten i äldreomsorgen.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av kompetensutveckling för olika personalkategorier inom äldreården.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av sänkt tjänstemoms för reparations-tjänster.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en satsning på minst 15 000 traineeplatser för unga i näringsliv och välfärd.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en satsning på 5 000 nya utbildningsplatser inom yrkesutbildningen och yrkeshögskolan.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att erbjuda alla unga mellan 16 och 17 år ett sommarjobb.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av en klimatlag.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för en 100 procent förnybar energiförsörjning.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om omedelbara åtgärder för att bygga bort flaskhalsar i järnvägssystemet.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om finansiering av klimatsatser i syd i form av stöd till FN:s gröna fond.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att minska samhällets sårbarhet för klimatförändringar.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av satsningar på kompetensutveckling för lärare.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av insatser för att minska grogrunden för brottslighet.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en nationell handlingsplan mot barnfattigdom.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillgång till barnomsorg på obekvämt arbetstid.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för ökad jämställdhet i arbetslivet.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av arbetslivstrygghet.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fler hyresbostäder till unga och studenter.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för en levande landsbygd.

2011/12:Fi17 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

1. Riksdagen beslutar att godkänna inriktningen på den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (avsnitt 6 i motionen).
2. Riksdagen beslutar att det ska vara förbjudet med vinstdrivande bolag i vård, skola och omsorg (avsnitt 5.9 i motionen).

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett alternativt ramverk för finans- och penningpolitiken (avsnitt 6.2 i motionen).
4. Riksdagen beslutar att järnvägen bör återregleras och att samhället tar ett helhetsansvar för järnvägssystemet (avsnitt 6.5.1 i motionen).
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör inrikta sin politik kring Arbetsförmedlingens verksamhet på ett sådant sätt att kompletterande aktörer och privata jobbcoacher avvecklas (avsnitt 6.6.1 i motionen).
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det skyndsamt ska tillsättas en parlamentarisk utredning i syfte att utarbeta ett lagförslag som separerar traditionell bankverksamhet från s.k. investmentverksamhet (avsnitt 6.8 i motionen).

2011/12:Fi18 av Mikael Damberg m.fl. (S):

Riksdagen beslutar riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i enlighet med vad som anförs i motionen.

Skrivelse 2011/12:148

Regerings skrivelse 2011/12:148 Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket i budgetpropositionen för 2012.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Fi238 av Jasenko Omanovic (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över löne- och anslagssystemet i staten.

2011/12:Fi255 av Betty Malmberg och Anne Marie Brodén (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att öka kunskapen om och användandet av samhällsekonomiska analyser i sociala sammanhang.

BILAGA 2

Skatteutskottets yttrande 2011/12:SkU6y

2012 års ekonomiska vårproposition

Till finansutskottet

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker att regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns.

Regeringens inriktning innebär att jobben sätts främst och att fokus sätts på åtgärder som stärker förutsättningarna för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. Arbetet är inriktat på att få fler i arbete, en inkluderande arbetsmarknad, en förbättrad välfärd, stärkt konkurrenskraft, ett stabilt finansiellt system, bättre bostadstillgång och en effektiv klimatpolitik.

På skatteområdet skapar regeringens politik med jobbskatteavdrag i flera steg drivkrafter att arbeta och drivkrafterna är särskilt starka för den som står utanför arbetsmarknaden eller är arbetslös. Den som fyllt 65 år har ett förhöjt jobbskatteavdrag och får på det sättet en särskild stimulans att stanna kvar på arbetsmarknaden. Den utvärdering som regeringen genomfört visar att jobbskatteavdraget har betydande positiva effekter på sysselsättningen.

Som en förberedelse inför budgetpropositionen för 2013 har regeringen remitterat en rad lagförslag på skatteområdet. I remissen finns förslag om en sänkning av bolagsskatten som är kopplad till ett tidigare remitterat förslag om en begränsning av rätten till ränteavdrag inom bolagssektorn. Vidare förebreds förenklingar av reglerna för egenföretagarnas nedsättning av egenavgifter. Ett klimat- och energiskattepaket har utarbetats och omfattar den framtida hanteringen av ekonomiska styrmedel för biodrivmedel, slopad koldioxidskatt för viss värmeproduktion inom EU:s system för handel med utsläppsrätter samt fordonsbeskattningen. I vilken omfattning de aktuella förslagen kommer att läggas fram beror av det ekonomiska läget, reformutrymmet och finansieringsbehoven samt de prioriteringar som regeringen gör i det slutliga arbetet med budgetpropositionen för 2013.

Förberedelserna inför budgetpropositionen för 2013 omfattar också åtgärder som stärker utbudet av bostäder. Regeringen har för avsikt att utvidga befrielsen från fastighetsavgift vid nybyggnad, sänka fastighetsavgiften för hyreshusenheter och höja schablonavdraget vid uthyrning av bostäder.

Regeringens reformambitioner för mandatperioden kvarstår och genomförs när det finns utrymme. Jobbskatteavdraget kommer att förstärkas i ett femte steg och den nedre gränsen för statlig inkomstskatt kommer att höjas för att på det sättet minska utanförskapet, öka den varaktiga sysselsättningen och göra det mer attraktivt att utbilda sig och att starta och driva företag. Regeringen har för avsikt att återkomma med ett förslag om sänkt skatt för pensionärer under 2013 eller 2014 under förutsättning att det råder balans i de offentliga finanserna. Företagsklimatet och villkoren för företagande, investeringar och sysselsättning förbättras, bl.a. genom den översyn av företagsbeskattningen som pågår.

I fyra avvikande meningar tillstyrker S, MP, SD och V de förslag till riktlinjer som har lagts fram av respektive parti.

Utskottets överväganden

2012 års ekonomiska vårproposition

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken och avslår förslagen om en annan inriktning.

Jämför avvikande meningarna 1 (S), 2 (MP), 3 (SD) och 4 (V).

Vårpropositionen

Regeringen bedömer att den osäkerhet som den ekonomiska utvecklingen i omvärlden skapar gör att det finns ett fortsatt behov av goda säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna. Vid en kraftig försämring av konjunkturen måste det finnas utrymme för att vidta ytterligare åtgärder för att stötta sysselsättningen och den ekonomiska utvecklingen. Utrymme måste också finnas för en betydligt mer besvärlig utveckling på den finansiella marknaden. Samtidigt är resursutnyttjandet lågt och arbetslösheten hög. Det finns därför ett behov av åtgärder som motverkar att arbetslösheten biter sig fast på en hög nivå. Det ekonomiska läget bedöms dock inte vara sådant att det finns behov av breda krisåtgärder.

Det begränsade reformutrymmet bör enligt regeringen användas till åtgärder som motverkar att arbetslösheten biter sig fast och till åtgärder som stärker ekonomins funktionssätt, som förbättrar den ekonomiska standarden för utsatta grupper och som stärker välfärden. I fokus står framför allt behovet att stärka förutsättningarna för utsatta grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. Det handlar om unga, personer med utländsk bakgrund och andra grupper med hög arbetslöshet. I arbetet med budgetpropositionen för 2013 läggs därför fokus på åtgärder för fler i arbete, en inkluderande arbetsmarknad, förbättrad välfärd, förstärkt konkurrenskraft, ett stabilt finansiellt system, bättre bostadstillgång och en effektiv klimatpolitik.

För att budgetpropositionen för 2013 ska kunna innehålla lagförslag på skatteområdet har regeringen samlat de skatteförslag som har budgeteffekter i en särskild promemoria som presenterades samtidigt som den ekonomiska vårpropositionen överlämnades till riksdagen. Efter remissbehandling ska förslagen beredas vidare i Regeringskansliet samt lagrådsgranskas. Huruvida skatteförslagen i promemorian kommer att presenteras i budgetpropositionen för 2013 beror på bedömningarna av det ekonomiska läget, reformutrymmet och finansieringsbehoven samt på de prioriteringar som regeringen kommer att göra i det slutliga arbetet med budgetpropositionen efter sommaren 2012.

Regeringens politik är även fortsättningsvis inriktad på att stärka arbetslinjen. En politik som sätter jobben främst handlar om att alla människor ska ges en chans på arbetsmarknaden. Med jobb kommer gemenskap, trygghet och känslan av att vara behövd. Genom ökad sysselsättning och minskat utanförskap minskas klyftorna och ökar sammanhållningen. Full sysselsättning är också en förutsättning för att Sverige ska förbli ett konkurrenskraftigt land med långsiktigt hållbar tillväxt. Att fortsätta att sätta jobben främst i utformningen av politiken är centralt.

Politiken med ett *jobbskatteavdrag* i flera steg har stärkt drivkrafterna att arbeta för framför allt låg- och medelinkomsttagare. Jobbskatteavdraget har sänkt genomsnittsskatten mest för dem med låga inkomster. En direkt effekt av jobbskatteavdraget är att hushållens disponibla inkomster stiger, vilket leder till att hushållens efterfrågan på varor och tjänster ökar. Samtidigt bidrar jobbskatteavdraget till att fler deltar på arbetsmarknaden och till en ökad benägenhet att söka arbete bland de arbetslösa. En ambition är att under mandatperioden genomföra ytterligare förstärkningar av jobbskatteavdraget när det finns reformutrymme, när det ekonomiska läget tillåter och under förutsättning att viktiga reformer inom prioriterade välfärdsområden kan säkras.

Äldre personer har en internationellt sett hög sysselsättningsgrad men den minskar snabbt med stigande ålder. Enligt de analyser och utvärderingar som gjorts är det förstärkta jobbskatteavdraget den viktigaste åtgärden för att öka arbetsutbudet för personer som är över 65. För att öka efterfrågan på äldre arbetskraft har den särskilda löneskatten på lön och inkomst av aktiv näringsverksamhet avskaffats för personer över 65 år. Personer i åldern 55–64 år kvalificerar sig för nystartsjobb redan efter sex månader. De kan få nystartsjobb i maximalt tio år, vilket är dubbelt så lång tid i förhållande till personer i åldern 26–54 år. Regeringen avser att återkomma med förslag som ytterligare förbättrar förutsättningarna att arbeta längre upp i åldrarna.

Jobbskatteavdraget är den beloppsmässigt största skatteförändringen (83 miljarder kronor) i det svenska skattesystemet sedan 1990–1991 års skattereform och i nettotermer något större än kompensationen för den allmänna pensionsavgiften (70 miljarder kronor). Riksdagen har uttalat att jobbskatteavdraget bör utvärderas i grunden och prövas mot andra reformer som ger liknande effekt. I vårpropositionen redovisar regeringen den begärda utvärderingen (bil. 5). Av utvärderingen framgår att det finns flera indikationer på att jobbskatteavdraget redan har haft positiva effekter på arbetsmarknaden. Sedan 2006 har t.ex. antalet personer i arbetskraften ökat med drygt 100 000 fler än vad som förklaras av den demografiska och konjunkturella utvecklingen. Slutsatsen är att jobbskatteavdraget har betydande positiva effekter på sysselsättningen.

Politiken ska även fortsättningsvis inriktas mot att minska utanförskapet och öka egenförsörjningen i grupperna längst ned i inkomstfördelningen. En utredning har tillsatts som ska se över möjligheten att införa ett system med skattelättnader för företag i stadsdelar med utbrett utanförskap, s.k. nystartszoner (dir. 2011:18).

Ett kvarvarande problem som tas upp är att det sällan är lönsamt för personer som har *försörjningsstöd* att börja arbeta eller utöka sin arbetstid eftersom inkomsterna reducerar det ekonomiska biståndet i motsvarande mån. Under 2013 kommer regeringen att föreslå att beräkningen av försörjningsstödet förändras så att endast en del av arbetsinkomsten påverkar bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Syftet är att minska marginaleffekterna och stärka drivkrafterna till arbete och göra det möjligt för fler att påverka sin ekonomiska situation.

När det gäller *företagande och investeringar* är ambitionen att Sverige ska bli ett av världens bästa länder att starta, driva och utveckla företag i. Fler och växande företag skapar nya jobb, och fler kvinnor och män behövs som ser entreprenörskap och företagande som ett självklart val.

En god anpassningsförmåga hos företagen och arbetskraften är central för återhämtningen i ekonomin, konkurrenskraften och den långsiktiga ekonomiska tillväxten. Det ställer i sin tur krav på ett gott företagsklimat som främjar företagande, innovation och investeringar. Regeringen fortsätter arbetet med att förbättra förutsättningarna för redan existerande företag och med att underlätta tillkomsten av fler och växande företag. På skatteområdet har ett antal viktiga åtgärder genomförts. Några av de viktigaste besluten var att avskaffa förmögenhetsskatten och att sänka bolagsskatten, arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna. Vidare har skatten sänkts för kvalificerade ägare av fåmansföretag och för enskilda näringsidkare. Andra åtgärder som är av betydelse för företagandet är jobbskatteavdraget som tillsammans med andra åtgärder gjort det mer lönsamt att jobba. Även införandet av RUT- och ROT-avdrag samt sänkningen av momsens på restaurang- och cateringtjänster har förbättrat förutsättningarna för företagande. Därutöver har regeringen också genomfört reformer i syfte att minska den administrativa bördan för företagen, bl.a. förenklade redovisningsregler på momsområdet och frivillig revision för mindre aktiebolag. För att göra bolagsformen aktiebolag mer tillgänglig har kravet på aktiekapital sänkts.

En viktig del av arbetet med att förbättra företagsklimatet och villkoren för företagande, investeringar och sysselsättning sker i Företagsskattekommittén (dir. 2011:1). Kommitténs huvuduppdrag är att minska beskattningen av eget kapital i bolagssektorn och göra villkoren mer lika för finansiering med eget kapital och lån. Uppdraget ska ses mot bakgrund av att ett antal länder har sänkt eller planerar att sänka sina bolagsskattesatser. Den globala skattekonkurrensen gör att skatteplaneringen ökar när internationellt verksamma företag och andra institutioner utnyttjar de olikformigheter som finns mellan olika länders skattesystem. I kommitténs uppdrag ingår också att ta fram förslag som breddar skattebasen och möj-

liggörs en sänkning av de skatter som betalas av bolagssektorn. Kommittén ska även se över reglerna om koncernbidrag och underprisöverlåtelser samt analysera om det bör införas en källskatt på räntebetalningar.

I propositionen framhålls att det inom ramen för goda skattemässiga villkor för företaganden och investeringar är angeläget att begränsa sådan skatteplanering som eroderar de svenska skattebaserna. Finansdepartementet har nyligen presenterat en promemoria (Fi 2012/1349) med förslag till åtgärder som ytterligare ska begränsa möjligheten till skatteplanering med hjälp av ränteavdrag. Förslagen innebär att villkoren mellan internationellt verksamma koncerner och andra företag jämnas ut. Bland annat föreslås att de regler som gäller sedan 2009 utvidgas till att gälla ränteutgifter för alla skulder inom en koncern. Även villkoren mellan helt svenska koncerner där något av skattesubjekten är föremål för särskilda skatteregler (t.ex. kommuner) och andra företag jämnas ut. Därmed stärks förutsättningarna för beskattning på lika villkor för företagen inom bl.a. vårdsektorn. Tanken är att den budgetförstärkning som begränsningen av ränteavdragen ger upphov till ska komma företagssektorn till del, t.ex. genom sänkt bolagsskatt.

I fråga om företags- och kapitalbeskattningen gäller förslagen i promemorian sänkt bolagsskatt och expansionsfondsskatt.

I syfte att öka utbudet av *bostäder* och utnyttjandet av befintliga bostäder föreslår regeringen sänkt fastighetsavgift för hyreshusenheter, att befrielsen från fastighetsavgift vid nybyggnation av bostäder utsträcks till 15 år samt att schablonavdraget vid uthyrning av privatbostäder höjs från nuvarande 21 000 kr till 40 000 kr per år.

En ökad användning av *biodrivmedel* bidrar till måloppfyllelsen till 2020 och är viktig för de mer långsiktiga ambitionerna inom energi- och klimatpolitiken och bidrar till att nå målet om en fossiloberoende fordonsflotta till 2030.

Långsiktigheten och stabiliteten för de aktörer som producerar och handlar med biodrivmedel bör förbättras genom att omfattningen av skattebefrielsen för hållbara motorbränslen som framställs av biomassa regleras direkt i lagen om skatt på energi. Dagens möjlighet för regeringen att ge skattelättnader genom dispensbeslut för sådana bränslen slopas.

EU:s statsstödsregler innebär att en skattebefrielse för biodrivmedel inte får medföra överkompensation. Risken för överkompensation har varit störst för låginblandade biodrivmedel varför en viss beskattning av dessa biodrivmedel bedöms vara nödvändig.

Låginblandning av upp t.o.m. 5 volymprocent biodrivmedel i bensin eller dieselolja ska vara befriad från koldioxidskatt. Befrielsen från energiskatt för biodrivmedel som låginblandas i bensin bör minskas till 89 procent av den energiskatt som gäller för bensin medan befrielsen från energiskatt för biodrivmedel som låginblandas i dieselolja bör minskas till 84 procent av den energiskatt som gäller för dieselolja. För låginblandning

över 5 volymprocent biodrivmedel i bensin eller dieselolja ska koldioxid-skatt och energiskatt tas ut med de belopp som gäller för likvärdigt fossilt bränsle.

Introduktionen av framtidens, andra generationens, biodrivmedel bör gynnas. I linje med fattade dispensbeslut kommer hydrerade vegetabiliska och animaliska oljor och fetter, s.k. HVO, att ges fortsatt befrielse från koldioxidskatt och energiskatt upp t.o.m. 15 volymprocent HVO i dieselolja. E85 och andra höginblandade biodrivmedel samt drivmedel utan fossilt innehåll ges fortsatt full befrielse från koldioxidskatt och energiskatt. En lagstiftning ska träda i kraft den 1 januari 2013.

Ambitionen är att införa ett kvotpliktssystem för biodrivmedel under 2014 för att säkerställa låginblandade volymer av biodrivmedel på marknaden. Inblandning bör ske av 10 volymprocent etanol i låginblandad bensin och 7 volymprocent fettsyrametylestrar i dieselolja.

Regeringen kommer att överväga om och i vilken omfattning kvotplikts-systemet ska inkludera höginblandade biodrivmedel och biodrivmedel utan fossilt innehåll. Om höginblandade biodrivmedel och biodrivmedel utan fossilt innehåll inte omfattas av kvotplikt bör dessa ges fortsatt goda förutsättningar och därmed bidra till den långsiktiga prioriteringen av en fossiloberoende fordonsflotta och visionen om inga nettoutsläpp av växthusgaser.

Enligt EU:s statsstödsregler är det inte möjligt att kombinera en kvotplikt för biodrivmedel med en beskattning som är utformad så att den innebär statsstöd. En framtida beskattning av biodrivmedel bör därför utformas så att den följer beskattningssystemets natur och logik och därigenom är förenlig med unionsrätten då den inte anses utgöra statsstöd. En sådan beskattning innebär att det s.k. tullvillkoret slopas. En lagstiftning bör träda i kraft den 1 maj 2014.

Den nuvarande koldioxidbeskattningen av *kraftvärmeproduktion* i anläggningar inom EU:s system för handel med utsläppsrätter riskerar att innebära konkurrenssnedvridningar. Koldioxidskatten för bränslen som förbrukas för framställning av värme i kraftvärmeanläggningar inom handelssystemet bör därför slopas. Detsamma gäller för koldioxidskatten för bränslen som i kraftvärme- eller fjärrvärmeanläggningar förbrukas för framställning av värme som levereras till industriverksamhet inom handelssystemet. En lagstiftning ska träda i kraft den 1 januari 2013.

Fordonsskatten bör höjas fr.o.m. den 1 januari 2013 för fordon både i det koldioxidbaserade systemet och i det viktbaserade systemet. Höjningen i det koldioxidbaserade systemet sker genom att utsläppsnivån för när koldioxidbeloppet tas ut sänks från 120 till 117 gram koldioxid per kilometer. Bränslefaktorn för dieselbilar sänks från 2,4 till 2,33. I det viktbaserade systemet höjs fordonsskatten med 60 kronor per år. En ny miljöbilsdefinition införs 2013 som tydligare premierar fordon som har låga koldioxidutsläpp i förhållande till fordonets vikt. Kraven skärps för att få befrielse från fordonsskatt.

Regeringens *reformambitioner* för mandatperioden, som presenterades i budgetpropositionen för 2011, genomförs när det finns reformutrymme, det ekonomiska läget tillåter och under förutsättning att viktiga reformer inom prioriterade välfärdsområden kan säkras. För att minska utanförskapet, öka den varaktiga sysselsättningen och göra det mer attraktivt att utbilda sig och att starta och driva företag vill regeringen ytterligare förstärka jobbskatteavdraget och höja den nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Regeringen avser även att under 2013 eller 2014 återkomma med förslag om sänkt skatt för pensionärer under förutsättning att det råder balans i de offentliga finanserna.

Motionerna

Socialdemokraterna anför i motion 2011/12:Fi18 av Mikael Damberg m.fl. att viljan att arbeta är en förutsättning för välstånd och att en hög arbetslöshet direkt slår mot de offentliga finanserna och möjligheterna att finansiera skola, vård och äldreomsorg. Enligt motionärerna är globaliseringen något positivt som kan innebära mycket stora möjligheter för Sverige. I kombination med den gröna omställningen är den en särskilt intressant möjlighet. Svenska företag ska konkurrera med kunskap. I den stenhårda internationella konkurrensen kan Sverige inte hävda sig med låga löner, lägre kompetens och gårdagens teknik. Vi måste ständigt förbättra oss, stärka våra kunskaper och ligga längst fram i utvecklingen av nya affärsidéer, produkter och tjänster.

Det ska vara lätt att växla mellan anställning och företagande. Företagande måste bli en mer naturlig väg in på arbetsmarknaden efter arbetslöshet. I dialog med näringslivet, akademien och de fackliga organisationerna vill motionärerna utveckla en samverkansmodell som tar sin utgångspunkt i centrala framtidsutmaningar för vårt samhälle – både inhemska och globala.

Motionärerna vill införa en tidsbegränsad skattekreditering för att stödja arbetsinträde för personer med försörjningsstöd. Eftersom försörjningsstödet minskar krona för krona när bidragstagaren får en arbetsinkomst blir följden ofta att den som börjar arbeta inte ser någon förbättring i sin ekonomi. En tidsbegränsad skattekreditering skulle ge en stimulans till ökade arbetsinsatser.

För att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt anser motionärerna att det krävs en bred palett av åtgärder. Viktigast är att på lång sikt få upp bostadsproduktionen på en betydligt högre nivå än i dag. På kort sikt är det dock svårt att bygga bort hela bostadsbristen. Därför behöver det befintliga bostadsbeståndet utnyttjas bättre.

Den brist på privat riskkapital i tidiga utvecklingsfaser som redan nu är påtaglig inom vissa segment av den svenska ekonomin kommer sannolikt att bli än mer uttalad i framtiden. Det finns således goda argument för att under de kommande åren intensifiera och effektivisera de statliga insatserna på riskkapitalområdet. En möjlig lösning för att stärka de ekono-

miska incitamenten för investeringar i externt tillväxtkapital i onoterade bolag är att koppla en skattereduktion till den typen av investeringar. Andra åtgärder som förordas är att en statlig riskkapitalfond inrättas.

Resurser till statlig forskning bör långsiktigt öka och en utvidgad avdragsrätt införs för investeringar i forskning och utveckling (FoU). I dag kan utgifter för forskning och utveckling bara dras av vid inkomsttaxeringen. Även företag som är under uppbyggnad ska, enligt motionärerna, kunna få avdrag för FoU-utgifter genom att kvitta dessa mot arbetsgivaravgiften. Dessutom bör möjligheterna till ytterligare skatteincitament för FoU-investeringar ses över. Ett exempel från Norge som bör studeras närmare är att företagen, utöver normala kostnadsavdrag, får utökade avdrag för FoU-investeringar.

Utvecklingen av miljöbilar, slutligen, bör drivas på genom ett system med stegvis miljöbilsbonus för bilar med låga utsläpp och genom att en registreringsavgift införs för bilar med utsläpp av koldioxid över en viss nivå. Motionärerna anser att systemet ska samordnas med den nya miljöbilsdefinition som ska börja gälla 2013.

I *Miljöpartiets* motion 2011/12:Fi16 av Åsa Romson m.fl. anförts att den ekonomiska utvecklingen måste ges ett nytt och bredare innehåll i en grön ekonomi. En grön ekonomi håller sig inom ramarna för ett globalt resursuttag och ett långsiktigt förvaltande av ekosystemen. Gynnsamma villkor och bra förutsättningar för företagande ger fler arbeten. Genom att driva en politik som tar ansvar för framtiden utvecklas moderna industrier och nya jobb växer fram. Ökad beskattning av miljöresurser och utsläpp i kombination med stimulanser som sänkt skatt på arbete gynnar både klimatet, jobben och ekonomin. Det är i småföretagen de nya jobben växer fram, och det finns många framtida och redan existerande småföretag som har all chans att lyckas och utvecklas.

Motionärerna anför att det måste skapas förutsättningar för människor att arbeta och bidra till samhällets utveckling i stället för att placeras i passiva program. För att undanröja hinder för sysselsättning bör personer med försörjningsstöd under en övergångsperiod få behålla en del av stödet även när de får arbete.

För att underlätta energieffektiviseringen föreslås ett utvidgat ROT-avdrag. Användningen av energi i bostäder och lokaler motsvarar drygt 40 procent av Sveriges totala energianvändning. Särskilt angeläget är det att renovera och samtidigt effektivisera de stora bostadsområden som byggdes under 1960- och 70-talen, de s.k. miljonprogrammen. ROT-avdraget bör energianpassas och utvidgas till att omfatta ägare av flerbostadshus.

Miljöpartiet delar EU-kommissionens uppfattning om ett gemensamt system för en skatt på finansiella transaktioner. En sådan skatt skulle få en stabiliserande effekt och bromsa skadliga spekulationer som kan drabba de finansiella systemen negativt. Skatten skulle också minska utrymmet för datoriserad högfrekvenshandel. Vidare anförts att ett dynamiskt näringsliv kräver goda förutsättningar för att små och medelstora företag ska utveck-

las och växa. Ryggraden i Sveriges ekonomi är småföretagen. Regelverken för att starta och driva företag måste vara enkla och begripliga. I motionen föreslås även ett antal åtgärder som inte direkt berör skatteutskottets beredningsområde, bl.a. sänkt arbetsgivaravgift och sänkta anställningskostnader.

Regeringens förslag om att slopa koldioxidskatten för kraftvärmeproduktion inom EU:s system för handel med utsläppsrätter bör avvisas eftersom det är oklokt att avskaffa alla nationella styrmedel för anläggningar inom handelssystemet så länge EU:s utsläppshandelssystem inte fungerar och ger resultat.

En miljömässigt och geografiskt differentierad lastbilsskatt bör införas för att skapa rättvisa villkor för olika trafikslag och svenska åkare. Inköp av energisnåla och fossilbränslefria bilar ska premieras medan bilar med höga utsläpp beskattas hårdare.

Stödet till produktion av förnybar el bör öka och en möjlighet att dra av egen elproduktion från den som köps från nätet, s.k. nettodebitering, bör införas.

Den halverade momsen för restaurang- och cateringtjänster, slutligen, bör breddas till att omfatta reparation av cyklar, kläder och skor. Förslaget är klimatvänligt och stärker tjänstesektorn.

Sverigedemokraterna anför i motion 2011/12:Fi15 av Jimmie Åkesson m.fl. att partiet eftersträvar ett samhälle där alla medborgare garanteras en hög grundläggande nivå av ekonomisk och social trygghet. Genom att kombinera frihet och trygghet, individualism och gemenskap skapas ett folkhem som i så hög grad som möjligt är präglad av trygghet, välbefinnande, demokrati och en stark inre solidaritet.

Motionärerna ställer sig avvaktande till införandet av ett femte jobbskatteavdrag eftersom det är tveksamt om en sådan åtgärd leder till ökad sysselsättning. Under förutsättning att finansieringen av ett ytterligare jobbskatteavdrag sker genom en besparing på invandringen och på så vis inte konkurrerar om reformutrymmet med mer verkningsfulla sysselsättningsåtgärder kan frågan diskuteras. Motionärernas ambition är att lön och pension ska beskattas lika. Nuvarande skillnader i skatteuttagen är orimlig.

För att stärka kulturarvets ställning vill motionärerna införa ett särskilt ROT-avdrag för restaurering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

De förslag om företagande som finns i motionen avser i huvudsak åtgärder utanför skatteutskottets beredningsområde. Bland förslagen märks sänkta arbetsgivaravgifter för småföretagen och ökade anslag för att stärka forskning och riskkapitaltillgång.

I fråga om boendebesattningen vill *Sverigedemokraterna* vända det mest akuta och kritiska läget på bostadsmarknaden genom att göra det skattefritt att hyra ut sin privata bostad. Vidare anser motionärerna att fastighetsavgiften för flerbostadshus med hyresrätter ska slopas liksom fastighetsavgiften på hyreshus med studentbostäder. En slopad fastighetsavgift på flerbostadshus med hyresrätter skulle enligt motionärerna rätta till den obalans som nu råder mellan de olika upplåtelseformerna. För att

skapa en långsiktig och hållbar lösning vad gäller upprustningsbehov och underhåll för bostadsbestånden i landet vill motionärerna införa skattefria underhållsfonder.

Sverigedemokraterna anser att återbetalningen av koldioxidskatten på diesel i jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner ska höjas och att den beslutade höjningen av skatten på dieselolja ska slopas. Elskatten bör sänkas med 10 öre per kWh till 2016 för att hushållen ska kunna ha rimliga boendekostnader.

Sänkningen av restaurang- och cateringmomsen bedöms vara en felprioritering. Det finns andra åtgärder som ger fler jobb. Restaurangmomsen bör återställas till 25 procent. Momsbefrielsen för ideella föreningar bör behållas. Slutligen anför att Tullverket bör få ökade resurser för att möta narkotika och vapensmuggling.

Vänsterpartiet anför i motion 2011/12:Fi17 av Jonas Sjöstedt m.fl. att målsättningen med Vänsterpartiets skattepolitik är att få fler människor i arbete, trygga välfärden och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. En hög sysselsättning är en förutsättning för att få resurser till den offentligt finansierade, generella välfärden. Skatt ska betalas efter bärkraft och välfärd fördelas efter behov. De inkomster det offentliga får genom skatterna är en avgörande faktor för sysselsättningen, på både kort och lång sikt. Genom skatterna finansieras en rad investeringar i allt från utbildning till forskning och infrastruktur, som är avgörande för att bygga Sveriges ekonomiska styrka på sikt. Skattepolitiken måste ta hänsyn till kvinnors och mäns olika inkomster och ekonomiska villkor i övrigt i syfte att skapa ekonomisk jämställdhet. Sysselsättningen är ett av de tyngsta skälen till att Vänsterpartiet förespråkar en skattepolitik som prioriterar direkta investeringar framför skatteavdrag. Partiet vill se en översyn av hela skattesystemet och har föreslagit att det tillsätts en parlamentarisk utredning med ett sådant uppdrag.

Vänsterpartiet värnar om lika skatt vid lika inkomst och menar att man måste tillbaka till en likformig inkomstbeskattning, och motionärerna anser att jobbskatteavdraget stegvis bör avskaffas.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen bygger på att det finns starka parter på arbetsmarknaden. För att fler ska välja att organisera sig i facket bör en avdragsrätt för medlemskap i facklig organisation införas. Den s.k. arbetslöshetsavgiften som gör medlemsavgifterna till a-kassorna orimligt höga bör avskaffas och en avdragsrätt för medlemsavgiften bör införas.

Skattereduktionen för hushållsnära tjänster, det s.k. RUT-avdraget, bör avskaffas. Pengarna bör i stället användas till att anställa fler i barnomsorgen. Vidare anser motionärerna att ROT-avdraget som enbart riktar sig till villaägare och bostadsrättsinnehavare bör slopas och ersättas med ett upprustningsstöd för flerfamiljshus. Dock bör villaägare som genomför energieffektiviseringsåtgärder även fortsättningsvis kunna få avdrag för sådana åtgärder.

Inom företagsbeskattningen eftersträvar motionärerna ett så långt möjligt enhetligt och likformigt skattesystem med få undantag som är enkelt att förstå och tillämpa för den enskilde företagaren. Ett likformigt skattesystem förhindrar också inlåsnings effekter och konkurrenssnedvridningar. Motionärerna är kritiska till regeringens planer på att sänka bolagsskatten. En sådan åtgärd kommer inte att leda till fler anställningar utan bara till ökade vinster. Inte heller kommer skattekonkurrensen mellan EU:s medlemsländer att minska utan snarare förvärras. Motionärerna vill i stället stödja forskning och utveckling genom en generös skattereduktion som riktar sig till små och medelstora företag.

Arbetet med att bekämpa skattefusk måste fortsätta och intensifieras. Möjligheten att skatteplanera med hjälp av ränteavdrag måste stoppas.

Motionärerna tar även upp frågor kring boendebeskattningen. Förändringarna i boendebeskattningen sedan regeringsskiftet har bidragit att inkomstklyftorna ökat. Vänsterpartiet har sedan länge drivit frågan om att slopa fastighetsavgiften på hyresrätter och välkomnar därför regeringens planer på att sänka fastighetsavgiften för flerbostadshus med hyresrätter. I övrigt anser motionärerna att fastigheter är tillgångar som ska beskattas. Motionärerna är tveksamma till en utökad nedsättning av fastighetsavgiften vid nybyggnation och ytterligare höjning av schablonavdraget vid andrahandsuthyrning. Partiet har lagt fram förslag på direkta stöd till nybyggnation i en helt annan storleksordning.

Vidare vill motionärerna utreda utformningen av en förmögenhetsskatt som kan införas under mandatperioden. Detsamma gäller beskattning på arv eller dödsbo samt gåvor. I syfte att hämta in en del av övervinsterna i finanssektorn föreslås en höjning av bolagsskatten med 5 procentenheter under 2013. Höjningen ska enligt förslaget endast drabba de fyra storbankerna.

Vänsterpartiet vill införa en kilometerskatt för tunga fordon för att möta problemet att den tunga trafiken står för en betydande del av vägslitaget. Drivmedelsskatterna bör höjas samtidigt som kompensatoriska åtgärder vidtas för låginkomsttagare och boende i glesbygd.

Flyget ska bära sina egna kostnader för miljöpåverkan. Utgångspunkten ska vara att skatten på flygfotogen motsvarar skattenivån för bilbensin; en skatt på inrikesflyg bör införas i form av en schabloniserad start- och landningsavgift.

Slutligen bör effektskatten höjas på kärnkraft för att hämta in övervinsterna i energibolagen. Medlen ska användas för investeringar i ett hållbart samhälle.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen antog våren 2008 riktlinjer för skattepolitiken (prop. 2007/08:100 avsnitt 5.3, bet. 2007/08:FiU20, rskr. 2007/08:259). Enligt fem hållpunkter ska skattereglerna utformas så att de bidrar till goda förutsätt-

ningar för varaktigt hög sysselsättning och till goda villkor för företagande och investeringar. Därigenom säkerställs att målen om en generell och rättvist fördelad välfärd uppnås. Skattereglerna ska också utgöra effektiva ekonomiska styrmedel på t.ex. miljöområdet och till förmån för folkhälsan samt främja ett legitimt och rättvist skattesystem. När det gäller företagande och investeringar innebär hållpunkterna att skattereglerna genom goda villkor ska attrahera utländska företags lokalisering och investeringar i Sverige. Vidare ska företag som redan är verksamma i Sverige kunna öka sina investeringar. Därutöver ska också goda villkor gälla för svenska företags investeringar i utlandet.

Riktlinjerna innebär också att skattepolitiken ska utformas så att fem allmänna krav som ställs på de svenska skattereglerna i en globaliserad värld tillgodoses. Dessa krav innebär bl.a. att skattereglerna ska utformas så att de kan finansiera offentliga utgifter på ett hållbart sätt. Skattereglerna ska vara generella, och existerande särregler (skatteutgifter) ska löpande prövas för att systemet inte ska vara onödigt krångligt. Reglerna ska även skapa finansiellt utrymme för att sänka strategiska skattesatser. De ska vara hållbara och kunna försvaras i ett EU-rättsligt perspektiv. Beskattning ska ske i nära anslutning till inkomststillfället, och på inkomstskatteområdet bör på sikt olika inslag av s.k. uppskjuten beskattning undvikas. Arbetet med att förenkla skattereglerna (minskad administrativ börda) ska drivas vidare.

Jobbskatteavdraget är en central del i regeringens ekonomiska politik för att öka sysselsättningen. Avdraget gör det mer lönsamt att arbeta, vilket leder till att fler människor väljer att förvärvsarbeta. Dessutom ökar incitamenten att söka jobb, vilket bidrar till att arbetslösheten blir lägre. Genom sänkta marginalskatter bidrar avdraget också till ett ökat arbetsutbud bland dem som redan har ett arbete. Jobbskatteavdraget gör det även mer attraktivt att starta och bedriva aktiv näringsverksamhet. Såväl svenska som internationella erfarenheter visar att en politik som gör det mer lönsamt att arbeta eller bedriva aktiv näringsverksamhet är avgörande för att varaktigt höja sysselsättningen och minska frånvaron på arbetsmarknaden. En lägre skatt på arbetsinkomster ökar dessutom individernas självbestämmande över den egna inkomsten och gör att fler kan försörja sig på sin lön.

Mot bakgrund av jobbskatteavdragets centrala roll i den ekonomiska politiken är det viktigt att reformen utvärderas och ställs mot andra alternativ. På så sätt upprätthålls ett grundläggande krav på effektivitet i användningen av gemensamma resurser. Med anledning av att riksdagen våren 2011 gett regeringen till känna att jobbskatteavdraget behöver utvärderas i grunden och prövas mot andra reformer som ger liknande effekt har Finansdepartementet genomfört en utvärdering som redovisas i propositionen (bil. 5). Slutsatsen är att jobbskatteavdraget har betydande positiva effekter på sysselsättningen genom att arbetskraftsdeltagandet ökar och jämviktsarbetslösheten blir lägre. Härigenom stärks tidigare bedömningar som gjorts

av effekten av jobbskatteavdraget och även av att ytterligare steg i reformen kommer att ge betydande positiva effekter. Finansdepartementets utvärdering av jobbskatteavdraget har belysts vid en offentlig utfrågning som genomförts gemensamt av finansutskottet och skatteutskottet.

Utskottet stöder regeringens reformambitioner att ytterligare förstärka jobbskatteavdraget och höja den nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt, detta för att minska utanförskapet och öka den varaktiga sysselsättningen och göra det mer attraktivt att utbilda sig och att starta och driva företag. Utskottet stöder också regeringens ambition att under 2013 eller 2014 återkomma med förslag om sänkt skatt för pensionärer, under förutsättning att det råder balans i de offentliga finanserna.

Det är viktigt att minska utanförskapet och öka graden av egenförsörjning i grupperna med lägst inkomster. Utskottet ser därför positivt på regeringens avsikt att förändra *försörjningsstödet* så att endast en del av arbetsinkomsten ska tillåtas påverka rätten till ekonomiskt bistånd. En sådan förändring kommer att minska marginaleffekterna och stärka drivkrafterna till arbete för personer som får försörjningsstöd. Det är inte motiverat att tillmötesgå motionskrav om att införa en tidsbegränsad skatte-kreditering för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta.

I motionerna från Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet läggs olika förslag om förändringar av skattereduktionen för hushållstjänster och s.k. *ROT-arbeten* fram. Vänsterpartiet vill dessutom att skattereduktionen för hushållstjänsterna ska avskaffas. En utgångspunkt vid utformningen av skattereduktionen för hushållstjänster har varit att skattereduktionen ska ges för tjänster som hushållen köpt själva eller köpt svart i större omfattning. Den reducerade skatten på hushållsarbete har ökat arbetsutbudet och gjort det lättare för den vita marknaden för hushållsarbete att konkurrera med den svarta marknaden. Grupper med en svag ställning på arbetsmarknaden kan få vita arbeten med allt vad det innebär i form av pensionsrätt, sjukpenning etc. Det handlar enligt utskottets mening om en långsiktig och strukturell åtgärd som är nödvändig om man, som utskottet, ser allvarligt på svartarbete och dess följder i form av otrygga arbeten, brister i försäkringsskydd, obefintligt konsumentskydd etc. Utvidgningen till ROT-arbete och övergången till den s.k. fakturametoden har förstärkt den effekten ytterligare.

Utskottet har vid upprepade tillfällen avstyrkt motioner om att avskaffa skattereduktionen för hushållstjänster, senast i betänkandet 2011/12:SkU13. Utskottet har inte ändrat uppfattning utan anser att möjligheten till skattereduktion för hushållstjänster ska finnas kvar.

Utgångspunkten för skattereduktionen för ROT-arbeten var att reduktionen ska komma hushållen till del och enbart riktas till den som har det egentliga underhållsansvaret för sin bostad. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att tillstyrka förändringar som innebär att skattereduktionen för ROT-arbeten utvidgas på ett sätt som innebär att den i praktiken kommer att utgöra ett rent företagsstöd.

Med anledning av den kritik som har framförts mot att varken den som innehar sin bostad med hyresrätt eller hyresvärden kan få skattereduktion för ROT-arbete har regeringen nyligen tillsatt en utredning, "Översyn av beskattning av hyresrätter och vissa andra boendeformer" (dir. 2012:32). Utredningen ska se över och analysera om reglerna för skattereduktion för ROT-arbete bör utvidgas till att under vissa förutsättningar och i viss utsträckning gälla hyresrätter. Uppdraget ska redovisas senast den 15 oktober 2013.

När det gäller frågan om att införa ett avdrag för medlemskap i fackförbund och a-kassa vill utskottet framhålla att formerna för en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring utreds för närvarande. Utredningens arbete ska slutredovisas senast den 15 maj 2013.

Utskottet anser att de förändringar av skattereglerna för *företagande och investeringar* som har genomförts sedan regeringsskiftet 2006 visar på ett målmedvetet förändringsarbete för att ge människor goda förutsättningar att starta och utveckla företag som kan bidra till en varaktigt hög sysselsättning. Det ingår också i regeringens reformambitioner att fortsätta att förbättra företagsklimatet och villkoren för företagande, investeringar och sysselsättning, bl.a. genom den översyn av företagsbeskattningen som görs av Företagsskattekommittén. Enligt direktiven (dir. 2011:1) bör utredningen i så stor utsträckning som möjligt sträva efter att ta fram förslag som breddar bolagsskattebasen för att finansiera en sänkning av de skatter som betalas av bolagssektorn. För att förbättra den skattemässiga neutraliteten mellan eget och lånat kapital samt för att bredda bolagsskattebasen aktualiseras frågan om hur begränsningen av möjligheten att göra ränteavdrag tillsammans med åtgärder för att stärka det egna kapitalet kan bidra till ökad motståndskraft hos företagen och till stabila skatteintäkter.

I ett första delbetänkande, som lämnades i början av 2012, finns förslag på skatteincitament för att främja tillgången på riskvilligt kapital (SOU 2012:3). Kommittén ger förslag på två åtgärder. Den ena är riktad till fysiska personer och benämns riskkapitalavdrag. Den andra är riktad till företag och benämns emissionskredit. Förslagen är riktade mot nystartade och mindre företag, och skattelättnaderna knyts till att nytt kapital tillskjuts till företaget vid dess bildande eller vid nyemission. Betänkandet har remissbehandlats, och regeringen avser att återkomma i frågan i budgetpropositionen för 2013. I ett andra delbetänkande, som ska lämnas den 1 oktober 2012, ska kommittén belysa de svenska reglerna om avdrag för forskning och utveckling och lämna förslag på skatteincitament för FoU.

Kommittén ska redovisa det slutliga uppdraget senast den 1 november 2013.

Arbetet i företagsskattekommittén och de riktlinjer för det fortsatta arbetet som regeringen redovisar i vårpropositionen, bl.a. *sänkt bolagsskatt*, bör enligt utskottets mening ses som en viktig fortsättning på det målmed-

vetna arbete som måste till för att förverkliga regeringens uttalade ambition att Sverige ska bli ett av världens bästa länder att starta, driva och utveckla företag i.

För att skapa goda skattemässiga villkor för företagande och investeringar är det också angeläget att begränsa sådan skatteplanering som eroderar de svenska skattebaserna. Även här pågår arbete. När det gäller frågan om åtgärder för att förhindra företags möjligheter till skatteplanering med hjälp av ränteavdrag, som tas upp i Vänsterpartiets motion, vill utskottet framhålla att regeringen redan har sin uppmärksamhet riktad mot hur den genomförda *ränteavdragsbegränsningen* fungerar och att finansministern har aviserat att förslag till skärpta regler kan komma att lämnas till riksdagen under 2012. En promemoria med förslag till åtgärder som ytterligare ska begränsa möjligheten till skatteplanering med hjälp av ränteavdrag har varit ute på remiss och bereds nu i Regeringskansliet. Det ska också nämnas att Skatteverket nyligen har lämnat en delrapport till regeringen med en första analys av skatteupplägg med ränteavdrag inom välfärdssektorn. Rapporten ingår i Skatteverkets uppdrag att kartlägga och analysera skatteplanering inom välfärdssektorn samt att granska företag inom denna sektor. Slutrapporten ska redovisas vid kommande årsskifte.

Flera av de frågor om villkoren för investeringar och företagens kapitalförsörjning, småföretagsfrågor, skatteincitament för FoU m.m. som har tagits upp i motionerna gäller eller har anknytning till pågående arbete eller redan vidtagna reformer. Det saknas därför skäl att överväga att komplettera riktlinjerna för skattepolitiken i dessa hänseenden. Därtill kommer att frågor om beskattning av företagande och investeringar nyligen har behandlats av utskottet i betänkande 2011/12:SkU14. Utskottet hänvisar till det ställningstagande som gjorts i detta betänkande (s. 11–15).

När det gäller frågor med anknytning till *boendebeskattningen*, som tas upp i motionerna från Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet, vill utskottet påminna om att skatteuttaget har sänkts inte bara för egnahem utan även för bostadsrätter, kooperativa hyresrätter och andra hyresrätter. Enligt utskottet är det av stor vikt att samtliga upplåtelseformer ges goda skattemässiga villkor. Denna uppfattning delas också av regeringen, som nyligen har beslutat att tillsätta en kommitté med uppdrag att se över beskattningen av hyresrätter och vissa andra boendeformer (dir. 2012:32). Bland annat ska kommittén lämna förslag på förbättring av den skattemässiga ställningen för bostäder som upplåts med hyresrätt. Syftet är att öka utbudet av hyresbostäder. Därutöver har regeringen tillsatt en särskild utredare för att analysera förutsättningarna för att ytterligare utveckla hyresmarknaden, främja villkoren för boende i hyresrätt och lyfta fram skillnader i villkoren för olika boende- och upplåtelseformer som innebär hinder mot en väl fungerande bostadsmarknad (dir. 2011:108).

Utskottet stöder regeringens planer på att sänka fastighetsavgiften för hyreshusenheter och att förlänga tiden för skattefrihet för nybyggda bostäder. Detsamma gäller den planerade höjningen av schablonavdraget vid

andrahandsuthyrning av bostäder. Det sagda innebär att Sverigedemokraternas förslag om slopad fastighetsavgift för hyreshus och skattefrihet för uthyrning av privatbostäder avvisas. Motionsyrkanden om ändrat skatteuttag för studentbostäder och förslag om reservering av obeskattade medel till underhållsfonder i hyreshus har nyligen avstyrkts av utskottet i betänkande 2011/12:SkU14, s. 33 f. Det som anförs i den nu aktuella motionen från Sverigedemokraterna ger inte skäl till något ändrat ställningstagande.

I Miljöpartiets motion förordas att en *skatt på finansiella transaktioner* införs på EU-nivå. Denna fråga har varit föremål för behandling vid ett flertal tillfällen under innevarande riksmöte. Utskottet har ställt sig avvisande till kommissionens förslag om skatt på finansiella transaktioner (FTT), KOM(2011) 594.

I skatteutskottets yttrande 2011/12:SkU3y till FiU över kommissionens förslag till EU:s egna medelssystem för perioden efter 2013 (KOM(2011) 500) hänvisade utskottet till sitt ställningstagande i samband med subsidiaritetsprövningen av kommissionens förslag om skatt på finansiella transaktioner. I subsidiaritetsprövningsärendet ansåg utskottet att det inte enbart var fråga om en harmonisering av lagar på ett område där det i och för sig är angeläget med åtgärder, utan att syftet var att öka EU:s intäkter inom ramen för EU:s egna medel. Utskottet fann att kommissionens förslag i dess nuvarande utformning och med nuvarande uttalade mål inte är utformat så att det kan anses vara förenligt med subsidiaritetsprincipen, och har i sitt utlåtande föreslagit att riksdagen ger uttryck för detta i ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande. Riksdagen har bifallit utskottets förslag (utl. 2011/12:SkU12, rskr. 2011/12: 53). Vidare uttalade utskottet, i yttrandet till FiU, att det fanns skäl att rikta ytterligare invändningar mot förslaget om en skatt på finansiella transaktioner. Invändningarna gick bl.a. ut på att ett införande av en sådan skatt skulle minska medlemsstaternas välstånd med ett belopp som i stort sett motsvarar skattens förväntade bidrag till EU:s och medlemsstaternas budgetar. Även om det kunde finnas skäl som talar för en ökad beskattning av den finansiella sektorn ansåg utskottet att just denna skatteform har så klara nackdelar att det rimligen bör finnas bättre och enklare sätt att få in skatteintäkter från denna sektor. Ett exempel är den skatt på finansiell verksamhet (FAT) som kommissionen har fört fram. När det gäller behovet av åtgärder för att hantera finanssektorns risktagande och ansvar i finansiella kriser hänvisade utskottet till att det finns bättre lämpade åtgärder och angav som exempel stabilitetsfonder och strängare kapitaltäckningsregler. Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan.

I Vänsterpartiets motion förordas att en särskild skatt på *förmögenhet, arv och gåva* återinförs. Liknande yrkanden har avstyrkts av utskottet vid ett flertal tillfällen under det senaste året. Utskottet tar nu liksom tidigare avstånd från att återinföra förmögenhetsskatten, bl.a. av det skälet att en sådan skatt är mycket skadlig för investeringsklimatet i Sverige. Utskottet

anser det heller inte vara aktuellt att överväga någon form av beskattning på arv eller gåva. Utskottet avvisar även Vänsterpartiets förslag om att tillfälligt höja bolagsskatten för de fyra största svenska bankerna.

Utskottet har inte något att invända mot regeringens planerade åtgärder för att åstadkomma en ökad användning av *biodrivmedel*. Åtgärderna ska bl.a. ge långsiktiga och tydliga spelregler för både konsumenter och företag samt säkerställa låginblandade volymer av biodrivmedel på marknaden.

Utskottet har till skillnad från Miljöpartiet inte något att invända mot regeringens planer på att avskaffa koldioxidskatten på bränslen i *kraftvärmeproduktionen inom EU:s handelssystem för utsläppsrätter*, för att undvika konkurrenssnedvridningar. Detsamma gäller åtgärden att skattebefria bränslen som förbrukas för produktion av värme som levereras till en tillverkningsprocess i industriell verksamhet inom handelssystemet.

Utskottet har heller inte något att invända mot den planerade höjningen av *fordonsskatten*, att miljöbilsdefinitionen ändras för att tydligare premiera fordon som har låga koldioxidutsläpp i förhållande till fordonets vikt eller att kraven skärps för att befrias från fordonsskatt.

Motionsförslagen om att införa en stegvis *nybilsbonus* och en *registreringsavgift* för bilar med utsläpp av koldioxid över en viss nivå respektive att premiera inköp av energisnåla och fossilbränslefria bilar samt förslagen om *kilometerskatt* för tunga fordon har tidigare prövats och avvisats av riksdagen i olika sammanhang. Utskottet anser inte att riksdagen har anledning att ompröva ställningstagandet.

Utskottet ser heller ingen anledning för riksdagen att ompröva beslutet att till 2015 stegvis sänka *återbetalningen av koldioxidskatten* på diesel i arbetsmaskiner och beslutet att i två steg höja *energiskatten på dieselolja*.

Även motionsförslagen om höjda drivmedelsskatter, skatt på inrikesflyg i form av schabloniserade start- och landningsavgifter, sänkt elskatt och höjd effektskatt på kärnkraft har riksdagen tidigare prövat och avvisat. Riksdagen bör inte ompröva ställningstagandena.

Utskottet anser att motionsförslaget om att öka stödet till *produktionen av förnybar el* genom en möjlighet att dra av egen elproduktion från den som köps från nätet, s.k. nettodebitering, är intressant genom att det skulle underlätta för enskilda att leverera sin egenproducerade förnybara el till nätet. Utskottet anser att förutsättningarna för ett sådant system bör provas. Regeringen har nyligen tillsatt en utredning (dir. 2012:39) som ska se över bl.a. frågan om nettodebitering i samband med produktion av förnybar el. Uppdraget ska redovisas senast den 14 juni 2013. Något initiativ från riksdagen sida i denna fråga behövs därför inte.

Den sänkta mervärdesskatten på *restaurang- och cateringtjänster* gynnar sysselsättningen, förenklar tillämpningen och minskar företagens administrativa kostnader genom att skattesatsen för dessa tjänster sänks till samma nivå som för livsmedel. Den sänkta momsen är också positiv ur konkurrenssynpunkt, då den nuvarande differentieringen av skattesatsen har miss-

gynnat företag som säljer restaurang- och cateringtjänster jämfört med företag som säljer livsmedel och s.k. hämtmat. Utskottet ser ingen anledning att återställa skattesatsen till 25 procent på dessa tjänster.

När det gäller motionsförslaget om sänkt moms på ytterligare tjänster har Utredningen om sänkt mervärdesskattesats för vissa tjänster analyserat om sänkt mervärdesskatt inom vissa andra delar av tjänstesektorn är en samhällsekonomiskt effektiv åtgärd i syfte att öka den varaktiga sysselsättningen. Utredningen anser i sitt slutbetänkande SOU 2011:70 Sänkt moms på vissa tjänster? inte att momsen på mindre reparationstjänster bör sänkas, eftersom inga positiva effekter på den varaktiga sysselsättningen, den samhällsekonomiska effektiviteten eller den administrativa bördan kan förväntas.

Utskottet fäster stor vikt vid att frågan om mervärdesskatt i *ideell verksamhet* får en lösning som inte innebär några avgörande försämringar för den ideella sektorn i Sverige. Utskottet anser inte att det behövs några nya uttalanden i frågan, utan hänvisar till vad utskottet anförde så sent som i februari 2012 i betänkande 2011/12:SkU15.

Utskottet konstaterade i det senaste anslagsbetänkandet (bet. 2011/12:SkU1) att narkotika- och vapensmuggling är prioriterade frågor för *Tullverket* och att resurserna möjliggjorde att brottsligheten bekämpades effektivt. Yrkanden från bl.a. Sverigedemokraterna om ytterligare resurser till tullen avvisades i det sammanhanget.

Med det anförda och eftersom utskottet även i övrigt delar regeringens bedömningar tillstyrker utskottet att regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns. Utskottet avstyrker partimotionerna Fi15 (SD), Fi16 (MP), Fi17 (V) och Fi18 (S) i nu aktuella delar.

Stockholm den 22 maj 2012

På skatteutskottets vägnar

Henrik von Sydow

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik von Sydow (M), Leif Jakobsson (S), Ulf Berg (M), Hannah Bergstedt (S), Lena Asplund (M), Fredrik Schulte (M), Hans Olsson (S), Peter Persson (S), Karin Nilsson (C), Anders Karlsson (S), Maria Abrahamsson (M), Mats Pertoft (MP), Lars Gustafsson (KD), Thoralf Alfsson (SD), Jacob Johnson (V) och Martin Andreasson (FP).

Avvikande meningar

1. 2012 års ekonomiska vårproposition (S)

Leif Jakobsson (S), Hannah Bergstedt (S), Hans Olsson (S), Peter Persson (S) och Anders Karlsson (S) anför:

Arbete är grunden för vårt välbefinnande. En nyckel för att hålla ihop och utveckla Sverige är att fler har ett jobb att gå till och därmed en egen försörjning. Arbete ger den enskilde frihet att göra sina egna livsval, att förverkliga sina livsdrömmar.

Globaliseringen är något positivt som kan innebära mycket stora möjligheter för Sverige. I kombination med den gröna omställningen är den en särskilt intressant möjlighet. Svenska företag ska konkurrera med kunskap. I den stenhårda internationella konkurrensen kan Sverige inte hävda sig med låga löner, lägre kompetens och gårdagens teknik. Vi måste ständigt förbättra oss, stärka våra kunskaper och ligga längst fram i utvecklingen av nya affärsidéer, produkter och tjänster.

Det ska vara lätt att växla mellan anställning och företagande. Företagande måste bli en mer naturlig väg in på arbetsmarknaden efter arbetslöshet. I dialog med näringslivet, utbildningsväsendet och de fackliga organisationerna förordar vi att man utvecklar en samverkansmodell som tar sin utgångspunkt i centrala framtidsutmaningar för vårt samhälle – både inhemska och globala.

Samtidigt som många företag uppger att de har rekryteringsproblem har vi en arbetslöshet som biter sig fast på höga nivåer. Det tyder på brister i Sveriges omställningsförmåga, vilket är allvarligt. Försörjningsstödet är utformat för att utgöra ett yttersta skyddsnät för personer med sociala problem och är ursprungligen inte tänkt för personer vars främsta försörjningshinder är arbetslöshet. I dagsläget uppger emellertid hela 44 procent av mottagarna av försörjningsstöd arbetslöshet som försörjningshinder. Särskilt allvarligt är att det långvariga biståndsmottagandet fortsätter att öka.

Ett problem för personer med försörjningsstöd som försöker etablera sig på arbetsmarknaden är den behovsprövning som innebär att försörjningsstödet minskas fullt ut med intjänad inkomst. För den som är ekonomiskt beroende av försörjningsstöd innebär detta att försörjningsstödet minskar krona för krona motsvarande den intjänade arbetsinkomsten efter skatt. Nuvarande jobbskatteavdrag är här helt verkningslöst.

Då arbetslösa med försörjningsstöd sällan kan räkna med ett heltidsarbete utan vanligtvis erbjuds deltidsarbete eller enstaka timmar blir följden ofta att en arbetsinsats inte leder till någon som helst förbättring av personens ekonomiska situation. Detta är inte rimligt. I syfte att stödja ett inträde i arbete för personer med försörjningsstöd föreslår vi en tidsbegränsad skattekreditering för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta. Försörjningsstödet ska inte kunna reduceras med anledning av skattekredi-

ten. Modellen innebär en stimulans till att utöka arbetsinkomsterna under krediteringstiden. Samtidigt undviks permanenta skillnader i lön efter skatt för lika arbetsinsatser. Riktade till rätt individer kan inkomstskillnaderna accepteras övergångsvis. För att få skattekreditering ska man ha varit arbetslös och fått försörjningsstöd i minst sex månader. Skattekreditering ska endast ges för bruttointkomster upp till socialbidragsnormen.

Skatternas utformning är en viktig del i en politik för fler jobb och för att skapa konkurrenskraftiga villkor för näringslivet. För att våga investera behöver både företagen och hushållen långsiktiga och stabila ekonomiska villkor. En god tillgång på *riskkapital* är helt centralt i en modern innovationsdriven ekonomi. Att framför allt små- och medelstora företag nu har svårigheter att attrahera kapital måste tas på djupaste allvar. Vi vill stärka de ekonomiska incitamenten för investeringar i externt tillväxtkapital i onoterade bolag, t.ex. genom att koppla en skattereduktion till den typen av investeringar. Vi vill också satsa på långsiktigt ökade resurser till statlig forskning och en utvidgad avdragsrätt för investeringar i *forskning och utveckling* (FoU). De svenska privata FoU-investeringarna är fortfarande mycket starkt koncentrerade till ett fåtal stora företag, trots att den innovativa verksamheten i allt större utsträckning äger rum i små och medelstora företag. För att driva på investeringarna och samtidigt skapa en mer differentierad och därmed mindre sårbar privat forskningsbas föreslår vi en utökad avdragsrätt för FoU-utgifter. I dag kan utgifter för FoU bara dras av vid inkomsttaxeringen. Vi anser att även företag som är under uppbyggnad ska kunna få avdrag för FoU-utgifter genom att kvitta dessa mot arbetsgivaravgiften.

Vi vill införa ett system med *stegvisa miljöbilsbonusar*, där bilar med lägre utsläpp får en premie. Men vi vill också driva på utvecklingen genom att införa en *registreringsavgift* för bilar med koldioxidutsläpp över en viss nivå. Det system vi föreslår bör samordnas med den nya miljöbilsdefinition som ska börja gälla år 2013.

Med det anförda tillstyrker vi att riksdagen godkänner Socialdemokraternas riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

2. 2012 års ekonomiska vårproposition (MP)

Mats Pertoft (MP) anför:

Miljöpartiet vill ha en samhällsekonomi med fokus på sysselsättning, sammanhållning, miljöhänsyn och ansvarstagande.

Vi anser att företagen inte bara bör tänka på aktieutdelningen utan även på social påverkan och påverkan på miljön. Arbetslösheten måste bekämpas, innovation och forskning måste främjas, och Sverige bör satsa stort på ökad konkurrenskraft och export inom miljötekniksektorn. I takt med att andelen äldre blir allt större och andelen i arbetsför ålder allt lägre blir det allt viktigare att säkra en trygg äldreomsorg och sjukvård.

Miljöpartiet menar att ekonomisk utveckling måste ges ett nytt och bredare innehåll i en grön ekonomi. En grön ekonomi håller sig inom ramarna för ett hållbart globalt resursuttag och ett långsiktigt förvaltande av ekosystemen. Det ska löna sig att utveckla ny teknik, och det ska vara billigare att konsumera grönt. Det måste kosta att smutsa ned, använda fossila bränslen och konsumera varor och tjänster som skadar miljön. Det handlar enkelt uttryckt om att sätta ett pris på det naturresursutnyttjande som i dag många gånger är gratis, t.ex. när det gäller utsläpp av koldioxid eller förorening av vatten.

Ökad beskattning av miljöresurser och utsläpp i kombination med stimulanser som sänkt skatt på arbete gynnar både klimatet, jobben och ekonomin. Det finns många exempel på att gröna skatter gynnar Sveriges ekonomiska utveckling. Mellan åren 1990 och 2006 minskade Sveriges utsläpp av växthusgaser med närmare 10 procent tack vare en aktiv miljö- och klimatpolitik. Under dessa år ökade samtidigt Sveriges BNP med ca 40 procent. De investeringar för att minska utsläppen som har gjorts av företag och hushåll sedan 1990 har stimulerat ekonomin och skapat nya företagsmöjligheter. Ett tydligt exempel är utfasningen av villaolja, som har skett genom höjd koldioxidskatt. Detta har lett till ett enormt uppsving för företag inom värmepumpsteknik och pellets, teknik som nu exporteras för mångmiljardbelopp årligen. I dag omsätter Sveriges miljöteknikföretag över hundra miljarder kronor och sysselsätter tiotusentals personer. Utan en långsiktig och ambitiös miljöpolitik hade den svenska miljötekniksektorn aldrig kunnat få denna utveckling. Sverige behöver en aktiv och ambitiös miljöpolitik, för klimatets, jobbets och ekonomins skull.

Grön ekonomi omfattar även idén om ett socialt hållbart samhälle. Människors lika värde och rättigheter är grunden för demokratin och måste genomsyra hela politiken. Alla människor ska ha likvärdiga möjligheter att leva och utvecklas utifrån sina förutsättningar. Under lång tid har vi i Sverige sett en ökning av inkomstskillnaderna. I regeringens egen fördelningspolitiska redogörelse till vårbudgetpropositionen framgår det också tydligt att inkomstskillnaderna fortsätter att öka. Den tiondel av befolkningen som har lägst disponibel inkomst har fått det sämre. Ju högre lön i utgångsläget, desto mer har inkomsterna ökat för de resterande nio tiondelarna. Detta är effekten av jobbskatteavdragen och förändringarna i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna. Miljöpartiet ser med oro på denna utveckling och eftersträvar en jobbskapande politik och förbättrade trygghetssystem som jämnar ut klyftor och motverkar barnfattigdom.

Beskattningen av arbetsinkomster bör utformas så att den medför minskade ekonomiska klyftor. Ett sätt att åstadkomma detta kan vara ett avtrappat *jobbskatteavdrag* i de högre inkomstskikten. Vi vill också se andra modeller för att göra det mer lönsamt att arbeta. Om en person som i dag har försörjningsstöd börjar arbeta, räknas försörjningsstödet av krona för krona mot arbetsinkomsten, vilket gör att det inte finns några ekonomiska incitament att börja jobba i mindre omfattning. Det finns därför behov av

att titta på lösningar som innebär att man i denna situation får behålla den inkomstförstärkning som jobbskatteavdraget innebär. Det skulle kunna minska marginaleffekterna kraftigt för dem med mycket låga inkomster.

Vi anser att regeringen har misslyckats med klimat- och energistyrningen av ROT. Vi anser att ROT-avdraget bör energianpassas och utvidgas till att även omfatta bostadsrättsföreningar och ägare av hyreslägenheter. Det skulle ge möjlighet att investera i en upprustning av hyreslägenheter i de slitna miljonprogrammen, där behoven av energieffektivisering och upprustning är stora, samtidigt som det skapas många nya framtidsjobb.

När det gäller villkoren för *företagande och investeringar* kräver ett dynamiskt näringsliv goda förutsättningar för små och medelstora företag att utvecklas och växa. Ryggraden i Sveriges ekonomi är småföretagen. Vi anser att arbetsgivaravgiften för småföretagen ska sänkas liksom egenavgifterna. Vi föreslår också att sjuklöneansvaret avskaffas. Regelverken för att starta och driva företag måste vara enkla och begripliga. Onödig byråkrati och krångliga regler utan egentligt syfte måste tas bort.

I likhet med EU-kommissionen anser vi att det bör införas en *skatt på finansiella transaktioner*. En sådan skatt skulle få en stabiliserande effekt och bromsa skadliga spekulationer som kan drabba de finansiella systemen negativt. Skatten skulle också minska utrymmet för datoriserad högfrekvenshandel. Skatten bör införas på EU-nivå. Till skillnad från kommissionen menar vi att intäkterna från en sådan skatt ska tillfalla medlemsländerna och inte EU:s budget.

Miljöpartiet motsätter sig att *koldioxidskatten för kraftvärmeverk* inom EU:s handelssystem för utsläppsrätter slopas. EU:s utsläppshandelssystem har stora problem i form av ett läckage av utsläppsrätter som gör att den totala volymen utsläppsrätter successivt ökar. Tilldelningen av utsläppsrätter har också varit alldeles för generös. Att i det läget avskaffa alla nationella styrmedel för de anläggningar som omfattas av systemet är inte en klok politik. Handelssystemet måste först visa att det fungerar och ger resultat. Åtgärden beräknas dessutom öka de svenska utsläppen med 1 miljon ton koldioxid.

Stödet till produktion av *förnybar el* bör öka och det bör vara möjligt för människor att dra av sin egen elproduktion från den el de köper från nätet, s.k. nettodebitering.

Den halverade *momsen för restaurang- och cateringtjänster* bör breddas till att även omfatta reparation av cyklar, kläder och skor. En sådan åtgärd kan skapa nya jobb och stimulera en hållbar konsumtion av tjänster. Förslaget har en klimatvänlig profil och stärker tjänstesektorn.

Skattesystemet bör uppmuntra till inköp av *energisnåla och fossilbränslefria bilar*. Vi vill premiera sådana inköp genom att bilar med höga utsläpp blir dyrare. Det ska alltid löna sig att välja hållbart framställda förnybara drivmedel framför fossila. Bilköpare och biltillverkare behöver få besked om vilka regler som gäller.

För att få rättvisa villkor för olika trafikslag och svenska åkare vill vi införa en miljömässigt och geografiskt differentierad *lastbilsskatt*. På så sätt kan långväga gods flyttas från vägarna till järnvägsspåren och till en miljöanpassad sjöfart.

Med det anförda tillstyrker jag Miljöpartiets riktlinjer för den ekonomisk politiken och budgetpolitiken.

3. 2012 års ekonomiska vårproposition (SD)

Thoralf Alfsson (SD) anför:

Sverigedemokraterna bejakar lag och ordning, gemensamhetsskapande traditioner, samhällsbärande institutioner och bevisat välfungerande naturliga gemenskaper i form av familjen och nationen. Vi eftersträvar ett demokratiskt, jämställt och miljövänligt samhälle där alla medborgare skyddas av, och är lika inför, lagen. Ett samhälle där alla medborgare också garanteras en hög grundläggande nivå av ekonomisk och social trygghet. Vi vill åter skapa ett folkhem som i så hög grad som möjligt är präglad av trygghet, välstånd, demokrati och en stark inre solidaritet. Detta är den övergripande målsättningen.

Vi vill prioritera det som ger arbeten här i Sverige, riktiga arbeten och inte subventionerade instegsjobb eller fas 3-jobb. Vi satsar på en aktiv och väl avvägd arbetsmarknadspolitik med ett resultatinriktat och pragmatiskt förhållningssätt. Vi satsar kraftigt på utbildning och på infrastruktur. Vi vill föra en aktiv politik inom de näringar där det finns starka ömsesidiga intressen mellan staten och näringslivet. Till detta frigör vi resurser genom väl avvägda prioriteringar.

De svenska småföretagen har stått för en stor del av sysselsättningstillväxten under tidigare högkonjunkturer och är också en viktig förutsättning för Sveriges väg ut ur aktuella och kommande kriser. Tyvärr har den förda politiken för företagande inte varit framgångsrik, utan tvärtom dömts ut som ineffektiv vad gäller sysselsättningsskapande. I stället för generella lättnader av arbetsgivaravgiften som riktas till alla företag, stora som små, förespråkar Sverigedemokraterna en sänkning av arbetsgivaravgiften riktad mot småföretagen. Detta finansieras med en höjning av den generella arbetsgivaravgiften till den tidigare nivån och syftar till att ge incitament för svenska småföretag att våga, vilja och kunna anställa. Med samma syfte vill vi reformera sjuklöneansvaret med inriktning mot småföretagarna och minska deras börda vid sjukfrånvaro.

Vi vill bevara samtliga fyra steg i *jobbskatteavdraget*. Ännu ett jobbskatteavdrag är dock inte det mest effektiva sättet att öka sysselsättningen. Under förutsättning att ett femte jobbskatteavdrag finansieras genom en besparing på den kostsamma massinvandringen och på så vis inte på samma sätt konkurrerar om reformutrymmet med mer verkningsfulla sysselsättningsåtgärder är vi beredda att diskutera frågan med regeringen.

Pensionärerna bör inte betala högre skatt än andra. Sverigedemokraterna kan inte acceptera att pensionärerna, som under lång tid fått se sina villkor försämrats, också ska beskattas hårdare än löntagare. Pension är de facto uppskjuten lön varför det är orimligt att lön och pension beskattas olika. Sverigedemokraternas ambition är att under budgetperioden, alltså allra senast 2016, låta jobbskatteavdragets alla fyra steg även omfatta pensionsinkomster och på så sätt eliminera skatteskillnaden mellan inkomst av tjänst och pension. Detta är en prioriterad satsning.

För att stärka kulturarvets ställning vill vi införa ett särskilt *ROT-avdrag* för restaurering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

För att stärka *företagandet* i Sverige har vi lagt förslag om sänkta arbetsgivaravgifter och ökade anslag till bl.a. forskning. När det gäller *bostadsmarknaden* vill vi vända det mest akuta och kritiska läget genom att göra det skattefritt för privatpersoner att hyra ut halva sin bostad och att skattebefria andrahandsuthyrningen samt göra regelverket mer flexibelt. För att komma till rätta med den obalans som nu råder mellan olika boendeformer föreslår vi att fastighetsavgiften på flerbostadshus med hyresrätter slopas. Vi vill också ta bort fastighetsavgiften på studentbostäder. Därmed skulle såväl kostnaderna för byggandet som hyran för en studentbostad bli mycket lägre. För att skapa en långsiktig och hållbar lösning vad gäller upprustningsbehov och underhåll för bostadsbeståndet i landet vill vi införa skattefria underhållsfonder.

EU-kommissionen har under några år försökt harmonisera momsreglerna, vilket har inneburit upprepade försök att tvinga Sverige att införa mervärdesskatt även för ideella föreningar. Det är ett exempel på hur överstatliga tendenser får negativa konsekvenser. De ideella föreningarna är hörnstenar i Sverige och deras momsfrihet bör absolut kvarstå. Även om regeringen har lovat att ta strid i denna fråga har man redan visat kompromissvilja, och vi befarar att Sverige på sikt tvingas uppge motståndet mot momsbeläggningen, givet ett fortsatt medlemskap i EU.

Sverigedemokraterna anser att sänkningen av *restaurang- och cateringmomsen* var en oerhörd felprioritering. Det är en mycket kostsam åtgärd. Studier visar att antalet nya jobb uppgår till som högst ett par tusen. Jämförelser med Finland, där en liknande satsning blev en direkt besvikelse, bekräftar denna analys. Vi kommer att återställa restaurangmomsen och prioriterar i stället andra åtgärder som ger fler nya jobb. Några av dessa åtgärder redovisas i vår motion.

Elpriset består till stor del av skatter, och vi ser ett behov av att på lång sikt sänka dessa skatter så att hushållen kan hålla sina boendekostnader på en rimlig nivå. Vår ambition är att sänka *elskatten* med 10 öre per kWh till 2016, vilket skulle ge en villa med en förbrukning på ca 25 000 kWh per år en besparing på drygt 200 kronor per månad.

Riksdagen har beslutat att till 2015 stegvis minska *återbetalningen av koldioxidskatten* för jord- och skogsbruksmaskiner från 2,10 kronor till 0,90 kronor per liter. *Energiskatten på dieselolja* har också höjts med 0,20

kronor per liter. Kostnadspåslagen innebär under en femårsperiod en merkostnad på mer än en halv miljard kronor per år för jord- och skogsbrukssektorn. Eftersom Sverige redan ligger i topp när det gäller skatt på diesel inom jordbruket vill vi höja återbetalningen av koldioxidskatten och motsätter oss samtidigt de beslutade höjningarna på drivmedel.

Den ökade globaliseringen i världen medför även en ökad rörlighet för kriminella nätverk, och Sveriges gränser är numera närmast oskyddade. *Tullen* har förlorat en del av sina befogenheter, och passkontroller är förbjudna mellan Schengenländerna. Det öppnar för människo-, narkotika- och vapensmuggling och för kriminella individer att röra sig fritt inom området.

Tullen måste få de verktyg och resurser den behöver för att kunna möta denna kriminalitet. Eftersom EU förbjuder tullen att utföra en väsentlig del av sitt arbete är det på lång sikt vår ambition att återvinna den nationella suveräniteten på detta område. På kort sikt vill vi ha möjlighet att införa temporära gränskontroller när det behövs.

Vi anser att Tullverkets huvuduppgift är att förebygga och bekämpa brott, inte att driva in skatter och tullar. Som konsekvens av detta vill vi flytta Tullverket från utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution till område 4 Rättsväsendet.

Med det anförda tillstyrker jag Sverigedemokraternas riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

4. 2012 års ekonomiska vårproposition (V)

Jacob Johnson (V) anför:

Målsättningen med Vänsterpartiets skattepolitik är att få fler människor i arbete, trygga välfärden och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. En hög sysselsättning är en förutsättning för att få resurser till den offentligt finansierade, generella välfärden. Skatt ska betalas efter bärkraft och välfärd fördelas efter behov.

De inkomster det offentliga får genom skatterna är en avgörande faktor för sysselsättningen, på både kort och lång sikt. Genom skatterna finansieras en rad investeringar i allt från utbildning till forskning och infrastruktur, som är avgörande för att bygga Sveriges ekonomiska styrka på sikt. Den relativt höga produktiviteten i Sverige i dag bygger på skattefinansierade offentliga investeringar vi gjort under lång tid. Vi menar att det är ett övergripande samhällsekonomiskt problem att vi i dag underinvesterar i gemensamt finansierade verksamheter. Dessutom har välfärdsinstitutioner som barn- och äldreomsorg en avgörande ekonomisk betydelse, eftersom det möjliggör för fler att stå till arbetsmarknadens förfogande och delta i produktionen. Direkta investeringar har mycket starkare sysselsättningseffekter på kort sikt än t.ex. bolagsvinster eller privat konsumtion.

Skatterna omfördelar också resurser från hög- till låginkomsttagare och därmed också mellan kvinnor och män. Det finns många skäl till att förespråka ett jämlikare samhälle, och flera av dem är ekonomiskt betydelse-

fulla. Ett exempel är den stimulanseffekt det ger på kort sikt: genom att hämta in inkomster från grupper med hög sparkvot och i stället använda dem till löner och transfereringar åt människor som annars skulle ha haft mycket låga inkomster, förstärks efterfrågan. Det är särskilt viktigt i den internationella kris vi ser de här åren. Efterfrågan förstärks också av den trygghetseffekt som kommer av att veta att det finns fungerande skyddsnät, vilket begränsar problemet med att människor tenderar att försöka spara mer i kristider. I ett jämlikare samhälle förbättras dessutom folkhälsan, vilket över tiden får en direkt ekonomisk betydelse för hur länge och hur effektivt vi arbetar.

Sysselsättningen är ett av de tyngsta skälen till att Vänsterpartiet förespråkar en skattepolitik som prioriterar direkta investeringar framför skatteavdrag. Vi vill se en översyn av hela skattesystemet och föreslår i en tidigare riksdagsmotion (2011/12:Sk291) att det tillsätts en parlamentarisk utredning med ett sådant uppdrag.

Vänsterpartiet värnar om lika skatt vid lika inkomst och menar att man måste tillbaka till en likformig inkomstbeskattning. En del av de inkomster som kommer in till staten genom begränsningen av skatteavdragen bör användas för att sänka inkomstkatten för de grupper som hittills inte fått del av regeringens skattesänkningar. Den enskilt största posten i regeringens skattesänkarpolitik är det s.k. *jobbskatteavdraget*, som är en bärande del av regeringens politik för låga löner. Jobbskatteavdraget bör stegvis avskaffas till förmån för en rättvis och likformig beskattning. Som ett första steg föreslås höjd skatt vid högre inkomster, framför allt genom en avtrappning av jobbskatteavdraget från en månadsinkomst på 28 000 kronor.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen bygger på att det finns starka parter på arbetsmarknaden. De fackliga organisationerna är de viktigaste aktörerna i arbetet för att förbättra villkoren i arbetslivet och öka arbetstagarernas inflytande på arbetsplatserna. För att fler ska välja att organisera sig i facket införs en *avdragsrätt för medlemskap i facklig organisation*.

Regeringens s.k. arbetslöshetsavgift gör medlemsavgifterna till a-kassorna orimligt höga och orättvist differentierade. Motionärerna vill avskaffa arbetslöshetsavgiften, vilket innebär att ingen kommer att behöva betala mer än ca 100 kronor per månad i medlemsavgift till sin a-kassa. Vi vill också införa en *avdragsrätt för medlemsavgiften till a-kassa*.

RUT-avdraget som används i första hand av höginkomsttagare drar undan alltmer skatteintäkter för varje år som går. Pengarna bör i stället användas till att anställa fler i barnomsorgen, för att den ska vara tillgänglig på kvällar, nätter och helger. Det skulle betyda att i princip hela summan faktiskt gick till nya jobb.

Dagens *ROT-avdrag* som enbart riktar sig till villaägare och bostadsrättsinnehavare bör slopas och ersättas med ett upprustningsstöd för flerfamiljs-hus. Vi vill på så sätt skapa förutsättningar för att landets hyresgäster ska

kunna bo i moderna, funktionella lägenheter med låg energiförbrukning samt låga koldioxidutsläpp. Villaägare som genomför energieffektiviseringsåtgärder ska även fortsättningsvis kunna få avdrag för dessa åtgärder.

Vänsterpartiet eftersträvar ett enhetligt och likformigt regelsystem med så få undantag som möjligt. Det ska vara enkelt att förstå och tillämpa för den enskilde företagaren. Ett likformigt skattesystem förhindrar också inlåsnings effekter och konkurrenssnedvridningar. Vi är kritiska till regeringens planer på att sänka *bolagsskatten* eftersom en sådan åtgärd huvudsakligen kommer att leda till ökade vinster och inte till fler jobb. En sänkt bolagsskatt kommer heller inte att minska skattekonkurrensen mellan EU:s medlemsstater utan snarare förvärpa den. Vi vill i stället satsa på en generös skattereduktion för *forsknings- och utvecklingsinsatser* som riktar sig till framför allt små och medelstora företag. För att öka antalet sysselsatta i privat sektor och se till att nya jobb som skapas är samhällsekonomiskt produktiva har vi lagt fram en rad förslag på direkta investeringar som vi menar är bättre satsningar än skattesänkningar och avdrag.

Vi vill också fortsätta arbetet med att bekämpa *skattefusk* och stoppa möjligheten att skatteplanera med hjälp av ränteavdrag. Avdragsrätten för koncerninterna lån bör enligt vår mening slopas.

Förändringarna i *boendebeskattningen* och slopandet av förmögenhetsskatten har bidragit till att inkomstklyftorna ökat i Sverige. Vänsterpartiets principiella hållning är att fastigheter är tillgångar som ska beskattas på ett förutsägbart och rättvist sätt. Det är angeläget att neutralitet råder mellan olika kategorier av bostäder. Vi har sedan länge drivit frågan om att slopa fastighetsavgiften på hyresrätter och välkomnar därför regeringens planer på att sänka fastighetsavgiften på flerbostadshus med hyresrätter. Däremot ställer vi oss avvisande till förslagen om en utökad nedsättning av fastighetsavgiften vid en nybyggnation och en ytterligare höjning av schablonavdraget vid andrahandsuthyrning. Vänsterpartiet har lagt fram förslag på direkta stöd till nybyggnation i en helt annan storleksordning.

Vi vill också utreda utformningen av en *förmögenhetsskatt* som kan införas under mandatperioden. Detsamma gäller beskattning på *arv* eller dödsbo samt *gåvor*.

I syfte att hämta in en del av övervinsterna i finanssektorn föreslår vi en höjning av bolagsskatten med 5 procentenheter under 2013 för de fyra största bankerna i landet.

Skatter är viktiga styrmedel för *klimat- och miljömställningen*. Så länge priset på transporter inte inkluderar samhällsekonomiska kostnader som miljöskador, hälsoeffekter och trafikolyckor snedvrids de ekonomiska prioriteringarna på ett kostsamt och ohållbart sätt. Mycket talar för att oljepriserna kommer att öka trendmässigt och Sveriges oljeberoende utgör därför en betydande ekonomisk risk. De investeringar vi föreslår i bl.a. järnvägsnätet och i en utbyggd kollektivtrafik styr mot transporter som är bättre för miljön.

För att minska risktagandet och minska miljöpåverkan bör *drivmedels-skatterna* höjas samtidigt som personer med låga inkomster och boende i glesbygd kompenseras för dyrare drivmedel. I motion 2011/12:Sk428 presenterar Vänsterpartiet en sammanhållen politik för rättvisa drivmedelsskatter.

I likhet med ett flertal andra EU-länder vill vi att Sverige inför en *kilometerskatt* för att möta problemen med den tunga trafiken som står för en betydande del av slitaget på det svenska vägsystemet.

Flyget ska bära sina egna kostnader för miljöpåverkan. Vår utgångspunkt är att nivån på koldioxid- och energiskatt på flygfotogen ska motsvara den nivå som gäller för bensin för bilar. Vi vill därför införa en skatt på inrikesflyg i form av en *schabloniserad start- och landningsavgift*. Det ökar incitamenten att fylla planen med resenärer.

Effektskatten på kärnkraft bör också höjas för att hämta in en del av övervinsterna i energibolagen. Medlen ska användas till investeringar i ett hållbart samhälle. Vi bedömer att höjningen är möjlig att genomföra utan att det får någon direkt effekt på elpriset.

Med det anförda tillstyrker jag Vänsterpartiets riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

BILAGA 3

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2011/12:AU6y

2012 års ekonomiska vårproposition

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett skatteutskottet och arbetsmarknadsutskottet möjlighet att yttra sig över 2012 års ekonomiska vårproposition med följdmotioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Varken propositionen eller motionerna innehåller något yrkande som helt faller inom arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Såväl propositionen som de fyra följdmotionerna innehåller emellertid yrkanden som delvis faller inom beredningsområdet och tas därför upp till behandling i yttrandet.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Fyra motioner har väckts med anledning av 2012 års ekonomiska vårproposition (prop. 2011/12:100): partimotion 2011/12:Fi18 av Mikael Damberg m.fl. (S), partimotion 2011/12:Fi16 av Åsa Romson m.fl. (MP), partimotion 2011/12:Fi15 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) och partimotion 2011/12:Fi17 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V). I det följande ligger betoningen på att redovisa och kommentera de förslag i propositionen och motionerna som berör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Propositionen och motionerna anges i det följande utan årtal.

Propositionen

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Regeringen framför i 2012 års ekonomiska vårproposition att det viktigaste målet för dess ekonomiska politik är full sysselsättning. Utformningen av politiken har sedan 2006 tagit sin utgångspunkt i att få fler i arbete och färre som står utanför arbetsmarknaden. Sammansättningen av åtgärder har skiftat över åren, bl.a. beroende på kraftiga svängningar i konjunkturen i spåren av finans- och skuldskrisen. Men inriktningen har varit tydlig – regeringen har satt jobben främst.

Sysselsättningen har ökat med 96 000 personer 2011 och med 213 000 personer sedan 2006. Sysselsättningsgraden är i EU:s absoluta toppskikt. Samtidigt har utanförskapet minskat med motsvarande omkring 225 000 personer sedan 2006. Antalet arbetslösa har minskat med 38 000 personer 2011, och Sverige har sedan 2006 klättrat från 13:e till 8:e plats när det gäller lägst arbetslöshet i EU. Arbetsmarknaden har som helhet återhämtat sig snabbt 2010 och 2011, vad gäller såväl sysselsättningen som antalet arbetade timmar. Sveriges öppna och exportinriktade ekonomi påverkas kraftigt av de ekonomiska problemen i omvärlden. Avmattningen i BNP-tillväxten 2012 innebär en svag utveckling även på arbetsmarknaden. Arbetslösheten väntas stiga från 7,5 procent 2011 till 7,8 procent 2012. I takt med att efterfrågan i ekonomin åter tar fart förbättras läget på arbetsmarknaden; sysselsättningen förväntas därför öka snabbt under framför allt 2014 och 2015. Arbetslösheten väntas minska till 5,2 procent 2016, vilket är i linje med regeringens bedömning av jämviktsarbetslösheten 2016.

Det begränsade reformutrymmet bör användas dels till åtgärder som motverkar att arbetslösheten biter sig fast, dels till vissa åtgärder som stärker ekonomins funktionssätt, förbättrar den ekonomiska standarden för utsatta grupper och förstärker välfärden. Regeringens politik med jobbskatteavdrag i flera steg har stärkt drivkrafterna att arbeta för framför allt låg- och medelinkomsttagare. Både skattesystemets och socialförsäkringarnas utform-

ning påverkar drivkrafterna för arbete, varför regeringens politik även fortsättningsvis är inriktad på att stärka arbetslinjen. Reformerna av trygghetssystemen ska följas upp och behovet av justeringar prövas för att ingen ska falla mellan stolarna och för att underlätta vägen tillbaka till arbete.

Minskad arbetslöshet bland unga och personer med utländsk bakgrund prioriteras högt. Dessa personer stod 2011 för ca 5 procentenheter, dvs. två tredjedelar, av den samlade arbetslösheten på ca 7,5 procent. Det är viktigt att de som har svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden får det stöd och den hjälp de behöver. Det är därför angeläget att övergången från skola till arbetsliv sker så effektivt som möjligt och att ungas inträde på arbetsmarknaden underlättas.

Regeringen avser att förbättra möjligheterna till arbete och företagande bland unga. Möjligheterna att få arbete förbättras genom insatser som stärker efterfrågan och sänker trösklarna in på arbetsmarknaden för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden, t.ex. sänkt arbetsgivaravgift, nystartsjobb eller former av subventionerad anställning. Genom utbildningsinsatser (exempelvis i svenska), i yrkesförberedande utbildning och i ren grundutbildning, kan individens kompetens stärkas och därmed förutsättningarna att få arbete.

Regeringens ambition är att i dialog med arbetsmarknadens parter förbättra flexibiliteten på arbetsmarknaden och underlätta inträdet exempelvis genom utökade möjligheter till praktik och lärlingsanställningar.

När arbetsmarknaden fungerar bra kan arbetssökande och företag som vill anställa snabbt och lätt hitta varandra. Arbetet med att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt pågår alltså, exempelvis genom att söka vägar för att ytterligare förbättra matchningen mellan arbetslösa och lediga jobb samt med insatser för att förbättra effektiviteten i arbetsförmedlingen.

En uppföljning av sysselsättningspolitiken

Sysselsättningspolitikens viktigaste uppgift sedan regeringen tillträdde 2006 har varit att öka den varaktiga sysselsättningen, främst genom ett minskat utanförskap. Trots den ogynnsamma utvecklingen i omvärlden har svensk arbetsmarknad utvecklats starkt de senaste åren. Antalet personer i arbete som andel av befolkningen har ökat med 0,8 procentenheter mellan 2006 och 2011.

Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt ökar den varaktiga sysselsättningsgraden (15–74 år) med 3 procentenheter och minskar jämviktsarbetslösheten med 1,4 procentenheter till 2020. Regeringen bedömer att den hittills förda sysselsättningspolitiken är ändamålsenlig. Sysselsättningspolitiken fortsätter att vara mycket högt prioriterad och politikens inriktning ligger fast.

Den övergripande inriktningen på sysselsättningspolitiken bör även i fortsättningen vara att öka utbudet av och efterfrågan på arbetskraft samt förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Detta ska bl.a. ske genom åtgär-

der som motverkar att människor står utan arbete under lång tid, minskar ungdomsarbetslösheten, förbättrar utrikes föddas ställning på arbetsmarknaden och stärker övriga grupper med svag förankring på arbetsmarknaden.

Den makroekonomiska utvecklingen och utgiftsutvecklingen

I spåren av de statsfinansiella problemen i flera europeiska länder bromsade svensk ekonomi in kraftigt under slutet av 2011. Tillväxten bedöms bli låg 2012, med stigande arbetslöshet som följd. Osäkerheten kring statskuldkrisen i Europa har minskat och de finansiella marknaderna har börjat stabiliseras. Under första halvåret 2012 börjar förtroendet successivt återvända bland hushåll och företag. I stora delar av omvärlden är dock tillväxten svag de närmaste åren bl.a. till följd av en åtstramande finanspolitik. Det bidrar till att lågkonjunkturen blir utdragen i Sverige. Den svaga efterfrågan leder till att sysselsättningen väntas bli oförändrad 2012 och öka svagt 2013. Därefter sker en förbättring på arbetsmarknaden och arbetslösheten minskar till närmare 5 procent 2016. Det råder stor osäkerhet om den framtida konjunkturutvecklingen. Jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2012 har riskbilden förskjutits i positiv riktning. Sammantaget bedöms dock fortfarande riskerna för en svagare utveckling dominera.

Utgifterna inom utgiftsområdet bedöms bli 1,9 miljarder kronor lägre än ursprungligen anvisade medel i statens budget. Förklaringen till den lägre prognosen är framför allt att utgifterna för arbetslöshetsförsäkringen reviderats ned till följd av färre ersättningstagare och att aktivitetsstödet reviderats ned på grund av lägre styckkostnader. Även lägre volymer och styckkostnader för det särskilda anställningsstödet bidrar till lägre utgifter. De sänkta utgifterna motverkas delvis av 1,1 miljard kronor högre utgifter på anslaget *Bidrag till lönegarantiersättning* till följd av ökade utgifter i samband med att Saab Automobile AB försattes i konkurs i december 2011.

Bedömning av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet

Hållbarhetsberäkningarna för Sveriges offentliga finanser visar att den långsiktiga finansiella hållbarheten är god och i allt väsentligt oförändrad sedan föregående års beräkningar. Hållbarheten skapar en marginal för finanspolitiken att möta både den rådande lågkonjunkturen och de ökade utgifter som följer av de demografiska förändringarna på lång sikt. Åren 2020–2040 karakteriseras av ett betydande demografiskt utgiftstryck. Ett försämrat finansiellt utgångsläge när det demografiska utgiftstrycket börjar öka kan medföra att finanspolitiken drabbas av påtagliga hållbarhetsproblem.

De offentliga finanserna står inför ett antal utmaningar som tillsammans utgör påtagliga risker för finansernas långsiktiga hållbarhet. Utgifterna ökar bl.a. på grund av en åldrande befolkning och ökade behov. Vidare minskar andelen förvärvsaktiva som ska finansiera utgifterna. Västståndet växer emellertid och resurserna ökar med tiden. Den stora politiska utmaningen är därför inte att det finns en brist på resurser i framtiden. Frågan

är i stället hur dessa resurser kan användas så att finansieringen av välfärden sker på ett finansiellt hållbart sätt, samtidigt som den är samhällsekonomiskt effektiv och fördelningspolitiskt acceptabel.

För att möta utmaningarna på lång sikt är det viktigt att fortsätta förstärka drivkrafterna till arbete. En högre sysselsättning som förbättrar hållbarheten kan uppnås bl.a. genom att öka integrationen, tidigarelägga inträdet på arbetsmarknaden och senarelägga utträdet.

Motionerna

Fyra partimotioner – Fi18 (S), Fi16 (MP), Fi15 (SD) och Fi17 (V) – har väckts med anledning av propositionen.

Socialdemokraterna framför i partimotion *Fi18* av *Mikael Damberg m.fl.* att Sverige förtjänar en regering som vågar tänka offensivt och föra en modern, framtidsinriktad och jobbskapande politik. Regeringens politik har prövats i sex år, i både hög- och lågkonjunktur, och det är enligt partiet uppenbart att den inte leder till fler jobb.

Partiet framhåller att arbetslösheten är på en högre nivå än i augusti 2006 (7,0 procent) då situationen på arbetsmarknaden av den dåvarande borgerliga oppositionen beskrevs i termer av massarbetslöshet. Även den säsongsrensade sysselsättningsgraden är enligt den senaste arbetskraftsundersökningen något lägre än i augusti 2006. En tydlig och oroande tendens på arbetsmarknaden är att antalet personer med riktigt långa arbetslöshetstider ökar snabbt. Antalet personer som enligt Arbetsförmedlingens statistik varit arbetslösa i mer än två år har under den borgerliga regeringstiden ökat med 180 procent – från 25 000 till 70 000 personer. Ytterligare ett uttryck för att det varaktiga utanförskapet brett ut sig under senare år är den kraftiga ökningen av antalet personer som är långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd (socialbidrag). Under 2010 hade 117 000 personer fått ekonomiskt bistånd under minst tio månader, en ökning med 33 000 personer eller 39 procent jämfört med 2006. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män tycks också ha bitit sig fast på nivåer kring 4 procentenheter. Så stora skillnader i sysselsättningsgrad mellan könen innebär att Sverige inte drar nytta av kvinnors engagemang och kompetens fullt ut.

Som ett led i att ta ansvar för de offentliga finanserna vill Socialdemokraterna utveckla det finanspolitiska ramverket med ett mål för sysselsättningen. Syftet med ett sådant mål är att underlätta prioriteringar i politikutvecklingen. Sysselsättningsgraden, eventuellt i kombination med antalet arbetade timmar eller arbetslösheten eller båda, skulle kunna utgöra en lämplig indikator för ett sysselsättningsmål. Hur målet ska definieras är dock en komplicerad fråga som behöver analyseras djupare före slutligt ställningstagande.

Ökningen av antalet långtidsarbetslösa och personer i varaktigt utanförskap tyder på att det skett en försämring i matchningen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. Detta mönster av försämrade matchning på arbetsmarknaden känns igen från tidigare perioder med kraftigt förhöjd arbetslöshet. Utvecklingen av sysselsättningen i olika branscher antyder just att den försämrade matchningen hänger ihop med ett ökat omvandlingstryck i ekonomin som inte mötts med en tillräckligt kraftfull utbildnings- och arbetsmarknadspolitik. Att arbetsmarknadens funktionssätt har försämrats under senare år beror på att finanskrisen påskyndat strukturomvandlingen, men också på brister i den förda ekonomiska politiken. Mycket tyder på att både volymen och kvaliteten i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna under senare år varit otillräckliga. Sedan regeringsskiftet 2006 har centrala delar av den aktiva arbetsmarknadspolitiken i stora delar avvecklats. Inom den yrkesinriktade arbetsmarknadspolitiken har omkring hälften av platserna försvunnit. Den kommunala vuxenutbildningen har minskat antalet platser med ungefär 15 procent mellan 2006 och 2010. Möjligheterna att läsa in gymnasiet har därmed beskurits kraftigt. De arbetslösa är nu i stor utsträckning i stället hänvisade till regeringens s.k. garantier: jobb- och utvecklingsgarantin respektive jobbgarantin för unga, som visat sig ha mycket låg effekt.

Sverige sticker ut internationellt när det gäller nivån på ungdomsarbetslösheten. År 2010 hade Sverige den åttonde högsta ungdomsarbetslösheten bland de 34 OECD-länderna. De länder som har högre arbetslöshet bland unga kännetecknas i de flesta fall av djup ekonomisk kris. Här finner vi länder som Grekland, Irland, Spanien, Ungern och Italien. I förhållande till det allmänna läget på arbetsmarknaden var Sverige 2010 sämst i hela OECD-området på att få unga i arbete. Socialdemokraterna presenterar i motionen ett program för att bryta ungdomsarbetslösheten. Där föreslås bl.a. att utbildningskontrakt införs för alla unga arbetslösa under 25 år som inte fullgjort sina gymnasiestudier. Individens garanteras insatser med syfte att ge gymnasiekompetens, såväl utbildning som vägledning, motiveringsarbete och annat stöd. Samtidigt villkoras ersättningar från det offentliga – arbetslöshetsunderstöd, ekonomiskt bistånd och aktivitetsstöd – samt olika typer av arbetsmarknadspolitiska insatser, som nystartsjobb och arbetsmarknadsutbildningar, av att den unge arbetslöse fullföljer en individuellt utformad utbildningsplan. För unga under 25 år som fullgjort sin gymnasieutbildning vill partiet skapa särskilda traineeplatser. En kraftfull ekonomisk stimulans riktas till de företag och organisationer som anställer en trainee. Alla arbetsgivare ska kunna ansöka om att anställa en trainee under förutsättning att det finns en godkänd handlingsplan med ett tydligt utbildningsinnehåll. För att öka kontaktytan mellan högskola och näringsliv och underlätta snabbare arbetsmarknadsinträde vill man även skapa särskilda traineeanställningar för unga akademiker. I programmet ingår också sommarjobb enligt den s.k. Nynäshamnsmodellen i hela landet.

För att förbättra omställningen på arbetsmarknaden ställer Socialdemokraterna upp som mål att hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en minst tvåårig högre utbildning (högskola och yrkeshögskola) 2020. Partiet vill också höja kvaliteten i utbildningen och snabba på arbetsmarknadsinträde efter examen genom särskilda traineeanställningar för akademiker. Personer utan gymnasieutbildning löper väsentligt högre risk att hamna i arbetslöshet. Socialdemokraterna ser ett betydande behov av att bygga ut vuxenutbildningen och den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen under kommande år. För att ge personer som varit långvarigt arbetslösa ny och efterfrågad arbetslivserfarenhet och samtidigt stimulera till livslångt lärande vill partiet införa ett system med utbildningsvikariat. Den arbetsgivare som vikariatsanställer en långtidsarbetslös för att ge en fast anställd möjlighet att fortbilda sig inom sitt yrkesområde ska ges ett betydande ekonomiskt stöd från staten. Den fast anställde behåller sina ordinarie löneförhöjningar under utbildningstiden, men arbetsgivaren kan få ersättning för utbildningskostnaderna. Ett stort problem generellt för personer med försörjningsstöd som försöker etablera sig på arbetsmarknaden är att försörjningsstödet minskas fullt ut med intjänad inkomst. I syfte att stödja arbetsinträde föreslås en tidsbegränsad skattekreditering för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta.

Miljöpartiet menar i partimotion *Fi16* av Åsa Romson *m.fl.* att det är genom att driva en politik som tar ansvar för framtiden som moderna industrier utvecklas och nya jobb växer fram. Alla måste få förutsättningar att skaffa sig den erfarenhet och utbildning som efterfrågas i arbetslivet och erbjudas rätt stöd för att kunna tacka ja till ett arbete.

Arbetslösheten ökar från 7,5 procent 2011 till 7,8 procent 2012. Arbetslösheten bland unga mellan 15 och 24 år uppgår till 25,5 procent. Sedan regeringen tillträdde har antalet unga som varken arbetar eller studerar ökat dramatiskt, från 85 000 år 2007 till 127 000 år 2009, vilket motsvarar en ökning med 50 procent. Dessutom har antalet unga med aktivitetsersättning ökat kraftigt, främst på grund av arbetslöshet och svag utbildning.

Som en följd av regeringens försämringar av arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen tvingas allt fler söka försörjningsstöd från kommunen. Drygt 40 procent av dem som får försörjningsstöd är arbetslösa utan arbetslöshetsförsäkring, och 20 procent är sjuka som saknar ersättning från sjukförsäkringen. Allt fler unga tvingas också söka ekonomiskt bistånd. Antalet personer som söker ekonomiskt bistånd har ökat från 80 000 år 2006 och bedöms uppgå till 100 000 personer under år 2012.

Som ett led i att få fler unga i jobb föreslår *Miljöpartiet* att den halverade momsen för restaurang- och cateringtjänster från 25 till 12 procent breddas till att även omfatta reparation av cyklar, kläder och skor. *Miljöpartiet* vill också slopa arbetsgivaravgiften helt i ett år för den som anställer en ung arbetslös. Det är enligt partiet betydligt mer träffsäkert än regeringens kritiserade, ineffektiva och kostsamma halvering av arbetsgivaravgiften för alla unga, vilken subventionerar arbetstillfällen som skulle ha

kommit till ändå. Ett annat förslag är att arbetsgivarens kostnad ska sänkas med 25 procent för arbetslösa under 26 år som får en traineeplats. För en ung långtidsarbetslös blir nedsättningen 50 procent.

Miljöpartiet vill öka kontaktytorna mellan skola och arbetsliv, förbättra studie- och yrkesvägledningen och garantera att alla unga mellan 16 och 17 år erbjuds sommarjobb. Partiet vill också underlätta övergången från högskola till arbetsliv genom praktik för studenter under utbildning och akademikerpraktik. Arbetsförmedlingen ska få ett tydligt uppdrag att samverka med kommuner för att arbeta individuellt med unga redan från dag ett i arbetslöshet. Det behövs också nya aktörer med specifik kompetens som kompletterar Arbetsförmedlingen, t.ex. för unga eller personer med funktionsnedsättning. Partiet vill också förbättra möjligheten för unga att starta egna företag t.ex. genom kooperativ och egenanställningar.

Miljöpartiets vision är att människor om de så önskar ska kunna arbeta mindre, t.ex. genom kortare arbetsvecka eller genom att under vissa delar av livet kunna jobba mindre och i andra skeden jobba mer. Hela samhället tjänar på att människor orkar arbeta hela livet och inte slås ut på grund av stress eller för hårda arbetsvillkor.

Miljöpartiet motsätter sig skuldbeläggning av människor med utländsk bakgrund och anser i stället att alla människor bör ses som resurser oavsett etnicitet. För att ta till vara alla människors kunnande vill partiet förstärka arbetet med validering av utländsk utbildning och arbetslivserfarenhet. Man vill också underlätta för människor med utländsk härkomst att starta företag. En aktiv bostadspolitik för ökad integration är också avgörande för arbetsmarknaden. Miljöpartiet vill ha ett aktivt arbete mot den diskriminering och rasism som finns på arbetsmarknaden och i samhället. Kraven på aktiva åtgärder i diskrimineringslagen måste skärpas och jobban-sökningsprocesserna måste bli mer öppna. Mycket av antidiskrimineringsarbetet är lokalt. Miljöpartiet vill därför ge antidiskrimineringsbyråerna större möjligheter att arbeta tillsammans med lokala myndigheter och företag.

Arbetet mot osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män är ytterst ett ansvar för arbetsmarknadens parter, men politiken måste definiera målsättningar och skapa förutsättningar. Partiet vill att staten går före och avsätter medel för att minska löneskillnaderna mellan män och kvinnor i statlig verksamhet. Medlingsinstitutet bör också få ett tydligt uppdrag att i samarbete med arbetsmarknadens parter föreslå åtgärder. Nya karriärvägar inom kvinnodominerade yrken behöver också stimuleras, och Diskrimineringsombudsmannens ansvar för att granska arbetsgivarnas lönekartläggningar måste stärkas.

Miljöpartiet vill se ett mer aktivt tillsynsarbete och förebyggande insatser mot ohälsa och arbetsskador. Arbetsmiljöverkets uppdrag i fråga om särskilda insatser för att förhindra att kvinnor slås ut från arbetslivet på grund av arbetsmiljörelaterade problem är viktigt. Miljöpartiet vill att kvinnors och mäns arbetsskador ska bedömas på lika villkor och att regeringen

ser till att gällande lagstiftning tillämpas. Partiet vill också att arbetsmiljölagen ses över så att den tydligt anpassas efter både kvinnodominerade och traditionellt mansdominerade arbetsplatser.

För att undanröja hinder för sysselsättning föreslår Miljöpartiet att personer med försörjningsstöd under en övergångsperiod får behålla en del av stödet även när de får arbete. Miljöpartiet vill införa ett helt nytt trygghetssystem som är enkelt, överskådligt, inkluderande och jämlikt. Partiet vill se en försäkring som gäller vid både arbetslöshet och sjukdom. Miljöpartiet driver frågan om samlad arbetslivstrygghet, där både allmän sjukförsäkring och allmän arbetslöshetsförsäkring ingår liksom en lägsta ersättning. Som steg mot arbetslivstrygghet vill man införa ett golv och ta bort den bortre gränsen helt i sjukförsäkringen, höja taket samt höja ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen och ta bort de differentierade avgifterna i a-kassan. Ersättningsgrundande inkomst ska också räknas på samma sätt oavsett om man är sjuk eller arbetslös, så att det blir en inkomstförsäkring.

Sverigedemokraterna menar i partimotion *Fi15* av *Jimmie Åkesson m.fl.* att den stora utmaningen för svensk ekonomi är att få bukt med arbetslösheten. I synnerhet måste ungdomsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten tacklas. Sverige ligger sämst till i Norden vad gäller ungdomsarbetslöshet och långtidsarbetslösheten har stigit kraftigt sedan 2008. Regeringen har inte förmått att betrakta arbetsmarknadspolitiken ur något annat än ett renodlat plånboksfrågeperspektiv och har därmed missat flera centrala parametrar i en aktiv och väl fungerande arbetsmarknadspolitik. Arbetslösheten bedöms ligga kvar över jämviktsarbetslösheten (Non Accelerating Inflation Rate of Unemployment, NAIRU) ända fram till 2016, vilket om så sker skulle innebära att arbetslösheten har legat över NAIRU under i princip hela alliansregeringens styre, fram till nästa val 2014. Den s.k. arbetslinjen är alltså både otillräcklig och ofullständig.

I stället för generella lättnader av arbetsgivaravgiften som riktas till alla företag, stora som små, förespråkar *Sverigedemokraterna* en sänkning av arbetsgivaravgiften riktad mot småföretagen. På samma sätt som den generella arbetsgivaravgiftssänkningen har visat sig ineffektiv har även den generella sänkningen för ungdomar fått utstå hård kritik för ineffektivitet. *Sverigedemokraterna* förordar ett avskaffande av rabatten.

Sverigedemokraterna menar att även unga arbetslösa ska ha rätt att söka starta-eget-bidrag. Bland våra ungdomar finns många driftiga, innovativa och idérika individer som saknar kapital men besitter viljan. Ett utökat starta-eget-bidrag skulle bryta en del av ungdomars sociala utanförskap och påverka sysselsättningen positivt. *Sverigedemokraterna* föreslår en 20-årsgräns och en förlängning av den tid under vilken stödet utbetalas till nio månader.

Sverigedemokraterna anser att alla varken kan, bör eller vill bli akademiker och att yrkesutbildade efterfrågas i en allt större utsträckning. Partiets viktigaste satsning för att bryta ungdomsarbetslösheten är därför förslaget

att införa lärlingsjobb. Den nya anställningsformen skulle möjliggöra för en arbetsgivare att anställa en ung lärling till 75 procent av ingångslönen och med en provanställningsperiod om tolv månader i stället för dagens sex.

För att säkerställa trygghet för arbetstagare är det viktigt att lagen om anställningsskydd (LAS) finns kvar, men Sverigedemokraterna anser att undantagen i turordningsreglerna behöver utökas. För att ge arbetsgivarna större möjligheter att behålla nyckelpersoner med rätt kompetens bör därför antalet tillåtna undantag utökas från två till fem.

Den fria arbetskraftsinvandringen som infördes 2008 har inneburit stora påfrestningar på arbetsmarknaden. Den har lett till stora undanträngningseffekter på svensk arbetskraft och innebär samtidigt att det är fritt fram för lönedumpning eller lönesammanpressning. Sverigedemokraterna förespråkar ett gästarbetarsystem där tillfälliga luckor på den svenska arbetsmarknaden kan täppas till genom tillfälliga arbetstillstånd. På sikt måste dock ambitionen vara att eventuella efterfrågeöverskott kompenseras genom utbildningssatsningar så att den arbetskraft som finns i vårt land utbildas till att kunna ta de arbetstillfällen som erbjuds inom landet.

I dag finns på den svenska arbetsmarknaden en lagstadgad diskriminering genom de s.k. instegsjobben, vilka infördes under förra mandatperioden. Sverigedemokraterna betraktar detta som skattefinansierad svenskfientlighet på arbetsmarknaden och menar att det strider mot principen om en rättvis arbetsmarknad, där alla medborgare har samma rättigheter och skyldigheter oavsett bakgrund. Rent arbetsmarknadspolitiskt har åtgärden dessutom misslyckats helt med sitt syfte, då ytterst få av instegsjobbarna lyckas ta klivet in på den ordinarie arbetsmarknaden efter avslutad skattefinansierad anställning.

Sverigedemokraterna vill se ett statligt alternativ till fas 3 som ska garantera meningsfull och framför allt samhällsnyttig sysselsättning för programdeltagare. Det finns många statliga, regionala och kommunala verksamheter där behovet av arbetskraft är skriande högt och där ett statligt alternativ till fas 3 skulle kunna bidra till att lösa även dessa problem. En stor fördel är att detta skulle resultera i att såväl samhället som den enskilde programdeltagaren gynnas. Framför allt skulle det dock leda till att praktikanten genom erfarenheten gavs stora möjligheter att ta ett jobb på den ordinarie arbetsmarknaden.

Sverigedemokraterna anser att arbetslöshetsförsäkringen ska vara garanterad samtliga medborgare som uppfyller kraven för ersättning och att den ska vara solidariskt finansierad. För Sverigedemokraterna förefaller en försämrad a-kassa vara en mycket ineffektiv metod för att få arbetslösa i arbete, eftersom de flesta inte vill något hellre än att åter få ett arbete och kunna göra rätt för sig. Partiet förespråkar därför en höjning av a-kassans tak. Sverigedemokraterna anser också att arbetslösa under de första 100 dagarna av arbetslöshet ska ha rätt att begränsa sitt sökande till ett närlig-

gande geografiskt område och inom sitt kompetensområde. Sverigedemokraterna ser dessutom behovet av att förbättra förhållandena för de deltidssarbetslösa, som i dag endast är berättigade till 75 dagars a-kassa.

Att låta Försäkringskassan ta över arbetslöshetsförsäkringen skulle vara ytterligare ett steg för att koncentrera socialförsäkringssystemet till att vara en nationell angelägenhet snarare än en regional eller yrkesspecifik sådan. Redan i dag är arbetslöshetsförsäkringen till stor del utformad i enlighet med socialförsäkringssystemen. Att även i fortsättningen hålla a-kassan skild från Försäkringskassan skapar onödig byråkrati och risk för att människor faller mellan stolarna. Sverigedemokraterna vill på sikt se en sammanslagning av Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. I dag är det tyvärr alltför många individer som anses vara för friska för att sjukskrivas men för sjuka för att vara arbetssökande. Resultatet av detta blir att ingen av myndigheterna har ansvar för den medborgare som hamnar i en sådan situation.

För Vänsterpartiet är enligt vad som framförs i partimotion *Fi17* av Jonas Sjöstedt m.fl. full sysselsättning det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Partiet presenterar i motionen en sysselsättningspolitik som bygger på investeringar i stället för skatteavdrag, och utbildning i stället för låglönepolitik.

Arbetslösheten har ökat och sysselsättningsgraden minskat sedan regeringen tillträdde hösten 2006. Sysselsättningsgraden har minskat med 1,1 procentenheter, vilket innebär en lägre sysselsättning på motsvarande 78 000 personer. Den säsongsrensade arbetslösheten uppgick i februari till 7,5 procent. För helåret 2012 räknar regeringen med en arbetslöshet på hela 7,8 procent, vilket innebär att i genomsnitt ca 390 000 personer kommer att gå arbetslösa innevarande år. I vårpropositionens prognos beräknas arbetslösheten under 2014 uppgå till 6,9 procent, en nivå som finansminister Borg under valrörelsen 2006 karakteriserade som massarbetslöshet.

De allvarligaste problemen på arbetsmarknaden är långtidsarbetslösheten. I detta ligger regeringens största misslyckande avseende den ekonomiska politiken i allmänhet och arbetsmarknadspolitik i synnerhet. Trots att arbetslösheten "bara" ökat med 0,9 procentenheter sedan regeringen tillträdde har antalet personer med långvariga arbetslöshetsperioder i det närmaste exploderat.

Vänsterpartiet menar att de finanspolitiska ramverken behöver kompletteras med ett ramverk för full sysselsättning. Man föreslår därför att det skrivs in i budgetlagen att regeringen till riksdagen två gånger per år ska presentera en åtgärdsplan för full sysselsättning. Åtgärdsplanerna bör också innehålla olika medelfristiga mål, bl.a. för arbetslöshet, sysselsättningsgrad och undersysselsättning.

Vänsterpartiets politik syftar till att understödja målet om arbete åt alla och att skapa ett arbetsliv präglat av medbestämmande, goda arbetsvillkor, bra arbetsmiljö och goda utvecklingsmöjligheter för löntagarna. För att uppnå det krävs starka fackliga organisationer som tar till vara löntagarnas

rättigheter i kollektivavtalen och en arbetsrätt som garanterar grundläggande skyddsregler och schysta spelregler på arbetsmarknaden. För att fler ska välja att organisera sig i facket vill partiet införa avdragsrätt för medlemskap i facklig organisation.

Arbetsrätten behöver stärkas på flera områden, bl.a. genom stärkt rätt till fasta jobb på heltid, bättre skydd för utstationerade arbetstagare och skärpta krav på dem som vill anställa arbetskraftsinvandrare. Det ska inte heller vara möjligt att säga upp anställda för att ersätta dem med inhyrda från bemanningsföretag.

Ett systematiskt förebyggande arbete är avgörande för att minska ohälsan i arbetslivet. För dem som redan drabbats behöver rehabiliteringen och anpassningen av arbetet och arbetsplatserna bli bättre. Vänsterpartiet vill införa sanktioner mot arbetsgivare som inte tar sitt ansvar i dessa frågor och stärka och utveckla Arbetsmiljöverkets tillsyns- och informationsarbete, utbildning av skyddsombud och de regionala skyddsombudens verksamhet.

En sammanhållen statlig arbetsförmedling med nationell överblick är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad. Vänsterpartiet vill därför avveckla de s.k. kompletterande aktörerna och avsluta kontrakten med de privata jobbcoacherna. Partiet vill i stället föra över medlen till Arbetsförmedlingens egen verksamhet som går att kontrollera och utvärdera. Vänsterpartiet vill slopa de rigida garantiprogrammen och i stället satsa på aktiva insatser med högre kvalitet med utbildningsinnehåll som stärker möjligheterna till anställning.

För att minimera undanträngning och garantera att de anställda omfattas av försäkringar och rimliga villkor vill partiet ändra reglerna för nystartsjobben så att de i fortsättningen anvisas av Arbetsförmedlingen och så att anvisning bara får ske till företag som omfattas av kollektivavtal. Partiet vill också att den som får tjänstledigt för att starta eget ska kunna få stöd för start av näringsverksamhet under förutsättning att arbetsgivaren anställer en arbetslös som vikarie.

Många arbetslösa saknar i dag grundläggande utbildning. Samtidigt krävs ofta minst gymnasieutbildning för att få ett arbete. Gymnasieutbildning är även nödvändigt för att kunna studera vid yrkeshögskola eller universitet. För att öka människors frihet och valmöjligheter på arbetsmarknaden vill partiet införa en rätt att läsa in gymnasieskolan. Vänsterpartiet avser därför att inrätta fler platser i arbetsmarknadsutbildningar, vid yrkeshögskolan och inom yrkesvux. Partiet vill se en trepartsöverenskommelse mellan staten och arbetsmarknadens parter om en kompetensutvecklingsförsäkring.

Eftersom det i konjunkturnedgång är svårare för unga att ta sig in på arbetsmarknaden är det nu lämpligt att satsa på utbildning. Vänsterpartiet lägger därför i denna motion fram förslag om ett tidsbegränsat utbildningspaket för unga för att förhindra att många ungdomar fastnar i långtidsarbetslöshet eller helt slås ut från arbetsmarknaden. I syfte att ge ungdomar

en meningsfull sysselsättning under sommarlovet och en första kontakt med arbetslivet vill partiet också ge stimulansbidrag så att fler kommuner, landsting och ideella föreningar kan anordna sommarjobb för skolelever.

En frivillig arbetslöshetsförsäkring som ger inkomsttrygghet vid omställning är en viktig del i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Arbetslöshetsförsäkringen behöver reformeras i grunden. Det är dock nödvändigt att snarast genomföra ett antal förändringar i syfte att återupprätta arbetslöshetsförsäkringen som en inkomst- och omställningsförsäkring. Vänsterpartiet vill höja taket och golvet fr.o.m. den 1 januari 2013. För att undvika en fortsatt urholkning av försäkringen indexerar beloppen efter löneutvecklingen. Ersättningsnivån bör enligt partiet höjas till 80 procent för hela ersättningsperioden och för tid med aktivitetsstöd, och antalet karensdagar minskas med två per år för att på sikt tas bort helt. Vänsterpartiet vill också ta bort 75-dagarsbegränsningen vid deltidsarbetslöshet. Vänsterpartiet föreslår att den s.k. arbetslöshetsavgiften avskaffas. Man vill också stärka den allmänna grundförsäkringen. Dessutom föreslås att de som uppfyller grundvillkoren i 9 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen i tre månader ska få rätt till ersättning med grundbeloppet.

Utskottets ställningstagande

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till riktlinjer

Utskottet kan konstatera att regeringen gör en likartad bedömning av utvecklingen på svensk arbetsmarknad som Konjunkturinstitutet och Riksbanken gjort i sina vårprognoser. Den försiktiga ljusning i ekonomin som väntas under 2012 bedöms inte slå igenom på sysselsättning och arbetslöshet under innevarande år, utan först senare. Sysselsättningen förutspås sjunka marginellt under 2012 medan arbetslösheten bedöms ligga kvar på höga 7,7 procent. Med början 2013 antas emellertid sysselsättningen stiga med ca 0,5 procent för att sedan ta ytterligare fart under 2014 och 2015. Utskottet noterar att regeringen gör en mindre optimistisk bedömning för 2013 än övriga bedömare, men att den å andra sidan räknar med en kraftigare sysselsättningstillväxt under de följande åren än de övriga. Arbetslösheten bedöms inte vända nedåt förrän efter ytterligare ett års fördröjning utan förblir i stort sett oförändrad 2013. Den viker sedan tydligt nedåt under 2014, i regeringens och Riksbankens scenarier till under 7 procent. Den positiva utvecklingen bedöms sedan fortsätta och arbetslösheten beräknas 2016 ligga på mellan 5 och 6 procent. I regeringens scenario väntas arbetslösheten minska till 5,2 procent 2016, vilket är i linje med regeringens bedömning av jämviktsarbetslösheten 2016.

Utskottet välkomnar att arbetsmarknaden förefaller att vara på väg att återhämta sig, även om utvecklingen är mer utdragen än önskvärt. Mer bekymmersamt är enligt utskottets mening att den svaga utvecklingen under 2012 försvårar framför allt för dem som varit arbetslösa länge.

Andelen långtidsarbetslösa bedöms enligt regeringens prognoser öka 2012. Utskottet noterar samtidigt att långtidsarbetslösheten skiljer sig kraftigt åt mellan olika grupper. Personer födda utanför Europa, äldre och personer med högst förgymnasial utbildning är långtidsarbetslösa i högre grad än andra grupper. För dessa grupper blir det ännu svårare att få jobb när konjunkturen åter försvagas, dels för att en individs anställbarhet tenderar att minska med arbetslöshetstidens längd, dels för att långtidsarbetslöshet i sig kan vara stigmatiserande.

Mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening positivt att regeringen i förslaget till riktlinjer även fortsättningsvis betonar stabila statsfinanser och en tydlig jobblinje. Regeringen bedömer att den hittills förda sysselsättningspolitiken är ändamålsenlig. Sysselsättningspolitiken fortsätter att vara mycket högt prioriterad och politikens inriktning ligger fast. Den övergripande inriktningen på sysselsättningspolitiken bör enligt vad regeringen anför även i fortsättningen vara att öka utbudet av och efterfrågan på arbetskraft samt förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Detta ska bl.a. ske genom åtgärder som motverkar att människor står utan arbete under lång tid, minskar ungdomsarbetslösheten, förbättrar utrikes föddas ställning på arbetsmarknaden och stärker övriga grupper med svag förankring på arbetsmarknaden.

För att bedöma politikens framtida inriktning bör man enligt utskottets mening studera resultatet av den hittills förda politiken. Perspektivet vid en sådan utvärdering bör enligt utskottets mening vara långsiktigt, eftersom det är arbetsmarknadens funktionssätt över hela konjunkturcykeln som är av störst intresse, inte variationer från det ena året till nästa. Som underlag till en sådan utvärdering kan med fördel de beräkningar användas som regeringen redovisar i vårpropositionen. Av redovisningen framgår att den samlade effekten av de åtgärder regeringen initierat för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt ökar den varaktiga sysselsättningsgraden (15–74 år) med 3 procentenheter och minskar jämviktsarbetslösheten med 1,4 procentenheter till 2020. Detta motsvarar ca 215 000 fler personer i varaktig sysselsättning och ca 437 miljoner fler arbetade timmar tack vare de genomförda reformerna. Störst effekt på såväl arbetskraftens storlek som sysselsättningen beräknas jobbskatteavdragen ha haft. När det gäller arbetslösheten är det regeringens förändringar av arbetslöshetsförsäkringar som haft störst effekt, närmare bestämt en långsiktigt lägre arbetslöshet med ca 0,7 procentenheter. Beräknat på storleken på dagens arbetskraft (4,98 miljoner människor första kvartalet 2012) motsvarar det ca 35 000 personer färre utan egen försörjning, men den långsiktiga effekten kan antas vara ännu större eftersom arbetskraften förväntas växa.

Även om denna typ av beräkningar naturligtvis är behäftade med viss osäkerhet bör man enligt utskottet kunna utgå ifrån att reformerna haft en positiv effekt på hur den svenska arbetsmarknaden fungerar.

När det gäller oppositionspartiernas förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken kan utskottet inledningsvis konstatera att frånvaron av ett gemensamt alternativ är mer påtaglig än tidigare. De fyra partierna har enligt vad som framgår av deras vårmotioner vitt skilda visioner om vilken inriktning den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken ska ha.

I Socialdemokraternas motion finns en delvis ny, något mer nyanserad och resonerande ton när det exempelvis gäller beskrivningen av arbetsmarknadens utveckling och effekten av regeringens reformer som utskottet i och för sig kan välkomna. Tyvärr avspeglar sig detta förändrade tonläge inte i den praktiska politik som Socialdemokraterna förordar. På sysselsättningsområdet handlar det återigen om höjda bidrag och traditionell, överksam arbetsmarknadspolitik, medan ett fåtal nyare förslag i väsentliga delar motsvarar förslag som regeringen redan genomfört eller aviserat. Miljöpartiet tar enligt utskottets bedömning i sin motion ett steg bort från en jobbskapande sysselsättningspolitik och förordar i stället en inriktning på politiken som kommer att fördyra för företag att verka och anställa, i synnerhet i glesbygd. Sverigedemokraterna fortsätter att propagera för en populistisk och ekonomiskt ansvarslös politik där ökade resurser utlovas till en lång rad ändamål finansierade genom kraftigt överskattade besparingar på integrations- och migrationsområdet. Även Vänsterpartiets motion präglas av populism och ekonomisk ansvarslöshet, men med en inriktning på kraftigt höjda skatter och offentliga utgifter, som skulle dra undan förutsättningarna för en jobbtillväxt i svenska företag och göra det mindre lönsamt att arbeta.

Den enda riktigt tydliga gemensamma inriktning som framgår av oppositionspartiernas alternativa förslag är kraven på höjda skatter – som gör det dyrare att anställa – för att finansiera olika typer av höjda bidrag. Utskottet kan inte ställa sig bakom en sådan prioritering, eftersom den riskerar att leda till högre arbetslöshet och lägre sysselsättning. Alla fyra partierna vill fördubbla arbetsgivaravgiften för att anställa ungdomar. Flera av dem vill därutöver bl.a. minska ROT- och RUT-avdragen, höja restaurangmomsen och på olika sätt reducera jobbskatteavdraget. Sammantaget skulle dessa förändringar innebära att kostnaden för att anställa skulle öka med tiotals miljarder kronor och behållningen av att arbeta skulle minska.

Utskottet beklagar att oppositionspartiernas enda gemensamma nämnare fortfarande tycks vara att prioritera bidragslinjen framför arbetslinjen. Liksom tidigare år har Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet kraftiga återställare av regeringens förändringar i arbetslöshetsförsäkringen som sina budgetmässigt tyngsta poster inom beredningsområdet. Oppositionspartierna indikerar inte någon förändrad inriktning i vårmotionerna utan prioriterar fortfarande stora delar av sin budget till höjda bidrag. Detta står i bjärt kontrast till regeringens politik där inriktningen är att bryta och förhindra långtidsarbetslöshet med insatser som stimulerar människor att gå från bidrag till arbete.

Sammanfattningsvis ställer sig alltså utskottet bakom regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken och avvisar oppositionspartiernas alternativa förslag. Utskottet väljer nedan att lyfta upp två frågor till ytterligare diskussion: det sysselsättningspolitiska ramverket och ungdomsarbetslösheten.

Det sysselsättningspolitiska ramverket och frågan om ett kvantitativt sysselsättningsmål

Utskottet noterar att regeringen i vårpropositionen presenterar en lägesrapport över den förda sysselsättningspolitiken. För ändamålet använder regeringen det sysselsättningspolitiska ramverk man har utvecklat under de senaste åren. Ramverket karakteriseras av att regeringen utvecklat indikatorer som tidigt identifierar väsentliga problem på arbetsmarknaden och som dessutom kan användas för att följa upp om politiken har avsedd effekt. Utskottet ser mycket positivt på regeringens arbete med ramverket och välkomnar att den aviserar att indikatorerna – utöver den årliga analysen i vårpropositionen – på sikt kommer att publiceras kvartalsvis på regeringens webbplats tillsammans med en analys av arbetsmarknadssituationen.

Utskottet noterar att Socialdemokraterna i sin motion för en diskussion om att införa ett sysselsättningsmål, vilket man beskriver som ett komplement till det existerande finanspolitiska ramverket. Som utskottet förstår saken anser Socialdemokraterna att mål för sysselsättningen som man menar finns implicit i den förda politiken ska tydliggöras för att forma förväntningarna hos hushåll och företag. Vänsterpartiet går ett steg längre och föreslår full sysselsättning, definierat som en arbetslöshetsnivå på 2 procent, hög sysselsättningsgrad och en ökning av kvinnors möjligheter och ställning på arbetsmarknaden som mål för hela den ekonomiska politiken. Även om den diskussion om ett sysselsättningspolitiskt mål som förs i den socialdemokratiska motionen framstår som mycket trevande vill utskottet varna för förändringar som riskerar att göra det finanspolitiska ramverket mindre tydligt och som dessutom riskerar att ge sysselsättningspolitiken fel fokus.

Utskottet vill påminna om att tanken på siffersatta mål för sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken inte är ny. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen införde våren 1996 ett mål om att halvera den öppna arbetslösheten mellan 1994 och 2000 (prop. 1995/96:207). Detta kompletterades senare med ett 80-procentsmål för sysselsättningen (prop. 1998/99:1). Utskottet kan konstatera att dessa mål, i synnerhet målet för arbetslösheten, blev styrande för politiken på ett för de arbetslösa mycket olyckligt sätt. Ett första problem var enligt utskottets mening att denna typ av mål inte förmedlade vad sysselsättningspolitiken avsåg att åstadkomma, i synnerhet eftersom målen kunde uppfyllas utan att fler människor började arbeta. Arbetslöshetsmålet kunde t.ex. uppfyllas genom att arbetslösa personer flyttade till arbetsmarknadspolitiska program. Sysselsättningsmålet hade i sin konstruktion liknande problem eftersom även personer som

var frånvarande från en anställning – t.ex. sjukfrånvarande, föräldralediga eller tjänstlediga för studier – räknades som sysselsatta. Utskottet noterar också att den socialdemokratiska regeringen i stället för att föra en politik ägnad att föra människor från arbetslöshet till riktiga jobb valde att föra människor från öppen arbetslöshet till dold genom att – trots brinnande högkonjunktur – öka volymen på de arbetsmarknadspolitiska programmen för att kunna nå arbetslöshetsmålet under någon enstaka månad hösten 2000.

Utskottet kan konstatera att de kvantitativa målen inte heller tydliggjorde att det avgörande för ökad välfärd är att den varaktiga sysselsättningen ökar, dvs. det är den genomsnittliga sysselsättningen över en konjunkturcykel som ska öka. Såsom målet formulerades kunde kortvarig måluppfyllelse uppnås till priset av ökat inflationstryck eller andra ekonomiska obalanser. Av målen framgick inte heller i vilka grupper regeringen ansåg att det var mest angeläget att öka sysselsättningen eller minska arbetslösheten. Målen kunde därmed inte användas till att styra åtgärderna till de mest prioriterade grupperna. De kunde därför inte användas som mål för en politik med syfte att öka den varaktiga sysselsättningen framför allt genom ett minskat utanförskap.

Målet för den nuvarande regeringens sysselsättningspolitik – liksom för många tidigare regeringars – är full sysselsättning. Det är enligt utskottets mening ett självklart och nödvändigt mål. Men lika självklart och nödvändigt är att målet inte definieras eller kvantifieras på ett sätt som riskerar att motverka att politiken får avsett fokus, så som den tidigare socialdemokratiska regeringens kvantitativa mål gjorde. Utskottet vill lyfta fram att regeringen i budgetpropositionen för 2008 definierade sysselsättningspolitikens viktigaste uppgift som att politiken ska öka den sysselsättningsnivå som är förenlig med stabil inflation och ekonomisk balans i övrigt, dvs. att det är den varaktiga sysselsättningen som ska öka. Regeringen har också tydliggjort att detta ska ske genom ett minskat utanförskap, dvs. det är i huvudsak genom att de svaga grupperna på arbetsmarknaden ges större möjligheter som sysselsättningsnivån kan höjas. Med en sådan inriktning blir det enligt utskottets mening tydligt att målet om full sysselsättning måste vara långsiktigt, att det inte kan nås till priset av andra viktiga värden i samhällsekonomin och att det sätter politikens fokus på de grupper som är i störst behov av stöd.

På ett mer allmänt plan vill utskottet också påminna om att ytterligare ett problem med kvantitativa mål är att det är svårt att bedöma om måluppfyllelse är resultatet av en lyckad politik, eller av att andra faktorer som t.ex. konjunkturläget har påverkat målvariabeln gynnsamt. En politik som leder till varaktigt ökad sysselsättning kan t.ex. tillfälligt motverkas av en lågkonjunktur. Risken finns då att politiken, på felaktiga grunder, bedöms vara överksam eller rentav felaktig.

Det utskottet nu framfört ska naturligtvis inte tas till intäkt för att kvantitativa uppgifter om arbetsmarknadens utveckling saknar intresse. Utskottet anser tvärtom att sådana indikatorer är helt nödvändiga bl.a. för att i

tid kunna upptäcka och åtgärda negativa förändringar på arbetsmarknaden. Det är enligt utskottets mening emellertid angeläget att i sammanhanget skilja på kvantitativa mål och indikatorer. Regeringen använder i sitt sysselsättningspolitiska ramverk en mängd kvantitativa indikatorer som vid en sammanvägd tolkning fångar den komplexa, nyansrika och mångfacetterade bilden av utvecklingen på svensk arbetsmarknad.

Diskussionen om hur sysselsättningsgraden utvecklats under alliansregeringens tid vid makten kan sägas vara ett exempel på detta. Den vanligast förekommande indikatorn på sysselsättningsutvecklingen – sysselsättningsgraden i befolkningen 15–74 år – visar en marginell nedgång vid en jämförelse mellan 2006 och 2011. En närmare analys av den typ som görs i bilaga 5 i vårpropositionen visar emellertid att sysselsättningsgradens nedgång under perioden drivs av demografiska faktorer, snarare än av brister i politiken. Av diagram 5.3 i bilaga 5 framgår att sysselsättningsgraden i själva verket endast har gått ned i ålderskategorierna 15–19-åringar och 70–74-åringar och i stort sett är oförändrad för 20–24-åringar, medan den stigit för alla ålderskategorier däremellan. Det är med andra ord huvudsakligen ungdomar i gymnasieåldern och ålderspensionärer som minskat sin sysselsättning i relativa termer. För befolkningen i vad som normalt brukar betecknas som arbetsför ålder har sysselsättningsgraden tvärtom ökat, i vissa åldersgrupper med så mycket som 4 procentenheter. En viktig förklaring till att sysselsättningsgraden totalt sett minskat något är alltså att gruppen 25–64 år, vilken är den grupp som har högst sysselsättningsgrad, har minskat som andel av befolkningen sedan 2006. Det beror i huvudsak på att många i de stora årskullar som föddes på 1940-talet nu går i pension. Till detta kan läggas att utrikes födda, som jämfört med inrikes födda sedan länge har en lägre sysselsättningsgrad, kraftigt har ökat sin andel av befolkningen mellan 2006 och 2011, från 14,9 procent till 17,3 procent.

Vid en analys där de demografiska förändringarna tas i beaktande framgår att den faktiska ökningen i sysselsättningen är högre än vad en beräkning enbart grundad på demografiska faktorer skulle ange, oberoende av om man skulle använda 2006 eller 2007 som startpunkt. Som framhålls i bilagan har Sverige under denna period samtidigt genomgått den djupaste lågkonjunkturen sedan 1990-talskrisen, vilket medför att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden enligt de flesta konjunkturbedömare bedöms vara lägre 2011 än 2006. Ökningen av sysselsättningen bör därmed inte ha drivits av ett starkt konjunkturläge. Analysen indikerar således att sysselsättningen har utvecklats starkare än vad de demografiska förändringarna och konjunkturläget ger anledning att förvänta. Sammantaget indikerar detta, enligt vad som anförts i bilagan till propositionen, att strukturella faktorer redan på kort sikt bör ha bidragit till en ökning av sysselsättningen (bil. 5 s. 32–33). Med en annan beräkning visar regeringen i propositionen (s. 38) att sysselsättningsgraden enbart till följd av demografiska förändringar skulle ha minskat med drygt 2 procentenheter mellan 2006 och 2011. Men

i själva verket minskade sysselsättningsgraden för gruppen 15–74 år med bara 0,2 procentenheter. Detta illustrerar att regeringens politik bidragit till att hålla uppe sysselsättningen väl, särskilt om man beaktar att den demografiska utvecklingen varit ogynnsam.

Utskottet vill således understryka värdet av att analysera en stor mängd kvantitativa indikatorer. Det är enligt utskottets mening också värdefullt att regeringen initierat en utveckling av SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) för att få tillgång fler indikatorer, exempelvis flödesstatistik. Att göra en eller ett par sådana enskilda indikatorer till mål för hela politiken riskerar däremot enligt utskottets bedömning att leda till en oönskad utveckling. Erfarenheterna av de tidigare enkla kvantitativa målen pekar på risken att sådana mål ger incitament att utnyttja egenheter i statistiken för att nå måluppfyllelse, i stället för att föra en politik för varaktigt höjd sysselsättning och minskat utanförskap.

Utskottet kan slutligen också med oro konstatera att de socialdemokratiska och vänsterpartistiska förslagen om kvantitativa sysselsättningspolitiska mål förefaller vara tecken på en tendens att de rödgröna oppositionspartierna ifrågasätter och misstänkliggör det finanspolitiska ramverk som tjänat den svenska ekonomin så väl under 2000-talets kriser. Till det socialdemokratiska förslaget om ett ”kompletterande sysselsättningsmål” kan läggas att Miljöpartiet anser att det finansiella ramverket måste kompletteras med ett ”klimatpolitiskt ramverk med utsläppstak”, medan Vänsterpartiet sedan länge helt avsagt sig det ekonomiska ansvarstagande som är kärnan i dagens ramverk. Enligt utskottets mening bör ramverkets strikta fokus på finansiell stabilitet och trygghet bestå oförändrat, eftersom det är en yttersta garant för resurser till välfärd och jobbskapande. Det vore enligt utskottets mening till skada för Sverige om ett tänkt rödgrönt regeringsalternativ frångår den samsyn som rått om de budgetpolitiska spelreglerna.

Utskottet ställer sig sammanfattningsvis även i fortsättningen bakom regeringens sysselsättningspolitiska ramverk och anser inte att något kvantitativt mål för sysselsättningspolitiken bör införas.

Ungdomsarbetslösheten

Utskottet diskuterade frågan om arbetslösheten bland unga senast i höstens budgetbetänkande 2011/12:AU2, men det är enligt utskottets mening angeläget att återigen beröra frågan. Frågan om den svenska ungdomsarbetslösheten kan enligt utskottets mening brytas upp i två problem: den relativt sett höga nivån på ungdomsarbetslösheten i allmänhet och situationen för unga som riskerar ett långvarigt utanförskap. Enligt utskottets bedömning har debatten på ett olyckligt sätt huvudsakligen kommit att handla om det förstnämnda och mindre allvarliga av dessa problem, på bekostnad av det senare och betydligt allvarligare.

Utskottet kan inledningsvis liksom regeringen och Finanspolitiska rådet (2012) konstatera att den officiella statistikens arbetslöshetsnivå på ca 25 procent ger en delvis missvisande bild av hur stor andel av ungdomarna i årskullarna 15–24 år som är arbetslösa. Ungdomar i den åldern befinner sig och bör enligt utskottets mening också i de allra flest fall finna sig i skolan eller högskolan. Om man från de ca 1,24 miljoner ungdomarna mellan 15 och 24 år enligt SCB:s mätning för första kvartalet 2012 räknar bort dels de ca 450 000 sysselsatta, dels de ca 720 000 ungdomar som uppgav sig vara heltidsstuderande eller av annan orsak stå utanför arbetskraften – oavsett om de sökte extrajobb utöver heltidsstudierna eller inte – återstår ca 72 000 arbetslösa, vilket motsvarar ca 5,8 procent av hela åldersgruppen. Även vid internationella jämförelser – där Sverige ofta hamnar relativt högt bland de länder som använder den gemensamma ILO-definitionen av arbetslöshet – kan statistiken ge en delvis missvisande bild på grund av olikheter i hur andra begrepp definieras. Finanspolitiska rådet nämner som exempel (Finanspolitiska rådets rapport 2012 s. 116) att studerande på yrkesgymnasium med lärlingsprogram i Danmark klassificeras som sysselsatta, vilket de inte gör i Sverige. Detta kan definitionsmässigt sänka arbetslösheten för unga i Danmark i jämförelse med Sverige. Utskottet kan därför för det första konstatera att det generella problemet är mindre än vad det i förstone kan synas vara.

Utskottet kan för det andra konstatera att för den stora majoriteten arbetslösa ungdomar är normaltillståndet att pendla mellan arbete och arbetslöshet, med relativt korta arbetslöshetsperioder som inte skapar bestående men i deras karriär- eller löneutveckling. Fler än en tredjedel av ungdomarna hade i SCB:s mätning för första kvartalet 2012 en arbetslöshetstid som var kortare än en månad och fler än fyra av fem ungdomar hade en arbetslöshetstid kortare än sex månader. Medelvärdet för arbetslöshetstiden för 15–24-åringar var ca 17 veckor, vilket är lite drygt hälften av den genomsnittliga arbetslöshetstiden för 25–54-åringar och knappt en tredjedel av den genomsnittliga arbetslöshetstiden för 55–74-åringar. Även här gör Finanspolitiska rådet enligt utskottets mening en intressant internationell utblick som visar att trots den höga nivån är flödet från arbetslöshet till sysselsättning i jämförelse med genomsnittet i EU och OECD mycket högt för svenska ungdomar. Enligt rådet var andelen långtidsarbetslösa ungdomar (med mer än sex månaders arbetslöshetstid) fem gånger så hög i EU som i Sverige 2010 (2012 s. 117). Även i detta avseende anser utskottet alltså att det finns tydliga tecken på att det allmänna problemet med ungdomsarbetslösheten inte är så stort som ibland görs gällande.

En tredje faktor som enligt utskottets mening bidrar till att dämpa oron över det generella ungdomsarbetslöshetsproblemet är tillgången till visstidsanställningar som språngbräda in i arbetslivet. Tillsvidareanställningar ska utgöra grunden på arbetsmarknaden. För ungdomar – som ofta är rörliga och utan egen försörjningsbörda – kan emellertid tillfälliga anställningar enligt utskottets mening vara en viktig ingång. Regeringen har genom för-

ändrad lagstiftning (prop. 2006/07:111, bet. 2006/07:AU14, rskr. 2006/07:185) ökat möjligheterna för företag att anställa bl.a. ungdomar på viss tid. Tidsbegränsade anställningar är också vanligare än tillsvidareanställningar bland ungdomar och vanligare bland ungdomar än bland äldre. Av arbetskraftsundersökningarnas flödesstatistik framgår att det var drygt 40 procent vanligare för en ungdom med en visstidsanställning fjärde kvartalet 2011 att ha gått vidare till en fast anställning första kvartalet 2012 än att ha gått till arbetslöshet. Det förefaller alltså som om tidsbegränsade anställningar för många ungdomar fungerar som ett steg på vägen mot ett fast jobb. Samtidigt är det – som utskottet även betonar i betänkande 2011/12:AU13 – viktigt att de anställningsformer som finns används på ett korrekt och ansvarsfullt sätt. Frågan bör bevakas så att människor inte fastnar i tidsbegränsade anställningar under långa perioder.

Det är enligt utskottets mening angeläget att det större problemet med ungdomsarbetslösheten – situationen för unga som riskerar ett långvarigt utanförskap – ägnas uppmärksamhet. Störst risk att få arbetsmarknadsrelaterade problem har de unga som saknar fullständig utbildning, är födda utomlands eller har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Det är enligt utskottets mening mycket välkommet att regeringen prioriterar åtgärder för de svagaste ungdomsgrupperna.

Eftersom en fullständig gymnasieutbildning är en nyckel till att undvika att en ungdom fastnar i långvarigt utanförskap är den viktigaste åtgärden de reformer av utbildningssystemet som bl.a. syftar till att motverka avhoppet och öka anställbarheten bland dem som går ut skolan. För att underlätta övergången mellan skola och arbetsliv har exempelvis gymnasieskolan reformerats och en gymnasial lärlingsutbildning införts. Regeringen har också tillsatt en utredning med uppgift att se över möjligheterna att införa en ny anställningsform, s.k. lärlingsprovanställning för ungdomar yngre än 23 år (dir. 2011:87). Att på detta sätt skapa ingångar till arbetsmarknaden även för ungdomar utan intresse för vidare akademiska studier kan enligt utskottets mening antas vara av särskild betydelse för att motverka långvarigt utanförskap. Utskottet vill också framhålla att samtliga ungdomar mellan 16 och 25 år som är inskrivna på Arbetsförmedlingen och som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan fr.o.m. den 1 januari 2011 kan ta del av regeringens s.k. folkhögskolesatsning, som är en kortare, studiemotiverande utbildning i folkhögskolornas regi. Det förtjänar enligt utskottets mening även att lyftas fram att arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning under vissa förutsättningar kan få den högre bidragsnivån inom studiemedlet om de återgår till reguljära studier.

Regeringen har lagt om arbetsmarknadspolitiken för ungdomar och introducerat den s.k. jobbgarantin för ungdomar, där ungdomarna får ett individualiserat och förstärkt stöd från Arbetsförmedlingen i sitt jobbsökande, liksom möjlighet till bl.a. arbetspraktik och olika typer av utbildning. Utskottet vill i sammanhanget också lyfta fram s.k. profilering som ett

potentiellt kraftfullt verktyg som Arbetsförmedlingen nu har tillgång till. Profilerings används för att ge den arbetssökande individuellt anpassat stöd och för att tidigt i en arbetslöshetsperiod upptäcka riskfaktorer hos den arbetssökande som kan motivera förstärkta insatser på ett tidigt stadium.

När det gäller lönekostnader är för det första arbetsgivaravgifterna för ungdomar som inte fyllt 26 år vid årets ingång i princip halverade. Dessutom kan unga få s.k. nystartsjobb som innebär att arbetsgivare som anställer en ung person som varit arbetslös minst sex månader får en ekonomisk nedsättning motsvarande full arbetsgivaravgift i ett år. Utöver de sänkta socialavgifterna och nystartsjobben finns arbetsmarknadspolitiska åtgärder som också syftar till att göra det billigare för arbetsgivare att anställa bl.a. ungdomar med svag förankring på arbetsmarknaden. Detta förutsätter att Arbetsförmedlingen anvisar den arbetslöse till åtgärden. Till dessa hör särskilt anställningsstöd, instegsjobb, lönebidrag m.m. som alla innebär en kraftig subvention av arbetsgivarens lönekostnad. En arbetsgivare som anställer en ung person som varit arbetslös i minst 18 månader till en lön av 20 000 kronor får enligt ett räkneexempel som redovisas i vårpropositionen (s. 118) sin lönekostnad nedsatt från 26 300 kronor till 3 800 kronor. Det är enligt utskottets mening mycket tillfredsställande att regeringen har försett Arbetsförmedlingen med en välfylld verktygslåda för att ta sig an de ungdomar som riskerar långvarigt utanförskap. Mer arbete återstår emellertid, bl.a. när det gäller att fånga upp de ungdomar som över huvud taget inte kommer till Arbetsförmedlingens kännedom och därmed inte kan få tillgång till det stöd som förmedlingen erbjuder.

Som utskottet ovan nämnt föreslår oppositionspartierna olika typer av skattehöjningar, inte minst att ta bort den s.k. ungdomsrabatten, som – om de genomfördes – riskerar att minska arbetsgivarnas benägenhet att anställa ungdomar. Till detta kommer att huvuddelen av de besparingar som görs på att ta bort regeringens ungdomsinsatser inte används till andra insatser till stöd för ungdomars inträde på arbetsmarknaden utan till återställare inom arbetslöshets- och sjukförsäkringen. Utskottet anser inte att det är en rimlig prioritering.

De flesta av de ungdomsinsatser som trots allt föreslås i oppositionspartiernas motioner är upprepningar av gamla förslag, som utskottet redan behandlat under höstens budgetberedning (bet. 2011/12:AU2). Det socialdemokratiska förslaget om ett utbildningskontrakt är emellertid en nyhet jämfört med vad som föreslogs i höstas. Utskottet kan konstatera att förslaget visserligen har vissa förtjänster, men att det också i allt väsentligt redan är infört eller aviserat. Förslaget kan sägas bestå av tre delar – en individuell plan för ungdomen, möjlighet att varva studier med arbete eller praktik och en villkorad, högre ersättning än vanligt studiemedel. Alla dessa komponenter finns eller kommer snart att finnas i den verktygslåda som regeringen har försett Arbetsförmedlingen med. Med hjälp av profileringsverktyget kan förmedlingen tidigt identifiera ungdomar i behov av särskilt, individualiserat stöd. Den lärlingsprovanställning som nu är under

utredning kommer att ge ungdomar upp till 23 års ålder möjlighet att få en anställning och samtidigt bedriva studier. Som redan nämnts kan ungdomar mellan 20 och 24 år kan redan i dag få ersättning motsvarande den högre bidragsnivån i studiemedelssystemet för att slutföra en grundskole- eller gymnasieexamen. Utskottet bedömer mot denna bakgrund det inte som nödvändigt att införa ett utbildningskontrakt i enlighet med vad som anförs i den socialdemokratiska motionen.

Sammanfattningsvis välkomnar utskottet en framtida debatt som i högre grad riktar in sig på det svårare av de två ungdomsarbetslöshetsproblemen, nämligen situationen för unga som riskerar ett långvarigt utanförskap. Utskottet ställer sig också bakom de insatser mot ungdomsarbetslösheten som regeringen förordar och avvisar oppositionspartiernas förslag i motsvarande delar.

Stockholm den 22 maj 2012

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Ylva Johansson (S), Maria Plass (M), Raimo Pärssinen (S), Katarina Brännström (M), Maria Stenberg (S), Gustav Nilsson (M), Patrik Björck (S), Hans Backman (FP), Ann-Christin Ahlberg (S), Annika Qarlssoon (C), Johan Andersson (S), Hanif Bali (M), Mehmet Kaplan (MP), Andreas Carlson (KD), Sven-Olof Sällström (SD) och Josefin Brink (V).

Avvikande meningar

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (S)

Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Patrik Björck (S), Ann-Christin Ahlberg (S) och Johan Andersson (S) anför:

Sverige förtjänar en regering som vågar tänka offensivt och föra en modern, framtidsinriktad och jobbskapande politik. Arbetslösheten är i dag nästan 8 procent, en högre nivå än i augusti 2006 (7,0 procent) då situationen på arbetsmarknaden av den dåvarande borgerliga oppositionen beskrevs i termer av massarbetslöshet. Allra mest bekymmersamt är den höga ungdomsarbetslösheten och den stigande långtidsarbetslösheten. Regeringens politik har prövats i sex år, i både hög- och lågkonjunktur, och det är tydligt att den inte leder till fler jobb. I den vårbudgetproposition som regeringen har lagt fram finns det inga nya förslag eller initiativ för fler jobb.

Vi ser många tecken på att den svenska arbetsmarknaden inte fungerar som den borde. En tydlig och oroande tendens är att de med riktigt långa arbetslöshetstider ökar snabbt. Ytterligare ett uttryck för att det varaktiga utanförskapet brett ut sig under senare år är den kraftiga ökningen av antalet personer som är långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd (socialbidrag). Ökningen av antalet långtidsarbetslösa och personer i varaktigt utanförskap tyder på att det har skett en försämring i matchningen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. Vi ser också att skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män tycks ha bitit sig fast på nivåer kring 4 procentenheter. Så mycket lägre sysselsättningsgrad för kvinnor innebär att vi inte drar nytta av deras engagemang och kompetens fullt ut.

Mellan 2010 och 2015 sker extra stora pensionsavgångar på arbetsmarknaden. Vissa branscher och regioner kommer till följd av detta sannolikt att drabbas av betydande rekryteringsproblem. Samtidigt kan vi också se att Sverige sticker ut internationellt när det gäller nivån på ungdomsarbetslösheten. År 2010 hade Sverige den åttonde högsta ungdomsarbetslösheten bland de 34 OECD-länderna. Länderna med ännu högre arbetslöshet bland unga kännetecknas i de flesta fall av djup ekonomisk kris.

Att arbetsmarknadens funktionssätt har försämrats under senare år beror till viss del på att finanskrisen har påskyndat strukturomvandlingen, men också på brister i den förda ekonomiska politiken. Mycket tyder på att både volymen och kvaliteten i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna under senare år varit otillräckliga. Sedan regeringsskiftet 2006 har stora och centrala delar av den aktiva arbetsmarknadspolitiken avvecklats. Inom den yrkesinriktade arbetsmarknadspolitiken har omkring hälften av platserna försvunnit. Den kommunala vuxenutbildningen har minskat antalet platser med ungefär 15 procent mellan 2006 och 2010. Möjligheterna att läsa in

gymnasiet har därmed beskurits kraftigt. De arbetslösa är nu i stor utsträckning i stället hänvisade till regeringens s.k. garantier, jobb- och utvecklingsgarantin respektive jobbgarantin för unga, som visat sig ha mycket låg effekt.

Vi socialdemokrater sätter jobben i centrum. Sveriges största tillgång är invånarnas vilja till arbete. Det är förutsättningen för vårt välbefinnande och för att vi ska kunna lämna efter oss ett gott samhälle till våra barn. För varje människa är förmågan till egen försörjning nyckeln till att känna sig fri och kunna göra egna livsval. En hög arbetslöshet slår dessutom direkt på de offentliga finanserna och Sveriges förmåga att finansiera skola, vård och äldreomsorg. Oavsett ur vilket perspektiv man ser på saken är allt annat än full sysselsättning ett slöseri.

Som ett led i att ta ansvar för de offentliga finanserna vill vi socialdemokrater utveckla det finanspolitiska ramverket med ett mål för sysselsättningen. Syftet med ett sådant mål är att underlätta prioriteringar i utvecklingen av politiken. Sysselsättningsgraden, eventuellt i kombination med antalet arbetade timmar eller arbetslösheten eller båda, skulle kunna vara en lämplig indikator för ett sysselsättningsmål. Hur målet ska definieras är dock en komplicerad fråga som behöver analyseras djupare före det slutliga ställningstagandet.

Vi vill se nya, mer effektiva insatser för att bryta ungdomsarbetslösheten. Bland unga arbetslösa är personer utan fullständig gymnasieutbildning kraftigt överrepresenterade. Kraftfulla, riktade utbildningsinsatser med syfte att lyfta så många unga som möjligt till gymnasiekompetens är därför en nyckel för att pressa tillbaka ungdomsarbetslösheten. Vårt långsiktiga mål är att alla före 25 års ålder ska ha en fullständig gymnasieexamen. För att nå detta mål föreslår vi att ett system med utbildningskontrakt införs. Syftet är att hjälpa unga till jobb och praktik, och att samtidigt betona det egna ansvaret för att göra sig anställbar genom gymnasiekompetens. Kontraktet ska vända sig till den som är arbetsökande, under 25 år och inte har fullgjort gymnasiet.

Den som är ung och söker jobb ska erbjudas:

- jobb enligt "Västeråsmodellen" med avtalsenlig lön på halvtid och studier på halvtid
- praktik hos privata eller offentliga arbetsgivare samt studier på halvtid eller deltid
- utbildning på heltid, vid komvux, yrkesvux eller folkhögskola
- ett särskilt studiestöd eller förhöjt studiebidrag.

Individen ska garanteras insatser med syfte att ge gymnasiekompetens, såväl utbildning som vägledning, motiveringsarbete och annat stöd. Samtidigt ska ersättningar från det offentliga – arbetslöshetsunderstöd, ekonomiskt bistånd och aktivitetsstöd – samt olika typer av arbetsmarknadspolitiska insatser, såsom nystartsjobb och arbetsmarknadsutbildningar, villkoras med att den unge arbetslöse fullföljer en individuellt utformad utbildningsplan.

Även för unga under 25 år som fullgjort sin gymnasieutbildning kan det finnas ett behov av särskilda åtgärder för att underlätta inträde på arbetsmarknaden. Vi vill därför rikta en kraftfull ekonomisk stimulans till de företag och organisationer som anställer en trainee. För att öka kontaktytan mellan högskola och näringsliv och underlätta arbetsmarknadsinträde vill vi även skapa traineeplatser för unga akademiker. Ett sommarjobb är ofta ungdomars första kontakt med arbetslivet. Genom sommarjobb får ungdomar lära sig vilka krav som ställs på en arbetsplats och de får praktiska arbetslivserfarenheter och referenser för sitt framtida jobbsökande. Vi föreslår därför att den s.k. Nynäshamnsmodellen utvidgas till att omfatta Sveriges samtliga kommuner. De kommuner som inför modellen får ett särskilt statligt stimulansbidrag.

Sverige ska hävda sig genom att klättra högre i värdekedjan än våra konkurrentländer, framför allt genom ett ökat kunskapsinnehåll i de varor och tjänster som vi exporterar, inte genom sänkta löner. Omställningen av svensk ekonomi är därför i betydande utsträckning en fråga om kunskap och utbildning. Vårt mål är att hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en minst 2-årig högre utbildning (högskola och yrkeshögskola) år 2020. Vi ser också ett betydande behov av att bygga ut antalet platser på vuxenutbildningen och inom den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen under kommande år.

För att ge personer som varit långvarigt arbetslösa ny och efterfrågad arbetslivserfarenhet och samtidigt stimulera till livslångt lärande vill vi införa ett system med utbildningsvikariat. Den arbetsgivare som vikariatsanställer en långtidsarbetslös för att ge en fast anställd möjlighet att fortbilda sig inom sitt yrkesområde ska ges ett betydande ekonomiskt stöd från staten. Den fast anställde behåller sina ordinarie löneförmåner under utbildningstiden, men arbetsgivaren kan få ersättning för utbildningskostnaderna.

Arbetslivet ställer allt större krav på människors förmåga till flexibilitet. Allt fler kommer att vilja och behöva byta jobb och yrkesinriktning under sitt yrkesverksamma liv. Nyfikenhet på det nya och oprövade förutsätter trygghet. Förbättrade försäkringar vid arbetslöshet och sjukdom är därför centrala delar i vår politik för ökad omställningsförmåga. I syfte att stödja arbetsinträde för personer med försörjningsstöd föreslår vi en tidsbegränsad skattekreditering för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta. Modellen innebär en stimulans till att utöka arbetsinkomsterna under den tid som krediten ges.

Med vad som ovan anförts ställer vi oss bakom det förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som läggs fram i motion Fi18 (S).

2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (MP)

Mehmet Kaplan (MP) anför:

För Miljöpartiet de gröna är långsiktighet ett ledord som genomsyrar de förslag och idéer som formar politiken. Genom att driva en politik som tar ansvar för framtiden utvecklas moderna industrier och nya jobb växer fram. Alla måste få förutsättningar att skaffa sig den erfarenhet och utbildning som efterfrågas i arbetslivet och erbjudas rätt stöd för att kunna tacka ja till ett arbete.

Arbetslösheten bland unga mellan 15 och 24 år uppgår till 25,5 procent. Sedan regeringen tillträdde har antalet unga som varken arbetar eller studerar ökat dramatiskt, från 85 000 år 2007 till 127 000 år 2009, vilket motsvarar en ökning med 50 procent. Dessutom har antalet unga med aktivitetsersättning ökat kraftigt, främst på grund av arbetslöshet och ofullständig utbildning. Samtidigt som sysselsättningen väntas minska framöver råder det brist på kvalificerad arbetskraft, och stora pensionsavgångar väntar. Enligt Arbetsförmedlingens prognos väntas brist på kvalificerad arbetskraft, särskilt inom byggbranschen, hälso- och sjukvårdssektorn och vissa läraryrken.

Som en följd av regeringens försämringar av arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen tvingas allt fler söka försörjningsstöd från kommunen. Drygt 40 procent av dem som får försörjningsstöd är arbetslösa utan arbetslöshetsförsäkring, och 20 procent är sjuka utan ersättning från sjukförsäkringen. Allt fler unga tvingas också söka ekonomiskt bistånd. Antalet personer som söker ekonomiskt bistånd var 80 000 år 2006 och bedöms stiga till 100 000 personer under år 2012. Kommunernas kostnader för ekonomiskt bistånd har enligt Socialstyrelsen ökat med 1,8 miljarder mellan 2006 och 2010, vilket motsvarar en ökning med 21 procent.

Miljöpartiet föreslår att den halverade momsen för restaurang- och cateringtjänster från 25 till 12 procent breddas till att även omfatta reparation av cyklar, kläder och skor. Reformen kan skapa nya jobb och stimulera hållbar konsumtion av tjänster. Att bredda förslaget till att även gälla reparation av cyklar, kläder och skor har en klimatvänlig profil och stärker tjänstesektorn. Miljöpartiet vill också slopa arbetsgivaravgiften helt i ett år för den som anställer en ung arbetslös. Det är betydligt mer träffsäkert än regeringens kritiserade, ineffektiva och kostsamma halvering av arbetsgivaravgiften för alla unga, vilken subventionerar arbetstillfällen som skulle ha kommit till ändå. Dessutom ska arbetsgivarens kostnad sänkas med 25 procent för arbetslösa under 26 år som får en traineep plats. För en ung långtidsarbetslös ska nedsättningen bli 50 procent.

Miljöpartiet föreslår kraftigt förbättrade möjligheter att läsa in gymnasieskolan och komplettera gymnasiebetygen. Det handlar om fler platser på folkhögskolor och komvux. Kontaktytorna mellan skola och arbetsliv behöver också öka, studie- och yrkesvägledningen måste förbättras och alla unga mellan 16 och 17 år bör erbjudas sommarjobb. Miljöpartiet föreslår

ett utökat stöd till kommunerna för detta ändamål. Övergången från högskola till arbetsliv bör underlättas genom praktik för studenter under utbildning och akademikerpraktik.

Arbetsförmedlingen får enligt Miljöpartiets förslag ett tydligt uppdrag att samverka med kommuner för att arbeta individuellt med unga redan från dag ett i arbetslöshet. Genom ökad samverkan ska unga slippa bollas mellan olika insatser och matchningen till jobb förbättras. Det behövs också nya aktörer med specifik kompetens som kompletterar Arbetsförmedlingen, t.ex. för stöd till unga eller personer med funktionsnedsättning. Ungas möjligheter att starta egna företag, t.ex. genom kooperativ och egenanställningar, bör förbättras.

Miljöpartiet vill ge människor större möjlighet att påverka sitt arbetsliv och sin arbetstid. Miljöpartiets vision är att människor om de så önskar ska kunna arbeta mindre, t.ex. genom kortare arbetsvecka eller genom att under vissa delar av livet kunna jobba mindre och i andra skeden jobba mer. Hela samhället tjänar på att människor orkar arbeta hela livet och inte slås ut på grund av stress eller för hårda arbetsvillkor.

Miljöpartiet motsätter sig skuldbeläggning av människor med utländsk bakgrund och anser i stället att alla människor bör ses som resurser oavsett etnicitet. I dag nyttjas inte den kompetens som utrikes födda har fullt ut. För att ta till vara alla människors kunnande ska arbetet med validering av utländsk utbildning och arbetslivserfarenhet förstärkas. Människor med utländsk härkomst ska få lättare att starta företag. En aktiv bostadspolitik för ökad integration är också avgörande för arbetsmarknaden. Miljöpartiet vill ha ett aktivt arbete mot den diskriminering och rasism som finns på arbetsmarknaden och i samhället. Kraven på aktiva åtgärder i diskrimineringslagen måste skärpas och jobbansökningsprocesserna måste bli mer öppna.

Den strukturella diskrimineringen mot kvinnor finns på alla områden i arbetslivet, när det gäller såväl lön, anställningsform som arbetstid. Staten ska gå före och avsätta medel för att minska löneskillnaderna mellan män och kvinnor i statlig verksamhet. Medlingsinstitutet ska få ett tydligt uppdrag att i samarbete med arbetsmarknadens parter föreslå åtgärder. Nya karriärvägar inom kvinnodominerade yrken behöver också stimuleras, och Diskrimineringsombudsmannens ansvar för att granska arbetsgivarnas lönekartläggningar måste stärkas. Arbetsmiljöverkets uppdrag i fråga om särskilda insatser för att förhindra att kvinnor slås ut från arbetslivet på grund av arbetsmiljörelaterade problem är viktigt. Ett stort problem är att den nuvarande arbetsmiljölagen är utformad efter traditionellt mansdominerade arbetsplatser. Kvinnors och mäns arbetsskador ska bedömas på lika villkor, och regeringen måste se till att den gällande lagstiftningen tillämpas. Arbetsmiljölagen ska ses över så att den tydligt anpassas efter både kvinnodominerade och traditionellt mansdominerade arbetsplatser.

För att undanröja hinder för sysselsättning föreslår Miljöpartiet att personer med försörjningsstöd under en övergångsperiod får behålla en del av stödet även när de får arbete. Miljöpartiet vill införa ett helt nytt trygghets-system som är enkelt, överskådligt, inkluderande och jämlikt – en försäkring som gäller vid både arbetslöshet och sjukdom. Miljöpartiet driver förslag om en samlad arbetslivstrygghet, där både allmän sjukförsäkring och allmän arbetslöshetsförsäkring ingår liksom en lägsta ersättning. Som steg mot arbetslivstrygghet vill vi införa ett golv och ta bort den bortre gränsen helt i sjukförsäkringen samt höja taket och ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen och ta bort de differentierade avgifterna. Den ersättningsgrundande inkomsten ska beräknas på samma sätt om du är sjuk eller arbetslös så att det blir en förutsebar inkomstförsäkring.

Med vad som ovan anförts ställer jag mig bakom det förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som läggs fram i motion Fi16 (MP).

3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (SD)

Sven-Olof Sällström (SD) anför:

Den stora utmaningen för svensk ekonomi är att få bukt med arbetslösheten. I synnerhet måste ungdomsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten tacklas. Sverige ligger sämst till i Norden vad gäller ungdomsarbetslöshet, och långtidsarbetslösheten har stigit kraftigt sedan 2008. Regeringen har inte förmått att betrakta arbetsmarknadspolitiken med något annat än ett renodlat plånboksfrågeperspektiv och har därmed missat flera centrala parametrar i en aktiv och väl fungerande arbetsmarknadspolitik. Arbetslösheten bedöms ligga kvar över jämviktsarbetslösheten (NAIRU) ända fram till 2016, vilket om så blir fallet skulle innebära att arbetslösheten har legat över NAIRU under i princip hela alliansregeringens styre, fram till nästa val 2014. Den s.k. arbetslinjen är alltså både otillräcklig och ofullständig.

Den svenska arbetsmarknaden är unik och har länge karakteriserats av goda förhållanden mellan arbetsgivare och arbetstagare, goda villkor för arbete och företagande och ett utbyggt system för den som tillfälligt blir arbetslös. Trygghet för arbetstagare, arbetsgivare och arbetslösa har varit ledord i det som ofta kallas den svenska modellen. Sverigedemokraterna vill återupprätta tryggheten på arbetsmarknaden och säkerställa att alla medborgare kan finna sin plats. Det ska löna sig att arbeta, samtidigt som den som tillfälligt blir arbetslös ska erbjudas nödvändigt stöd.

I stället för generella lättnader i fråga om arbetsgivaravgiften som riktas till alla företag, stora som små, förespråkar Sverigedemokraterna en sänkning av arbetsgivaravgiften som riktas mot småföretagen. På samma sätt som den generella arbetsgivaravgiftssänkningen har visat sig vara ineffektiv har även den generella sänkningen för ungdomar fått utstå hård kritik för ineffektivitet. Sverigedemokraterna förordar att rabatten avskaffas så att man i stället kan genomdriva reformer som på allvar kan komma till

rätta med ungdomsarbetslösheten. Sverigedemokraterna menar att även unga arbetslösa ska ha rätt att söka starta eget-bidrag. Bland våra ungdomar finns många driftiga, innovativa och idérika individer som saknar kapital men besitter viljan. Ett utökat starta eget-bidrag skulle bryta en del av ungdomars sociala utanförskap och påverka sysselsättningen positivt. Sverigedemokraterna föreslår en 20-årsgräns och en förlängning av den tid under vilken stödet utbetalas till nio månader.

Idén om att alla ska ges högskolebehörighet och att hälften av alla gymnasieelever ska bli akademiker har varit en fullständig katastrof för såväl arbetsmarknad som enskilda ungdomar. Sverigedemokraterna inser att alla varken kan, bör eller vill bli akademiker och att yrkesutbildade efterfrågas i en allt större utsträckning. Den viktigaste satsningen för att bryta ungdomsarbetslösheten är därför införandet av lärlingsjobb. Den nya anställningsformen skulle möjliggöra för en arbetsgivare att anställa en ung lärling till 75 procent av ingångslönen och med en provanställningsperiod om tolv månader i stället för dagens sex. Satsningen på 50 000 lärlingsjobb syftar till att bryta ungdomsarbetslösheten och stärka ungdomars konkurrenskraft på en arbetsmarknad som i allt högre grad präglas av låglönekonkurrens och diskrepans mellan faktiskt behov av och tillgång på kompetens.

De svenska turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd (LAS) kom till under en tid då arbetsmarknadens rörlighet var betydligt mindre än i dag. Arbetsmarknadens funktionssätt har dock förändrats och det är fullt rimligt att även turordningsreglerna förändras och anpassas till dagens marknadsförhållanden. För att säkerställa trygghet för arbetstagare är det viktigt att LAS finns kvar, men det är Sverigedemokraternas åsikt att undantagen i turordningsreglerna behöver utökas. För att ge arbetsgivarna större möjligheter att behålla nyckelpersoner med rätt kompetens bör därför antalet tillåtna undantag utökas från två till fem.

Den fria arbetskraftsinvandringen som infördes 2008 har inneburit stora påfrestningar på arbetsmarknaden. Den har lett till stora undanträngningseffekter på svensk arbetskraft och innebär samtidigt att det är fritt fram för lönedumpning eller lönesammanpressning. Sverigedemokraterna förespråkar ett gästarbetarsystem där tillfälliga luckor på den svenska arbetsmarknaden kan täppas till genom tillfälliga arbetstillstånd. På sikt måste dock ambitionen vara att eventuella efterfrågeöverskott kompenseras genom utbildningssatsningar så att den arbetskraft som finns i vårt land utbildas till att kunna ta de arbetstillfällen som erbjuds inom landet.

I dag finns en lagstadgad diskriminering på den svenska arbetsmarknaden genom de s.k. instegsjobben, vilka infördes under förra mandatperioden. Sverigedemokraterna betraktar detta som skattefinansierad svenskfientlighet på arbetsmarknaden och menar att det strider mot principen om en rättvis arbetsmarknad, där alla medborgare har samma rättigheter och skyldigheter oavsett bakgrund. Rent arbetsmarknadspolitiskt har åtgärden dessutom misslyckats helt med sitt syfte, då ytterst få av instegsjobbarna

lyckas ta klivet in på den ordinarie arbetsmarknaden efter avslutad skattefinansierad anställning. Med tanke på att instegsjobben innebär en nettokostnad för samhället kan satsningen inte beskrivas som annat än katastrofal.

Sverigedemokraterna vill se ett statligt alternativ till fas 3 som ska garantera meningsfull och framför allt samhällsnyttig sysselsättning för programdeltagare. Det finns många statliga, regionala och kommunala verksamheter där behovet av arbetskraft är skriande högt och där ett statligt alternativ till fas 3 skulle kunna bidra till att lösa även dessa problem. En stor fördel är att detta skulle resultera i att såväl samhället som den enskilde programdeltagaren gynnas. Framför allt skulle det dock leda till att praktikanten genom erfarenheten gavs stora möjligheter att ta ett jobb på den ordinarie arbetsmarknaden.

Sverigedemokraterna anser att arbetslöshetsförsäkringen ska vara garanterad samtliga medborgare som uppfyller kraven för ersättning och att den ska vara solidariskt finansierad. För Sverigedemokraterna förefaller en försämrad a-kassa vara en mycket ineffektiv metod för att få arbetslösa i arbete, eftersom de flesta inte vill något hellre än att åter få ett arbete och kunna göra rätt för sig. Därför bör a-kassans tak höjas. Arbetslösa ska också under de första 100 dagarna av arbetslöshet ha rätt att begränsa sitt sökande till ett närliggande geografiskt område och inom sitt kompetensområde. Sverigedemokraterna ser dessutom behovet av att förbättra för deltidsarbetslösa, som i dag endast är berättigade till 75 dagars a-kassa.

Att låta Försäkringskassan ta över arbetslöshetsförsäkringen skulle vara ytterligare ett steg för att koncentrera socialförsäkringssystemet till att vara en nationell angelägenhet snarare än en regional eller yrkesspecifik sådan. Redan i dag är arbetslöshetsförsäkringen till stor del utformad på likartat sätt som socialförsäkringssystemen. Att även i fortsättningen hålla a-kassan skild från Försäkringskassan skapar onödig byråkrati och risk för att människor faller mellan stolarna. Sverigedemokraterna vill på sikt se en sammanslagning av Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, för att undvika en situation där ingen av myndigheterna har ansvar för den medborgare som hamnar mellan stolarna.

Med vad som ovan anförts ställer jag mig bakom det förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som läggs fram i motion Fi15 (SD).

4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (V)

Josefin Brink (V) anför:

För oss i Vänsterpartiet är full sysselsättning det överordnade målet för den ekonomiska politiken och vår sysselsättningspolitik bygger på investeringar i stället för skatteavdrag, och på utbildning i stället för låglönepolitik. Trots att Sverige har bland de starkaste statsfinanserna i världen har massarbetslösheten blivit vardag. Antalet personer med långvariga arbetslöshetsperioder har i det närmaste exploderat, bl.a. på grund av regering-

ens kraftiga försämringar av möjligheterna till omskolning och vidareutbildning. I vårpropositionen bedömer regeringen att arbetslösheten under 2014 kommer att uppgå till 6,9 procent, en nivå som finansminister Borg under valrörelsen 2006 karakteriserade som just massarbetslöshet. Bakom den höga totala arbetslösheten döljer sig dock än mer bekymmersamma förhållanden på arbetsmarknaden i form av låg sysselsättningsgrad bland kvinnor, osäkra anställningsformer och framför allt en kraftig ökning av långtidsarbetslösheten.

Om kvinnors sysselsättningsgrad hade varit i paritet med männens hade 182 000 fler kvinnor varit sysselsatta i dag. Sammantaget medför sysselsättningsgapet stora skillnader i makt, inflytande och inkomster mellan män och kvinnor. Otrygga, tillfälliga anställningar är i dag vanligare än fasta jobb för unga. Det innebär att många unga drabbas av deltidsarbetslöshet och återkommande arbetslöshet. Allra mest utsatt är den växande grupp unga som saknar fullständiga gymnasiebetyg. Det är dessa unga som löper störst risk att fastna i långvarig arbetslöshet eller helt slås ut från arbetsmarknaden. Det allvarligaste problemet på arbetsmarknaden är långtidsarbetslösheten. I detta ligger regeringens största misslyckande med den ekonomiska politiken i allmänhet och arbetsmarknadspolitiken i synnerhet. Trots att arbetslösheten ”bara” ökat med 0,9 procentenheter sedan regeringen tillträdde har antalet personer med långvariga arbetslöshetsperioder ökat kraftigt.

Vänsterpartiet menar att de finanspolitiska ramverken behöver kompletteras med ett ramverk för full sysselsättning. Det överordnade målet för den ekonomiska politiken borde vara full sysselsättning. Definitionen av full sysselsättning är att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb. Den ständigt pågående strukturomvandlingen i ekonomin innebär emellertid att en viss s.k. friktionsarbetslöshet alltid kommer att finnas i form av personer som byter arbeten. Denna arbetslöshetsnivå kan bedömas ligga på omkring 2 procent. Utöver målet om full sysselsättning bör därför den ekonomiska politiken inriktas på att åstadkomma hög sysselsättningsgrad. Kvinnors sysselsättningsgrad är emellertid fortfarande klart lägre än männens varför det är av avgörande betydelse att föra en ekonomisk politik som ökar kvinnors möjligheter och ställning på arbetsmarknaden.

Vänsterpartiets politik syftar till att understödja målet om arbete åt alla och att skapa ett arbetsliv präglat av medbestämmande, goda arbetsvillkor, bra arbetsmiljö och goda utvecklingsmöjligheter för löntagarna. Strukturer som diskriminerar och utestänger måste brytas, och könsrelaterade skillnader i lön, inkomst och arbetsvillkor måste upphävas. För att uppnå det krävs starka fackliga organisationer som tar till vara löntagarnas rättigheter i kollektivavtalen och en arbetsrätt som garanterar grundläggande skyddsregler och sjysta spelregler på arbetsmarknaden. För att fler ska välja att organisera sig i facket ska en avdragsrätt för medlemskap i en facklig organisation införas.

Arbetsrätten behöver stärkas på flera områden, bl.a. genom stärkt rätt till fasta jobb på heltid, bättre skydd för utstationerade arbetstagare och skärpta krav på dem som vill anställa arbetskraftsinvandrare. Det ska inte heller vara möjligt att säga upp anställda för att ersätta dem med inhyrda från bemanningsföretag.

Ett systematiskt förebyggande arbete är avgörande för att minska ohälsan i arbetslivet. För dem som redan drabbats behöver rehabiliteringen och anpassningen av arbetet och arbetsplatserna bli bättre. Vänsterpartiet vill införa sanktioner mot arbetsgivare som inte tar sitt ansvar i dessa frågor. Arbetsmiljöverkets tillsyns- och informationsarbete måste stärkas och utvecklas, liksom myndighetens utbildning av skyddsombud och de regionala skyddsombudens verksamhet.

En sammanhållen statlig arbetsförmedling med nationell överblick är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad. Vänsterpartiet vill därför avveckla de s.k. kompletterande aktörerna och avsluta kontrakten med de privata jobbcoacherna. De miljarder som lagts ut på dessa coacher har inte gett någon utdelning alls i positiva resultat för de arbets sökande. Dessa medel ska föras över till Arbetsförmedlingens egen verksamhet som går att kontrollera och utvärdera. Vänsterpartiet vill slopa de rigida garanti-programmen och i stället satsa på aktiva insatser med högre kvalitet och utbildningsinnehåll som stärker möjligheterna till anställning.

För att minimera undanträngning och garantera att de anställda omfattas av försäkringar och rimliga villkor vill partiet ändra reglerna för nystarts-jobben så att de i fortsättningen anvisas av Arbetsförmedlingen och så att anvisning bara får ske till företag som omfattas av kollektivavtal. Den som får tjänstledigt för att starta eget ska också kunna få stöd för start av näringsverksamhet under förutsättning att arbetsgivaren anställer en arbetslös som vikarie.

Många arbetslösa saknar i dag grundläggande utbildning. För att öka människors frihet och valmöjligheter på arbetsmarknaden vill Vänsterpartiet därför införa en rätt att läsa in gymnasieskolan. Fler platser ska också inrättas i arbetsmarknadsutbildningar, vid yrkeshögskolan och inom yrkesvux. En trepartsöverenskommelse bör slutas mellan staten och arbetsmarknadens parter om en kompetensutvecklingsförsäkring. Eftersom det i konjunkturedgång är svårare för unga att ta sig in på arbetsmarknaden är det lämpligt att nu satsa på utbildning. Vänsterpartiet lägger därför fram förslag om ett tidsbegränsat utbildningspaket för unga för att förhindra att många ungdomar fastnar i långtidsarbetslöshet eller helt slås ut från arbetsmarknaden. I syfte att ge ungdomar en meningsfull sysselsättning under sommarlovet och en första kontakt med arbetslivet ska stimulansbidrag införas så att fler kommuner, landsting och ideella föreningar kan anordna sommarjobb för skolelever.

En frivillig arbetslöshetsförsäkring som ger inkomsttrygghet vid omställning är en viktig del i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Arbetslöshetsförsäkringen behöver reformeras i grunden. Det är dock nödvändigt att

snarast genomföra ett antal förändringar i syfte att återupprätta arbetslöshetsförsäkringen som en inkomst- och omställningsförsäkring. Vänsterpartiet vill höja taket och golvet och indexera beloppen efter löneutvecklingen. Ersättningsnivån bör enligt partiet höjas till 80 procent för hela ersättningsperioden och för tid med aktivitetsstöd. Antalet karensdagar bör minskas med två per år för att på sikt tas bort helt. Vänsterpartiet vill också ta bort 75-dagarsbegränsningen vid deltidsarbetslöshet. Den s.k. arbetslöshetsavgiften bör avskaffas. De som uppfyller grundvillkoren i 9 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen i tre månader ska få rätt till ersättning med grundbeloppet.

Med vad som ovan anförts ställer jag mig bakom det förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som läggs fram i motion Fi17 (V).

BILAGA 4

Protokoll från öppen utfrågning om jobbskatteavdraget

Tid: Den 8 maj kl. 10.00–11.55

Lokal: Förstakammarsalen

Inbjudna

Hans Lindberg, statssekreterare, Finansdepartementet

Anders Forslund, bitr. chef, professor, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU)

Jesper Hansson, prognoschef, Konjunkturinstitutet (KI)

Roger Mörtvik, samhällspolitisk chef, TCO

Lena Hagman, chefsekonom, Almega

Ledamöter

Finansutskottet

Anna Kinberg Batra (M), *ordförande*

Fredrik Olovsson (S), *vice ordförande*

Elisabeth Svantesson (M)

Pia Nilsson (S)

Göran Pettersson (M)

Jörgen Hellman (S)

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)

Maryam Yazdanfar (S)

Carl B Hamilton (FP)

Bo Bernhardsson (S)

Per Åsling (C)

Staffan Anger (M)

Per Bolund (MP)

Anders Sellström (KD)

Erik Almqvist (SD)

Jörgen Andersson (M)

Sven-Erik Bucht (S)

Edip Noyan (M)

Emil Källström (C)

Skatteutskottet

Henrik von Sydow (M), *ordförande*

Leif Jakobsson (S), *vice ordförande*

Ulf Berg (M)

Hannah Bergstedt (S)

Lena Asplund (M)

Fredrik Schulte (M)

Hans Olsson (S)

Peter Persson (S)

Karin Nilsson (C)

Anders Karlsson (S)

Maria Abrahamsson (M)

Mats Pertoft (MP)

Lars Gustafsson (KD)

Jacob Johnson (V)

Carina Moberg (S)

Lars Beckman (M)

Martin Andreasson (FP)

Ordföranden: Då hälsar jag välkommen till denna öppna utfrågning angående utvärdering av jobbskatteavdraget. För ordningens skull ska jag också förklara det gemensamma finans- och skatteutskottssammanträdet för öppnat. Detta är alltså en utfrågning i de båda utskottens regi om jobbskatteavdraget och dess effekter.

Bakgrunden till detta är att det i riksdagen förra året i samband med behandlingen av vårpropositionen först kom förslag från skatteutskottet och sedan från ett enigt finansutskott, som begärde av regeringen att den skulle återkomma med en utvärdering av jobbskatteavdraget. Det blev också riksdagens beslut förra året.

I årets vårproposition, som presenterades i mitten av april, var denna utvärdering med som bilaga, nummer 5 närmare bestämt. Utvärderingen finns också som särtryck, på regeringens hemsida och här i salen, och den har sänts ut till ledamöterna i förväg. Den ska vi diskutera i dag.

Presentationerna kommer att inledas av statssekreterare Hans Lindberg från Finansdepartementet, som ska presentera utvärderingen som sådan och hur regeringen har genomfört densamma. Sedan har vi bjudit in fyra panelister och kommentatorer som kommer att få ge korta men säkert ändå kärnfulla kommentarer till detta. De sitter här bredvid mig: Anders Forslund, biträdande chef och professor, från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, IFAU, Jesper Hansson, prognoschef vid Konjunkturinstitutet, Roger Mörtvik, samhällspolitisk chef på TCO och Lena Hagman, chefsekonom på Almega. Därefter har deltagarna möjligheter att kommentera varandras inlägg, och ledamöterna i finans- och skatteutskotten har möjlighet att ställa frågor.

Statssekreterare Hans Lindberg, Finansdepartementet: Vi har gjort en väldigt grundlig utvärdering av jobbskatteavdraget, och vi är tacksamma för att riksdagen har gett oss denna möjlighet. Sedan i höstas har vi haft ett team med åtta ekonomer som har jobbat med de här frågorna. Vi har haft en extern forskargrupp som har granskat deras arbete. Jag tycker att de har gjort ett väldigt bra jobb. Det är rigoröst och robust.

De har tittat över den internationella forskningslitteraturen. De har sett på de internationella erfarenheterna av jobbskatteavdrag, och de har gjort långtgående estimeringar och studier på svenska data sedan vi införde jobbskatteavdraget 2007.

Resultaten är entydiga. Jobbskatteavdraget ger betydande sysselsättnings effekter. Det ger tydligt högre arbetskraftsdeltagande, högre sysselsättning, och vi ser att arbetslösheten är lägre än väntat i nuläget.

Regeringens slutsats av detta är att tidigare bedömningar ligger fast. Vi förväntar oss alltså att vi genom jobbskatteavdragets fyra första steg får 100 000 fler sysselsatta, varav 25 000 är minskad arbetslöshet. Jobbskatteavdraget stimulerar också till att arbeta fler timmar för dem som redan jobbar. Totalt motsvarar effekten av jobbskatteavdraget alltså ungefär 120 000 årsarbetskrafter.

Innan vi går in på utvärderingens olika komponenter tänkte jag att vi skulle titta på utvecklingen på arbetsmarknaden under den period som vi har genomfört jobbskatteavdraget och se hur vi kan koppla den utvecklingen till de olika stegen i jobbskatteavdraget.

Den här bilden ger en bra överblick. Arbetskraftsutvecklingen, alltså de som deltar på arbetsmarknaden och är sysselsatta, beror på olika faktorer. En sådan faktor är hur demografin utvecklas, alltså hur många som är i åldern 15–74 år och faktiskt kan jobba. En annan faktor är hur man ligger till åldersmässigt inom denna grupp. Vi i medelåldern tenderar ju att jobba lite mer än de yngre och de äldre.

Om vi går tillbaka till 2006 och skriver fram den demografiska utvecklingen, alltså den här typen av faktorer, ser vi resultatet i den raka linjen under den gröna kurvan, som visar sysselsättningen, och den svartröda, som visar arbetskraften. Vi ser att de demografiska faktorerna skulle tala

för en väsentligt svagare utveckling av arbetskraften och sysselsättningen. Vi har alltså haft en betydligt starkare utveckling av både arbetskraften och sysselsatta.

Svensk ekonomi har genomgått en djup lågkonjunktur under den här perioden. Det här diagrammet visar BNP-utvecklingen. 2009 såg vi den största nedgången under efterkrigstiden. Vi får leta oss tillbaka till krigsutbrottet och 30-talskrisen för att hitta en så snabb och djup nedgång. Detta måste man också ta hänsyn till när man studerar effekterna av jobbskatteavdraget.

På samma sätt som man rensar för demografin kan man rensa för konjunkturutvecklingen. Den svaga konjunkturutveckling som vi har haft skulle tala för en ännu svagare utveckling av arbetskraft och sysselsättning. Totalt sett har vi dock haft en betydligt starkare utveckling av både arbetskraft och sysselsättning.

Detta blir mycket tydligt också när man bryter ned sysselsättningsgraden för olika åldersgrupper. I så gott som alla åldersgrupper har sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet ökat högst betydligt. För äldre ålderskategorier är uppgången, som ni kan se, ett flertal procentenheter. För yngre årgångar, 20–44 år, har vi haft en betydande uppgång.

Detta visar att vi har haft positiva effekter av jobbskatteavdraget när det gäller både arbetsutbudet och sysselsättningsgraden. Jag återkommer strax till detaljerna och hur vi kan se att det är just jobbskatteavdraget som ligger bakom den här utvecklingen.

När ekonomin störtade 2009 trodde vi att vi skulle få en arbetslöshet på 12–13 procent. Nu blev det inte så. Ekonomin vände uppåt. Givet den BNP-tillväxt vi har haft har arbetslösheten klarat sig betydligt bättre. Vi har alltså en betydligt lägre arbetslöshet i nuläget än vi borde ha givet den BNP-utveckling vi har haft de senaste åren.

Det här diagrammet visar just det. Här har vi rensat arbetslösheten från inverkan från och sambandet med BNP-tillväxten från 2006 och framåt. Som ni ser borde, givet de samband som historiskt finns mellan BNP-tillväxt och arbetslöshet, arbetslösheten i dag ligga högre än den faktiskt gör. Den är alltså betydligt lägre än väntat i nuläget.

Regeringens främsta mål med för den ekonomiska politiken har varit att öka sysselsättningen och minska utanförskapet. Jobbskatteavdraget har kanske varit vårt viktigaste verktyg för att nå detta mål. Precis som jag nämnde pekar etablerade ekonomiska samband och internationella erfarenheter redan innan vi införde jobbskatteavdraget på att vi skulle få betydande effekter av det – en bit över 100 000 årsarbetskrafter.

Det är 17 länder utöver Sverige som har ett jobbskatteavdrag. I den ekonomiska debatten får man ibland för sig att Sverige skulle vara unikt, men internationellt sett är det en etablerad reform.

Det finns två förutsättningar som ska vara uppfyllda för att jobbskatteavdraget ska vara verkningsfullt. Den ena är att det måste finnas ledig arbetskraft. Det uppfyller vi med råge i svensk ekonomi. Skillnader ser vi

dock om vi tittar på sysselsättning och utanförskap i vissa grupper. Man kan titta på dem som är födda utanför Sverige, kanske särskilt dem som är födda utanför Europa. Där har vi en oerhört låg sysselsättningsgrad och lågt arbetskraftsdeltagande. Överlag finns det dock ytterligare att ta av. Det finns lediga resurser.

Den andra faktorn är att om man nu ska göra ett jobbskatteavdrag måste det finnas några skatter att ta av, alltså att skattetrycket är högt. Det uppfyller vi också med råge i Sverige. Som ni ser i det här diagrammet låg vi 2006 med marginal över OECD-genomsnittet när det gäller skattetryck. I det här fallet gäller det en ensamstående utan barn med en genomsnittsinkomst.

I figuren ser vi också effekten av de hittills genomförda fyra jobbskatteavdragen. Skillnaden mot OECD-genomsnittet har minskat över tid. Likväl ligger vi en bra bit ovanför genomsnittet. Det har alltså funnit förutsättningar för att jobbskatteavdrag 1–4 skulle ha effekter. Som ekonomin ser ut i dag finns förutsättningarna fortfarande på plats.

Hur verkar då jobbskatteavdraget? Jag tog med den här bilden bara för att få ordning på de olika termer som jag slänger mig med. Ytterst påverkar jobbskatteavdraget sysselsättningen. Sättet att få ökad sysselsättning är dels att jobbskatteavdraget ökar arbetsutbudet, dels att det håller tillbaka arbetslösheten. På så sätt får man ökad sysselsättning.

Dessa mekanismer kan man beskriva kortfattat på följande sätt. Jobbskatteavdraget ska till att börja med ge fler i arbete. Hur går det till? Den sänkta skatten ger incitament att arbeta mer. Men en sänkt skatt ökar också hushållens inkomster och ökar deras efterfrågan på varor och tjänster. Det ger i sin tur företagen incitament att nyanställa.

Det andra sättet som jobbskatteavdraget påverkar sysselsättning och antalet arbetade timmar på är just genom att det ger fler arbetstimmar hos dem som redan jobbar. Vid lägre marginalskatt får man behålla mer om man jobbar extra, och då är incitamenten för att jobba lite mer större.

En annan sak som är viktig med det svenska jobbskatteavdraget är att vi inte har någon avtrappning av det. I kronor räknat når jobbskatteavdraget en topp vid en månadsinkomst på ungefär 29 000 kronor. Sedan ligger det kvar på samma nivå. Om man skulle trappa av jobbskatteavdraget där någonstans skulle det innebära att man höjde marginalskatten för dem som tjänar mer än 29 000 kronor. Det skulle hålla tillbaka deras arbetsutbud.

En bra sak med det svenska jobbskatteavdraget är att vi inte har någon sådan avtrappning, så att incitamenten att jobba fler timmar finns kvar och till och med förstärks.

Den här trappan visar tekniken bakom jobbskatteavdraget. Det är dels genomsnittsskatten, alltså de mjuka kurvorna här i botten. Genomsnittsskatten har vi sänkt med ungefär 7 procent över hela kurvan. Marginalskattorna är den röda kurvan, som vi har tryckt nedåt. Marginalskatten för en genomsnittlig löntagare har blivit sänkt med ungefär 6 procent.

Om man ser till jobbskatteavdragets konsekvenser för olika inkomstslägen kan man, vilket framgår av den här kurvan, se att jobbskatteavdraget inte är ett avdrag för miljonärer, som det ibland har hetat i debatten. Jobbskatteavdraget är till för låginkomsttagare i första hand. Det är där de procentuella effekterna är störst. Om man ser till hur det har påverkat inkomstströmmarna för vanligt folk kan man konstatera att ett vårdbiträde har fått närmast en extra månadslön genom jobbskatteavdraget.

Jag tog med den här kartan också. Syftet med den är att visa att vi i Sverige inte är så speciella med vårt jobbskatteavdrag. Det finns över hela världen. Många länder i Västeuropa har det. Det finns i Nordamerika, i Sydkorea och i Nya Zeeland.

I de 17 länder som har ett jobbskatteavdrag varierar det från land till land hur man har lagt upp det hela. De utvärderingar som har gjorts visar generellt på positiva och betydande sysselsättningseffekter. Effekterna syns framför allt på sysselsättningen och arbetskraftsdeltagandet. Man ser också att det ofta är ensamstående och kvinnor som man ser de största effekterna för.

De olika utvärderingarna visar dock att effekten på medelarbetstiden är lite mer osäker. Det beror på att jobbskatteavdraget i många länder inte är generellt, som i Sverige, och på att man också har olika typer av avtrappningar. Det gör att man inte får positiva effekter på medelarbetstiden, helt enkelt.

Ni som följer svensk ekonomi vet att vi har haft en väldigt stark utveckling av medelarbetstiden under de senaste åren, vilket har överraskat många.

Jag har nämnt hur det svenska jobbskatteavdraget är konstruerat. Det är generellt, det ges till alla med arbetsinkomst, det trappas inte av och det sänker genomsnittsskatten med ungefär 7 procent. Givet denna konstruktion kan man vänta sig att effekterna bör vara minst lika stora som de är internationellt.

Nu kommer jag till utvärderingen. Hur kan man utvärdera jobbskatteavdraget? Jo, man kan förstås beräkna förväntade effekter från olika skattningar av historiska samband mellan skatter, löner, utbudet av arbetskraft och, till syvende och sist, sysselsättning och arbetslöshet. Ett annat sätt är att studera utfall i sysselsättning kontra förväntat utfall, alltså den typ av diagram som jag visade tidigare. Dessutom kan vi studera skillnader hos dem som har fått olika stora jobbskatteavdrag. Där har vi en möjlighet i och med att vi har ett dubbelt jobbskatteavdrag för äldre över 65 år.

Oavsett vad man använder för metoder för utvärdering får man entydiga resultat. Internationell litteratur och internationella erfarenheter visar på stora effekter. Ser vi på svensk ekonomi kan vi se att sysselsättningen är starkare än väntat. Vi har väldigt tydliga effekter av det förhöjda jobbskatteavdraget för äldre. När vi använder den här typen av mikrosimuleringsmodeller får vi också robusta resultat.

I utvärderingen presenterar vi också modellskattningar utifrån svenska data under den här perioden. Allting pekar i samma riktning.

Andra externa utvärderingar ligger i linje med de bedömningar som Finansdepartementet har publicerat tidigare. Det skiljer några tusen personer hit eller dit, men i stora drag är det samma typ av siffror.

Även om det kan vara svårt att utvärdera är det faktiskt möjligt. Vi har haft en finanskris och genomfört andra reformer, men allt det kan vi rensa för. Just i det svenska fallet, där vi har det förstärkta jobbskatteavdraget för äldre, finns den unika möjligheten att mäta effekterna. Vi kan jämföra 66- och 64-åringar. I och med att det förstärkta jobbskatteavdraget träder in först efter det år då man har fyllt 65 kan vi studera skillnaden i beteende mellan dem som är födda tidigt på året och dem som är födda sent på året. Här finns det goda möjligheter att ha en kontrollgrupp, och det brukar man inte ha när man genomför ekonomisk politik.

Här visar evidensen att vi har väldigt starka effekter av det förhöjda jobbskatteavdraget. Det här diagrammet visar att vi har en påtaglig ökning av både arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden i åldersgruppen 65–69 år. Detta är riktigt fantastiskt.

Sammantaget ger utvärderingarna vid handen att jobbskatteavdraget är en viktig förklaring till den starka ökningen av arbetsutbudet. Sedan 2006, då regeringen tillträdde, har vi fått 300 000 nya jobb. 100 000 av denna ökning i arbetskraften kan vi koppla till just jobbskatteavdraget. Jobbskatteavdraget är den viktigaste förklaringen till den starka utvecklingen av arbetskraftsutbudet och sysselsättningen. Hade vi inte genomfört jobbskatteavdraget hade vi heller inte sett denna starka utveckling på arbetsmarknaden.

I det uppdrag vi fick i samband med utvärderingen ingick att göra en jämförelse med andra reformer. Den jämförelsen fångas av den här tabellen. Här jämför vi ett ytterligare steg i jobbskatteavdraget, alltså steg 5, med till exempel sänkt värnskatt, höjd skiktgräns för den statliga inkomstskatten, ett höjt grundavdrag för inkomstskatten, sänkta sociala avgifter och sänkt restaurangmoms samt RUT. Som ni säkert förstår har jag mina favoriter i tabellen. Vi har två bra reformer på slutet. RUT är som ni ser självfinansierat och ger kraftfulla effekter på sysselsättningen. Restaurangmomsen ger också bra effekter på sysselsättningen, men inte fullt lika kraftfulla som jobbskatteavdraget.

Jobbskatteavdraget är, som ni ser, överlägset när det gäller effekterna på sysselsättningen. Sänkt värnskatt eller höjd skiktgräns ger inte så mycket effekt på sysselsättningen, utan där kommer effekten på antalet arbetade timmar. Huvudmålet med regeringens politik har varit att minska utanförskapet och att få in fler människor på arbetsmarknaden. Det är därför jobbskatteavdraget har varit ett så kraftfullt instrument.

Vi känner oss väldigt nöjda med utvärderingen. Den bekräftar att jobbskatteavdraget är ett kraftfullt instrument för att minska utanförskapet.

Ordföranden: Tack så mycket! Vi ska nu gå in på diskussion och prövning av denna utvärdering. Jag kommer att i tur och ordning ge ordet till våra fyra inbjudna kommentatorer. Ni har upp till tio minuter var på er, och jag hoppas att ni håller tiden allihop, för då hinner vi också med en ledamotsrunda från de olika partierna i de berörda utskotten.

Jag ger först ordet till Anders Forslund från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering och därefter till Jesper Hansson från Konjunkturinstitutet.

Anders Forslund, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering: Tack så mycket för inbjudan! Jag ska försöka att hålla mig väl inom de tio minuterna. Det innebär att det inte kommer att bli så väldigt detaljerat, utan det blir mer av en översikt av hur en ekonom ser på både jobbskatteavdragen och utvärderingen av jobbskatteavdragen.

Ett sätt att karaktärisera jobbskatteavdragen, vilket sammanfaller med det Hans redan har gjort här, är att konstatera att det ser olika ut beroende på vilka inkomstskikt vi tittar på. Tittar vi på låga inkomster ser vi ganska tydligt att man får rejäla sänkningar av både marginal- och genomsnittsskatter. Tittar vi på medelinkomster ser vi att vi fortfarande har sänkningar både av marginal- och genomsnittsskattesatser, men de är mindre. När det gäller höga inkomster slutligen är det inga sänkta marginalsatser utan bara sänkta genomsnittsskatter som det handlar om.

Vad ska man förvänta sig för effekter utifrån normal, traditionell ekonomisk analys av detta? Man kan dela upp effekterna i olika grupper och i olika inkomster. Gruppen "Inte i arbetskraften" är personer som inte är sysselsatta och som inte har försökt att skaffa sig jobb. Hur skulle de kunna påverkas?

Om vi går tillbaka till hur avdraget är utformat ser vi tydligt att ersättningen för att gå från icke arbete till arbete blir betydligt större för dem som i utgångsläget inte har ett arbete. De allra flesta har relativt låga intjäningsmöjligheter, och det är delvis därför de har valt att inte arbeta. Det finns naturligtvis många andra anledningar, men det är en av dem. Man skulle tro att det här är en ganska stark drivkraft för dem att välja att arbeta eller att i alla fall försöka få ett arbete.

De här incitamenten trappas av ju högre de potentiella inkomsterna är bland dem som i utgångsläget inte arbetar, men de finns där hela vägen.

När det gäller dem som i utgångsläget inte är sysselsatta därför att de är arbetslösa, det vill säga personer som inte har ett arbete men som söker ett arbete och står till arbetsmarknadens förfogande, är det även där så att avkastningen på att gå från arbetslöshet till arbete ökar.

Vi har egentligen inga studier av hur det här påverkas av skatter, men vi kan dra slutsatser om förväntade effekter genom att titta på det vi vet om hur ändringar i ersättningen i a-kassan påverkar beteendet hos de arbetslösa. Det finns ett antal studier som dokumenterar att om vi gör a-kassan

mindre generös tenderar flödet från arbetslöshet till jobb att gå snabbare, det vill säga vi ska förvänta oss även där att vi får en ökad sysselsättning som följd av att vi inför jobbskatteavdrag.

Tittar vi på dem som är sysselsatta i utgångsläget ser vi att effekterna beror på var i inkomstfördelningen man ligger. Ligger man långt ned får man både sänkta marginal- och genomsnittsskatter, och sänkningarna av marginalsatserna är ganska stora. Där skulle vi tro att benägenheten att öka arbetsutbudet skulle finnas.

Går vi högst upp i inkomstfördelningen ser vi att där är det bara genomsnittsskattesatserna som går ned. Lite enkelt skulle man kunna säga att där skulle vi förvänta oss att man har råd att vara lite mer ledig än vad man var i utgångsläget och att vi möjligen skulle förvänta oss något färre arbetade timmar högst upp i inkomstfördelningen.

Däremellan vet vi inte riktigt, för där har vi ganska starka tendenser åt båda hållen. Utvärderingar som finns tyder på att för de två lägre skikten borde det dominera att vi får fler timmar snarare än färre bland dem som redan i utgångsläget jobbade.

När man ska utvärdera någonting som jobbskatteavdraget ställs man inför svåra problem. Det grundläggande problemet med de flesta utvärderingar av skattereformer är att skatter ju i normalfallet införs för alla samtidigt, och det betyder att det vi forskare vill ha för att kunna utvärdera ordentligt, det vill säga kontrollgrupper som inte påverkas av reformerna, i normalfallet inte finns. Det gör att det är ganska ont om bra utvärderingar av skattereformer rent generellt.

Vi gjorde på IFAU ett försök att utnyttja en typ av variation som består i att olika grupper påverkas olika beroende på i vilken kommun man i utgångsläget bor i därför att kommunalskattesatserna är olika men jobbskatteavdraget utjämnar skattesatserna. Det gör att jobbskatteavdraget blir olika stort beroende på i vilken kommun man bor.

Slutsatsen som drogs i den här studien som dessutom utnyttjade att det är olika jobbskatteavdrag beroende på inkomst var att den variation som fanns i data inte räckte för att på ett trovärdigt sätt skatta några effekter av jobbskatteavdraget med den strategin.

Dessutom finns den utvärdering som redovisas i den här utvärderingen, det vill säga hur de som fick ett utökat jobbskatteavdrag därför att de var tillräckligt gamla påverkades av det. Här hittade vi en effekt. En liknande studie redovisas också av senaste långtidsutredningen som kommer fram till likartade resultat.

Det här är vad man helst skulle vilja göra, och det finns väldigt lite gjort. Det lilla som finns tycker jag ändå pekar åt det hållet att jobbskatteavdraget har påverkat sysselsättningen i den riktning som man skulle önska, men det är naturligtvis svårt att veta hur generaliserbart resultatet för dem som är över 65 år är när det gäller andra grupper.

Tidsseriedata, det vill säga att man utnyttjar variation inom ett land i skattesatser och i det man vill studera, är svårt. Det händer alltid många saker samtidigt i en ekonomi. Vi påverkas av influenser utifrån, det kan vara mer än en reform som kommer, och allt detta kan förväntas ge avtryck i sysselsättning, arbetslöshet eller arbetskraftsdeltagande. I normal-fallet är det väldigt svårt att extrahera exakt information om vad som förklarar vad av allt detta.

Det man kan göra är att man kan välja att studera paneler av länder, det vill säga man följer i många fall 20–25 OECD-länder över tid och utnyttjar all den variation som finns i alla de här länderna. Man får mer variation så att man förhoppningsvis kan få lite precisare skattningar, men man står inför samma grundproblem som man gör när man skattar på tids-serier för enskilda länder, det vill säga att det är svårt att ta hänsyn till allting som kan tänkas ha påverkat det som man är intresserad av att studera.

Slutligen kan man använda sig av information från tidigare skattade sam-band och simulera utvecklingen, och det är någonting som har gjorts i stort sett av alla som hittills har uttalat sig om effekter av jobbskatteavdra-get – Finansdepartementet, SNS och så vidare.

Man går på samband som är skattade för individer, och sedan utsätter man de här individerna för en störning i form av en reform, och så tittar man på hur de borde reagera givet hur de har reagerat tidigare.

Här skulle jag nog säga att min kunskap om de exakta detaljerna i de här modellerna inte är fullständig, men min gissning är att de här model-lerna är bäst på att fånga beteendet hos dem som redan i utgångsläget jobbar. Där finns det väldigt mycket skattningar. Det är större grad av osä-kerhet när det gäller beteendet hos dem som inte jobbar, tyvärr. Det är en nackdel när man vill utvärdera den här typen av reform som åtminstone i första hand riktas till dem som i utgångsläget inte arbetar.

Tidigare inaktiva – det finns en del studier från andra länder som man kan utnyttja, som sagt inte så mycket från Sverige alltså. Huvudsakligen finns det ett antal väldigt bra studier som har tittat på reformerna i USA och Storbritannien och som finner entydigt positiva resultat på de målvari-abler som vi är intresserade av. Sedan är det alltid en fråga när man går på evidens från andra länder hur överförbart det är till svenska förhållan-den. Det enkla svaret är att vi inte vet med någon större säkerhet.

Vad ska vi tro om effekterna? Vi har ju tre variabler som potentiellt sett kan påverkas här. Vi har sysselsättning, vi har arbetslöshet och vi har arbetskraftsdeltagande. Jag skulle säga att det vi tror oss kunna se utifrån tidigare utvärderingar och utifrån det material som presenteras här är huvud-sakligen att vi kan vara ganska säkra på, om vi tror på de här utvärdering-arna, att arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningen har ökat och möjligen kan förväntas fortsätta att öka.

Det är något större osäkerhet om storleken på effekterna på arbetslöshe-ten, därför att en av konsekvenserna av jobbskatteavdraget sannolikt är att vi kommer att locka personer till arbetsmarknaden som i utgångsläget stod

längre från arbetsmarknaden än de som i genomsnitt redan var där och som därför kan ha svårare att få ett jobb. Det är någonting som går emot den tendens till sänkt arbetslöshet som man får via att de som redan är arbetslösa snabbare flödar till jobb. Det är svårt att ha en uppfattning om hur stor den här effekten är av att nya grupper dras till arbetsmarknaden, men sannolikt finns det en sådan effekt.

Tittar vi slutligen på arbetad tid som utfall, som jag personligen bedömer som det kanske minst intressanta utifrån sysselsättningsperspektivet, ska jag säga att här ska vi inte förvänta oss lika stora effekter givet de studier som finns, utan de stora effekterna ska vi sannolikt förvänta oss på sysselsättning och arbetskraftsdeltagande snarare än på arbetade timmar för dem som redan finns där. Det styrks också av all evidens som presenteras i den här utvärderingen.

Det är inte mycket direkt evidens vi har, av många skäl. Den kommer från diverse olika håll, sammanställs, och jag skulle säga att huvudsakligen varje delstudie här sedd för sig är indicium snarare än bevis. Men det är en ganska stor mängd indicier som presenteras i den här utvärderingen. Det som är slående när man tittar på de här indicierna är att de pekar mycket åt samma håll och är i ungefärligen samma storleksordning, där det går att titta på storleksordningar.

Även om det ganska ofta råder tveksamhet när det gäller hur studierna är genomförda – hur mycket man faktiskt kan extrahera ur data i varje enskild studie, hur överförbara resultaten faktiskt är till svenska förhållanden, hur överförbara resultaten är från 66–67-åringar till 28-åringar och så vidare – skulle jag säga att det är en stor mängd indicier som ändå pekar åt exakt samma håll. Min personliga bedömning av den här bevisningen är att den ändå väger ganska tungt.

Bilden jag visar nu är en variant av den figur som redan har varit upplagd några gånger. Jag skulle vilja peka på den slående skillnaden mellan vad som hände på tidigt 90-tal när vi drabbades av den stora krisen då och den senaste krisen.

Här ser vi att sysselsättningen faller väldigt kraftigt i början av 90-talet – det är ingen hemlighet – men vi ser också att arbetskraftsdeltagandet faller ganska rejält. Det här betyder att trots att arbetslösheten ökade mycket i början av 90-talet ökade den inte fullt så mycket att den faktiskt kompenserade sysselsättningsbortfallet. Personer valde att lämna arbetsmarknaden till och med och inte bara att bli arbetslösa.

Det vi ser som en konsekvens av sysselsättningsfallet under finanskrisen är att arbetskraftsdeltagandet i stort sett ligger konstant. Det här tyder för mig på att det är någonting i reaktionsmönstren i den svenska ekonomin som ser fundamentalt annorlunda ut år 2009–2010 än hur det såg ut i början av 90-talet.

Man kan beta av ett antal tänkbara kandidater som skulle kunna svara för den här skillnaden, men jag tror att hur man än väljer att hantera den här listan kommer i slutändan jobbskatteavdragen att finnas kvar som en viktig förklaring.

Ordföranden: Då går vi vidare till nästa kommentator, och det är Jesper Hansson som är prognoschef på Konjunkturinstitutet. Jag vet att även du kommer att göra ditt bästa för att hålla dig inom de tio minuter som ni har på er!

Jesper Hansson, Konjunkturinstitutet: Tack för inbjudan att kommentera denna gedigna undersökning! Jag ska försöka göra en liten varudeklaration över vilken sorts information vi kan bidra med från Konjunkturinstitutets sida.

Vi gör bedömningar av olika effekter av ekonomisk-politiska reformer i ett visst syfte. Syftet är att vi ska följa den ekonomiska utvecklingen i Sverige, bedöma konjunkturutveckling och kommentera ekonomisk politik, stabiliseringspolitiken. Då är det viktigt att ha en uppfattning om potentiell BNP på lång sikt, och för att kunna ha en uppfattning om det måste man veta den varaktiga sysselsättningen. Därför måste vi ha en bedömning av hur jobbskatteavdrag och andra ekonomisk-politiska reformer påverkar sysselsättningen på lång sikt.

Detta påverkar naturligtvis också graden av resursutnyttjande. Hur mycket lediga resurser finns det på arbetsmarknaden nu? Var är jämviktsarbetslösheten? Hur mycket kan arbetslösheten krympa utan att det blir för hög inflation?

Vi har studerat Finansdepartementets utvärderingsbilaga, och vi har i gör-ligaste mån försökt göra liknande bedömningar själva som vi senast publicerade i december 2011. Det gjorde vi med liknande verktyg, och vi tittade på vad som har skrivits i forskningslitteraturen och försökte replikera vissa av de här studierna själva. Framför allt använde vi den här arbetsutbudsmodellen som även Finansdepartementet använde, mikrosimuleringsmodellen, som stöd. Vi kunde då konstatera att de här bedömningarna som Finansdepartementet redovisar är rimliga. Vi kommer fram till snarlika slutsatser, men inte riktigt lika stora effekter.

Man kan också notera att det är en betydande osäkerhet i de här skattningarna. Modellerna ger entydiga resultat, som Hans Lindberg sade, men det är en rätt betydande osäkerhet i magnitud. Det blir positiva effekter på arbetskraften och negativa effekter på arbetslösheten, alltså lägre arbetslöshet, men osäkerheten är stor när det gäller exakt hur stora de blir.

Vi har i strikt bemärkelse inte försökt utvärdera effekterna som jobbskatteavdraget hittills har haft. Vi har använt ungefär samma metoder som man använde när man beräknade effekterna av jobbskatteavdrag tidigare, alltså innan man införde dem, men naturligtvis har vi studerat vad som har hänt på arbetsmarknaden sedan man införde jobbskatteavdragen och utifrån det försökt dra slutsatser.

En sammanfattning av vår bedömning som vi publicerade i december 2011 – i tabellen som jag nu visar jämför vi vår bedömning med regeringens bedömning – är att man kan notera att den långsiktiga effekten på sysselsättningen sammantaget är 2 procentenheter eller omkring 90 000 personer på lång sikt. Den viktigaste mekanismen är att arbetskraften blir högre samtidigt som jämviktsarbetslösheten blir något lägre. Man kan studera i tabellen här att vi har ungefär samma effektbildning när det gäller arbetskraften som Finansdepartementet men en mindre effekt på arbetslösheten.

Jag tycker att de studier som finns ger osäkra resultat. Anders Forslund var inne på detta också, nämligen att de här mikrosimuleringsmodellerna ger osäkra skattningar på hur individer som är utanför arbetskraften beter sig. Vi tror att de kommer att ha betydligt svårare att få jobb när de kommer in till arbetskraften än de som redan är i arbetskraften. Det tenderar till att dra upp den genomsnittliga arbetslösheten, så det är alltså en mekanism som motverkar. Vår bedömning är att den motverkande mekanismen är lite större än vad Finansdepartementet bedömer.

Vi gjorde också bedömningen att effekten på medelarbetstiden förväntas bli liten. Vi satte helt enkelt att effekten på medelarbetstiden var noll, så vi har samma ökning. Arbetade timmar ökar också med 2 procent, liksom sysselsättningen. Det viktigaste argumentet för det är samma sak som jag nyss var inne på, nämligen att enligt de här mikrosimuleringsmodellerna är det ett rätt entydigt resultat att de som redan är sysselsatta kommer att öka sin medelarbetstid.

Däremot tror vi att den nytillkommande arbetskraften, till exempel de äldre som har dubbla jobbskatteavdrag, kommer att jobba mindre än genomsnittlig medelarbetstid, vilket drar ned genomsnittet. Det är kraftiga incitament, framför allt för de äldre, att åtminstone jobba en kort deltid som ger i stort sett helt skattefri inkomst. Sammantaget tror vi att effekten av just jobbskatteavdraget på medelarbetstiden blir liten.

Jag ska visa några diagram. Det här diagrammet är ett favoritdiagram – jag vet inte vem som egentligen visade det först! Det här är det starkaste beviset vi har för att någonting har hänt på svensk arbetsmarknad. Hans visade samma diagram. Den blå linjen visar arbetskraften 2006–2011, och den röda är den demografiska framskrivningen som baseras på att man har lika högt arbetskraftsdeltagande i alla enskilda åldersgrupper som man hade 2006, och sedan skriver man fram detta med befolkningsutvecklingen. Då kan man se att arbetskraften har ökat med mer än 100 000 personer med den här demografiska framskrivningen.

Vår bedömning är att på lång sikt skulle jobbskatteavdraget ge 90 000 fler personer i arbetskraften, så det har hänt mycket annat också under den här perioden. Konjunkturutvecklingen kan påverka lite grann, inte så mycket, under den här perioden mellan 2006 och 2011, men man har också gjort en massa andra förändringar samtidigt, framför allt i sjukförsäkringssystemet.

Hur stor del av den här ökningen som vi hittills har sett som beror på jobbskatteavdrag respektive annat är inte helt säkert. Vår samlade bedömning är ändå att de andra åtgärderna man vidtagit inte ensamma kan förklara den här ökningen, utan jobbskatteavdraget har haft en betydande effekt, och det är inte säkert att vi har sett den fulla effekten på arbetskraften av jobbskatteavdraget ännu. Det kan komma ytterligare lite till, för det här kommer att ta ganska lång tid, tror vi, innan det slår igenom fullständigt.

När det gäller arbetslösheten är det mycket svårare att bedöma vilken effekten är därför att vi har haft en finanskris under perioden. Arbetslösheten som var ca 7 procent 2006 har stigit sedan dess och var 7 ½ procent 2011. Det beror så klart inte på jobbskatteavdraget, utan det beror på den djupa lågkonjunktur som vi har haft. Vi har också blivit överraskade av att arbetslösheten inte steg mer givet BNP-tillväxten. Men det är i alla fall svårt att i nuläget bedöma effekten av jobbskatteavdraget. Vi tror att det ändå har en positiv effekt, för det sänker jämviktsarbetslösheten med fyra tiondelar på lång sikt.

Den rödstreckade linjen i diagrammet som jag nu visar är vår uppdaterade bedömning från december i fjol på jämviktsarbetslösheten. Att den inte går ned speciellt mycket från 2006 är för att det finns andra saker som har hänt samtidigt. Ändringen i sjukförsäkringsreglerna drar upp antalet personer som har svag anknytning till arbetsmarknaden. Finanskrisen drar också upp jämviktsarbetslösheten på kort sikt genom persistenseffekter. Men på längre sikt tror vi att jämviktsarbetslösheten kommer att gå ned lite grann, ungefär fyra tiondelar, till följd av jobbskatteavdraget.

När det gäller det slutliga svaret, om vi någonsin kommer att få det, är ett starkt test när vi kommer ned med faktisk arbetslöshet till nivåer i närheten av jämviktsarbetslösheten. Det är då vi kommer att kunna observera hur lönebildningen fungerar om löneökningstakten kan hållas på en uthållig nivå trots att arbetslösheten då ligger nära, enligt vår bedömning, jämviktsarbetslöshet. Det kommer inte att ske förrän 2016 enligt vår prognos.

Det kommer nog alltså att ta lång tid innan vi med större säkerhet kan se vad effekterna är på jämviktsarbetslösheten. Problemet är att till dess hinner det hända mycket annat som också påverkar jämviktsarbetslösheten – antagligen också nya politiska åtgärder. Frågan är om vi någonsin kommer att få ett helt säkert svar.

Kort vill jag säga något om medelarbetstiden också. Den rödstreckade linjen i det här diagrammet är de utfallsdata vi hade tillgängliga när vi gjorde den här bedömningen i december. Då hade medelarbetstiden inte ökat speciellt alls mellan 2006 och 2011. Det går upp och ned under perioden, mycket beroende på konjunkturläget. Då trodde vi på en ungefär oförändrad medelarbetstid framöver, och det påverkade delvis vår bedömning att jobbskatteavdraget inte hade haft någon större effekt. Sedan kom det reviderade siffror i början av året från Statistiska centralbyrån som visade att medelarbetstiden faktiskt hade stigit en hel del 2010 och 2011.

Det är inte uteslutet, tycker vi, att en del av detta kan vara till följd av jobbskatteavdraget, men man kan då notera att vi tror att en mycket större effekt är att frånvaron har minskat, det vill säga sjukfrånvaron har gått ned mycket. De som är sysselsatta är i större utsträckning på jobbet och driver upp medelarbetstiden.

Tittar man på medelarbetstiden hos personer i arbete ser man att den ligger i stort sett stilla sedan 2006. De minskade sjukskrivningarna kan till en del förklaras av jobbskatteavdraget, men förmodligen mycket viktigare är de förändrade reglerna i sjukförsäkringen. Vi tror fortfarande på att det är en begränsad effekt på medelarbetstiden. Möjligtvis är den inte exakt lika med noll som vi trodde i december.

Jag ska göra en kort sammanfattning. Andra reformer har genomförts samtidigt, så även om utfallsdata från framför allt arbetskraften tyder på en stark ökning finns det annat som förklarar det också.

Vår samlade bedömning är att det med stor sannolikhet har haft positiva effekter, och en stor del av uppgången i arbetskraften utöver demografisk framskrivning kommer från jobbskatteavdraget. Det tar lång tid för arbetsmarknaden att anpassa sig till den här nya jämvikten – längre tid än vad Finansdepartementet tror.

Vi tror att den fullständiga effekten av jämviktsarbetslösheten inte kommer att synas förrän framåt 2020. Bedömningen av hur lång tid det tar är väldigt beroende av hur snabbt lönebildningen anpassar sig, och där är det också svårt att med de utfallsdata vi har sett hittills på grund av finanskrisen avgöra i vilken takt lönebildningen anpassar sig till de här nya förutsättningarna med starkare arbetskraftsutbud.

Ordföranden: Tack för det! Näste talare på listan är Roger Mörtvik som är samhällspolitisk chef på TCO.

Roger Mörtvik, TCO: Tack för inbjudan! Min presentation är inte lika säker på effekterna på jobbskatteavdragen vad gäller jobb och arbetskraft.

Det finns ett ganska starkt teoretiskt stöd i forskningslitteraturen för att jobbskatteavdraget ska ha positiva effekter i vissa grupper åtminstone, därför att det oftast är särskilda grupper som man har tittat på.

Det finns en teoretisk modell som utgår från att det här ska fungera utifrån att ökad inkomst efter skatt gör att fler börjar jobba, och det ska till slut leda till att det ökade arbetskraftsutbudet sänker bruttolönerna, vilket gör att arbetsgivarna ska vara intresserade av att anställa fler personer.

Det har också funnits ett empiriskt stöd för det om man tittar på andra länder. Men det är också så att teorin om hur det här ska fungera förutsätter saker som jag tycker att man missar i många av simuleringarna, också i det som Finansdepartementet har gjort och även i KI:s antaganden.

Det förutsätter att den som inte arbetar eller vill arbeta mer faktiskt ska känna till jobbskatteavdraget och att den som känner till det ska vilja arbeta mer och öka sitt arbetskraftsutbud, men också att den som faktiskt vill det ska vara tillräckligt attraktiv för att få jobb eller mer arbetstid. De ska därtill vara tillräckligt många och ha ungefär samma egenskaper som de

som redan finns i arbetskraften för att långsiktigt bidra till att man pressar ned bruttolönerna och jämviktsarbetslösheten. Det här ska i slutändan leda till att arbetsgivarna ska börja anställa fler personer. Det är inte helt givet att den här händelsekedjan fungerar.

Det är också viktigt att titta på att – jag tror att Anders var inne på det – empirin är hämtad från länder som ser helt annorlunda ut än Sverige. Jag är tveksam till att det går att direkt överföra resultaten i vilka effekter det får.

Den är hämtad från länder med helt andra familjemönster, färre tvåför-sörjarfamiljer och betydligt lägre sysselsättning bland kvinnor och i de grupper som man har fått stora resultat i. Den är också hämtad från länder med helt andra arbetsmarknadsmodeller. Det är en lönebildning med mycket större löneflexibilitet nedåt i lönerna och mycket mindre av samordnad lönebildning.

Tittar vi dessutom på att de grupper som står längst från arbetsmarknaden i Sverige oftast är funktionshindrade, lågutbildade eller utrikes födda, som ofta inte får jobb ens om de söker många jobb, inser vi att problemet handlar om inte bara ett utbudsproblem utan också ett efterfrågeproblem. Det innebär, enligt min bedömning, att effekterna på arbetsutbud och sysselsättning förmodligen är väldigt överskattade när man använder sig av de här teoretiska modellerna och den utländska empirin.

Vi kan titta på kännedomen. Riksrevisionen, Globaliseringsrådet och TCO har i olika undersökningar visat att det är väldigt få som känner till att det över huvud taget finns ett jobbskatteavdrag. Kännedomen har ökat över åren, och till slut kommer väl de flesta att känna till det. Men kännedomen är också som lägst i de grupper där man förväntar sig det största genomslaget.

När vi förra året via Novus Opinion undersökte hur många som säger sig ha ändrat sitt arbetsutbud efter att ha fått jobbskatteavdrag blev resultatet ganska dystert. Antingen är det så att folk har ändrat sitt arbetsutbud på grund av det här men själva inte känner till det eller inte vill tala om det. Men utgår man från dessa fakta är det inte särskilt många som faktiskt säger sig ha förändrat sitt beteende på arbetsmarknaden. När vi frågar hur man säger sig vilja förändra sitt beteende om det kommer fler jobbskatteavdrag blir resultatet att fler säger att de vill minska sin arbetstid än öka sitt arbetsutbud. När vi frågar folk hur de betar sig och vill bete sig får vi inte ett särskilt starkt stöd för de samband som Finansdepartementet pekar på.

Min slutsats är att jobbskatteavdraget har haft effekter. Det har säkert haft effekter på jobben också. En av de tydligaste effekterna är att det har blivit dyrare att vara med i a-kassan. Nettoersättningen för sjuka arbetslösa har minskat med upp till 7 procentenheter. Det har blivit ett bortfall av skatteintäkter, men det har också gett mer pengar i plånboken till vanliga

löntagare. Det är inte att förakta. Jobbeffekten finns säkert, men den är väldigt svår att påvisa. Jag skulle vilja säga att den sannolikt är betydligt lägre och svagare än vad man antar i de här bedömningarna.

Det här handlar om hur det har varit med de fyra första jobbskatteavdragen, som mycket av redovisningen handlar om. Frågan är: Hur ska vi se på kommande, eventuellt femte, sjätte sjunde, jobbskatteavdrag?

Min bedömning är att en alternativ användning av pengarna skulle få avsevärt starkare effekt. Jag tror att det som verkligen skulle få effekt nu, och det vi verkligen behöver använda pengarna till, är tillväxtskapande investeringar, utbildningsinvesteringar men också riktade, kraftfulla jobbskatteavdrag speciellt till de grupper som står längst från arbetsmarknaden. Jobbskatteavdrag till dem som kanske har varit arbetslösa ett år eller två, som är beroende av försörjningsstöd eller som är långtidssjukskrivna, som går från utanförskap till att få ett arbete, skulle kunna ge en tillfällig, kraftfull skattesänkning för dem som börjar jobba. Men jag tror att det är mycket effektivare att i dag börja tänka på att reparera a-kassan, stärka rehabiliteringen av de arbetslösa och slopa värnskatten.

Ordföranden: Sist i kommentatorsrundan är Lena Hagman, chefsekonom på Almega. Efter hennes anförande ska vi hinna med åtminstone några ledamotsfrågor, och sedan vill experterna säkert kommentera varandra.

Lena Hagman, Almega: Jag tänkte kommentera bilagan i vårpropositionen och framför allt utgå från den.

Jobbskatteavdraget har haft två övergripande effekter. Det är dels högre disponibelinkomster för dem som jobbar. Det har ökat efterfrågan och konsumtionen bland hushållen, som i sin tur skapar ökad sysselsättning. Det är dels att drivkrafterna har ökat för de arbetslösa att söka sig ut på arbetsmarknaden. Jag ser inget som talar emot de här två övergripande effekterna. Vi har redan noterat de effekterna under de senaste åren.

Jag håller med om att jobbskatteavdraget leder till varaktigt högre sysselsättning genom att fler kommer in i arbetskraften. Men min synpunkt är för det första: Det räcker inte för att få ned långtidarbetslösheten till den låga nivå som regeringen räknar med. För det andra: Regeringens beräkningar är för optimistiska om jobbskatteavdragets effekter genom att de varken tar upp eller tar hänsyn till följande faktorer.

För det första har vi sett en kraftigt ökad efterfrågan på arbetskraft med högre utbildningsnivåer och kompetens under de senaste två decennierna. För det andra tas inte upp vilka branscher och vilken typ av arbetskraft som huvudsakligen svarat för den positiva jobbtillväxten, inte minst under de senaste åren, 2007–2011, som ni tar upp i bilagan. För det tredje tas inte de ökade matchningsproblemen och deras konsekvenser upp.

Jag har alltså starka synpunkter på dessa svagheter i analysen som inte tar hänsyn till de viktiga faktorer som dels förklarar en stor del av sysselsättningsökningen under de senaste åren, dels förklarar matchningsproblemen, som också motverkar de positiva effekterna av jobbskatteavdraget. Jag anser att regeringen drar för långtgående slutsatser om att det främst

är jobbskatteavdragets effekter på arbetskraftsutbudet som ligger bakom den positiva ökningen av sysselsättningen under de senaste åren. Det påminner lite om sagan om kejsarens nya kläder, då ingen vågar säga sanningen till regeringen.

Visst har sysselsättningen ökat starkt jämfört med i andra länder under de senaste åren, och mer än vad som kan förklaras av den demografiska utvecklingen och konjunkturens faktorer. Men det finns andra förklaringar som främst ligger bakom sysselsättningsökningen, enligt Almegas analys.

Jag har ett antal diagram med i underlaget, men jag hinner inte förklara dem. Ni har fått dem så ni kan studera dem vidare.

I Almegas senaste konjunkturrapport från den 25 april har vi en fördjupning om mycket av det här, den strukturella förändringen under de senaste 20 åren på arbetsmarknaden. Jag ska bara nämna några övergripande fakta från den analysen.

Vi har sett en kraftigt ökad efterfrågan på arbetskraft med högre utbildningsnivåer och kompetens under de senaste 20 åren. Sysselsättningen har främst ökat inom den privata tjänstesektorn från 1993 till 2011 med ungefär 600 000. Av de 600 000 har tre fjärdedelar kommit inom kunskapsintensiva tjänstebanscher, där bland annat konsultbanscher av olika slag dominerar. Det finns även vårdföretag och utbildningsföretag som ingår i den här sektorn.

Den starka efterfrågan i de kunskapsintensiva branscherna har också lett till ökad efterfrågan på mer högtbildad personal. Andelen högskoleutbildade växer snabbt, och det är en enorm förändring jämfört med början av 90-talet som vi ser på arbetsmarknaden. År 1993 hade 13 procent av antalet anställda i hela ekonomin en högskoleutbildning på minst tre år. I dag har den andelen ökat till 24 procent. Samtidigt har andelen som har högst tvåårig gymnasieutbildning minskat radikalt. Från att ha dominerat arbetsmarknaden i början på 90-talet med ungefär 60 procent av antalet anställda har den minskat till ungefär 36 procent i dagsläget.

Den starka ökningen av sysselsättningen inom företagstjänster, som ingår mycket i den kunskapsintensiva sektorn, beror på efterfrågan från alla delar av ekonomin. En del tror att det här beror på främst outsourcing från industrin. Ja, en del förklaras av industrins outsourcing. Det är ungefär en fjärdedel av jobben i företagstjänsterna som beror på industrins efterfrågan, men resten beror på efterfrågan från alla andra delar av ekonomin, även från tjänstesektorn som behöver företagstjänster.

En viktig slutsats är också att arbetslösheten inom de kunskapsintensiva branscherna är väldigt låg. Som vi har sett är den bland dem som har specialistkompetens inom sådana här branscher så låg som lite över 2 procent. En viktig slutsats av den uppgiften är att det talar för att tillgången på den kompetensen i de här branscherna är begränsad eller för liten när arbetslösheten är så låg.

Jag vill då komma fram till att det har skapats ökade matchningsproblem på arbetsmarknaden, att det är brist på viss kompetens. Det löser inte jobbskatteavdraget. Konsekvensen för företagen när bristen är ett större problem är att de inte kan möta efterfrågan och producera lika mycket som de skulle kunna om det funnits bättre tillgång på den typ av specialistkompetens som behövs för att kunna öka produktionen och möta efterfrågan.

Samtidigt är företagen beroende av den här arbetskraften för sin konkurrenskraft, även industrin som köper in mycket av de tjänsterna. Om tillgången är för liten i Sverige kan de söka sig utomlands för att de behöver köpa in den typen av tjänster och ha den typen av kompetens. Risker är att Sverige går miste om jobbtillfällen och konkurrenskraft.

Ni har diagrammen, och ni får gärna höra av er till mig om ni har frågor, då jag inte hinner gå igenom allt.

Summering: Jag tycker att regeringen skruvar till sina slutsatser så att det ska se ut som att vi har jobbskatteavdraget att tacka för hela jobbtillväxten under de senaste åren. Jovisst, det har säkert bidragit, och arbetskraftsdeltagandet har absolut ökat. Men jobben har främst kommit inom de kunskapsintensiva branscherna. Och visst har jobbskatteavdraget lett till ökad efterfrågan för dem som jobbar. Vi har sett kraftiga stimulanser under finanskrisen som i sin tur gett efterfrågan på tjänster av olika slag. Men det är ju de mer högkvalificerade som redan har jobb som har fått de nya jobben, som har bidragit till de flera jobben och efterfrågan under de här åren. De som har svag förankring på arbetsmarknaden, som jobbskatteavdraget främst riktar sig till, har haft svårt att få de här jobben, som ändå har vuxit så kraftigt under de senaste åren.

Det har varit en extrem nedgång i ekonomin, och finanskrisen har varit ett unikt fenomen som är svårt att fånga i de modeller som vi har använt för att skatta effekterna. Förutom den kraftigt expansiva politiken, kraftiga räntesänkningar och den expansiva finanspolitiken under de senaste åren, har specialiseringen inom näringslivet fortgått. Det har också gynnat de kunskapsintensiva branscherna. Det är en ökad specialisering som i sig har lett till effektivare användning av personal. Man har outsourcat. Man har sett det som ett effektivare sätt att använda sina resurser överallt i näringslivet, och det har gynnat efterfrågan på olika företagstjänstbranscher inte minst. Dessutom har sysselsättningen i vårdbranschen ökat starkt. Där har man inte sett någon effekt av finanskrisen under de senaste åren.

Avslutningsvis: Regeringen säger också i bilagan att det kommer att ta tid att se effekter av jobbskatteavdraget och att det tar tid att anpassa ekonomin till det. Men i fråga om arbetskraftens sammansättning, om man inte löser matchningsproblemen och ökar tillgången på den kompetens som efterfrågan behöver, kommer inte jobbskatteavdraget att ge de väldigt positiva effekterna på längre sikt. Jag hoppas att regeringen inser det nu, så att vi inte behöver vänta flera år på att se de positiva effekterna.

Ordföranden: Tack för din kommentar, Lena Hagman! Tack för era inledningar, övriga i panelen och statssekreterare Lindberg!

Nu ska ledamöterna få möjlighet att ställa frågor. Vi är ganska många i två utskott och åtta riksdagspartier som skulle vilja göra det. Ett sätt att ge så många som möjligt tillfälle att ställa frågor är att fatta sig kort, att vara tydlig med till vem frågan är ställd och att de som fått frågor inte är alltför långrandiga och inte svarar på allting, utan att även respondenterna håller sig till det som just de kommenterar. Då ökar möjligheten att alla partier får komma till tals.

Vi delar upp det i sjuk och inleder med partierna i storleksordning, med Socialdemokraterna först. Vi har försökt fördela det mellan utskotten och har gjort upp om att finansutskottets vice ordförande Fredrik Olovsson (S) får ställa första frågan, därefter skatteutskottets ordförande Henrik von Sydow (M).

Fredrik Olovsson (S): Tack för alla föredragningar! De har varit intressanta.

Jag skulle vilja börja med att ifrågasätta det statssekreteraren slutade med att säga, nämligen att sysselsättningen har ökat med 300 000 sedan 2006. Det är en mycket skruvad siffra och tar inte hänsyn till det halvår före valet när det tillkom 100 000 nya jobb. Jag tycker att det är onödigt att göra den typen av siffertricksande när man gör en i övrigt ganska seriös genomgång av jobbskatteavdraget.

Om jag får kommentera det tycker jag att det finns tydligt stora osäkerheter i underlaget, som flera av kommentatorerna också har pekat på, men regeringen drar väldigt starka växlar på dem. Skruvade slutsatser, tror jag till och med att Lena Hagman från Almega sade, och jag kan skriva under på det.

Den fråga som jag skulle vilja ställa handlar dock om lönebildningen. Regeringen skriver i sin utvärdering att just sänkta reservationslöner är en viktig komponent för att få till stånd en utveckling med fler sysselsatta på grund av jobbskatteavdraget. Flera har här också pekat på just lönebildningen som en viktig faktor framöver, hur den ska utvecklas för att det som man hoppas på ska komma till stånd.

Jag skulle vilja ställa frågan, framför allt till TCO men även till KI, som var inne på detta: Hur sannolikt är det att vi får se en sådan utveckling med sänkta reservationslöner med tanke på den arbetsmarknadsmodell som vi har? Vad skulle i så fall behöva hända med den för att man ska få det utfall som man vill ha från regeringens sida?

Henrik von Sydow (M): Jag vill också tacka för väldigt effektiva presentationer under utfrågningen.

Jag har en fråga till Anders Forslund vid IFAU. Först undrar jag om jag uppfattade det rätt, just detta att jobbskatteavdraget är, med dina ord, huvudkandidat till att förklara varför arbetskraftsdeltagandet nu har ökat trots finanskris och trots en kraftig lågkonjunktur runt omkring oss, vilket då skulle vara en skillnad sett gentemot 90-talskrisen, då många lämnade arbetskraften. Jag vill bara få bekräftat om jag uppfattade dig korrekt.

Kan jag mot bakgrund av detta också få en kommentar om möjligheten med ytterligare förstärkning av jobbskatteavdraget, givet att det fortfarande finns en potential att öka arbetskraftsdeltagandet och arbetskraftsutbudet bland fler grupper, både äldre, yngre och vissa invandrargrupper, detta också givet förutsättningen att vi i ett internationellt perspektiv fortfarande har höga skatter i Sverige.

Ordföranden: Med så här tydliga och snabba frågor hinner vi med åtminstone hälften av partierna i denna första runda. Nästa parti i storleksordning är Miljöpartiet, och det är Per Bolund från finansutskottet som ställer frågan.

Per Bolund (MP): Tack för en väldigt intressant förmiddag med bra dragningar!

Jag kan börja med att konstatera att det här är en väldigt stor reform och att det är många miljarder som nu inte kommer till statskassan i form av skatteintäkter. Då kan man oroa sig över den osäkerhet som framkommer i slutsatserna, där det är väldigt mycket "kan", "eventuellt" och "möjligen". Det är väldigt lite säkra slutsatser, som jag tycker att man kunde förvänta sig när en så här stor reform har genomförts.

Det för mig till min första fråga, som handlar om att utvärderingen är mycket byggd på modellresultat, och det verkar som att det finns väldigt lite konkreta utsnitt från verkligheten där man verkligen kan se att just jobbskatteavdraget har kunnat ge några jobbeffekter. I utvärderingen pratas det också mycket om effekter på lång sikt, och då undrar jag: När är på lång sikt? När kommer vi verkligen att kunna se några konkreta effekter, när det verkligen är tydligt att jobbskatteavdraget har gett effekter på ökad sysselsättning?

Jag undrar också om riksdagsmajoritetens uppdrag till regeringen att jämföra jobbskatteavdraget även med andra reformer. Till viss del finns det med i form av andra typer av skattesänkningar, men däremot finns det inte, tycker jag, en analys av det som är kanske den andra huvudfrånan, vad man skulle ha kunnat göra med resurserna i stället, det vill säga göra satsningar. Vi har föreslagit till exempel stora offentliga investeringar i järnvägssystemet och en utbyggnad av förnybar energi.

Min fråga är då framför allt till Hans Lindberg: Varför har man inte gjort en jämförelse med den typen av investeringar i en klimatomställning, eller för den delen även i utbildning, att satsa pengarna på utbildningssystemet?

Ordföranden: Jag ger mig själv på att kommentera det Per Bolund refererade till, själva beslutet. Riksdagens uppdrag till regeringen var att jobbskatteavdraget bör utvärderas och dessutom provas mot andra reformer som ger liknande effekt. Då vet alla vad Per Bolund syftar på.

Siste frågeställare i denna runda är i storleksordningen folktoppartiet, och det är Martin Andreasson från skatteutskottet.

Martin Andreasson (FP): Fru ordförande! Jag vill också tacka för väldigt givande dragningar.

Min fråga riktar sig kanske till Hans Lindberg, kanske till Konjunkturinstitutet och IFAU, och det gäller också det som Per Bolund var inne på men kanske från motsatt utgångspunkt.

Det finns i tabell 9.1 ett antal exempel på förväntade effekter på lång sikt av olika skattereformer som siktar till att ytterligare sänka beskattningen av arbete. Samtidigt finns det i svensk debatt från olika partier krav som går i motsatt riktning, som handlar om att rulla tillbaka jobbskatteavdraget, höja marginalskatterna och höja beskattningen på arbete. Ibland sägs det: Ja, folk har i alla fall vant sig vid jobbskatteavdraget, men nu är det ändå dags att rulla tillbaka det och börja höja skatterna på arbete igen.

Min fråga handlar om: Vad går det att göra för antaganden om hur arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningen i dag skulle förändras om jobbskatteavdraget togs bort helt eller delvis, nu när arbetsmarknaden har anpassat sig till att det finns?

Ordföranden: Jag konstaterar att alla inledare är apostroferade i olika ordning, så jag börjar med att ge ordet till Anders Forslund från IFAU och därefter Jesper Hansson.

Anders Forslund: Jag ska kommentera några av frågorna.

Först var det frågan om löner och reservationslöner och detta som en nödvändig kanal, och jag har bara en kort kommentar. Jag skulle säga att det egentligen inte är så att effekterna av jobbskatteavdraget förutsätter så mycket av detta. Den viktiga mekanismen, åtminstone i de modeller som det alltid handlar om när vi talar om sådant här, som de flesta ekonomer i dag arbetar med, att en ökad sökaktivitet hos dem som försöker få jobb kommer att förkorta vakanstiderna för de företag som är intresserade av att anställa. Det gör det billigare att utlysa vakanser, och det gör att det blir fler vakanser, och det är den vägen jobben kommer. Sedan kommer lönerna att anpassa sig på ett eller annat vis också, men lönerna är inte en nödvändig del av anpassningen som ger fler jobb.

När det gäller frågan om ytterligare jobbskatteavdrag ska jag säga att om vi tror, vilket jag gör, att de hittills genomförda jobbskatteavdragen har påverkat sysselsättning, arbetskraftsdeltagande och arbetslöshet i önskad riktning finns det inte någonting i det vi vet – och här finns det av naturliga skäl inga utvärderingar eftersom vi talar om tänkta reformer – eller tror oss veta som tyder på att det inte skulle bli effekter av att fortsätta med ytterligare utökade jobbskatteavdrag. Vi kan aldrig vara säkra på att effekten är exakt lika stor som på den första kronan skatt man tar bort, men däremot skulle jag bli väldigt förvånad om det inte fortfarande har en effekt att sänka dem, givet att det fortfarande är relativt höga skatter i Sverige.

Slutligen den sista frågan: Om man tror att jobbskatteavdragen har haft effekter i önskad riktning, det vill säga att sänkningar av inkomstskatterna på det sätt som jobbskatteavdragen har inneburit, om man tror att detta har

gett mer jobb, finns det inte heller någonting som starkt talar för att det skulle vara asymmetriskt, så att om vi höjer dem skulle ingenting hända. Tvärtom tyder väl allt på att om man höjer skatterna i motsvarande grad som man tidigare har sänkt dem skulle effekten gå åt andra hållet. Ingen-ting vi vet tyder på att det skulle vara någon stark asymmetri där.

Jesper Hansson: Jag fick samma frågor som Anders Forslund, och jag delar i stort sett hans slutsatser, att avskaffat jobbskatteavdrag i dag antag-ligen har omvända effekter mot det införda jobbskatteavdraget. Det finns ingen stor evidens för att det skulle vara någon asymmetri.

Lönebildningsfrågan: Det är korrekt att den etablerade teorin säger att även utan direkt påverkan på lönebildningen får man effekter på arbetslös-het på lång sikt, men det kommer att ta väldigt lång tid. Det kan finnas mekanismer som gör att det tar extremt lång tid, som gör att det i prakti-ken blir aldrig observerbara effekter. På något sätt måste lönebildningen ändå påverkas, när det kommer in nya personer med andra förutsättningar på arbetsmarknaden. Om det finns väldigt strikta bindande minimilöner som gör att de har svårt att få jobb över huvud taget – det finns vissa indikationer på att det finns sådana grupper – måste de lönerna påverkas.

Vi är ändå rätt optimistiska om svensk lönebildning från Konjunkturin-stitutets sida och säger att sådana här rörelser i den riktningen finns. Det syns redan lite försiktiga steg åt det hållet i de avtal som slutits hittills i år. Men frågan är hur mycket förändringar som krävs av lönebildningen för att det ska få långsiktig effekt av jobbskatteavdraget.

Roger Mörtvik: Frågan om lönebildningen: Jag menar att själva idén och modelltänkandet bakom den förutsätter att lönebildningen för att det här ska fungera ska vara mycket mindre samordnad och centraliserad än den är i dag, för att löneflexibiliteten ska kunna öka som ett resultat av refor-men. Problemet är bara att för att nå dit förlorar man mycket av det som är viktigt i ekonomin på grund av att vi har en centraliserad lönebildning, som gör att vi får löneökningar som är konkurrenskraftiga, som inte leder till inflationstryck och så vidare. Det man kan vinna på gungorna förlorar man på karusellen. Sedan är det möjligt att de långsiktiga effekterna ändå är väldigt svaga.

Per Bolund var inne på modellsimuleringar. Det står till och med i bila-gan att Finansdepartementet självt säger att det är extremt svårt. Man skriver på s. 36: Modellskattningar är dock inte signifikanta, vilket medför att resultaten måste tolkas med stor försiktighet. Det gäller alla typer av sådana här modellsimuleringar att de är väldigt svaga. Det är inte så att om man lägger ihop tio icke-signifikanta studier får man en stor som är signifikant. Det fungerar inte så.

Sedan var det tesen om att det är ökad sökaktivitet som ska generera en sådan här fungerande process. Man kan säga att vi inte har sett att den ökade sökaktivitet som i så fall har följt av jobbskatteavdraget har lett till

att matchningen har fungerat bättre på arbetsmarknaden så att företagen har hittat personal och arbetskraft mycket snabbare. Mycket återstår fortfarande att bevisa när det gäller effekterna av det här avdraget.

Hans Lindberg: Till att börja med vill jag poängtera att regeringen jobbar med en bred ekonomisk-politisk palett. Vi har inte bara jobbskatteavdraget. Om vi tittar på efterfrågesidan finns en rad efterfrågestimulerande åtgärder på arbetskraft. Jag tänker till exempel på nedsättningen av arbetsgivaravgiften för unga och äldre, nystartsjobb för långtidsarbetslösa och instegsjobb för invandrare. Vi har också genomfört en kraftfull satsning på utbildningssystemet. Vi har lagt fram och kommer att lägga fram forsknings- och infrastrukturpropositioner. Det är viktigt att hålla den politiska ansatsen bred och tänka på många saker.

Sedan var det frågan om effekten av jobbskatteavdraget. Vi tror inte att effekten för timmarna är så kraftfulla. Det stora problemet att lösa i svensk ekonomi är utanförskapet. Då gäller det att påverka sysselsättningen.

Vad gäller arbetade timmar har vi kompletterat med en höjning av nedre brytpunkten för statlig inkomstskatt. Vi har också ambitionen att gå vidare i den riktningen. I nuläget är det 27 procent av alla heltidsarbetande som betalar statlig inkomstskatt, och det är för många.

Vi fick en fråga om vad som händer om de fyra stegen i jobbskatteavdraget tas bort. Naturligtvis reverserar alla de positiva effekterna. Det är rimligt att anta.

Om vi genomför ytterligare jobbskatteavdrag, vad händer då? Kan vi förvänta oss lika kraftfulla effekter? Svaret är ja på den punkten. För övrigt lade vi fram en rapport om detta för två år sedan på temat om det blev avtagande effekter av jobbskatteavdraget. Det är den orange skrift som en del kanske har sett. Svaret var att effekterna inte var avtagande. Skatterna är fortfarande höga i svensk ekonomi, och det finns ledig arbetskraft på arbetsmarknaden.

Ordföranden: Tack för att alla håller sig korta och kärnfulla. Då hinner vi med fler frågeställare, i bästa fall samtliga partier. Nästa parti i storleksordningen är Centerpartiet.

Karin Nilsson (C): Ni har framfört lite olika åsikter. Min uppfattning är att jobbskatteavdraget borde ha varit samhällsekonomiskt och privatekonomiskt lönsamt. Åtgärderna har ökat arbetskraftsutbudet och sysselsättningen.

Vilken åtgärd skulle ni prioritera som nästa skatteåtgärd för att ytterligare öka sysselsättningen? Är det femte, sjätte eller sjunde jobbskatteavdraget? Kan ni se någon brytpunkt framöver där samhällseffektiviteten skulle avta i förhållande till andra åtgärder inom inkomstbeskattningen, som skulle vara mer aktuella, eller andra reformer för att öka arbetskraftsbehovet, det vill säga åtgärder riktade mot näringslivet? Denna fråga ställer jag till Jesper Hansson.

Erik Almqvist (SD): Fru ordförande! Jag tänkte rikta min fråga till framför allt statssekreterare Hans Lindberg.

Om man ska tro utvärderingen tycks det som att jobbskatteavdraget haft en positiv effekt för sysselsättningen. Det framkommer också i utvärderingen en jämförelse med andra reformer, bland annat att det råder osäkerhet kring vilken effekt sänkt moms på restaurang- och cateringtjänster kommer att ha på den varaktiga sysselsättningen. De beräkningar som har genomförts indikerar dock att sysselsättningseffekten per satsad krona kommer att vara lägre än för jobbskatteavdraget. Det är väl en liknande slutsats man drar vad gäller även den generella sänkningen av arbetsgivaravgiften.

Från mitt partis sida har vi gjort något slags försiktig bedömning att det är en rimlig avvägning. Det är utifrån den analysen som vi öppnade för ett femte jobbskatteavdrag förra året och även i årets vårbudget. Det här gäller inte riktigt regeringen i nuläget. Jag föreställer mig att statssekreteraren har en viss dialog med regeringen. Varför tror statssekreteraren att regeringen väljer att satsa på andra åtgärder som enligt Finansdepartementet bedöms vara mindre effektiva än ytterligare jobbskatteavdrag?

Jacob Johnson (V): Det här är en viktig diskussion eftersom jobbskatteavdraget, som belöper sig på 70–100 miljarder kronor, jag kommer inte exakt ihåg, är regeringens stora ekonomisk-politiska satsning. Man har satsat hårt.

Det är intressant att läsa i utvärderingen om de osäkerheter som finns och kommentarerna. Utvärderingen indikerar att det redan nu finns tydliga tecken på att jobbskatteavdraget har bidragit till en högre sysselsättning. Statssekreterare Lindberg säger att den har ökat sysselsättningen med 100 000 redan nu, om jag förstod hans föredragning rätt. Jag skulle gärna vilja att han preciserar detta.

Sedan var det frågan om effekten för personer runt pensionsåldern. Pensionsreformens stora effekter i Sverige kommenteras inte. Jag skulle vilja höra lite grann om dem. Många som får det orange kuvertet tycker att det inte ser så bra ut och tror att de behöver jobba mer. Det kan också vara en orsak till en ökad sysselsättning bland de äldre.

Jag och Vänsterpartiet instämmer en hel del i TCO:s slutsatser även om vi kanske inte instämmer i alla de förslag till alternativ användning som TCO tar fram. Men framför allt måste man tänka på vad dessa 70–100 miljarder kan användas till i stället, till exempel satsningar på offentlig sektor och investeringar, som Per Bolund var inne på.

Sysselsättningen har minskat i välfärden. Det är också en effekt av jobbskatteavdraget. Helhetsbilden saknas.

Det här är ett brott mot principen om skatt efter bärkraft. Det finns grupper som betalar högre skatt i en utsatt situation; arbetslösa, sjuka och pensionärer. Vad säger statssekreteraren om det?

Ordföranden: Om vi nu ska vara riktigt rättvisa mellan utskotten har det ställts fyra skatteutskottsfrågor och tre finansutskottsfrågor. Det innebär att det blir finansutskottsledamoten Anders Sellström, som representerar Kristdemokraterna.

Anders Sellström (KD): Fru ordförande! Ungdomsarbetslösheten är i dag 25 procent enligt SCB:s sätt att mäta, medan Arbetsförmedlingen säger att den ligger på drygt 10 procent. Vi vet alla hur SCB mäter, och det beror på att i den gruppen finns många studerande som vill jobba lite extra eller jobba i stället.

Jobbskatteavdraget har inneburit att för inkomster upp till 50 000 betalar man i princip ingen skatt alls. Kan det vara så – till exempel Anders Forslund, men ni andra kan också fundera – att antagandet om att ungdomsarbetslösheten är hög, utifrån SCB:s sätt att mäta, delvis är en effekt av jobbskatteavdraget? Är det något som talar emot den hypotesen, alltså viljan att jobba finns även hos dem som studerar?

Anders Forslund: Även om det bjuder mig emot som forskare att spekulera om vilka reformer man ska ägna sig åt – det är snarare ni politiker som ska fundera på det – tror jag att om huvudsyftet är att öka sysselsättning och minska utanförskap, eller något liknande, handlar det om att skapa så starka drivkrafter som möjligt för så många som möjligt att hamna i sysselsättning och inte i utanförskap eller att skapa möjligheter för så många som möjligt att göra det. Det är en kombination av de två sakerna.

Låt oss tala mer begränsat om skattepolitik. Då handlar det om att via förändringar i skatteskalorna skapa så starka drivkrafter som möjligt. Sedan kan vi tala om annan politik som kan ägnas åt annat, till exempel arbetsmarknadspolitik. Det är kanske inte huvudämnet här. Därför gissar jag att någon form av förstärkt jobbskatteavdrag är naturligt om det är skatter man vill arbeta med och om man vill påverka sysselsättningen.

Jag ska ge en teknisk kommentar till pensionsreformen. I den redovisade studien jämför man dem som är knappt pensionärer med dem som är drygt pensionärer. De påverkas i princip på samma sätt av pensionsreformen. I den mån det finns trender i pensioneringsbesluten som beror på förändringarna i pensionssystemet verkar de på samma sätt för både dem som är drygt 65 och dem som är knappt 65. Det påverkar därför inte utvärderingen i det avseendet, såvitt jag kan förstå.

Sedan var det en fråga om ungdomsarbetslöshet. Det korta svaret är att man bör förvänta sig detta. Det skapas drivkrafter för unga att söka jobb. De söker jobb. Om man har ett jobb som infaller inom tre månader är man arbetslös fram till dess att man kliver på jobbet. Om benägenheten för unga att skaffa sig jobb, söka jobb, blir större via jobbskatteavdraget bör jobbskatteavdraget i en mekanisk mening ha påverkat ungdomsarbetslösheten sådan den mäts av SCB, men knappast ha ökat det sociala problemet med arbetslösa unga.

Jesper Hansson: Jag ska kommentera vilka åtgärder som kan prioriteras. Konjunkturinstitutet har inte som uppgift att beräkna någon sorts optimal makroekonomisk politik i Sverige. Därför får det bli mer personliga funderingar.

En viktig fråga som vi dock har identifierat är att det finns tydliga tecken på matchningsproblem. Flera har varit inne på det tidigare. Åtgärder som kan öka och förbättra matchningen på arbetsmarknaden är förmodligen bra nu. Det kan handla om utbildningssatsningar och bostadspolitik, eftersom det råder brist på bostäder där det är brist på arbetskraft. Det finns säkert andra åtgärder som också kan vidtas.

Sedan kan man också överväga temporära efterfrågestimulanser i ett läge när efterfrågan på arbetskraft är svag och arbetslösheten är hög. Man kan tänka sig en något mer expansiv finanspolitik generellt för att på kortare sikt hålla upp sysselsättningen. Det är lite grann beside the point. Det är inte vad vi pratar om nu. Vi pratar om långsiktiga effekter och långsiktigt varaktigt högre sysselsättning. Jobbskatteavdraget är det viktiga instrumentet för att stärka drivkrafterna. Man kanske inte alltid behöver fråga sig vad pengarna kan användas mest effektivt till. Man kan också tänka sig att finansiera genom höjningar av andra skatter som inte dämpar arbetskraftsutbudet lika mycket, till exempel göra momsen mer enhetlig. Fastighetsbeskattningen kan också ses över. De utgiftsökningarna eller inkomst-sänkningarna behöver inte stå uteslutande mot varandra.

Roger Mörtvik: Jag börjar med Jacob Johnsons fråga. TCO vill inte rulla tillbaka de fyra jobbskatteavdragen. Jag pratade om alternativanvändningen av utrymme som finns nu och eventuella fortsatta jobbskatteavdrag där jag ser att det finns betydligt vettigare saker att använda pengarna till. Jag pekade på ett antal sådana. När vi pratar jobbskatteavdrag bör vi fundera över riktade jobbskatteavdrag till arbetslösa, sjukskrivna och bidragsberoende i andra system som tar sig in på arbetsmarknaden.

Jag vill lite grann polemisera med Anders. Det känns ofrånkomligt. Det är viktigt att vi har starka ekonomiska drivkrafter för att hålla uppe sökaktiviteten. Jobbskatteavdraget kan bidra till det. Men det är fullständigt otillräckligt i en situation där de formella kraven för att komma in på arbetsmarknaden har ökat så dramatiskt och där människor blir så stigmatiserade av att vara långtidsfrånvarande. Då räcker det inte med incitament att söka arbete, utan då måste man investera mycket mer i att stärka arbetskraftens anställningsbarhet, kompetens och så vidare med hjälp av utbildning. Det blir otillräckligt.

Det finns ett val för hur vi ska använda pengarna. Jag bedömer att det just nu är betydligt vettigare att använda pengarna till att stärka arbetskraftens möjligheter att ta de jobb som skapas.

Lena Hagman: Det är viktigt att kombinera jobbskatteavdraget med andra satsningar, till exempel marginalsattesänkningar, slopa värnskatten och se över hela skattesystemet. Det behövs en ny skattereform, enligt Almegas mening, där man tar hänsyn till den enorma förändringen i ekonomin. Produktionen är alltmer baserad på tjänsteproduktion. Det är där som jobben skapas. De branscher jag har talat om utsätts för den största beskattningen eftersom deras produktion bygger i huvudsak på humankapitalet. Det är den arbetskraft som är mest beskattad. Helheten behöver ses över, där man

tar hänsyn till den nya arbetsmarknaden. Fler behöver stimuleras att komma in i tillväxtbranscherna som ger så många och spännande jobb också för ungdomar. Det är viktigt att se helheten, inte bara tänka att vi ska få ut ungdomar i lågkvalificerade jobb. Målet bör vara att få ut dem i de spännande tillväxtjobben, som kräver högre utbildning. Då måste det till incitament att se över marginalsatserna, värnskatten med mera.

Hans Lindberg: Först ska jag ge en kommentar om den sänkta restaurangmomsen och den nedsatta arbetsgivaravgiften för unga. Varför är det bra reformer, och varför har vi gett dem en hög prioritet? Svaret är enkelt. För det första är de kostnadseffektiva. För det andra har de en stark inverkan på sysselsättningen. För det tredje, det allra viktigaste, riktar de sig i mångt och mycket till unga. Det gäller både restaurangmomsen och naturligtvis den nedsatta arbetsgivaravgiften för unga. Det gäller att stimulera sysselsättningen hos just unga. Där har vi två kraftfulla instrument.

Sedan fick jag en fråga om sänkt pensionärsskatt. Den här regeringen har sänkt skatten för pensionärer kraftigt under de senaste sex åren. Vi står redo att gå vidare om det finns ekonomisk-politiskt utrymme för det. Det är en prioriterad åtgärd. Det har varit viktigt för oss att gå vidare med det med tanke på effekterna av den finansiella krisen, som har gjort att en del grupper i det svenska samhället har varit speciellt utsatta. En sådan sänkning är prioriterad ur många avseenden.

Jag fick också en fråga om vår bedömning av 100 000 sysselsatta. Det är en helhetsbedömning som ligger fast sedan tidigare. Den här rapporten stärker vår tidigare bedömning. Vi konstaterar i rapporten, utifrån den utveckling som har varit sedan 2007, att arbetskraften, antalet människor i arbetskraften, har ökat med mellan 95 000 och 130 000 personer mer än vad som kan förklaras utifrån demografi och konjunkturutveckling. Precis som Anders Forslund var inne på tidigare, har vi kraftfulla indicier över hela linjen som talar för att jobbskatteavdraget är den främsta kandidaten till effekterna.

Efter hand, när år läggs till år, tror jag att indicierna kommer att bli ännu starkare. Precis som Jesper Hansson var inne på – han trodde på effekter även på arbetslösheten – ser vi redan nu att arbetslösheten är lägre än förväntat. Efter hand tror jag att effekterna kommer att bli mer märkbara även på den punkten.

Flera här har lyft upp att det vore angeläget att avskaffa värnskatten i stället för att gå vidare med ett femte jobbskatteavdrag. Jag har lite svårt för det. Roger Mörtvik var inne på det, och jag tror Lena Hagman lyfte upp det också. En sänkning av värnskatten innebär att vi sänker skatten för de allra rikaste. Det kostar 4 ½ miljarder. Det stimulerar antalet arbetstimmar i ekonomin, och det ger incitament genom ökade utbildningspremier.

Jobbskatteavdraget inriktar sig på låginkomsttagarna. Det underlättar inträdet på arbetsmarknaden. Det har bra fördelningspolitiska effekter, även för dem som vill ha en högre utbildningspremie. I och med att genomsnittsskatten blir lägre även med jobbskatteavdrag höjer det utbildningspremien.

För mig är prioriteringarna enkla. Det viktiga är i så fall att gå vidare med ett femte jobbskatteavdrag. Regeringen har haft, och har fortfarande, ambitionen att justera den nedre brytpunkten för statlig inkomstskatt. Den ligger helt enkelt för lågt.

Ordföranden: Som ni märkte tidigare under utfrågningen försöker vi fördela allt så jämnt mellan de två utskotten som möjligt. Därför lämnar jag nu över för avslutningen till skatteutskottets vice ordförande Leif Jakobs-son. Tack alla inblandade.

Vice ordföranden: Jag får tacka panelen för att ni har gett en bild av hur läget ser ut nu. Det var intressant att ni kunde ställa upp i dag. Vi kan konstatera att detta inte är slutrevisionen av reformen. Det är alldeles säkert. Om det är 2016 eller 2020 vi egentligen kan se vad som kommer ut av reformen får vi se.

Jag påminner om att skatteutskottet sammanträder i sessionssalen om några minuter.

Med detta avslutar vi sammanträdet.

Hans Lindberg, statssekreterare, Finansdepartementet

Utvärdering av jobbskatteavdraget

Finans- och Skatteutskottet den 8 maj 2012
Statssekreterare Hans Lindberg

Finansdepartementet

Entydiga resultat – jobbskatteavdraget ger betydande sysselsättningseffekter

- Tydligt högre arbetskraftsdeltagande
- Tydligt högre sysselsättning
- Lägre arbetslöshet än väntat
- Tidigare bedömningar ligger fast:
 - 100 000 fler sysselsatta
 - 120 000 fler årsarbetskrafter
 - 25 000 färre arbetslösa

Finansdepartementet

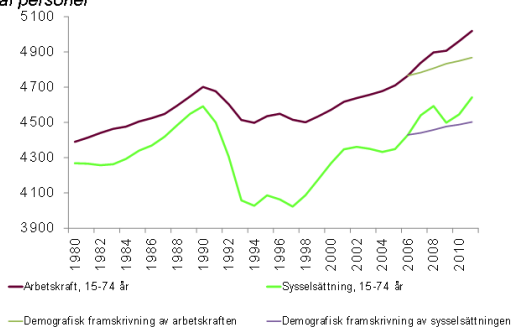
Vad har hänt sedan 2006?

Finansdepartementet

Arbetskraften och sysselsättningen har ökat mer än vad som kan förklaras av den demografiska utvecklingen

Tusental personer

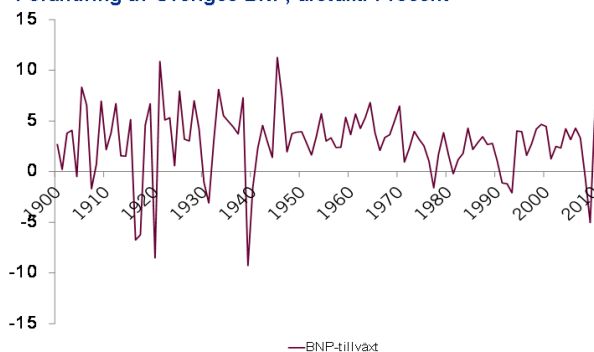

Finansdepartementet

Ett efterfrågefall av historiska proportioner

Förändring av Sveriges BNP, årstakt. Procent

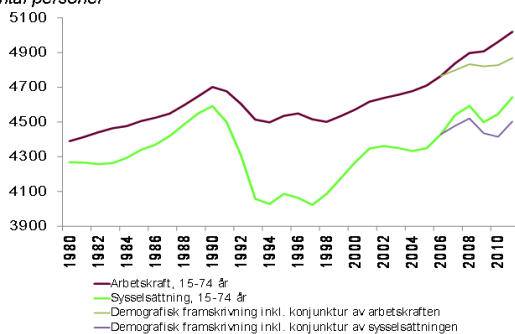

Finansdepartementet

Arbetskraften och sysselsättningen har ökat mer än vad som kan förklaras av den demografiska utvecklingen och konjunkturen

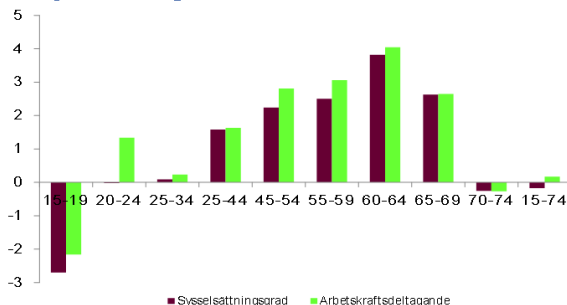
Tusental personer

Finansdepartementet

Sysselsättningsgraden har ökat i nästan alla åldersgrupper jämfört med 2006, trots det svaga konjunkturläget

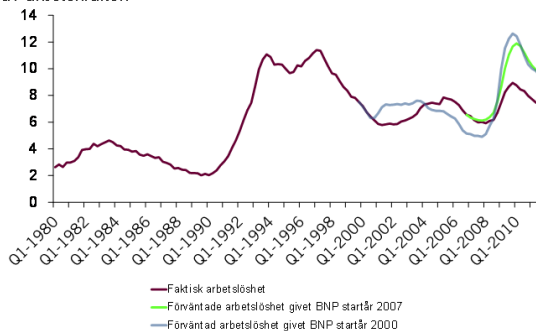
Förändring av arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad som andel av befolkningen i olika åldersgrupper i procentenheter 2011 jämfört med 2006

Finansdepartementet

Historiska samband mellan BNP och arbetslöshet har förändrats

Procent av arbetskraften

Finansdepartementet

Jobbskatteavdragets syfte

Finansdepartementet

Bakgrund

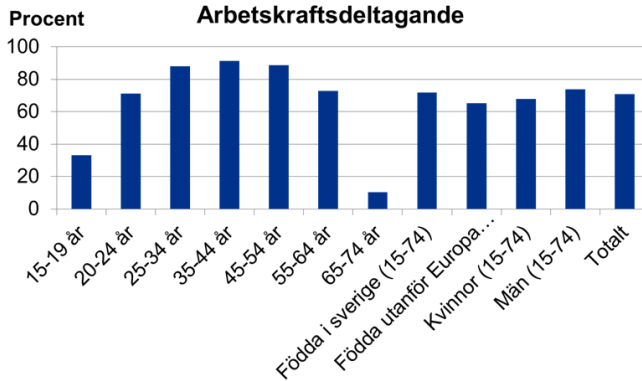
- **Regeringens främsta mål**
 - Öka sysselsättningen och minska utanförskapet
- **Regeringens viktigaste verktyg**
 - Jobbskatteavdrag i fyra steg 2007-2010
- **Tidigare bedömningar tyder på betydande effekter**
 - Sysselsättningen ökar varaktigt med ca 100 000 och antal arbetade timmar med ca 120 000 årsarbetskrafter på lång sikt

Finansdepartementet

Finns förutsättningarna på plats?

Utanförskapet stort i vissa grupper

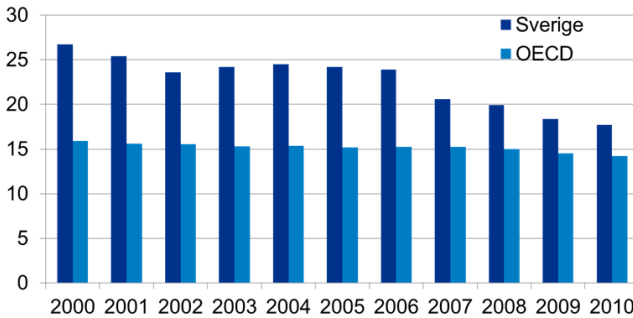
Finansdepartementet

Finns förutsättningarna på plats?

Högt skattetryck

Inkomstskatt som andel av inkomsten i Sverige och genomsnittet för OECD för en ensamstående utan barn vid genomsnittlig arbetsinkomst

Finansdepartementet

Sysselsättning och arbetsutbud

- **Tydligt samband mellan arbetsutbud och sysselsättning:**

$$\text{Sysselsättning}(\uparrow) = \text{Arbetsutbud}(\uparrow) - \text{Arbetslöshet}(\downarrow)$$

- Jobbskatteavdraget ökar arbetsutbudet och minskar arbetslösheten -> Tvådelad effekt på sysselsättningen

Finansdepartementet

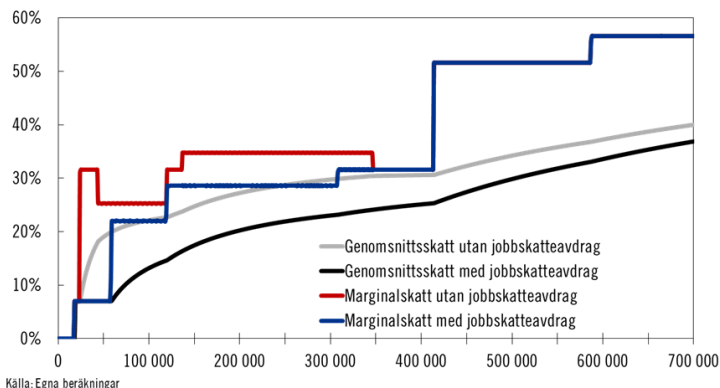
Högre sysselsättning och högre medelarbetstid

- **Fler i arbete**
 - Sänkt skatt ökar incitamenten att arbeta
 - Sänkt skatt ökar hushållens inkomster och ökar deras efterfrågan på varor och tjänster
- **Fler arbetade timmar bland de som arbetar**
 - Sänkt marginalsatt ger fler arbetade timmar bland de som redan arbetar. Bara sänkt genomsnittsskatt för dessa skulle ge färre arbetade timmar
- **Ingen avtrappning**
 - Håller uppe arbetsutbudet hos de som redan arbetar

Finansdepartementet

Jobbskattavdragets utformning

Finansdepartementet

Störst effekt vid låga inkomster

Arsinkomst	Jobbskatteavdrag	% ökning av nettoinkomst
50 000	6 011*	14,8
100 000	8 964	11,5
150 000	10 922	9,7
200 000	14 003	9,6
250 000	17 084	9,6
300 000	20 165	9,6
400 000	21 896	7,9
500 000	21 896	6,7

Källa: Egna beräkningar

Finansdepartementet

”En extra månadslön” för många arbetande

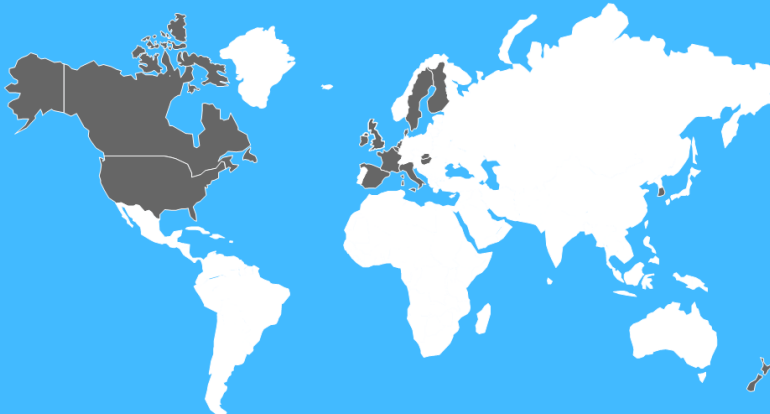
Yrke	Månadsinkomst	Jobbskatte-avdrag	% ökning av nettoinkomst
Vårdbiträde	23 200	1 568	9,6 %
Metallarbetare	26 800	1 756	9,4 %
Sjuksköterska	28 600	1 814	9,1 %
Gymnasielärare	29 800	1 825	8,8 %
Läkare	59 600	1 825	5,1 %

Källa: SCB, egna framskrivningar och beräkningar

Finansdepartementet

Jobbskatteavdrag bland OECD-länder i världen

Källa: OECD

Internationella jobbskatteavdrag

- Någon form av jobbskatteavdrag finns i 17 OECD-länder
- Utvärderingar visar generellt positiva och betydande sysselsättningseffekter
- Effekterna sker framför allt på sysselsättningen/arbetskraftsdeltagandet
- Effekten på medelarbetstiden mer osäker

Finansdepartementet

Det svenska jobbskatteavdraget

- Trappas inte av: Kan ge större effekter på arbetade timmar genom effekt på medelarbetstid
- Ges till alla med arbetsinkomst: Inga undanträngningseffekter
- För breda grupper sänks genomsnittsskatten ca 7 p.e. och marginalsatten 6 p.e.
- Höga skatter i utgångsläget
- Effekterna bör vara minst lika stora som internationellt

Finansdepartementet

Utvärderingen

Finansdepartementet

Hur utvärdera jobbskatteavdraget?

- **Beräkna förväntade effekter**
 - Fi-deps mikrosimuleringsmodell
 - Använda elasticiteter från tidigare utvärderingar
 - Studera utfall för internationella reformer
- **Beräkna faktiska effekter**
 - Utfall sysselsättning kontra förväntat utfall
 - Studera skillnader hos de som fått olika stora jobbskatteavdrag

Finansdepartementet

Alla metoder ger ett entydigt resultat

- Internationell litteratur visar på stora effekter
- Sysselsättningsutvecklingen starkare än förväntat
- Tydliga effekter av förhöjt jobbskatteavdrag
- Robusta resultat från mikrosimuleringsmodellen
- Nya skattningar visar ett tydligt historiskt samband mellan skatt och arbetsmarknadsutfall i Sverige

Finansdepartementet

Externa utvärderingar av förväntade effekter gör liknande bedömningar

	Arsarbets- krafter	Metod/Data
Finansdepartementet (2011)	121 000	Mikrosimulering, HEK 2008 + makroelasticitet m.m. för lönebildningseffekter
Konjunkturinstitutet (2011)	90 000	Mikrosimulering, HEK 2008
Riksrevisionen (2009)	108 000	Mikrosimulering, HEK 2007
SNS (2010)	72 000	Mikrosimulering, LINDA 2007

Finansdepartementet

Möjligt att utvärdera trots svårigheter

Svårt att isolera effekterna av just jobbskatteavdraget:

- **Många reformer genomförda under kort tid**
 - Reformerad arbetslöshetsförsäkring
 - Sänkta socialavgifter
 - Nystartsjobb
 - Osv.
- **Finanskris**
- **Jobbskatteavdragets generella utformning**

Finansdepartementet

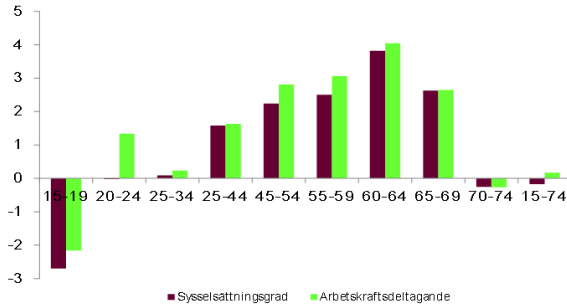
Tydliga effekter av det förhöjda jobbskatteavdraget

- **Finns en unik möjlighet att utvärdera: Jämför individer under och över 65 år**
- **Tydliga positiva effekter på sannolikheten att arbeta för de som varit berättigade till det förhöjda jobbskatteavdraget**
 - Den uppmätta effekten är stor: Minskningen av sannolikheten att arbeta som sker mellan 64 och 66 år är 7 procentenheter mindre till följd av reformerna
- **Fångar en kombinerad effekt av jobbskatteavdraget och sänkta socialavgifter för äldre**

Finansdepartementet

Sysselsättningsgraden har ökat i de flesta åldersgrupper — påtagligt i åldern 65-59 år

Förändring av arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad som andel av befolkningen i olika åldersgrupper i procentenheter 2011 jämfört med 2006

Finansdepartementet

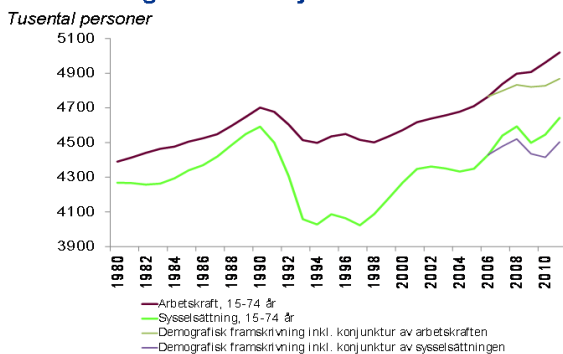
Jobbskatteavdraget en viktig förklaring till den starka ökningen av arbetsutbudet

- Sedan 2007 har antal personer i arbetskraften ökat med 100 000 fler än vad som kan förklaras m.h.a. demografi och konjunktur
 - Jobbskatteavdraget den viktigaste förklaringen till detta
- Nya skattningar på svensk makrodata
 - Lägre inkomstskatter leder till ett varaktigt högre arbetskraftsdeltagande och lägre arbetslöshet

Finansdepartementet

Arbetskraften och sysselsättningen har ökat mer än vad som kan förklaras av den demografiska utvecklingen och konjunkturen

Finansdepartementet

Jämförelse med andra reformer

	Brutto (mdkr)	Antal sysselsatta	Årsarbets-krafter	Nettokost. per sysselsatt (mnkr)
JSA (steg 5)	12	10 000	17 000	1,0
Värnskatt	4,4	500	4 000	-
Höjd skiktgräns	5	0	7 000	-
Höjt grundavdrag	120	70 000	67 000	2,1
Sänkta soc. avgifter	13,6	3 000	5 000	3,7
Restaurang-moms	5,4	4 000	6 000	1,1
RUT	5,2	19 000	20 000	0

Finansdepartementet

Slutsatser

Finansdepartementet

Entydiga resultat – jobbskatteavdraget ger betydande sysselsättningseffekter

- Tydligt högre arbetskraftdeltagande
- Tydligt högre sysselsättning
- Lägre arbetslöshet än väntat
- Tidigare bedömningar ligger fast:
 - 100 000 fler sysselsatta
 - 120 000 fler årsarbetskrafter
 - 25 000 färre arbetslösa

Finansdepartementet

Anders Forslund, bitr. Chef, professor, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU)

Jobbskatteavdragen, sysselsättningen och arbetslösheten

Anders Forslund
Finansutskottet 120508

1

Jobbskatteavdragen

- Låga inkomster: ordentligt sänkta marginal- och genomsnittsskatter
- Medelinkomster: sänkta marginal- och genomsnittsskatter
- Höga inkomster: sänkta genomsnittsskatter

2

Förväntade effekter

- Inte sysselsatta:
 - Inte i arbetskraften
 - Arbetslösa
- Sysselsatta
 - Olika inkomster, olika förväntade effekter

3

Hur skattar vi effekterna? Svårt!

- Mikrodata (svenska & internationella) – generellt problem att hitta kontrollgrupper när reformer omfattar alla
- Tidseriedata – identifikation förutsätter att man kan ta hänsyn till allt som påverkar relevanta utfall och som potentiellt samvarierar med skatter
- Paneler av länder – samma problem som med tidseriedata
- Mikrosimuleringar

4

Evidens

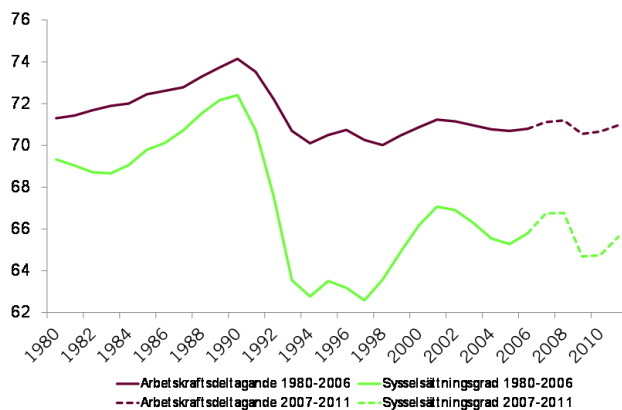
- Befintliga empiriska studier tyder på att JSA bör ha ökat arbetskraftsdeltagandet bland *tidigare inaktiva* (främst internationell evidens (USA, UK); en studie som finner effekter av JSA på äldres deltagande); viss tidsserievidens för effekter
- Denna ökning kan både ha gett en ökad sysselsättning och (sannolikt) lägre arbetslöshet
- Sysselsättningen bland tidigare arbetslösa bör ha ökat – ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet
- Effekterna på arbetad tid bland redan sysselsatta sannolikt begränsade

5

Evidens (forts.)

- Notera dock att mängden direkt evidens är liten; de flesta slutsatserna dragna med hänvisning till studier från andra länder eller av andra svenska förändringar i inkomstbeskattning (eller a-kassa)
- Indicierna är dock många och huvudsakligen samstämmiga
- Följande figur är också svår att förena med uppfattningen att JSA inte påverkat den svenska arbetsmarknaden på ett påtagligt sätt

6

Jesper Hansson, prognoschef, Konjunkturinstitutet (KI)

KONJUNKTURINSTITUTET

8 maj 2012

Jobbskatteavdragets effekter

Jesper Hansson

Konjunkturinstitutets bedömningar av effekterna av ekonomisk-politiska reformer

- Konjunkturinstitutet gör bedömningar av vissa ekonomisk-politiska reformers långsiktiga effekter
- Reformen som påverkar utvecklingen av potentiell BNP, vilket är av betydelse för bl.a. uthålligheten i de offentliga finanserna
- Dessa reformer påverkar också bedömningen av graden av resursutnyttjande i ekonomin.

Konjunkturinstitutets senaste bedömning av jobbskatteavdragets effekter gjordes i december 2011

- Konjunkturinstitutets publicerade i december 2011 en sammantagen bedömning av de förväntade, långsiktiga effekterna av jobbskatteavdragets steg 1-4
- Studerat forskningslitteraturen
- Använt en arbetsutbudsmodell som stöd
- Konjunkturinstitutet har i strikt bemärkelse inte försökt utvärdera vilka effekter jobbskatteavdraget kan ha haft sedan det infördes...
- ... men har genom att studera utfallsdata skaffat sig en uppfattning om huruvida reformen har haft någon effekt eller inte så här långt

Konjunkturinstitutets bedömning av jobbskatteavdragets effekter

- Reformen bidrar till att antalet sysselsatta ökar med 2 procent eller omkring 90 000 personer på lång sikt
- Detta sker genom att arbetskraften blir högre samtidigt som arbetslösheten blir något lägre på lång sikt
- Effekten på medelarbetstiden bedömdes bli liten
 - De som redan har sysselsättning ökar sin medelarbetstid
 - Nyttillkommande arbetskraft har sannolikt lägre medelarbetstid

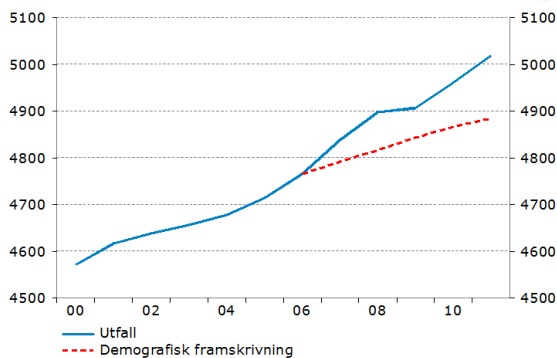
Långsiktiga effekter av jobbskatteavdraget

	Arbetskraft	Arbetslöshet	Sysselsättning	Arbetade timmar
Konjunktur-institutet	+1,6 % 75 000 pers.	-0,4 p.e. 15 000 pers.	+2,0 % 90 000 pers.	+2,0 %
Finans-departementet	+1,6 %	-0,6 p.e.	2,3 %	2,9 %

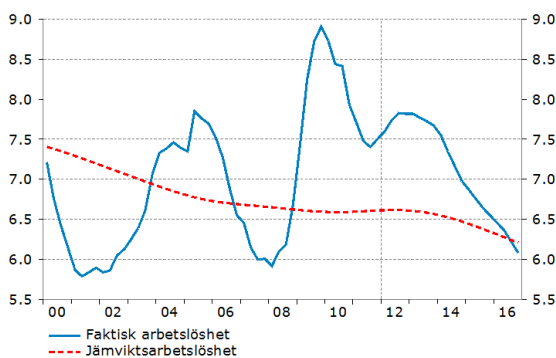
Arbetskraften har ökat mer än befolkningen, beror rimligen delvis på jobbskatteavdraget

Tusentals personer

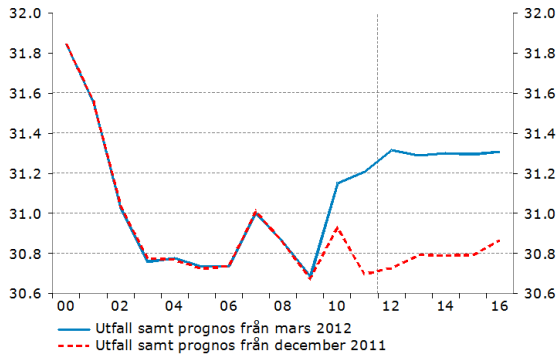
Arbetslöshet har stigit p.g.a. finanskrisen ⇒ svårt att bedöma effekter av jobbskatteavdraget

Procent av arbetskraften

Medelarbetstid per sysselsatt har ökat på senare år – kan delvis vara en effekt av jobbskatteavdraget

Medelarbetstid, antal timmar per vecka

Sammanfattning

- Samtidigt som jobbskatteavdragets olika steg infördes har även andra reformer genomförts (tex. förändringarna i sjukförsäkringen) som påverkar arbetsmarknadens funktionssätt och utbudet av arbetskraft
- Konjunkturinstitutets bedömning är att jobbskatteavdraget med stor sannolikhet har haft en positiv effekt på arbetskraftsutbudet
- Det tar lång tid för arbetsmarknaden att anpassa sig till den nya nivån på arbetskraftsutbudet ⇒ effekten på jämviktsarbetslösheten kommer att fullt ut ha realiserats först ca 2020
- Lönebildningen måste påverkas för att jämviktsarbetslösheten ska falla

Roger Mörtvik, samhällspolitisk chef, TCO

Vilka effekter har jobbskatteavdraget?

Roger Mörtvik

Vilka effekter förväntas?

- Det finns ett visst teoretiskt stöd för att jobbskatteavdrag ska ge ett ökat arbetsutbud och ökad sysselsättning i vissa grupper.
- Det teoretiska stödet bygger på en ekonomisk modell där ökad lön efter skatt gör att fler personer börjar arbeta, vilket i sin tur på sikt sänker bruttolönerna, vilket i sin tur förväntas leda till att fler jobb skapas.
- Det har funnits ett empiriskt stöd för att jobbskatteavdrag ger ökad sysselsättning, främst från USA och Storbritannien.

Teorin förutsätter en händelskedja

- De som inte arbetar eller vill arbeta mer ska känna till jobbskatteavdraget
- De som känner till avdraget ska vilja arbeta mer
- De som vill arbeta mer ska vara tillräckligt attraktiv arbetskraft för att få jobb eller ökad arbetstid
- De som går till arbete ska vara tillräckligt många, och ha ungefär samma egenskaper som de som arbetar, för att långsiktigt pressa ned bruttolönerna
- De ev. sänkta lönerna förväntas leda till att arbetsgivarna vill anställa fler personer

Empirin hämtas från länder vars arbetsmarknad ser annorlunda ut

- Empirin kommer från länder med andra familjemönster, lägre sysselsättningsgrad bland kvinnor och betydligt färre tvåförsörjarfamiljer än i Sverige.
- ...men också från länder med helt andra lönebildningsmodeller än vi har i Sverige, mindre samordnad lönebildning och större löneflexibilitet nedåt.
- De grupper som står längst från arbetsmarknaden i Sverige är funktionshindrade, lågutbildade och utlandsfödda, där problemet i huvudsak finns på efterfrågesidan.
- Det innebär att effekten på arbetsutbudet i Sverige troligen överskattas kraftigt, samtidigt som den förväntade effekten på lönebildning och jobbskapande är mindre sannolik.

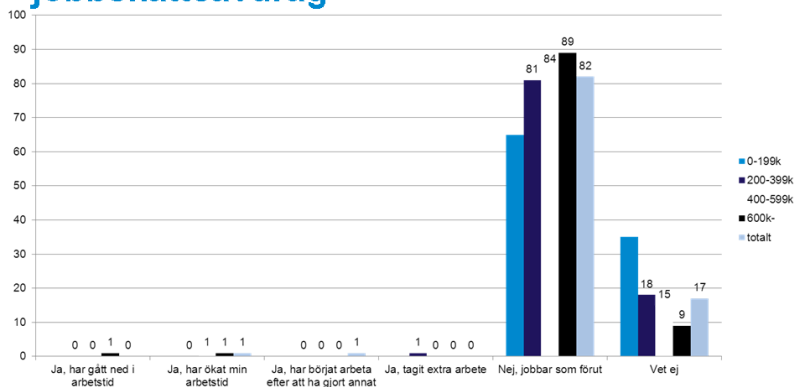

Förvånansvärt få känner till jobbskatteavdraget

- Riksrevisionen, globaliseringsrådet, TCO har i undersökningar visat att förvånansvärt få känner till jobbskatteavdraget.
- Kännedomen är lägst bland de grupper som man förväntar sig ska reagera starkast på avdraget.

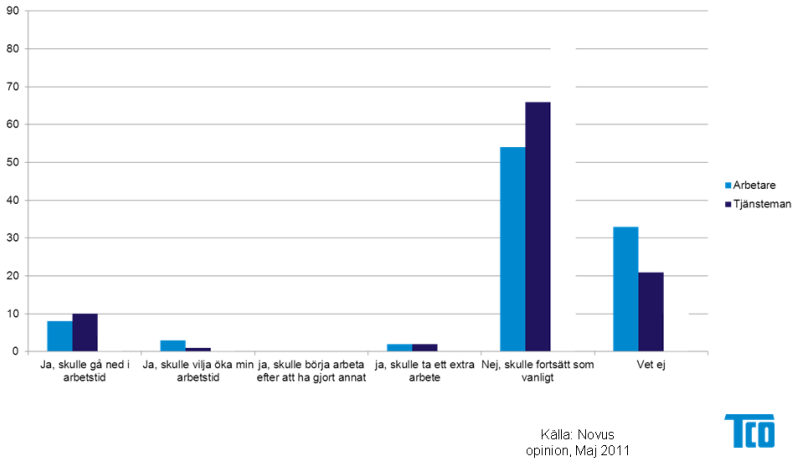
Nästan inga säger sig ha ändrat sitt arbetsutbud efter att ha fått jobbskatteavdrag

Källa: Novus
opinion, Maj 2011

Fler säger sig vilja gå ned i arbetstid än som vill öka sitt arbetsutbud om fler jobbskatteavdrag

Slutsats

- Jobbskatteavdragets tydligaste effekter är a) ökade kostnader för att vara arbetslöshetsförsäkrad, b) mer pengar i plånboken till dem som arbetar, b) lägre nettoersättning till arbetslösa och sjuka, c) bortfall av skatteintäkter.
- Jobbeffekten är svår att påvisa och sannolikt väldigt mycket svagare än antagits
- En alternativ användning av resurserna skulle kunna få avsevärt starkare effekt

Bättre alternativ användning av resurserna

- Tillväxtskapande investeringar och resurser till stabiliseringspolitik
- Utbildningssatsningar; t.ex. utbildningsgaranti och vidareutbildning av yrkesverksamma.
- Riktade, kraftfulla och tillfälliga jobbskatteavdrag till långtidsarbetslösa eller beroende av försörjningsstöd som börjar arbeta.
- Reparerad a-kassa och arbetslivsinriktad rehabilitering
- Slopad värnskatt

Lena Hagman, chefsekonom, Almega

Finansutskottets utfrågning om jobbskatteavdragets effekter

8 maj 2012

Lena Hagman, chefsekonom

Två övergripande effekter

1. Högre disponibelinkomster
2. Ökade drivkrafter

- Räcker inte.
- Regeringen för optimistisk om effekterna.
- Viktiga förklaringar tas inte upp.

Andra förklaringar till jobbtillväxten

- Kraftigt ökad efterfrågan på högutbildade.
- I tjänstesektorn, $\frac{3}{4}$ inom kunskapsintensiva branscher.
- Efterfrågan från alla sektorer.
- Mycket låg arbetslöshet.

Konsekvenser av matchningsproblemen.

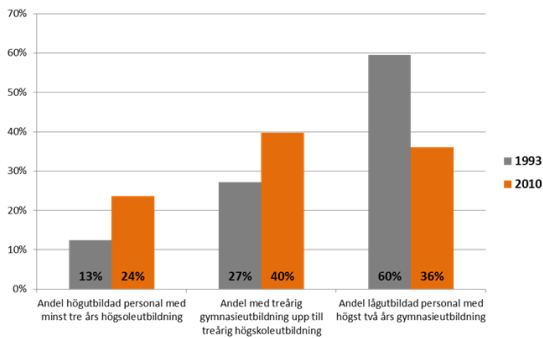
Fördjupning

Arbetskraftens klättring mot allt högre kunskapsnivåer

ALMEGA

Andel hög-, mellan- och lågutbildade av totalt antal anställda i svensk ekonomi

Källa: SCB, RAMS

ALMEGA

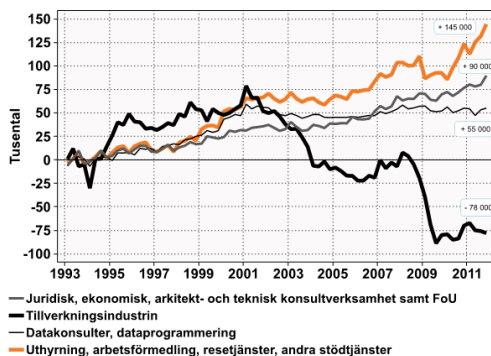
Anställdas utbildningsnivåer, per KIS-område

	A Knowledge-intensive market services	B High-tech knowledge-intensive services	C Knowledge-intensive financial services	D Other knowledge-intensive services	Totalt KIS
Förgymnasial	6%	4%	4%	6%	6%
Gymnasial	39%	31%	43%	39%	38%
Eftergymn 1-2 år	20%	23%	17%	18%	18%
Eftergymn 3+ år	35%	43%	35%	38%	38%
Andel högskoleutbildade totalt	54%	66%	53%	55%	56%

Källa: SCB, RAMS

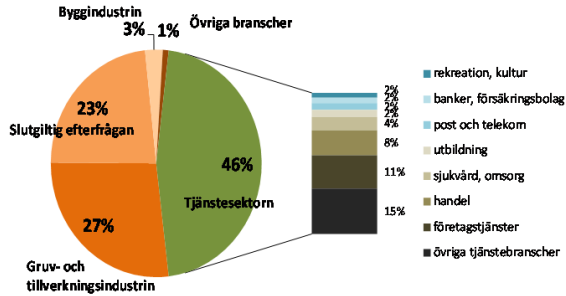
Förändringen av sysselsättningen räknat från sysselsättningsnivån per bransch under första kvartalet 1993

Källa: SCB, Macrobond.

I vilken grad genererar olika branscher sysselsättningen inom företagstjänster?

Källa: SCB, nationalräkenskaperna

ALMEGA

Summering

- Skruvade slutsatser.
- KIS-jobb gynnades av expansiv politik.
- Även av specialisering.

ALMEGA

BILAGA 5

Protokoll från öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport

Finansutskottets öppna utfrågning om Finanspolitiska rådets årliga rapport, Svensk finanspolitik 2012

Tid: Torsdagen den 24 maj, kl. 9.30–12.00

Lokal: Förstakammarsalen

Inbjudna

Professor Lars Jonung, Finanspolitiska rådets ordförande

Jørgen Elmeskov, chefsekonom OECD

Lena Granqvist, ekonom, Saco

Finansminister Anders Borg (M)

Ledamöter

Anna Kinberg Batra (M), *ordförande*

Fredrik Olovsson (S), *vice ordförande*

Elisabeth Svantesson (M)

Pia Nilsson (S)

Göran Pettersson (M)

Jörgen Hellman (S)

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)

Maryam Yazdanfar (S)

Carl B Hamilton (FP)

Bo Bernhardsson (S)

Per Åsling (C)

Marie Nordén (S)

Staffan Anger (M)

Per Bolund (MP)

Anders Sellström (KD)

Erik Almqvist (SD)

Ulla Andersson (V)

Jörgen Andersson (M)

Edip Noyan (M)

Emil Källström (C)

Ordföranden: Jag hälsar alla välkomna till denna utfrågning i finansutskottets regi av Finanspolitiska rådet. Denna rapport och dagens diskussion inleder utskottets och sedan riksdagens behandling av den ekonomiska vårpropositionen, det vill säga riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Till dagens diskussion har vi därför bjudit in rådets ordförande professor Lars Jonung och de externa kommentatorerna, vice chefsekonomen i OECD Jörgen Elmeskov och Lena Granqvist från Saco. Jag hälsar er välkomna hit. Finansminister Anders Borg får sedan tillfälle att kommentera deras inledningar.

Efter dessa inledningar ges det som vanligt möjlighet för utskottets ledamöter att ställa frågor och inleda en diskussion som vi avslutar senast kl. 12.

Jag förutsätter att ledamöterna har fått och tagit del av rådets rapport. Annars finns den tillgänglig på webben och här i lokalen.

Jag hälsar även er som följer detta utifrån välkomna.

Lars Jonung: Jag tackar för dessa ord. Jag uppskattar att få vara här och presentera Finanspolitiska rådets rapport för 2012.

Låt mig börja med rapportens innehåll och struktur. Vi har lagt fokus på finanspolitiken. Vi granskar först i kapitel 1 och 2 finanspolitiken på kort sikt, och det är åren 2012–2015. Sedan tar vi upp det medellånga, medelfristiga, perspektivet, det vill säga de närmaste 10–20 åren. I kapitel 3 ser vi på den långsiktiga skuldkvotens utveckling. I kapitel 4 blir vi djärva. Där ser vi på den långa sikten, det vill säga de närmaste 100–200 åren och diskuterar finanspolitikens hållbarhet i detta perspektiv. I kapitel 5 behandlar vi arbetsmarknaden, i synnerhet ungdomsarbetslösheten. Sedan avslutar vi rapporten med att i kapitel 6 ta upp den sänkta restaurangmomsen. Skälet till att vi tar upp restaurangmomsen är att sänkningen av den utgör den enskilt största utgiftsposten i budgetpropositionen för 2012. Detta är alltså meny.

Jag ska börja med det ekonomiska läget. Svensk ekonomi har klarat sig väl under den internationella kris som började 2008. Vi noterar i rådet att finanspolitiken generellt framstår som framgångsrik och i huvudsak väl avvägd. Denna slutsats får sitt stöd vid en jämförelse med andra länders ekonomisk-politiska erfarenheter och utveckling sedan krisen började.

Här hänvisar vi till ett diagram. Det visar hur bruttoskulden, alltså statskulden inom EU, har utvecklats från krisens början 2007 fram till 2011. Här noterar vi att alla EU-länder utom ett har fått en ökad skuldsättning. Detta undantag är Sverige. Det är ett tecken på våra offentliga finansers styrka.

Vår uppgift i Finanspolitiska rådet är att fungera som en finanspolitisk vakthund. Vi ska skälla, och vi ska varna när de offentliga finanserna är på väg utför och på väg in i en riskabel region. Därför har vi granskat hur finanspolitiken i Sverige förhåller sig till det finanspolitiska ramverket. Vi noterar som vår främsta slutsats att politiken har följt ramverket. Risken för att utgifterna ska överskrida utgiftstaken under de närmaste åren ser vi som begränsad, och vi bedömer att finanspolitiken är förenlig med långsiktigt hållbara offentliga finanser.

Överskottsmålet ingår i det finanspolitiska ramverket. Enligt detta mål ska det finansiella sparandet uppgå till i genomsnitt 1 procent av BNP över en konjunkturcykel. Här har vi en typ av utvärdering av överskottsmålet i detta diagram. Vi börjar 1993 mitt i den djupa finansiella kris som Sverige befann sig i. Då hade vi ett budgetunderskott på kring 11 procent av BNP. Det är alltså grekisk nivå, kan man säga. Sedan dess har vi haft en konsolideringsprocess, och efter denna konsolideringsprocess har vi haft ungefär två konjunkturtoppar. Under dessa konjunkturcykler har finanspolitiken varit inriktad på att nå ett överskottsmål på 1 procent av BNP över cykeln. Även här noterar vi alltså stabila finanser och en måluppfyllelse som är förenlig med det finanspolitiska ramverk som riksdagen och regeringen har beslutat och utformat.

Vi kan också se utvecklingen av de svenska statsfinanserna i detta diagram. Det visar den offentliga bruttoskulden som andel av BNP – statsskulden i procent av BNP. Här ser vi att fram till Opec 1- och Opec 2-kriserna var statsskulden som andel av BNP 26–27 procentenheter. Sedan kom oljekriserna, och vi fick en kraftig uppgång. Efter kriserna hade vi en nedgång. Sedan kom den stora finanskrisen i början av 90-talet då Sveriges statsskuld som andel av BNP nådde en nivå kring 70 procent. Efter detta har vi haft en snabb konsolidering under såväl socialdemokratiska som borgerliga regeringar. Drar man ut linjen i detta diagram kan vi, om vi tror på linjeutdragning, komma till en situation där vi inte har någon statsskuld alls.

Är då allt bra? Ska vi bara ge ros till finansministern och finanspolitiken? Svaret är ett klart nej. Rådet har kritiska synpunkter på den ekonomiska politiken. Jag hänvisar till våra 19 punkter i vår rapport. Vi återkommer till ett tema som vi har haft många gånger tidigare. Vi kräver en tydligare redovisning av samband mellan utgiftstak, överskottsmål och skatteuttag. Det skulle förbättra transparensen och tydligheten i politiken. Vi vill att regeringen bättre förklarar hur reformutrymmet uppstår och hur utrymmet är tänkt att fördelas mellan skatter och utgifter på några års sikt. Vi anser att besluten om utgiftstak har stor betydelse både för utgifternas nivå och för skattenivån. Här vill vi alltså att finansministern blir tydligare i sin redogörelse.

Regeringen aviserade skattesänkningar våren 2011 som sedan inte dök upp i budgetpropositionen för 2012. Denna förändring anser vi saknar stabiliseringspolitiska motiv. Det försämrade konjunkturläget under 2011 talade snarare för en mer expansiv finanspolitik.

Regeringen anser att den makroekonomiska osäkerheten motiverar extra säkerhetsmarginaler förutom de marginaler som redan finns i det finanspolitiska ramverket. Detta ser vi med viss oro på. Det skapar oklarheter med avseende på säkerhetsmarginalernas stabiliseringspolitiska motiv. Vi har alltså redan hängslen och livrem i det finanspolitiska ramverket. Behöver vi ytterligare klädesplagg?

En regelmässig användning av extra säkerhetsmarginaler kan leda till följande: För det första riskerar de att skapa ett ofördelaktigt procykliskt inslag i finanspolitiken, det vill säga när krisen blir mer hotfull säger finansministern att vi nog ska spara lite grann eftersom krisen kan bli ännu värre, och det kan förstärka svängningarna i konjunkturen. För det andra kan dessa extra säkerhetsmarginaler leda till ett genomsnittligt sparande som är större än överskottsmålet.

En uppgift för rådet är att fundera på var riskerna för de offentliga finansernas stabilitet finns. Vi ser av den ekonomiska historien att den främsta risken för stabila offentliga finanser är en finansiell kris.

Detta diagram visar hur de reala fastighetspriserna har utvecklats i fyra länder sedan 1996. Irland hade en mycket kraftig uppgång fram till krisen då det blev en mycket kraftig nedgång. Spanien visar samma mönster. Man hade en kraftig uppgång. Sedan sprack bubblan. USA hade också en kraftig uppgång. Sedan sprack bubblan. Sedan har vi ett land som heter Sverige. Här har vi bara haft en lång och kraftig uppgång sedan mitten av 90-talet.

Nu ställer sig en vän av finansiell stabilitet frågan: När spricker den svenska bubblan? Spricker den över huvud taget? Är detta någonting att vara orolig för? Ja, säger vi i rådet, detta är någonting som vi bör fundera på. Vi säger inte att vi har en finansiell bubbla, en boprisbubbla, i Sverige. Vi säger att det finns risker och att vi ska knyta dessa risker till de allmänna insikter som vi har om hur finanskriser och bankkriser uppstår. Vi vet att vid snabbt växande kreditgivning, vid stor skuldsättning och vid stigande fastighetspriser ökar risken för finansiella obalanser.

Regeringen bör ta ställning till hur den makrofinansiella regleringen och tillsynen bör förstärkas för att reducera risken för framtida finansiella kriser. Jag föreslår att finansministern har detta diagram framför sig på sitt arbetsbord varje dag och funderar på vad detta innebär för svensk finanspolitik.

Finanspolitiska rådet är inte den enda institution som varnar för finansiella obalanser. Kommissionen har satt upp ett system för makrofinansiella varningsindikatorer. De noterar att vi i Sverige har haft en förändring i reala huspriser som ligger över det område där man kan känna sig lugn.

Kommissionen noterar också att den privata sektorns skuld som andel av BNP ligger långt över det tröskelvärde som man i någon bemärkelse betraktar som normalt.

Rådet tar också upp finanspakten, det vill säga EU:s Fiscal Compact. Vi ser positivt på att Sverige har anslutit sig till EU:s finanspakt. Men vi noterar också att det inte finns någon anledning för oss att förändra det svenska ramverket i riktning mot finanspaktens regler. Vi är nöjda med det svenska systemet.

Vi noterar i ett kapitel som behandlar finanspolitiken på medellång sikt att den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet i Sverige har stärkts betydligt efter krisen i början av 90-talet. Vi förväntar oss att denna utveckling ska fortsätta i framtiden.

Detta ställer en rad frågor. Överskottsmålet innebär att den offentliga nettoförmögenheten kommer att stabiliseras som andel av BNP. Vi anser att ytterligare förmögenhetsuppbyggnad utöver dagens 20 procent av BNP är svår att motivera med behov av säkerhetsmarginal. Regeringen bör klargöra vad som är en lämplig storlek på nettoförmögenheten.

Vi bör hålla i minnet att vi har påverkats mycket av den finansiella krisen i början av 90-talet. Då var vi bekymrade för statsskulden. Nu är vi inte bekymrade för statsskulden längre utan för vad som händer med statens förmögenhet. Hur ska den hanteras? Hur ska den administreras?

Vi noterar att den offentliga finansiella portföljen innehåller både stora skulder och stora tillgångar. Regeringen bör klargöra vad som är en lämplig bruttoskuld samt vilka principer som ska gälla för avvägning mellan risk och förväntad avkastning.

Rådet noterar att årets vårproposition innehåller en redovisning av de offentliga finanserna. Det ser vi som en förtjänstfull utveckling. Det är ett steg mot en bättre analys. Vi anser att det krävs ytterligare analyser för att bedöma om de offentliga investeringarna har en samhällsekonomiskt fördelaktig omfattning och inriktning.

Vi delar regeringens uppfattning att ett sifferbaserat mål för de offentliga investeringarna inte bör införas. De offentliga investeringarna ska bedömas med utgångspunkt från en samhällsekonomisk kalkyl.

Vi har ett kapitel där vi behandlar den mycket långa sikten. Det går under beteckningen generationsräkenskaper. Våra analyser här pekar på att de offentliga finanserna är långsiktigt hållbara, och deras hållbarhet hänger mycket på hur pensionssystemet är utformat.

Vi noterar också att generationsräkenskaperna kan användas för att visa hur skatter och utgifter påverkar fördelningen mellan generationer i ett livscykelperspektiv.

Vi har ett kapitel om ungdomsarbetslösheten. Här noterar vi att bilden av ungdomsarbetslösheten bör nyanseras. Unga hittar i allmänhet jobb snabbare än äldre. Långtidsarbetslösheten för unga är låg i ett internationellt perspektiv. Ungdomars möjligheter att finna arbete är mer konjunkturkän-

liga än äldres. Att betrakta unga som en homogen grupp kan leda till ineffektiva insatser från den offentliga sektorn. Det är viktigt att rikta insatserna mot de grupper som har svårt att finna en anställning.

Detta diagram visar den genomsnittliga arbetslöshetstiden för tre grupper: unga 16–24 år, medelålders 25–54 år och äldre 55–64 år. Vi ser här att arbetslösheten för unga är klart lägre än för andra grupper. Detta mönster håller i sig från 1987 och fram till i dag.

Vårt sista kapitel handlar om restaurangmomsen. Vi bedömer att effekterna på arbetslöshet och sysselsättning av reformen är överskattade i regeringens dokument. Sänkt restaurangmoms är ett ineffektivt sätt att minska de administrativa kostnaderna. Sänkningen av momsen har karaktären av ett branschstöd. Det ökar risken för att andra intressegrupper försöker få en sänkning av momsen just för sin verksamhet. Vi noterar att konsumtionsskatten urholkas som skattebas om fler branscher gynnas av reducerade skattesatser.

Jag vill avsluta med följande uppmaning från Finanspolitiska rådet: En enhetlig moms skulle sannolikt ha stora positiva samhällsekonomiska effekter. Momsen, konsumtionsskatten, är en viktig skattebas. Kan man värna om den, kan man också värna om långsiktigt hållbara offentliga finanser.

Ordföranden: Finanspolitiska rådet tar sikte både på omgivningen i vår omvärld och på arbetsmarknaden. Det är lite grann mot denna bakgrund som vi har valt att bjuda in våra två kommentatorer, och vi är mycket tacksamma att ha dem här. Vi börjar med de yttre förutsättningarna med mera från vice chefsekonomen i OECD Jørgen Elmeskov.

Jørgen Elmeskov: Jag tackar för inbjudan att komma hit. Jag är mycket hedrad av att ha blivit inbjuden. Jag är också lite bekymrad av två orsaker. Den första är att man har bett mig att tala skandinaviska. Jag hoppas att det går bra och att ni förstår vad jag säger. Den andra är att det är många år sedan som jag fokuserade specifikt på svensk ekonomi. Jag hoppas att jag inte kommer att säga något dumt. Men om jag gör det hoppas jag på er förståelse.

Jag ska gå över till substansen. Som görs klart i rapporten från Finanspolitiska rådet har Sverige en extremt solid budgetposition. År 2011 hade man en budget i faktisk och strukturell balans, så som visas på bilden. I rapporten citeras olika analyser som visar på långsiktig hållbarhet i de svenska statsfinanserna. Våra egna långsiktiga beräkningar visar också på långsiktig hållbarhet för Sverige som ett av få OECD-länder.

Det är inga tvivel om att svensk finanspolitik är en succéhistoria. Det gör det lite svårt att vara Finanspolitiska rådet. Trots detta tycker jag att rådet har producerat en intressant, relevant och välskriven rapport. I stora drag är jag enig med alla slutsatser som presenteras.

Om rapporten hade beskrivit ett sydeuropeiskt läge hade det kanske varit lätt att skapa en tematisk sammanhängande presentation i rapporten. Som det är nu består rapporten av en samling separata essäer. Det gör det lite svårt att ge en sammanhållen kommentar till rapporten. Jag kommer inte ens att försöka.

I stället kommer jag att välja ut några få specifika punkter där jag tycker att analysen kanske kunde ha förts lite längre. De punkter som jag vill nämna visas på bilden här. Det är inte säkert att jag hinner med allt inom den fastställda tiden, vilket jag beklagar.

Jag ska först ta upp restaurangmomsen. Rådet är skeptisk till den lägre restaurangmomsen. Det var vi också i vår senaste rapport över Sverige. Men det kanske är ett symtom på brist på finanspolitiska problem i Sverige att rådet ägnar ett helt kapitel åt ett så exotiskt ämne som restaurangmomsen. Men det är självklart ett exotiskt ämne med några viktiga principiella aspekter. Minskar man beskattningen på en aktivitet uppstår det, som Lars Jonung sade, ökad press från andra sektorer att också få minskad beskattning. Därför gäller det att etablera de riktiga kriterierna för när en minskad beskattning kan motiveras.

Jag kan inte bedöma det empiriska material som rådet citerar. Rådets huvudargument är också att det inte finns mycket empiriskt material. Bristen på empiri gör att man bör vara lite försiktig med denna typ av skatteutgifter. Det bör kanske också göra att man låter nya politiska initiativ följas av en *ex post-evaluering*. Det var ett förslag som jag tyckte att rådet skulle ta till sig.

Jag saknar också ett annat argument, nämligen att om man vill stödja en ekonomisk aktivitet – och det kan det finnas goda orsaker till – kan man välja att göra det på utgiftssidan eller på skattesidan. På utgiftssidan ger man explicita subventioner, och på skattesidan ger man en skatteutgift eller implicita subventioner. Fördelen med att ge stödet på utgiftssidan är en ökad grad av transparens. Motargumentet är att man får utökade administrativa kostnader. Transparensen kan kanske vara värd lite ökade administrativa kostnader.

Mer generellt är rådet skeptiskt till administrativa kostnader som argument för lägre moms på restaurang- och cateringtjänster. Här tycker jag att rådet kanske kunde ha gått lite längre i sin diskussion. Som jag förstår det är de extra administrativa kostnaderna skapade av en existerande lägre moms på hotellverksamhet. Men om de administrativa kostnaderna inte togs i beaktande när hotellmomsen sänktes bör man se över detta beslut snarare än att ta den för given och säga att vi därför bör ha lägre moms också på restaurang.

Jag ska övergå till den långsiktiga inriktningen av finanspolitiken. Jag vill börja med en liten anekdot. I mitten av 2000-talet hade flera länder stora offentliga överskott och fallande skuld. De föreslog mot denna bakgrund i en diskussion i OECD om den långsiktiga inriktningen av finanspolitiken.

Beroende på diverse förseningar fick vi diskussionen först i november 2008, knappt två månader efter Lehmankraschen. Vid denna tidpunkt var problemställningen för de flesta länder mycket akademisk. När vi offentliggjorde våra bakgrundspapper gjorde vi vårt bästa för att göra det så lugnt som möjligt för att vi inte skulle bli förlöjligade.

Jag tror att denna anekdot visar hur snabbt saker kan ändras och därmed betydelsen av säkerhetsmarginalerna i finanspolitiken.

Men rådet har rätt när man säger att säkerhetsmarginalerna inte är gratis. En för stor marginal betyder att man ger upp några utgifter eller skattereduktioner som annars kunde ha främjat ökad tillväxt och välfärd.

Huvudslutsatsen i rådets rapport är att man bör tänka på säkerhetsmarginalerna primärt i form av stocks, alltså skuld eller förmögenhet, och inte i form av flows, som överskott eller underskott. Det var också den slutsats vi nådde fram till i våra dokument, alltså att ett eller flera stockmål bör vara en del av det finanspolitiska ramverket.

I princip bör stock- och flowmål hänga samman, som också rapporten säger. Detsamma bör vara fallet med den faktiska utvecklingen i stocks och flows. Då blev jag kanske lite förvånad över att läsa i rapporten att det inte var fallet för Sverige. I stället har utvecklingen i den offentliga nettoförmögenheten varit långt mer positiv än man skulle tro, baserat på det årliga överskottet i budgeten. Det förklaras i rapporten av stora värdestegringar för offentliga tillgångar. Här tycker jag, som utomstående läsare av rapporten, att rådet kanske hade kunnat gå lite längre i sin analys för att försöka besvara några frågor.

Vad är det för tillgångar som skapar de stora värdestegringarna? Är de tillgångarna disponibla i budgeten för att till exempel finansiera ökade utgifter eller sänkta skatter? Om svaret är ja, måste budgeten och budgetmålsättningen då inte inkludera dessa värdestegringar? Om nej, om de inte är disponibla, är det då inte bättre att fokusera på förmögenheten vid sidan av dessa tillgångar? Till slut: Representerar dessa tillgångar aktiviteter som den offentliga sektorn bör vara involverad i eller är det saker som kan och bör privatiseras? Som sagt saknar jag de svaren.

Om den slutliga målsättningen på sikt är ett stock- eller flowmål är det klart att det finns ett behov av ett flowmål för att visa om budgeten är on target för att uppnå flowmålet. I den delen kritiserar rapporten ganska skarpt regeringens beräkning av det strukturella offentliga finansiella sparandet. Vi använder inom OECD samma metoder som regeringen så jag kanske nästan är tvungen att försvara regeringen. Men jag vill säga att jag också rent personligen anser att rådet går för långt här.

Rådet argumenterar för att man inte ska beräkna det underliggande budgetsaldot genom att korrigera för effekten av ett aggregerat output-gap utan i stället genom korrigeringar för de cykliska avvikelserna i enkla efterfrågekomponenter som förbrukning, investeringar, export och så vidare. Rådet visar att dessa disaggregerade beräkningar av det strukturella saldot hade gett en annan och mer rättvisande bild av den underliggande budge-

ten genom krisen. De beräkningarna verkar korrekta, men frågan är om de är relevanta utom för historieskrivning. Poängen är att vi inte har någon god benchmark för efterfrågans sammansättning. I realtime, när de finanspolitiska besluten ska fattas, vet vi till exempel inte om förbrukningen kommer tillbaka till sin tidigare trend eller om tillväxten i stället drivs fram av export. Men det är faktiskt den information som är nödvändig för att använda rådets favoritmetod. I motsats härtill har vi faktiskt ett ramverk för att tänka i realtime omkring den potentiella produktionen och det aggregerade output-gapet. Det är de faktorerna som ingår i regeringens beräkning av det underliggande budgetsaldot. Jag tror kanske att rådet kunde vara lite mer nyanserat på den punkten.

Låt mig säga att jag var mycket intensivt uppslukad av fotnot 9 på s. 101 i rapporten. Jag ska säga att jag läste rapporten på nattflyget från Vancouver till Amsterdam. Det är ett uttryck för hur intressant rapporten var att jag också läste fotnoterna. Men poängen med den fotnoten är att den förklarar för mig, som är utomstående, det jag tidigare i rapporten inte förstod om det så kallade reformutrymmet som finns under regeringens utgiftstak.

Enligt rapporten uppstår reformutrymmet genom att de offentliga intäkterna går upp med BNP medan de offentliga utgifterna växer mindre än BNP. Jag fann rapportens bedömning av dessa effekter förvånande stora – en årlig förstärkning av budgeten i storleksordningen $\frac{1}{2}$ procent av BNP. Det var inte förrän jag läste fotnoten, 70 sidor senare, som jag förstod att det så kallade reformutrymmet uppstår därför att en rad utgiftsposter inte är indexerade i de tre–fyra-åriga framställningar som ingår i budgeten. Men den politiska verkligheten är att de de facto är indexerade, i vart fall om man förlänger perioden. Det är vad fotnoten säger.

Till exempel kan man reducera kompensationsgraden i offentliga transfereringar över en kort period, men i praxis växer de hand i hand med löneutvecklingen över en längre tidsperiod. Det betyder att reformutrymmet i realiteten är mindre än den halva procent om året som är angiven i rapporten och att det vore riskabelt att genomföra till exempel permanenta skattesänkningar eller permanenta servicelyft baserade på ett reformutrymme som har en utpräglad kortsiktsskaraktär.

Som en sammanfattning av diskussionen om dessa sammanhang kan jag säga att rapporten kanske tycks en liten smula schizofren. Å ena sidan diskuterar man hur man bör använda oindexerade reformutrymmen samtidigt som man å andra sidan säger att verkligheten på lång sikt är indexerad.

Som förväntas ska jag hålla tiden, därför får jag ta upp mina betraktelser över ungdomsarbetslösheten en annan gång. Men jag vill sluta med att säga att de punkter som jag har tagit upp här inte ska överskugga att jag har haft nytta av att läsa rapporten. Jag delar en mycket stor del av dess synpunkter och slutsatser. Än en gång, tack för inbjudan!

Ordföranden: Stort tack för det, Jørgen Elmeskov! Då går vi till vår andra inbjudna kommentator, nämligen Lena Granqvist, ekonom på Saco. Välkommen och varsågod!

Lena Granqvist: Först vill jag tacka för att jag har blivit inbjuden att kommentera. Till vardags är jag alltså Sacoekonom och jobbar med akademikernas lönebildning.

Jag vill först säga några ord om rapporten. Det är färre områden som behandlas än tidigare år, därför har den ett mindre omfång. Det är i mycket en krishanteringsrapport, upplever jag. Det är också förståeligt. Det finns förstås många andra områden man kan kommentera. Några av dem har också behandlats i Finanspolitiska rådets tidigare rapporter. Men mina kommentarer bygger alltså på delar av själva rapporten, med några små utvikningar.

Först vill jag ge er en bakgrund till den diskussion som förs och hur jag själv upplever mina reflexioner innan jag sätter i gång.

Det är, som vi alla vet, ett otroligt osäkert läge i omvärlden. Det gör det förstås väldigt svårt att analysera. På ekonomspråk kan man säga att det handlar om att det är svårare än någonsin att konstant hålla omvärlden i våra analyser. Det är mycket det som det också handlar om.

Det handlar om avvägningar. Det handlar om att satsa eller att hushålla. En fråga som också har kommit upp i den allmänna debatten är huruvida det sparas för mycket i ladorna. Det handlar dessutom om synen på hur vi ska förvalta och hur vi ska använda våra gemensamma resurser. Jag vet inte om det är ett svenskt ord, men jag kallar det kameralitet kontra dynamik.

Det jag också vill påpeka är att det vidare handlar om hur vi beskriver själva läget och hur vi uppfattar läget. Det som ändå är alldeles klart enligt alla siffror och tabeller är att det går så mycket bättre för Sverige än för resten av Europa. Då är ändå frågan om det betyder att vi på något sätt stänger in oss i en bubbla och att vi helt enkelt inte riktigt vill ta in det som händer i omvärlden. I vilken utsträckning påverkar händelserna i omvärlden oss? Det här är någon slags referensram när man analyserar hur man ser på sig själv och hur vi ser på vår relation till omvärlden.

Mina allmänna synpunkter på själva rapporten är att jag delar Finanspolitiska rådets syn att finanspolitiken i huvudsak ter sig framgångsrik och välavvägd med hänsyn till ramverk, kriser och i jämförelse med andra länders politik. Jag tycker också att det är förtjänstfullt att den här långsiktiga analysen, generationsräkenskapsanalysen, har gjorts i ett livscykelperspektiv där man också konstaterar att de offentliga finanserna verkar vara långsiktigt hållbara i detta perspektiv.

Jag håller också med om, som Finanspolitiska rådet gör, att man ska be regeringen klargöra sin syn på den ökande offentliga nettoförmögenhet som byggs upp utanför ramverkets krav. Där kan man diskutera hur stort det här utrymmet ska tillåtas vara, hur det ska förvaltas och hur det ska användas. Det är några allmänna synpunkter.

Igen en liten utvikning när man ser det från ett sidoperspektiv: Vad handlar det här egentligen om? I debatten kan man få en känsla av att det är ett antingen-eller-läge. Är det här krishantering eller handlar det om strukturomvandling? Det är ju de orden som dyker upp. Då är det förstås också viktigt att skilja på de konjunkturella och de strukturella faktorerna. Fokus sätts mycket på om vi lever i någon slags kristänk. Då vill jag ändå poängtera att man aldrig får glömma bort de strukturella faktorerna. Det är de åtgärderna som främjar produktivitet och hantering av de befintliga resurserna effektivare. Det är också en form av krishantering.

Jag tror att det också är viktigt, oberoende av om vi har en kris i omvärlden eller inte, att vi rustar oss för framtiden. En förklaring till att vi har klarat denna kris så bra är att Sverige faktiskt tog tag i de här struktureformerna efter förra krisen. Det är de här sakerna vi hela tiden måste väga mot varandra.

Arbetsmarknadsekonom som jag är plockar jag alltså ut två områden ur rapporten för att kommentera. Det gäller arbetsmarknaden – ungdomsarbetslösheten och några ord om matchningen – och skattesystemet och dess koppling till ökad sysselsättning. Där kommer också några ord in om sänkt restaurangmoms.

För att man hela tiden ska veta vad vi diskuterar och vi inte ska tala förbi varandra är det viktigt att definiera arbetslösheten som konjunkturell och strukturell arbetslöshet. Det är väldigt viktigt att man särskiljer de frågorna när man diskuterar. Definitionen på konjunkturell arbetslöshet är alltså de kortsiktiga variationerna i efterfrågan på arbetskraft som ofta uppkommer av konjunkturella skäl. Strukturell arbetslöshet, däremot, pratar vi också om som jämviktsarbetslöshet. Det är den arbetslöshet som råder i ett normalt konjunkturläge. Den är oberoende av konjunkturen. Det är förstås väldigt viktigt att veta vad man pratar om när man börjar diskutera åtgärder. Jag tror att man ibland blandar ihop detta på sina håll.

Det är min ingång till att prata om ungdomsarbetslösheten. Det är också det som har lyfts fram i många sammanhang. Den är på tapeten i Sverige. Överallt diskuterar man problemet. Frågan är hur stort problemet egentligen är och om det här är ett generellt problem för ungdomar. Jag tycker också att det är väldigt bra att Finanspolitiska rådet i sin rapport nyanserar diskussionen och även analyserar vad som döljer sig bakom siffrorna.

Delvis handlar det om ett rent mätproblem. Vi har övergått till nya definitioner, ILO-definitioner, för hur man mäter arbetslöshet. Vi mäter nu på samma sätt som man gör ute i Europa. Det betyder också att vi i måttet inkluderar grupper som vi inte har haft med tidigare, och man kan diskutera hur vi egentligen ska se på de här grupperna i arbetslöshetssammanhang, såsom arbetssökande heltidsstuderande. Men det handlar också som sagt om hur arbetslösheten ser ut bland ungdomarna, vilka grupper som ingår. De siffror jag visar här är också sådana som presenteras i rapporten. Jag har lagt till några egna reflexioner.

Vi kan säga, som också har konstaterats tidigare i dag, att vi har en hög ungdomsarbetslöshet både historiskt sett och internationellt sett. Den är 23 procent, och det är ett högt mått. Men av detta mått är alltså 40 procent av de arbetslösa ungdomarna heltidsstuderande som söker jobb. SCB har också gjort en specialstudie, en intervjustudie, och frågat hur man uppfattar sig som studerande arbetssökande. 90 procent av dessa betraktar sig som i huvudsak studerande. Det är en väldigt stor grupp. Det man också kan konstatera i jämförelse med andra länder är att vi har en stor stock av korttidsarbetslösa, alltså sådana som är arbetslösa kortare tid än en månad. Andelen är 35 procent. Det är också mycket högre jämfört med andra länder i Europa. Det betyder alltså att unga hittar jobb snabbare. Vi har ett högt utflöde från arbetslöshet till sysselsättning.

Ett annat sätt att se på den här delen av arbetslösheten är ju att titta närmare på hur stor andel som är långtidsarbetslösa, alltså arbetslösa längre än sex månader. Där ser vi att andelen i Sverige är 18 procent, som är en hög siffra, men jämförd med snittet i EU på 50 procent är den mycket lägre. Det här är också en siffra som har minskat jämfört med 90-talet. Det som också diskuteras i rapporten, som jag inte tar upp här, är att problemet med långtidsarbetslöshet uppenbarligen är någonting som mer drabbar de äldre.

Ett annat fenomen som vi också ska komma ihåg när det gäller ungdomarna är att samtidigt som vi har sett ökningen av arbetslöshet bland ungdomar har vi också sett att en större andel av 20-åringarna inte hade slutbetyg från gymnasiet. Bara 72 procent hade det. Det här är alltså en lägre siffra än på 90-talet. Det är en bild som vi ställer mot de ändå ganska positiva siffrorna relativt andra länder, men det är någonting som har skett samtidigt.

Min slutsats, som också rådet drar i sin rapport, är att ungdomsarbetslöshet inte är ett generellt problem, för de ungdomar som definieras som arbetslösa är på inga vis en homogen grupp. Då kan de generella åtgärderna förstås ha en ganska dålig träffsäkerhet. Det som har gjorts är att regeringen har sänkt arbetsgivaravgiften för hela gruppen. Man kan definitivt säga att de korttidsarbetslösa ungdomarna skiljer sig från gruppen arbetslösa ungdomar med misslyckade gymnasiestudier bakom sig. Då kan man tänka sig att just riktade åtgärder för den här gruppen är bättre.

En viktig sak som jag pekade ut är att det här uppenbarligen är en utbildningsfråga. Då handlar det om att en bra utbildning är den bästa försäkringen mot arbetslöshet. Då handlar det inte bara om mer utbildning utan det handlar också om bra utbildning.

Men, det vill jag ändå poängtera, det här är ingenting som man talar om som att det inte alls är farligt, arbetslöshet går ju över. Det finns forskning som visar att arbetslöshet aldrig är bra för någon grupp. Forskning visar att arbetslöshetsårren kan hänga kvar under lång tid. Det gäller både risk för att bli arbetslös på nytt och om senare inkomstutveckling i karriären. Årren, alltså scarring effects, hänger kvar. Det har också visat sig att

väldigt korta arbetslöshetsperioder kan ha betydelse i negativ bemärkelse. Det här gäller såväl unga med gymnasieutbildning som de grupper som jag representerar, alltså de nytexaminerade med högskoleutbildning. Därför blir det också väldigt viktigt att underlätta övergångar mellan studier och arbete.

Vi pratar mycket om utbildning, men det är inget som årets rapport tar upp, till skillnad från förra årets. Då pratade man också om utbildningsaspekter och om kvalitet i utbildningssystemet på alla nivåer. Det tror jag också är en viktig nyckelfaktor.

Sedan går jag över till matchningen på arbetsmarknaden. Det handlar förstås om hur de arbetslösa ska hitta de lediga jobben och hur vi ska få det att fungera väl. Jag tycker också att det är bra att Finanspolitiska rådet gör en specialstudie av graden av mismatchning. Man har också tagit fram en ny metod, där man lägger in en geografisk dimension och en yrkesdimension. Modellsatsen från de här beräkningarna är att matchningen på arbetsmarknaden skulle fungera mer effektivt om den geografiska rörligheten ökade. Det här hänger förstås ihop med bostadsmarknaden och möjligheten till jobbpendling.

Jag håller också med om Finanspolitiska rådets slutsats att kopplingen mellan geografisk rörlighet och arbetsmarknadens funktionssätt förtjänar ytterligare uppmärksamhet vid utformningen av framtida insatser. Det handlar om många fler faktorer för att det ska fungera väl. En reflexion från mitt håll är att det också krävs infrastrukturens insatser som fungerar, för det här är en sådan viktig del av arbetsmarknaden. Det är någonting som regeringen också har pratat om, men det kanske blir extra viktigt.

Därefter går jag över till skattesystemet, framför allt skattesystemet och dess sysselsättningsskapande åtgärder. På nytt handlar det om vad man egentligen är ute efter och vad man vill komma åt. Ibland handlar det om att man vill underlätta för vissa grupper att komma in på arbetsmarknaden. De motiv som regeringen har haft för till exempel sänkt restaurangmoms är just det, men också jobbskatteavdragen, som inte behandlas i den här rapporten, är tänkta att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden.

Andra aspekter för att öka antalet arbetade timmar i ekonomin handlar ju om att sänka skatten på arbete. Men det är lite olika mål för politiken. Jag delar också Finanspolitiska rådets syn på att sänkt restaurangmoms verkar ha en dålig träffsäkerhet för att minska den strukturella arbetslösheten. De få empiriska studier som finns på området stärker också denna syn. Det verkar finnas för många mellanled för att det ska fungera. I teorin fungerar optimal beskattning, men hur det fungerar i praktiken är en annan sak. Jag utesluter inte att det finns en effekt, men det verkar vara en dyr reform. Det kanske finns samhällsekonomiskt mer effektiva sätt att komma åt det här problemet.

Sedan handlar min lilla utveckling, som egentligen inte diskuteras i den här rapporten men har diskuterats tidigare år, om att öka drivkrafterna till arbete genom att sänka skatten på arbete. Det diskuterades i fjol och också

av andra instanser. Långtidsutredningen med flera pratar om det. Men det finns många varianter i ett skattesystem som kan påverka just arbete. Det handlar om incitament till utbildning och ökad produktivitet. Vi på Saco lyfter alltid fram analyser i ett livslöneperspektiv. Det handlar inte om lönen från ett år till ett annat eller ditt sätt att jobba, utan det handlar om att analysera saker på lång sikt enligt hur din livslön påverkas.

Det är inget nytt att säga att progressiv beskattning påverkar incitamentet till utbildning negativt, men det vi också har tittat på är att jobbskatteavdraget, som ändå har syftat till att människor ska jobba mer, kan ha oväntade effekter. Här handlar det om att jämföra akademiker med gymnasieutbildade med samma bruttolön. Det handlar helt enkelt om de beräkningar som visar att de gymnasieutbildade kan dra större nytta av jobbskatteavdraget tidigt i karriären på ett sätt som de akademiskt utbildade aldrig hämtar in.

Med det här vill jag bara säga att det inte är lätt att analysera skattesystemets effekter på sysselsättning, och det finns många aspekter som man kanske inte tänker på i första hand. Därför tror jag också att det är väldigt viktigt att man med det snaraste gör en övergripande skatteöversyn, för om allt hänger ihop. Det är också någonting som rådet lyfter fram, att det inte alltid räcker att man tittar på en skattebas i taget. För att verkligen komma åt att analysera de samhällsekonomiska aspekterna måste vi se vilka effekter det får på andra skattebaser. Jag har också på känn att sammankopplingen av olika skattebaser har blivit starkare på grund av den internationella krisen, och att det flyter mellan baserna på ett annat sätt än tidigare. Det här är också någonting som motiverar att vi bör titta på det i ett helhetsperspektiv.

Det jag avslutningsvis vill säga är att jag tror att strukturreformer, oberoende av vad som händer, om vi har kris eller inte, är viktiga att fundera på för att rusta oss för framtiden, oberoende av omgivande kris eller inte, som till exempel en totalöversyn av beskattningen.

Jag kan också konstatera att regeringen under årens lopp har gjort många reformer för arbetsmarknaden. Det gäller på utbildningsområdet och på arbetsmarknadsområdet. Vissa skattesänkningar och förändringar har gjorts. Men det som också är ett jobb är att få befintliga reformer att fungera bättre i praktiken och ställa sig frågan: Om de inte fungerar fullt ut, vad beror det på? Det vill jag säga igen, att hantera de befintliga resurserna effektivare är också en form av krishantering.

Ordföranden: Tack så mycket! Jag ger ordet avslutningsvis i den här rundan till finansminister Anders Borg. Därefter går vi in på fråge- och kommentarsrundan för ledamöter. Jag antar också, för så brukar det vara, att kommentatorerna själva vill kommentera varandra. Det ska de också få möjlighet att göra. Vi kommer att ha en runda med ett par partiföreträdare och sedan kommer ni att få ordet allihop i panelen om ni vill. Sedan ska vi gå vidare ända fram till kl 12. Välkommen, finansministern, och varsågod!

Finansminister Anders Borg: Vi har fått årets rapport från Finanspolitiska rådet. Jag vill passa på att tacka för den. Det är alltid en viktig del av utvärderingen av finanspolitiken att vi får rapporten och att vi får en diskussion kring slutsatserna i den.

Tittar man på rådets huvudslutsatser ser man att det noteras att Sverige har klarat krisen väl, att finanspolitiken har varit framgångsrik och väl avvägd jämfört med de flesta andra länder. Rådet anser dock att vi skulle ha varit lite mer expansiva och genomfört en del skattelättnader under 2012 och att vi överbetonar säkerhetsmarginalerna. Därtill vill man att vi ska redovisa reformutrymmet utförligare. Även Jørgen Elmeskov var inne på det. Man menar också att det är en del oklarheter kring effekterna av restaurangmomsen. De här sakerna ska jag kommentera lite grann.

Låt mig till att börja med konstatera att när man tittar på nyckelvariablerna ser man att Sverige i relativa termer har klarat den här krisen starkt. Vi har alltså haft en BNP-tillväxt på i genomsnitt 1 ½ procent. Det är i princip bara Kanada, Österrike och Tyskland som har haft en liknande utveckling under de här åren. Många andra länder, till exempel Danmark, Storbritannien, euroområdet, USA och EU har klarat sig väsentligt sämre, och det gäller till och med hela OECD-genomsnittet som ju också innehåller många länder som har en sådan här upphinnareffekt i sig.

Vi har inte haft någon stor ökning av bruttoskulden i Sverige, och vi har därtill klarat sysselsättningen bättre än de flesta. I Sverige har alltså sysselsättningen ökat; den är 100 000 högre än vad den var vid krisens botten, och den är väsentligt mycket högre än vad den var om man blickar över hela det här förloppet. Det är bara Kanada och Tyskland som har haft en liknande utveckling.

Tittar man på sysselsättningsgraden har den fallit väldigt kraftigt i många länder, till exempel i vårt grannland Danmark, Storbritannien, Italien, Finland, Frankrike och många andra, EU som helhet, medan den i Sverige har ökat. Även i Tyskland har den ökat.

Jag tror att det finns fyra förklaringar till varför Sverige har klarat sig bättre. Den första handlar om krisens natur. Det här var i första hand en tillfällig efterfrågestörning som slog ut världshandeln. Det fick vi relativt snart ordning på. Det finansiella systemet i Sverige förblev stabilt, och då återkom så småningom efterfrågan.

Det andra är att Sverige under krisåren genomförde en massiv stimulanspolitik. Vi hade 90 miljarder i samlade diskretionära åtgärder. Vi kunde fullt ut låta automatiska stabilisatorer verka. Växelkurs och räntepolitik gick i samma riktning, och det innebär att detta är den första kris som vi har upplevt i modern tid där vi inte har fått en konflikt mellan räntor och växelkurs.

Vi valde för det tredje att lägga mycket av de finanspolitiska stimulanserna på sådant som har stor och riktad effekt. Vi förstärkte till exempel ROT för byggsektorn. Paradoxalt nog kan man säga att jämfört med tidi-

gare kriser steg alltså byggsysselsättningen under de här åren. Vi lade pengarna tungt på kommunsidan. Jämfört med tidigare kriser var det en exceptionell överföring av resurser till kommunsektorn.

För det fjärde kom till detta att Sverige, till skillnad från många andra länder, inte bara gjorde tillfälliga stimulanser utan också breda strukturåtgärder. Antalet arbetade timmar utvecklades under krisåren i runda slängar 4 procentenheter bättre än vad vi trodde. Mycket berodde på att effekterna av jobbskatteavdrag, förändringar av sjukförsäkring och andra strukturreformer blev väsentligt mycket större än vi faktiskt trodde när vi initialt gjorde bedömningarna. Vi räknade med att sysselsättningen under de här åren, 2008–2011, skulle falla med 300 000; i realiteten har sysselsättningen alltså ökat under de här åren.

Jämför man med tidigare kriser är det ett klassiskt konjunkturmönster att disponibelinkomsterna i en svår efterfrågechock faller. Men även under det värsta krisåret, då efterfrågan i Sverige faktiskt föll med över 5 procent, steg disponibelinkomsterna. Det avviker starkt från de mönster vi tidigare har upplevt, så strukturreformerna med breda skattelättnader både förbättrade arbetsmarknadens funktionssätt, förstärkte arbetsutbudet och gav en stimulans via disponibelinkomsten.

När jag tittar på det här utifrån ett europeiskt perspektiv är det slående att länder som Tyskland, Sverige och Finland – överskottskeynesianerna med låg skuldsättning och hög trovärdighet – är de länder som klarat sig väl, eftersom man hade ett starkt utgångsläge och kunde lägga betydande diskretionära åtgärder utifrån att man också har haft välfungerande strukturpolitik sedan tidigare och kunde genomföra starka stimulanser.

Stimulanspolitik i underskottsländer och högskuldländer har inte alls fungerat lika effektivt, och det tycker jag är en väldigt central slutsats när vi till exempel diskuterar om det ska vara nettoförmögenhet eller finansiellt sparande som utgör normen för finanspolitik. Tror man på överskottskeynesianism och värdet av att kunna möta kriser är det just överskottsmålet som ger oss marginalerna för att i krislägen ha fallhöjd nog att kunna vidta åtgärder.

När man då tittar på finanspolitiken som helhet är rådets slutsats att den har varit framgångsrik under krisen och är väl avvägd. Det kan vara viktigt att komma ihåg hur pass originell denna slutsats är när det gäller finanspolitik i Europa. Låt mig ta två aspekter. Vi har nu fått en rad studier över den långsiktiga hållbarheten i offentliga finanser. Det här är den beräkning kommissionen gör, den så kallade S2-indikatorn. IMF har nyligen gjort en i sin finansiella monitor. Vi har även sett OECD:s beräkningar och nu Finansdepartementets, kompletterad med Finanspolitiska rådets.

Sverige är alltså i alla de här bedömningarna ett land med långsiktigt hållbara offentliga finanser. Endast en minoritet av Europas länder är i närheten av det. De allra flesta industriländer och de allra flesta länderna har ett långsiktigt hållbarhetsproblem som handlar om kraftigt stigande pen-

sionsutgifter, i USA ett nettovärde fram till 2050 på 35 procents ökning, och hälso- och sjukvårdskostnader som i många länder förväntas öka medan de i Sverige och de nordiska länderna ser ut att utvecklas mer stabilt.

Rådet säger också att man kunde ha invändningar mot balansen i finanspolitiken och inriktningen. Även här tycker jag att man måste ha lite perspektiv. Här ser vi förändringen av strukturellt sparande i kommissionens prognoser för 2011 och 2012. Många länder, med Irland i spetsen, har ju tvingats strama åt politiken väldigt, väldigt kraftigt även i en period med lågt resursutnyttjande och hög arbetslöshet. Ett stort antal industriländer – Irland, Grekland, Spanien, Italien och Storbritannien, EU som helhet, Nederländerna, Frankrike, Tyskland – har alltså under krisperioden fått göra en väldigt kraftig åtstramning. I Sverige är det alltså så att vi har en liten avvikelse, små förändringar i strukturellt sparande, som är så liten att den nog får betraktas som marginell.

När det gäller länderna som har ökat de strukturella underskotten tror jag inte att man kan hävda att det i Ungerns eller Danmarks fall handlar om en direkt medveten stimulanspolitik, utan det handlar helt enkelt om att offentliga finanser har utvecklats mycket svagare än vad man hade förväntat sig och önskat sig.

I ett internationellt perspektiv skulle jag nog säga att det faktum att vi under 2011 och 2012 ligger så pass nära nollpunkten ger ett väldigt starkt stöd för slutsatsen att politiken varit väldigt väl avvägd. Det bygger också på bedömningen att vi ändå stod inför ett kraftigt fall i huvudscenariot när vi gjorde budgeten för 2012. Vi har då argumenterat för att det behövdes osedvanligt stora säkerhetsmarginaler, och jag ska försöka förklara varför det förhåller sig på det sättet.

När vi genomförde stora stimulanser 2009 kunde vi lägga 30 miljarder i skattelättnader och utgiftsökningar och ändå ha 1 procent i överskott kvar. Då räknade vi med en inbromsning av tillväxten, och vi kunde röra oss mot överskottsmålet. Hade vi i den situation vi var gått fram med stora skattelättnader hösten 2012 hade vi med stor sannolikhet redan i utgångsläget fått rätt betydande underskott.

När vi 2010 valde att göra stora stimulanser, trots att vi då såg en svag utveckling av offentliga finanser, var det för att vi hade sett ett fritt fall i efterfrågan med ett mycket kraftigt tillväxtfall. I det läget, med en arbetslöshet som var på väg mot – som vi trodde – 12 procent och 300 000 i tappad sysselsättning, var det viktigt att ändå göra breda stimulanser.

Så var inte situationen när vi gjorde budgeten för 2012, utan då räknade vi med en inbromsning av tillväxten och en arbetslöshet och en sysselsättning som stod och stampade. Men det fanns ett bescenario, en ovanligt hög sannolikhet för ett riskscenario, nämligen att vi skulle ha gått in i en finansiell kris under hösten med anledning av Grekland. Valutafonden gjorde bedömningen att någonstans mellan fem och femton europeiska banker skulle hamna på en kapitaltäckning som skulle göra att de inte längre kunde finansiera sig. Vi kunde alltså ha fått se ett förlopp som hade varit

mycket mer omfattande än det vi upplevde i samband med Lehman Brothers. Eftersom många av ekonomierna vid den tidpunkten var i relativt dåligt skick fanns det stora spridningsrisker.

Därefter har det hänt en hel. Vi har rekapitaliserat bankerna i Europa. Det finns nu ett krav på att de ska nå 9 procent i eget kapital. Det har också skett en marknadsvärdering av framför allt deras grekiska tillgångar. ECB har lagt ut en brandvägg av likviditet som gör att bankerna i Europa ter sig mer stabila. I Italien, Spanien och Portugal har vi fått omfattande program för att både förstärka konkurrenskraften och se till att vi får bättre stabilitet i offentliga finanser.

I normalfallet skulle jag nog därför hålla med rådet om att då kanske man inte behöver extramarginaler. Men i ett läge som var så pass allvarligt med starka brandrisker i det europeiska banksystemet måste man som regering kunna göra tre saker.

För det första måste man kunna låta offentliga finanser möta krisen automatiskt, det vill säga att utgifter och inkomster får anpassas utifrån att efterfrågan försvagas.

För det andra måste man också kunna lägga stimulanspaket, framför allt arbetsmarknadspolitik, åtgärder riktade till kommunerna och annat som stöttar inhemsk efterfrågan. Jag tror att det är väldigt bra ur ekonomisk-politisk synvinkel att i ett sådant läge kunna agera som regering och säga att här har vi ett kraftigt efterfrågefall, och nu kan vi verkligen ta i.

För det tredje måste man ha beredskap för att också möta en kris i det finansiella systemet. Vi har 550 procent av BNP i banksektor, en av Europas absolut största, och då måste man hela tiden ha marginaler för att även där ha styrka nog att agera. Detta gör att om man tror att det finns en risk för en finansiell kris så finns det ett väldigt starkt skäl för att värna goda säkerhetsmarginaler.

Jag tycker att det här resonemanget har visat sig falla ut relativt väl. Vi har alltså inte haft någon kraftig ökning av arbetslösheten, utan den ligger, säsongrensad, fortfarande på 7,3 procent. Vi har dock också sett att det finns en osäkerhet kring det finansiella systemet. Nu får vi se vad som händer i Grekland och alla förlopp kring det. Det kan vara så att vi måste gå in med kraftigare efterfrågestimulanser i höstens budgetarbete för att hantera den situationen, men det kan också vara så att det här stabiliseras och att vi då kanske mer kan fokusera på att ta upp infrastruktur, forskningssatsningar och annat som på lång sikt bygger tillväxt.

Det är dock en väldig skillnad mellan sammansättningen i ett krispaket inriktat på att stimulera kortsiktig efterfrågan med tillfälliga stimulanser, till exempel till kommuner eller arbetsmarknad, och att investera långsiktigt i infrastruktur och forskning som naturligtvis ger avkastning kanske först på längre sikt.

Det är viktigt att man kommer ihåg hur dramatiska de här förskjutningarna kan vara. Valutafonden har i sin Sverigerapport gjort en bedömning av vad som skulle hända om man kör ett antal av de här europeiska kri-

serna på svenska offentliga finanser. De drar slutsatsen att det inte finns någonting som tyder på att den skuldsättning vi har i dag på något sätt skulle vara för låg i förhållande till de risker vi skulle kunna uppleva om vi fick en finansiell kris kopplat till att till exempel huspriser, byggsektor och efterfrågan försvagades kraftigt, utan man ska, om man vill, kunna bedriva en aktiv efterfrågepolitik. En aktiv, modern stabiliseringspolitik har goda marginaler, och det är en slutsats som åtminstone jag tror står sig väl.

Låt mig också säga något om Finanspolitiska rådets syn på hur vi ska diskutera reformutrymmet. När det gäller den här frågan tror jag att det är rätt viktigt att vi som politiker i riksdagen förstår vad rådets forskare säger till oss. Jag tror att det är viktigt att vi inser att vi är i en väldigt förmånlig situation som vi inte ska riskera att den tas ifrån oss. Jag har ju så pass lång erfarenhet av finanspolitik att jag minns den tiden när det mesta av budgetens utgifter var indexerade. Jag minns hur vi hösten 1992 tillsammans med Socialdemokraterna genomförde breda sparpaket som i praktiken bara bromsade utgiftsökningarna. Vi hade en så pass kraftig indexering av de flesta systemen i Sverige att den politiska och demokratiska kontrollen över utgiftssystemen var ytterligt begränsad. I huvudsak hade vi vad man kallar för en inkrementell budgetprocess. Det var i princip samma utgifter år efter år som sedan i huvudsak var indexerade, vilket gjorde att det demokratiska utrymmet att omprioritera eller använda produktivitetsvinster i en del av offentlig sektor till att till exempel göra särskilda satsningar på utbildning eller att korta köer och så vidare var väldigt begränsade.

Vi följer här de rekommendationer som OECD, IMF och andra ger, alltså, politiska beslut som är fattade i Sveriges riksdag är den enda rimliga grunden för att göra en budget. Man kan ha massor av olika resonemang om vilka skattesatser eller utgifter som borde indexeras av det ena eller det fjärde skälet, men jag tror att den politiska konklusionen av att göra det skulle bli att alla politiska reformer – som när Göran Persson satsade kommunpengar eller när Fredrik Reinfeldt gör det – i praktiken skulle framställas som nedskärningar. I det fallet skulle de nämligen läggas utifrån någon typ av tänkt bana som är indexerad, och reformer skulle i ett sådant läge alltid handla om att göra mer än det indexerade, vilket i sin tur skulle göra att baslinjen för politiken alltid skulle bli att utgifter och skatter utvecklas på ett sätt och sedan om man vill göra reformer måste man lägga dem ovanpå detta.

Det här tror jag skulle leda till att vi i Sverige kom tillbaka till en tendens med väldigt svag produktivitet i offentlig sektor, med en tendens till långsiktigt stigande utgifter och med allvarliga risker för att vi faktiskt inte på samma sätt som i dag skulle klara bra och långsiktig uthållighet. Jag tror att den möjlighet och det utrymme till omprioriteringar som vi har fått genom det strama ramverket, där regeringen kan göra politiska satsningar därför att man har valt att använda det utrymme som skapas genom god

hushållning till att till exempel prioritera barnomsorg eller något annat, har vi väldigt, väldigt starka demokratiska skäl att behålla. Sedan kan man med mer teoretiska perspektiv naturligtvis ha en viss förståelse för de här resonemangen.

Låt mig bara konstatera att när jag jämför vår situation med de flesta andra länders så har vi tack vare att vi inte har en automatisk indexering av många utgifter en väldigt stark situation dels när vi gör budgetarna, för vi har utrymmen att göra reformer utan att för den skull ge oss i väg med alltför snabbt stigande kostnader, dels för att vi inte måste ta fram stora och omfattande nedskärningsprogram om vi sedan skulle hamna i problem. Då kan vi i stället låta systemen ligga som de gör, och då anpassar vi oss automatiskt tillbaka till en relativt god hushållning.

Jag skulle vilja säga att av alla saker vi gjorde under krisen, och det här gjordes i brett politiskt samförstånd, är avindexeringen av de här utgifterna och införandet av en produktivitetsfaktor i pris- och löneomräkningen den enskilt viktigaste förklaringen till varför Sverige har god ordning på offentliga finanser. Jag tycker därför att det vore väldigt bra att hålla fast vid den ordningen, och jag tror inte minst att riksdagspartierna har väldigt starka skäl att ha en samsyn i de här frågorna av det enkla skälet att det är detta som skapar ett utrymme för de politiska partierna i olika regeringar att kunna göra omprioriteringar och reformer utan att för den skull riskera att vi får offentliga finanser som drar iväg på ett ohållbart sätt.

Låt mig också säga något om restaurangmomsen. Jag är lite förvånad över den argumentation som rådet har när det gäller den. Till att börja med ska man komma ihåg att ur nationalekonomisk synvinkel är grundargumenten mycket, mycket starka. Sverige är ett land som har ett högt skattetryck. Ett högt skattetryck ska normalt sett leda till en störning i ekonomin som leder till lägre sysselsättning, framför allt i tjänstesektorn och framför allt i den del av tjänstesektorn där man är arbetskraftsintensiv och där arbetet kan ersättas med eget arbete eller migrera över i den svarta sektorn. Det skulle vara standardslutsatsen om ett högskatteland.

Det här har gjort att när till exempel Copenhagen Economics, som väl är en av dem som är mest kvalificerade att göra dessa bedömningar, för EU-kommissionen gjorde bedömningar av vad en lägre skatt på tjänstesektorn skulle leda till drog de slutsatsen att just i länder som Sverige och Tyskland med relativt högt skattetryck, relativt hög reservationslön och relativt mycket stelheter på arbetsmarknaden, har man särskilda skäl att tro att en lägre beskattning på tjänstesektorn, om det sedan är RUT, ROT, restaurangmoms eller någon annan sådan åtgärd, ska ha hög avkastning. I Copenhagen Economics beräkningar låg faktiskt just Norden, Sverige och Tyskland högst i avkastningen på den typen av åtgärder.

Det beror naturligtvis på att detta är sektorer med hög flexibilitet på arbetsmarknaden. Många har dessa jobb som ingångsjobb, samtidigt som det då har en motsatt effekt med höga skatteklar. När det gäller hur stora

de här effekterna är får man naturligtvis vara väldigt pragmatisk och tillbakalutad. Det är det ingen som vet, utan man får utvärdera och se vilka av resonemangen som i praktiken slår igenom.

Jag kan konstatera att våra bedömningar, som vanligt när det gäller Finansdepartementet, är väldigt försiktiga. Vi brukar göra så att vi gör en bred översyn av hur forskningen ser ut, och sedan lägger vi oss på de lägre elasticiteterna, alltså de lägre effekterna som man kan belägga när det gäller genomslaget. Ska jag titta tillbaka på någonting historiskt sett skulle jag snarare säga att när det gäller RUT, ROT och den typen av åtgärder har vi nog genomgående underskattat effekterna. Men detta återstår att se. Det är naturligtvis svårt att göra den här typen av bedömningar.

Om man samlat ska säga något om politikens inriktning framåt tror jag fortsatt på att vi ska säkra offentliga finanser. Tror man på en aktiv ekonomisk politik måste den ske utifrån trovärdighet, och trovärdighet bygger på att man har marginaler och kraft att agera om det blir nödvändigt.

Vi ska naturligtvis också fortsätta förbättra ekonomins funktionssätt, och där kan vi säga att arbetsmarknad och integration samt ungdomsarbetslöshet och integration framstår som nyckelfrågor. Det är viktigt att vi till hösten tittar på vad vi kan göra för att just lätta upp regelverk och skapa mer av stöd och krav för att man ska få in unga människor och invandrare på arbetsmarknaden. Sedan ska vi naturligtvis alltid jobba för att förstärka välfärden och också förbättra förutsättningarna för svensk konkurrenskraft långsiktigt.

Låt mig avsluta med att tacka rådet för en väldigt bra rapport! Det är till stor nytta för Sverige att vi har ett finanspolitiskt råd. Det är väldigt bra med den här typen av fördjupade diskussioner och att vi varje år får den här kontrollen av om våra offentliga finanser är långsiktigt uthålliga, om politiken är väl avvägd och om vi har följt upp ramverket. Dessa är de tre grundläggande frågeställningarna som man vid varje avstämning ska försöka se hur de ser ut.

Tack alltså till rådet, och tack för att ni har kommit och lyssnat!

Ordföranden: Tack för det! Tiden går fort när man har roligt. Vi har drygt en timme kvar för en kommentarsrunda. Jag vill också själv tacka samtliga fyra inledare här så mycket för väldigt intressanta reflexioner och kommentarer. Ni ska få tillfälle att också kommentera varandra, för det vet jag att några av er vill.

Först ska vi dock släppa in några av partierna. Vi är åtta partier i utskottet, och min ambition är att varje parti ska få minst ett tillfälle att ge sig in i diskussionen. Det här görs som vanligt i storleksordning, och det innebär att Socialdemokraterna börjar.

Pia Nilsson (S): Ett av de viktigaste uppdragen för Finanspolitiska rådet är att bedöma den förda finanspolitikens effekt på sysselsättningen och arbetslösheten. Därför tycker jag att det är intressant att ta del av den mycket

tydliga kritik som rådet i sin rapport riktar mot regeringens beslut om att sänka restaurangmomsen, ett beslut som rådet anser mer har karaktären av ett branschstöd, som Lars Jonung redogjorde för.

Regeringen har angett två huvudskäl till momssänkningen: dels en ökad effektivitet i skattesystemet, dels en minskad arbetslöshet. Rådets analys av de här argumenten landar i slutsatsen att regeringens bedömningar inte är rimliga. Sänkt restaurangmoms är ett ineffektivt och dyrt sätt att minska de administrativa kostnaderna, och det saknas empiri som ger stöd åt tesen om 6 000 nya jobb som Anders Borg och regeringen anger i sin prognos. Rådet hänvisar till utvärderingar som har gjorts av de finländska moms-sänkningarna som absolut inte visar på någon ökad sysselsättning.

Mot bakgrund av Finanspolitiska rådets analyser och slutsats undrar jag därför om finansminister Anders Borg fortfarande anser att det går att för-svara den sänkta restaurangmomsen utifrån samma argumentation som föranledde beslutet, nämligen att det skulle skapa ett effektivare skattesys-tem och 6 000 nya jobb.

Sedan har jag faktiskt en fråga till. Det gäller ungdomsarbetslösheten. I rapporten skriver rådet att man inte bör betrakta unga som en homogen grupp, eftersom det kan leda till ineffektiva arbetsmarknadssatsningar. Rådet uppmanar i stället regeringen att precisera vilka grupper bland de unga arbetslösa som har svårt att få en anställning och att rikta insatser direkt mot dessa.

Lars Jonung, är det då någon specifik arbetsmarknadsinsats som rådet menar har varit ineffektiv? Kan Lars Jonung ge exempel på riktade insat-ser som rådet efterlyser?

Ordföranden: Näst i storleksordningen är vi moderater, och då tar jag mig själv friheten att ställa den första frågan.

Jag vill ta fasta på just det faktum att svensk ekonomi är stabil trots en mycket osäker omvärld. Det var till exempel intressant att se hur vi över lite tid ligger på en dubbel tillväxtnivå mot EU-snittet. Det är också vik-tigt att framhäva att det är balansen i de offentliga finanserna som har gjort att vi har ett manöverutrymme. Sedan kan vi tvista om vad vi vill använda det till, men jag vill ta även detta tillfälle i akt att glädjas åt den breda uppslutning som det finanspolitiska ramverket har i Sveriges riksdag och som utgör förutsättningen för detta.

Jag vill skjuta in mig på det här med osäkerheten och be Lars Jonung, Jörgen Elmeskov och finansministern att problematisera lite grann kring hur osäker vår omvärld är. Som finansministern med flera tog upp var det mycket riktigt så att vid förra året den här tiden präglades denna utfråg-ning och debatten i riksdagen av att svensk ekonomi var stabil, men det var mycket osäkert omkring oss. Vi diskuterade läget i Grekland, i eurozo-nen och så vidare. Redan året dessförinnan hade EU-ledarna och även Ekofinkretsen extra möten angående det just då extrema läget i de europe-iska finanserna. Förra året innebar bland annat att skillnaden i prognosen i vårpropositionen i det finansiella sparandet mot det i budgetpropositionen

blev över 60 miljarder. I år, så sent som i natt, möttes Europeiska rådet för att diskutera det nu extrema läget. Vi har nästan fått vänja oss vid att dessa extrema lägen är något slags normaltillstånd.

Detta vill jag be er problematisera och kommentera. Rådet skriver ju både att det är viktigt att föra en välavvägd finanspolitik, vilket rådet också skriver att vi gör, att ha beredskap för att möta osäkerhet, vilket rådet också skriver att vi gör, och samtidigt till exempel till och med, som en liten mellanrubrik, att det normalt inte behövs någon säkerhetsmarginal.

Jag vill därför lyfta upp frågan: Vad är normalt? Vilken storleksordning ska vi vänja oss vid är normal när det gäller förändringen i manöverutrymme mellan vår och höst? Hur många år är det normalt så här på Europanivå, tror ni? Det vill säga, är det så här nu ett par år framöver eller tre eller fem år? Eller är det just nu mycket akut?

Detta påverkar naturligtvis den politiska bedömningen, oavsett hur man nu vill göra den, av hur mycket säkerhetsmarginal man behöver. Det har ju blivit nästan normalt på medellång sikt, om vi ser tillbaka de senaste åren, med akuta möten, akuta åtgärder, akuta situationer och mycket stora rörelser, vilket särskilt mycket påverkar en liten, utlandsexponerad ekonomi med en förhållandevis stor men mycket utlands- och marknadsexponerad finansmarknad. Det påverkar allt.

Vad är alltså normalt?

Jag börjar med att ge ordet i den ordning ni har stått, tror jag, med Lars Jonung först och därefter Jørgen Elmeskov.

Lars Jonung, Finanspolitiska rådet: Pia Nilsson ställde frågan om vi kunde ge några exempel på riktade insatser mot arbetslöshet. Mitt svar är att vi inte kan ge några exempel. Vår uppgift är att bedöma vad regeringen gör. Vi sätter upp många frågetecken rörande restaurangmomsen, och vi inriktar oss framför allt på det underlag som regeringen har använt sig av för att bedöma de förväntade effekterna. Sedan får vi naturligtvis se, som Anders Borg sade, vad den faktiska effekten av restaurangmomsen blir. Det kommer att komma många utvärderingar om detta, och det är ingen våldsam prognos från min sida att restaurangmomsen kommer att diskuteras under lång tid framöver.

Ordföranden ställde sedan frågan vad som är normalt. Det är en bra fråga, och vi vet först om tio, tjugo år vad som är normalt. Det tycks som om vi lever i permanent kris, i stort sett, och då ställer detta frågan: Vad ska vi ha för säkerhetsmarginaler? Här anser finansministern att det är bra med extra säkerhetsmarginaler. Rådet har uppfattningen att det redan finns så mycket av säkerhetsmarginal att vi inte behöver någon extra säkerhetsmån, även om läget i dag kan betraktas som onormalt.

Jag vill direkt svara på vad finansministern sade, det vill säga att vi behöver extra säkerhetsmarginaler, eftersom det är så stor risk för den stora krisen, den djupa krisen, den svarta svanen, som många säger, när vi har en mycket osäker och onormal framtid framför oss.

På detta vill jag svara: Om den stora krisen kommer, om det verkligen blir en djup nedgång i den internationella ekonomin, då räcker inte våra säkerhetsmarginaler. Då ska vi ha en helt annan typ av reaktion. Då måste vi acceptera ett budgetunderskott på kanske 5, 10, 20 procent för att hantera den. Därför är vi tveksamma till att de här extra säkerhetsmarginalerna är av något större stabiliseringspolitiskt värde.

När jag lyssnade på finansministern för någon minut sedan tänkte jag på hur finansministrarna tänkte före 1914, alltså före första världskrigets utbrott. Då skulle de ha extra säkerhetsmarginaler i form av stora guldkassar, och de samlade dessa guldkassar. Men när kriget bröt ut försvann guldkassan på en dag. Jag har lite av samma känsla, att de extra säkerhetsmarginaler som regeringen bygger upp icke kommer att vara tillräckliga om den stora kraschen eller krisen kommer. Det är ungefär det tänkandet som ligger bakom resonemanget i rådets rapport.

Jørgen Elmeskov, OECD: Jag tror inte att jag har mycket att tillföra till Lars Jonungs karakteristik gällande om detta är normalt eller icke normalt. Men jag kan ändå säga att vi faktiskt var eniga med regeringens bedömning att i den aktuella situationen var det ett argument för att situationen var så extrem att ytterligare säkerhetsmarginal kunde försvaras.

Jag tycker dock – och det kommer tillbaka till vad jag sade förut – att det finns grund för att uttrycka de extra säkerhetsmarginalerna icke blott i en flowmålsättning utan också i en stockmålsättning.

Om jag får komma tillbaka till vad finansministern sade tidigare råder det inget tvivel om att den stora tilltron till svensk finanspolitik har gjort den keynesianska politiken effektivare än vad den annars skulle vara. Men jag tror att det är en allmän tillit. Det är inte en tillit som nödvändigtvis är skapad av att man har haft ett överskottsmål i förhållande till ett stockmål. Jag tror inte att man ska se dessa två ting som ett antingen eller. Enligt min mening är det både och. Om man har ett överskottsmål har man också ett stockmål. Det är bara implicit, och om man har ett stockmål har man också ett överskottsmål. Det är bara implicit. Mitt argument är att man bör göra det mer explicit och att man kanske bör starta från stockmålet.

När det gäller hur lång tid detta läge kan komma att vara är jag tyvärr enig med Lars: Det kommer att vara ganska länge.

När man talar om ungdomsarbetslösheten tycker jag kanske att både Lars och Lena har ett lite underligt tänkande. Jag tycker kanske att det låg i luften att man försökte minimera problemen. Det kan gott vara så att det kanske inte är ett så stort socialt problem, men det är fortfarande slöseri på resurser. När man har ett problem där det handlar om ekonomiskt slöseri bör man vara mån om att det görs något åt det. Till det kommer att det ekonomiska slöseriet och de sociala problemen kan vara större än vad som syns. Det hänger ihop med den "scarring effect" som Lena nämnde. Det är något som är ganska väsentligt för ungdomar.

På denna punkt tycker jag kanske att rapporten är lite konstig när man läser den. När man ser profilen på svensk ungdomsarbetslöshet ser man att den karakteriseras av att den samlade ungdomsarbetslösheten är hög, men att där är ganska mycket omsättning. Det är väl precis vad man förväntar sig att finna i ett land där jobbskyddet är ganska strängt för permanenta kontrakt. Samtidigt har man en mycket liberal reglering av korttidskontrakten.

Att rapporten över huvud taget inte nämner jobbskyddet när den diskuterar ungdomsarbetslösheten finner jag förvånande. Jag kan inte säga med säkerhet att det är orsak och verkan här men jag tror det, och det är kanske så att om man är bekymrad för ungdomsarbetslösheten är detta det första ställe man skulle undersöka.

Lena Granqvist: Jag tycker också att det finns aspekter som man kanske borde ha tagit upp i rapporten men som inte berördes. Just när det gäller ungdomsarbetslöshet finns det många aspekter som jag håller med om.

Lars Jonung: Jag skulle bara vilja svara på vad Jørgen tog upp om ungdomsarbetslösheten. Det var hans bild 8, som han hoppade över i hastigheten och i vänlighet mot oss för att hålla schemat.

Jørgen säger att vi minimerar problemet. Varför gör vi det? Jag skulle vilja säga att vi inte vill minimera problemet. Det här är ett problem. Det är ett socialt problem, och det är ett allvarligt problem. Vi vill nyansera den svenska debatten genom att ta upp andra dimensioner på ungdomsarbetslösheten som inte finns så väl dokumenterade i debatten. Det är vår uppgift att bidra till debatten genom att förhoppningsvis höja debattnivån. Det är så vi har sett på det.

Finansminister Anders Borg (M): Fru ordförande! Låt mig säga någonting om Pia Nilssons frågeställning och något om normaliteten i osäkerhet.

Pia Nilsson undrar om regeringen alltså gör bedömningen att moms-sänkningen för restaurangsektorn har fungerat väl. Här har vi fått lite olika kritik från rådet. Man ansåg att vi borde ha fullföljt jobbskatteavdrag och brytpunkt, och man var kritisk till momssänkningen. Detta får avvägas lite fram och tillbaka.

En avvägning som vi gjorde var att helheten måste bli ungefärligen rätt. Då avstod vi från ett antal skattesänkningar. Det sammanhänge med att vi hade en försvagning av de offentliga finanserna mellan vårproposition och budgetproposition på 65 miljarder kronor. När vi lade upp budgeten visste vi att vi var i ett rätt osäkert läge. En av mina medarbetare som har lång erfarenhet från Finansdepartementet varnade mig för de stora reformutrymmena, för han sade att det svåraste en regering kan göra om den börjar se reformutrymmen i januari–februari är att sedan backa på det i augusti–september. Det blir oerhört plågsamt när alla fackdepartement har fått igenom sina olika förslag att sedan backa från dem.

För att behålla flexibiliteten och även av många andra skäl valde vi att lägga en stor del av reformutrymmet i detta osäkra läge på skattesidan. Det gjorde att det sedan var relativt lätt att backa tillbaka på jobbskatteavdrag, brytpunkt och pensionärsskatt när det blev nödvändigt. Vi ansåg ändå att det fanns ett behov av att göra en viss mindre lättnad. Jag tycker fortfarande att momssänkningen framstod som väl avvägd i storlek och inriktning. Sedan får naturligtvis detta utvärderas.

Låt mig säga något om att precisera vilken typ av riktade satsningar som kan behövas och hur vi ska se på ungdomsarbetslösheten. Till att börja med ska man komma ihåg att ungdomsarbetslösheten i Sverige förmodligen i relativa termer mot andra länder framstår som något hög. Det är viktigt att påpeka att det är så, som rådet också gör.

Men detta kan bero på två faktorer som jag tror lite grann underskattas i debatten. Den ena kan vara att vi i Sverige har en statistik som överskattar ungdomsarbetslösheten. Den andra tänkbara förklaringen är att andra länder har en statistik som underskattar ungdomsarbetslösheten. Det kan till exempel vara så att man frångår internationella konventioner om hur man mäter ungdomsarbetslöshet. I Sverige frågar vi ungdomarna om de upplever sig som arbetslösa. Även om de är i huvudsak i studier mäter vi dem som arbetslösa. Sådana är OECD:s, ILO:s och kommissionens konventioner.

Men det är svårt att värja sig för tanken att en del andra länder snarare mäter på ett sätt som gör att man exkluderar dem som inte är inskrivna vid arbetsförmedlingen. Detta har vi naturligtvis inga belägg för. Jag vet inte hur det är. Alla påstår att de gör som de ska. Men det är fullt tänkbart att förklaringen är att en del andra länder i realiteten har en mycket högre ungdomsarbetslöshet än vad de visar i statistiken. Vi har gått igenom vårt sätt att göra statistiken i ett par varv. Vi följer konventionerna. Vi gör på rätt sätt. Det är så här man ska göra det. Då får man denna överskattning.

Det kan vara så att svenska studenter är mer benägna att säga att de söker jobb än studenter i andra länder. Det är svårt att värdera detta. Men det kan också vara så att ett antal länder med låg arbetslöshet helt enkelt har en statistik som inte är lika tillförlitlig som den svenska. Om det är bättre att överskatta eller underskatta problemet är svårt att bedöma.

Jag håller nog med Jørgen Elmeskov om att Sverige har ett generellt problem som delvis beror på hur vår arbetsmarknad ser ut. Vi har stark arbetsrätt, vi har kollektivavtal, vi har höga ingångslöner och vi har relativt hög beskattning. Det där är generella problem. Dem kan man åtgärda på olika sätt. Skälet till att vi har valt att till exempel sänka ungdomsarbetsgivaravgifterna är att generellt sett kompensera för att vi har de här tröskeleffekterna och att därmed generellt sett göra det lite lättare för ungdomar att komma in.

Jag tror inte att det finns något som talar mot att man måste göra detta mer precist. I dag har vi till exempel fått avtal på kommunal- och landstingssidan om att man nu hittar en ny utbildningsform mellan SKL och Kommunal där man får en liknande typ av instegs- och ingångsjobb som vi har sett på Handelssidan och på Metallsidan tidigare. Här finns det kanske behov av att förstärka handledarinsatser och vidta andra åtgärder på utbildningssidan för att också specifikt hjälpa dem som står utanför.

Osäkerheten är naturligtvis komplex. Jag skulle vilja säga att den är exceptionell just nu, delvis därför att det är ett exceptionellt läge i omvärlden med så tydliga kopplingar till risker för det finansiella systemet, som vi vet ofta har överblickbara konsekvenser. För svensk del tillkommer att vi är särskilt utsatta för det därför att vi har ett stort banksystem. Vi har också det som Lars Jonung och rådet framhöll – huspriser och privat skuldsättning som är väldigt uppdrivna. Detta kan vi naturligtvis växa ur. Det kan vara så att det inte är någon bubbla och inte några överdrivet uppblåsta huspriser. På tio års sikt kan vi med en massa makroåtgärder som håller nere husprisökningen framåt ta oss ur detta.

Men det är klart att det utgör en riskfaktor. Vi har inte någon stor och uppblåst byggsektor, så problemet är inte av irländsk, amerikansk eller spansk dimension. Men om vi får en så allvarlig chock att det stör husmarknaden tror jag att man ska ta på allvar att det finns en risk att vi här får en mer utdragen kris. Det kan bli lite besvärligt, och det kan behövas en del extrainsatser.

Jag tror att vi fortsatt är i en rätt osäker värld, men jag skulle nog vilja säga att jag trots detta delar synen på att vi normalt sett har enprocentsmålet som en alldeles tillräcklig osäkerhetsmarginal.

Per Bolund (MP): Fru ordförande! Tack för intressanta föredragningar! Jag vill också tacka Finanspolitiska rådet för en spännande och bra rapport. Jag är speciellt glad för att Finanspolitiska rådet lyfter upp de makrofinansiella riskerna med den höga skuldsättning som hushållen har i Sverige. Det är en fråga som vi också har lyft upp från Miljöpartiets sida. Vi har bland annat haft ett ekonomiskt seminarium, och vi har begärt en särskild debatt i riksdagen om denna fråga.

Finansministern talade mycket om marginaler och om vikten av sådana. Det stämmer att vi har ökat våra marginaler när det gäller den offentliga skulden. Men samtidigt har hushållen minskat sina marginaler under lång tid. Den intressanta bilden borde vara den samlade effekten av både de privata och de offentliga skulderna. Men det talar regeringen tyvärr inte särskilt mycket om, utan den fokuserar helt på de offentliga skulderna. Om man tittar på de samlade privata och offentliga skulderna ser man att Sverige inte alls ligger i topp längre, som regeringen brukade peka ut när det gäller statsskulden, utan snarare nära botten. Detta är någonting som oroar oss just därför att vi har sett exempel från andra länder på hur det har gått snabbt att urholka offentliga finanser genom att privata skulder går över till offentlig regi.

Eftersom regeringen inte riktigt har lyckats hantera frågan blir min fråga: Kan vi ge finansministern lite hjälp på traven med vad han skulle kunna göra för att minska denna risk? EU-kommissionen har till exempel också pekat på det här och poängterar att man kanske behöver vidta en del åtgärder, till exempel att begränsa ränteavdragen. Man kan också titta över principerna för amortering av skulder. Min fråga går till Lars Jonung. Har han några lite tydligare rekommendationer om vad man skulle kunna göra för att minska makroriskerna?

Jag har också en fråga om de offentliga investeringarna, där rapporten lyfter upp att de offentliga bruttoinvesteringarna som andel av BNP har fallit ända sedan 70-talet. Det gör att vi kanske inte underhåller vårt hus så bra som vi borde göra. Vi borde se till att de infrastrukturer och de system som vi har byggt verkligen underhålls och sköts på ett bra sätt. Om man skulle vara lite krass skulle man kunna säga att finansministern lägger pengar i madrassen samtidigt som han låter huset omkring sig förfalla och taket läcka.

Jag skulle gärna vilja höra finansministerns syn på detta. Är det inte dags att börja göra lite större offentliga investeringar för att både motverka arbetslösheten och se till att de investeringar som vi har gjort tidigare verkligen fungerar? Detta kan ses i kombination med kritiken från Finanspolitiska rådet om att det finns en risk för att finansministerns agerande gör att det blir procykiskt, det vill säga att man eldar på konjunkturcyklerna i stället för att motverka dem. Det skulle jag gärna vilja ha en kommentar till.

Carl B Hamilton (FP): Jag har en fråga till Lars Jonung primärt. Den gäller rollfördelningen mellan finanspolitik och penningpolitik eller Riksbanken.

Ni kritiserar regeringen för att den inte på hösten genomförde det jobbskatteavdrag som man hade aviserat på våren 2011 av stabiliseringspolitiska skäl. Samtidigt är ju inte jobbskatteavdraget tänkt som en konjunkturpolitisk åtgärd. Det är inte tänkt att det ska höjas och sänkas med konjunkturen, utan det är en strukturåtgärd för att få fler människor i arbete – arbetslinjen.

Då uppstår frågan: Om det blev en alltför åtstramande politik var det väl Riksbanken som i så fall skulle agera? Eller menar Finanspolitiska rådet att vi är i en ny tid nu och att vi ska hålla på med fine-tuning med finanspolitiken? Rollfördelningen mellan riksbank och regering blir i så fall oklar. När ska finanspolitiken användas som konjunkturregulator, och när ska vi lämna den uppgiften till Riksbanken? Är det inte bara när den svarta svanen dyker upp med jättestora insatser, utan även i normalfallet?

Den andra frågan anknyter lite till Per Bolund. Vi har i Sverige en skatt på inkomst av kapital som är ungefär dubbelt så hög som i övriga OECD – 30 mot 17–18. Om man nu minskar den minskar också värdet av ränteavdragen, som Per Bolund också var inne på. Jag har länge varit anhängare av en sådan skatteförändring, bland annat därför att det skulle gynna svenskt ägande av företag i Sverige. Det vore intressant att höra Lars

Jonungs syn på detta. Om det är så som Lars Jonung säger – ganska alarmistiskt beträffande detta att den enda hemmagjorda risken mot vår ekonomiska politik är husprisbubblan – kan man väl inte bara säga som Lars Jonung lite anemiskt gjorde, nämligen att vi bör fundera på risken. Man får väl göra någonting då, Lars Jonung!

Emil Källström (C): Jag tänkte inleda med att tala lite om nettoförmögenhetens storlek. Här har dels Finanspolitiska rådet och Lars Jonung, dels andra talare, upprepat att regeringen borde klargöra önskad storlek på detta. Det är lätt att be andra göra det, men det vore också intressant att höra från Lars Jonung och kanske även från Lena Granqvist, som också uppehöll sig vid detta, vad ni själva säger om det här. Vad är den önskade storleken på nettoförmögenheten givet obalanser och risker i omvärlden?

Finansministern avslutade med att blicka framåt och peka på vikten av kloka beslut i dag som innebär en fortsatt positiv situation för statsfinanserna. Där vore det intressant att höra Jørgen Elmeskov med sitt utifrånperspektiv berätta vad de viktiga strukturförändringarna och vad de viktiga policyrekommendationerna är för att Sverige även framgent ska ha en fortsatt positiv utveckling. Vi ser nu positiva statsfinanser, och det bygger givetvis på kloka beslut och reformer tidigare. Vad ska vi göra framöver för att säkerställa detta på sikt?

Erik Almqvist (SD): Fru ordförande! Jag har en fråga om matchningen, eller rättare sagt mismatchningen. Det framkommer i rapporten att man menar att 3 procent av de anställningar som hade varit möjliga med en bättre geografisk matchning har gått förlorade på grund av en geografisk obalans mellan arbetskraften och arbetsmarknaden. Man menar vidare att en omallokering av arbetskraften som är bättre anpassad efter arbetsmarknaden skulle kunna ge en arbetslöshet som är 0,2 procent lägre än i dag.

Detta är väl lite samma sak som regeringen konstaterar i vårpropositionen, där man dels konstaterar att mismatchningen har ökat, dels att den så kallade Beveridgekurvan har förskjutits utåt under den nuvarande regeringens mandattid. Trots att antalet vakanser har ökat på arbetsmarknaden har också arbetslösheten ökat. Man kan tänka sig en ökad jämviktsarbetslöshet.

Rapporten fokuserar på den geografiska mismatchningen. Jag skulle tycka att det vore intressant att höra om panelen kunde resonera lite om hur de yrkesmässiga eller kompetensburna obalanserna har inverkat. Vad skulle man kunna få för effekter om man kunde förbättra det hela så att utbildningen bättre matchar arbetsmarknadens efterfrågan?

Lars Jonung: Det var många frågor! Per Bolund ställde frågan om huruvida man kan minska riskerna för att en svensk finansiell bubbla spricker – om det nu finns en bubbla. Det är klart att det är mycket lätt att räkna upp ett antal åtgärder som kan vidtas. Man kan införa bolånetak, som vi har fått. Man kan höja kapitaltäckningskraven för bankerna. Man kan ta bort ränteavdraget och det går att höja fastighetsskatten, exempelvis.

Problemet med att ta fram denna katalog är att om vi skulle genomföra en sådan uppsättning av åtgärder finns risken att man skapar den kris som man vill undvika. Vi har sett detta mönster i andra länder, där man försöker bromsa en ohållbar prisuppgång genom åtgärder som i själva verket skapar den kris man vill undvika. Det är alltså ett utomordentligt svårt problem för finanspolitiken och för penningpolitiken. Man borde egentligen starta om från början och gå tillbaka fem, tio år och säga: Nu finns det kanske en avlägsen risk för en bubbla, och vi bör vidta åtgärder innan vi kommer på denna bana!

Vi är försiktiga i vår skrivning i rådet. Vi talar inte om vad man bör göra nu, utan vad vi säger är att vi önskar en höjd vaksamhet, en mobilisering och en beredskap från regeringens sida om det otänkbara skulle inträffa.

Carl B Hamilton tog upp frågan om rollfördelning mellan penning- och finanspolitik. Det är en utomordentligt svår fråga som egentligen ska besvaras av riksbankschefen och finansministern. Vi tar inte upp någon diskussion där vi föreslår någon sorts finjustering där finanspolitiken ska användas för att påverka konjunkturen under normala förhållanden. Men vi noterar att det är lyckligt om en strukturell åtgärd också kan motiveras av konjunkturskäl. Ett införande av ytterligare ett jobbskatteavdrag under 2011 hade varit strukturellt och konjunkturrellt önskvärt. Här missade regeringen öppet mål. Det är den uppfattning som vi driver i vår rapport.

Carl B Hamilton tog också upp frågan om ägandet och avdragsmöjligheten för räntor. Det är en viktig fråga, och en sådan fråga som jag egentligen tycker att regeringen ska fundera på i ett större strukturellt sammanhang. Vi bedömer bara den politik som föreslås och de argument som används av finansministern. Vi gör inte en lista på vad man ska göra i stället och vi tar inte upp andra tänkbara alternativ.

Emil Källström ställde frågan: Vad är den mest lämpliga storleken på den offentliga förmögenheten? Det är en fråga som vi önskar från rådets sida att regeringen besvarar och funderar på. Det är en mycket komplicerad fråga. Det finns inga resultat från den nationalekonomiska forskningen som säger att den optimala storleken skulle vara x procent av BNP eller något liknande. Det beror på en lång rad andra förhållanden. Men det är ingenting som vi från rådets sida kan beräkna. Däremot kan vi önska och rekommendera regeringen att ta upp dessa frågor. Jag tror att det är någonting som vi också kommer att få mycket diskussion om i framtiden allteftersom det svenska budgetläget och de svenska offentliga finanserna blir bättre och bättre. Vi måste fundera på vad vi ska med vår rikedom till.

Slutligen tog Erik Almqvist upp frågan om Arbetsförmedlingen och dess effektivitet med utgångspunkt från våra beräkningar av matchningseffektivitet. Det är en viktig fråga. Vi tror att det skulle finnas möjligheter till förbättring genom att öka den geografiska rörligheten: Man ska i stort sett söka jobb där det finns jobb. Detta är en fråga som sätter fokus på hur rörligheten fungerar på den svenska arbetsmarknaden. Vad kan vi göra

med bostadspolitiken, exempelvis när det gäller att kunna flytta till Stockholm? Där finns också en koppling till frågor om hyresreglering och effektiviteten på bostadsmarknaden.

Jørgen Elmeskov: Det ställdes en direkt fråga till mig, men innan jag svarar på den vill jag kommentera Carl B Hamiltons fråga om kapitalinkomstbeskattning. Jag tror att det finns två frågor här. Den ena handlar om vad den riktiga nivån för den generella kapitalinkomstbeskattningen är. Det kan finnas särskilda synpunkter på detta som jag inte vill gå in på här.

Sedan är det en mer specifik fråga som handlar om bostadsbeskattning relativt till beskattning av andra typer av kapital. Poängen är att om man tar alla typer av beskattning i betraktande är bostäder långt mindre beskattade än andra tillgångar. Det är ett strukturellt problem i det svenska skattesystemet. Det är också ett strukturellt problem i de flesta andra länders skattesystem, och det är ett djupt politiskt problem.

Men man kan säga att om man vill ändra på beskattningen av bostäder finns det nog ingen bättre tidpunkt än när bostadsmarknaden är på en mycket hög nivå. Vi kan se hur det är på andra sidan av Öresund, där jag i och för sig tror att det finns en politisk stämning där man gärna vill ändra bostadsbeskattningen, men där det har varit ett ras på omkring 30 procent i bostadspriserna. Därför har det de facto blivit nästan omöjligt att ändra beskattningen. Detta kan leda till eftertanke.

Emil Källström ställde en fråga om strukturbeslut som kan fattas nu. Det kanske var något jag borde ha förberett mig på för att kunna säga något mer om. Men en sak som är slående i Sverige, som har en extraordINARYT god performance hela vägen runt, är att man har funnit sig till rätta med en strukturell arbetslöshetsprocent i storleksordningen 7 procent. Det kanske verkar lite oambitiöst. Samtidigt skulle en reduktion av jämviktsarbetslösheten också vara något som slår mycket hårt på de offentliga finanserna. Det förbättrar de offentliga finanserna oerhört mycket, och därför ska man kanske se över den politik man för på arbetsmarknaden.

Jag nämnde förut arbetsrätten. Jag tror att det kan finnas grund för att se över denna. Sverige har också mycket höga minimilöner. Det är förhandlade snarare än lagstiftade så de kan inte direkt påverkas politiskt. Frågan är om något kan göras i form av opt-out clauses etcetera. Det är i alla fall något som man kanske borde tänka över.

Jag tror också att man kanske ska tänka över effektiviteten i de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som kanske inte är lika hög i alla typer av åtgärder.

Lena Granqvist: Frågan gällde den rätta eller lämpliga nivån på nettoförmögenheten. Det står i rapporten om dagens nivå på 20 procent av BNP. Jag kan säga att jag egentligen inte har någon uppfattning om vad som är den rätta eller sanna nivån. Däremot kan man diskutera detta: Om man ser en ökning som rådet beskriver ska man diskutera varför den ökar och om det är någonting i finanspolitikens ramverk som bör ändras på grund av detta. Det är det svar jag ger.

Matchningen på arbetsmarknaden är ett oerhört viktigt problem. Det är framför allt det som är smörjmedlet – att hitta effektivare åtgärder. Jag vill lite grann återkomma till mina bilder. Många åtgärder vidtas som uppenbarligen är vällovliga och som på papperet ser ut som bra och fungerande åtgärder. Men i praktiken fungerar de inte alltid så bra. Det är väl detta man ska ta reda på: varför de inte fungerar och om de inte fungerar. Det är min mer mikroekonomiska ingång i det hela. För att vi ska få en samhällsekonomisk effektivitet på makroplanet måste vi också se till att det fungerar på mikroplanet.

Finansminister Anders Borg (M): Låt mig börja med frågeställningen om privat skuldsättning. Här är det viktigt att konstatera att Sverige inte har ett problem, utan åtminstone tre allvarliga bekymmer. Det första är den höga skuldsättningen och att huspriserna under lång tid har stigit snabbare eller lika snabbt som i många andra länder där de har ökat snabbt. Vi ska inte säga snabbare, för det är inte korrekt.

Det andra problemet är att vi har en väldigt stor banksektor. Den är över 500 procent av vår BNP och exponerad mot andra länder, framför allt Baltikum. Vi bär alltså ett ansvar för åtminstone tre andra länders banksystem, i Estlands fall hela 90 procent av banksystemet.

Det tredje problemet är att vårt banksystem inte är finansierat med insättningar, som det är i många andra länder, utan det är närmast helt marknadsfinansierat, wholesale financing. Den är i sin tur till 50 procent i utländsk valuta, i dollar och euro. Vi har haft väldigt bra och långsiktiga relationer med Federal Reserve och med ECB, så vi kommer säkert att ha tillgång till likviditet där. Men det är klart att det utgör en allvarlig riskfaktor.

Den mest effektiva åtgärden för att lösa de här problemen är höjd kapitaltäckning. Det kan vara rätt viktigt att vi förstår dimensionen på den förändring som är på väg att ske. Vi hade i den gamla Baselregimen ett krav på tvåprocentigt kärnkaptital, så kallat tier one-kapital. I den ordning som vi nu går över till får vi 10 procent tier one-kapital under 2013 och 12 procent under 2015. Om vi får en stark utveckling under de åren har vi dessutom en möjlighet att lägga på kontracykliska buffertar på upp till ytterligare 2,5 procent i krav på eget kapital.

Man ska vara medveten om att det här är en stor transformation av det svenska banksystemet. I det läget kan man naturligtvis välja att lägga på ytterligare krav. Till exempel har riksbankschefen diskuterat huruvida vi ska gå fram med likviditetskrav på bankerna. Det skulle direkt rikta sig till wholesale-finansieringen i dollar och euro. Man skulle också kunna diskutera riskvikter och annat i det systemet.

Vi är i ett läge som präglas av vissa osäkerheter. Det är väldigt bra att vi ger tydliga riktlinjer för hur det ska vara. Nu ska bankerna hålla inne med vinster och utdelningar och säkra en lönsamhet som gör att de kan komma upp i 12 procents kärnkaptital, och det ska de göra fram till 2015. Det tror jag att vi ska hålla fast vid under de allra flesta tänkbara scenarier.

Skulle vi få en väsentligt snabbare utveckling får vi naturligtvis titta på om vi vill skärpa likviditetskraven eller se över riskvikter.

Man ska komma ihåg att de här åtgärderna riktar sig mot alla problemen och inte bara huspriserna. Det blir naturligtvis en bieffekt att även husprisökningen dämpas. Men det här är den väg som jag tror att man ska tänka sig framåt.

När det gäller bruttoinvesteringarna har vi nu haft två gedigna genomgångar, vilket också noterats av rådet, dels en av KI, som har tittat på bruttoinvesteringarna i en fördjupad genomgång, dels en av Finansdepartementet, som med anledning av rådets tidigare synpunkter på det här området nu har gjort en särskild bilaga om bruttoinvesteringarna.

Båda dessa genomgångar visar att Sverige står sig relativt väl när det gäller bruttoinvesteringar i förhållande till andra länder. Vi har till exempel Europas kanske mest omfattande järnvägssystem och kanske också ett av Europas mest tekniskt avancerade järnvägssystem, om man får tro de bedömningar som till exempel KI gör.

I EU-kommissionens prognos om offentliga investeringar, som jag råkar ha framför mig här, ligger Sverige på 3,5 procent av BNP nästa år, att jämföra med Tyskland på 1,5 procent, Danmark på 2 procent, Finland på 2,5 procent och ett snitt på ungefär 2 procent. Vi gör alltså väldigt kraftiga investeringar, och det bör vi nog fortsätta att göra.

Jag tror att vi har all anledning att inför höstens infrastrukturproposition ha en beredskap för att se vad vi behöver göra långsiktigt. Men det måste då också vägas av mot vilket ekonomiskt läge vi befinner oss i. Kan tyngdpunkten läggas där, eller måste tyngdpunkten snarare läggas på mer av kortsiktiga konjunkturstimulanser? Det är lite för tidigt att landa i, tycker jag. Att vi däremot långsiktigt behöver investera mer i infrastruktur och framför allt järnväg har vi inga skilda uppfattningar om, men sedan är frågan om hur detta tidsmässigt måste läggas.

Emil Källström tar upp frågan om nettoförmögenhet. Nationalekonomer har inte så väldigt tydliga och distinkta svar på den frågan. Varken Finansdepartementet, Finanspolitiska rådet, EU-kommissionen eller för den delen OECD kan göra en distinkt bedömning. Det talar för att det är viktigt att vi fortsätter att diskutera detta. Men det talar också för att vi ska vara försiktiga med att ändra ramverket, därför att målet 1 procents överskott har vi bara delvis. Det är inte så att vi har satt målet utifrån att vi vill ha en viss nettoförmögenhet, utan därför att vi vill ha vissa marginaler för att kunna hantera konjunktursvängningar. Det är mycket mer av ett robusthetsargument att vi ska ha så pass stora marginaler att vi kan göra stimulanser utan att det för den skull förstör möjligheterna för Riksbanken att driva en expansiv penningpolitik utan att det leder till så stora rörelser på valutamarknaden, som i sin tur framtvingar inflationsrisker.

Jag tror att det bästa att fråga sig är vad som är det bästa målet för den ekonomiska politiken, och det är nog ungefär 1 procents överskott. Då klarar man att komma ned till 2, 3, 4, 5 procents underskott lite då och då

utan att man får några allvarliga bekymmer. Sedan kan man naturligtvis utvärdera det med tiden. Det kan ju vara så att vi på väldigt lång sikt kommer ned i väldigt låga skuldnivåer. Men låt oss fortsätta föra diskussionen och analysera vad vi menar med nettoförmögenhet. Det välkomnar jag att rådet påpekar att vi behöver göra. Men det är långt kvar innan vi ska gå över till att diskutera ramverket.

Erik Almqvist tar upp frågan om arbetsmarknaden. Det som påverkar rörligheten på arbetsmarknaden, enligt standardmodeller i arbetsmarknads-ekonomi, är till exempel hur hög nivån i a-kassan är. Ju högre a-kassa, desto lägre rörlighet och mindre sökbenägenhet utanför sitt eget bostadsområde och sitt yrke blir det. Ju stramare arbetsrätten är, desto mindre tenderar rörligheten att bli. Ju mindre aktivitets- och sökkraav från Arbetsförmedlingen, desto mindre tenderar rörligheten att bli. Det är dessa faktorer som normalt sett läggs in i en sådan bedömning. Sedan kan naturligtvis också utbildningssystemet spela en viss roll, och man kan säkert göra en del insatser där. Men det som normalt sett bestämmer matchningsfunktionen i en ekonomi är dessa grundläggande strukturer som bestämmer arbetsmarknadens funktionssätt.

Sedan har naturligtvis Erik Almqvist rätt i att det här måste vi se över och fundera på vad vi ska göra med. Det är ett av skälen till att vi nu har valt att till exempel se över möjligheten att hyra ut bostadsrätter i andra hand, som i till exempel Stockholm utgör halva flerbostadshusmarknaden.

Kommer de här åtgärderna på plats och fungerar som vi önskar bör det till exempel göra att vi får ett ökat utbud av boendemöjligheter i Stockholm som kan bidra till en ökad geografisk rörlighet.

Ulla Andersson (V): Fru ordförande! Jag vill tacka panelen. Jag blev nästan lite förvånad när finansministern i sin inledning missade den kanske mest avgörande faktorn för att det har gått så bra för Sverige, det vill säga att vi röstade nej till den illafungerande valutaunionen. Men en dag kommer nog även Anders Borg att ta upp den frågan och även kanske säga tack till svenska folket som tog så stort ekonomiskt ansvar och röstade nej.

Jag har två frågor av lite skilda karaktärer. Den första är till ordföranden för Finanspolitiska rådet.

Ni skriver så här i er rapport: Regeringen vill genom att öka efterfrågan på arbetskraft som anställs i restaurang- och cateringsektorn minska problemen med att lönerna i dessa grupper av någon anledning hamnar på en alltför hög nivå.

Jag har roat mig lite med att titta på hur höga dessa löner är. Lönerna för utbildade 18-åringar är 14 000 kronor. Har man gått en utbildning är lönen 18 200 kronor. Efter sex års yrkesbana med utbildning har man 20 800 kronor. 38 procent går på någon av minimilönerna. 36 procent jobbar deltid och 44 procent jobbar visstid.

Min fråga till Lars Jonung är: Anser Finanspolitiska rådets ordförande att sänkningen av restaurangmomsen ligger helt i linje med regeringens ambition att hålla löneutvecklingen nere på samma sätt som man gör med jobbskatteavdraget?

Min andra fråga handlar om det som vi egentligen har diskuterat ganska mycket här i dag, nämligen nettoförmögenhet och skuldsättning, både offentlig och privat. Anders Borg talar ofta och gärna om att man pressar ned den offentliga skulden. Det ligger också i den ideologi man företräder att man vill ha en krympande offentlig sektor.

Det jag saknar i Finanspolitiska rådets rapport är ett alternativ till den förda politiken. Vi har massarbetslöshet, nästan 8 procent, vi har det lägsta banunderhållet av järnväg i Europa, vi har halverat nybyggnationen av bostäder och vi lägger väldigt lågt när det gäller järnvägsinvesteringar. Om vi dessutom kopplar ihop den låga investeringsnivån i bostäder med de höga huspriserna och den höga privata skuldsättningen finns det ju möjligheter att göra på ett annat sätt.

Min fråga till Lars Jonung men också till Lena Granqvist är: Skulle det inte vara intressant att analysera en alternativ ekonomisk politik, det vill säga att investera i stället för att bygga upp en stor nettoförmögenhet, och vad det skulle ge för avkastning i samhällsekonomin?

Anders Sellström (KD): Fru ordförande! Jag vill tacka för rapporten. Man kan vara lite filosofisk i det ena läget och fundera kring detta med ungdomsarbetslösheten och SCB:s siffror. Men hälften av de arbetslösa ungdomarna gör ju precis det som vi politiker är eniga om, nämligen utbildar sig. Trots det använder vi den gruppen som ett slagträ i debatten om den höga arbetslösheten bland ungdomar. Det kan vara intressant att fundera på.

Jag har två frågor, den ena till Lena Granqvist, Saco. Du sade att jobbskatteavdraget skulle minska incitamentet till utbildning. Då blir min fundering: Är Sacos budskap att vi ska höja skatten på arbete som kräver lägre utbildningsnivå och sänka skatten på arbete som kräver högre utbildningsnivå för att, i enlighet med er, öka incitamentet för utbildning? Det är den ena frågan.

Den andra frågan är till Lars Jonung, Finanspolitiska rådet. Ni konstaterar att det blir en klart positiv förändring av tillväxten om man ökar de offentliga utgifterna alternativt sänker skatterna. Det påstår ni klart och tydligt på s. 52 i er rapport.

I kapitlet som handlar om momssänkning, alltså en skattesänkning, ändrar ni helt plötsligt kopplingen till den empiriska studien som bekräftar att sänkt skatt är en aktiv finanspolitisk åtgärd som innebär att vi får en ökad tillväxt. I det kapitlet sågar ni det förslaget. Samtidigt vill ni höja skatten, i rak motsats till vad ni påstår om kopplingen till tillväxten, genom att ni säger att vi borde ha en enhetlig moms och därmed höja livsmedelsmomsen från 12 till 25 procent, som skulle få den effekten, alternativt återställa sänkningen av restaurangmomsen.

Jag får inte ihop det här. Det finns klara kopplingar mellan tillväxt och sänkt skatt. Och som en aktiv finanspolitisk åtgärd vill regeringen sänka skatten, vilket borde få en sådan effekt. Men här sågar ni det förslaget. Hur hänger det här egentligen ihop?

Maryam Yazdanfar (S): Min fråga handlar om investeringstakten. Vi socialdemokrater var ju med och införde det finanspolitiska ramverket som har tjänat oss väl. Det har varit oerhört bra för ett långsiktigt ekonomiskt ansvarstagande för Sverige. Lika bra som ramverket är, lika olyckligt kan det vara att ha eftersatta investeringar i offentlig verksamhet. Det kan både vara kapitalförstöring och lägga stora kostnader på nästkommande generationer.

Därför skulle jag jättegärna vilja att Finanspolitiska rådets ordförande utvecklar sin negativa inställning till att ha ett siffermål för de offentliga investeringarna. Jag skulle gärna också vilja att Jørgen Elmeskov och Lena Granqvist kommenterar detta.

Elisabeth Svantesson (M): Fru ordförande! Jag vet att vi redan har varit inne på rörligheten flera gånger, men jag tycker att frågan är så pass viktig och är glad att Finanspolitiska rådet tar upp den.

Finansministern har varit inne på grundläggande förutsättningar för rörlighet, ekonomiska incitament med mera. Ni nämner också den geografiska rörligheten som en viktig punkt. Vi vet att utbildning är viktigt, som vi var inne på förut. Den geografiska rörligheten nämner ni alltså, och på slutet ger ni några exempel på vad som kan förbättra den.

Jag skulle vilja att Lars Jonung och särskilt också Lena Granqvist utvecklar det här, för det är oerhört centralt hur vi ökar den geografiska rörligheten, förutom genom bostäder i Stockholm. Det finns ju flera delar i landet som har en jätteutmaning i att hitta arbetskraft, fast den finns i andra delar av Sverige.

Om man har a-kassa måste man söka jobb i hela Sverige redan från dag ett, så det kravet finns redan. Men jag vill gärna ha mer konkreta tankar om hur vi kan förbättra den geografiska rörligheten.

Lars Jonung: Ulla Andersson hade två frågor. Den första gällde hur vi ser på löneläget i restaurangbranschen. Vi uttalar oss inte alls om huruvida löner är för höga eller för låga, om de är bra, rättvisa eller liknande, utan vi säger bara att det här är bakgrunden och att vi tycker att argumenten som regeringen för fram inte är övertygande. Det är mitt svar på din första fråga.

Sedan undrade du om vi kunde göra beräkningar av alternativ ekonomisk politik. Då skulle jag vilja svara så här: Om Finanspolitiska rådet hade lika mycket resurser som sin holländska motsvarighet – 180 anställda, flera modeller och så vidare – hade det varit lättare för oss att göra det. Men vi har alltså inte den kapaciteten. Vi är ett litet råd. Vi påpekar framför allt svagheter och brister i regeringens argumentation. Vi kan inte göra några kalkyler för alternativa ekonomiskpolitiska planer. Det

skulle kräva en helt annan budget, och jag vill inte sitta här och kräva mer pengar från finansministern, även om han sitter mycket nära mig för närvarande. Vår uppgift är alltså inte att göra den typen av kalkyler.

Anders Sellström frågade hur kapitel 2 och kapitel 6 hänger ihop. Jo, de hänger ihop därför att kapitel 2 är en genomgång av litteraturen. Där pekar vi på svårigheterna att mäta effekter av finanspolitiken. Det finns effekter. Det finns plus och minus om man sänker skatter och så vidare. Men vi tycker att forskningsläget är sådant att det inte pekar på några argument för att vi på något vis ska ändra det finanspolitiska ramverket eller den finanspolitiska uppläggningsen i Sverige.

Hur kan man argumentera för en enhetlig moms? Jo, det kan man göra därför att om vi skulle ha en enhetlig moms skulle vi inte behöva ha en moms på 25 procent. Om vi tar bort alla kryphål, alla dessa hål som har uppstått i den schweizerost som momsen börjar likna, kan vi också sänka det allmänna momstrycket. Jag tror att det är en viktig insikt att det är möjligt att gå den vägen om vi vill ha en mer hård attityd mot undantag för olika branscher.

Maryam Yazdanfar frågade varför Finanspolitiska rådet är tveksamt till ett siffersatt investeringsmål, det vill säga att x procent av BNP ska gå till investeringar. Vi är tveksamma till ett siffersatt mål av det skälet att det kriterium som ska vara styrande för den offentliga sektorns investeringar ska vara att de är motiverade av en samhällsekonomisk kostnads- och intäktskalkyl. Om man har det som utgångspunkt kanske vi hamnar i att vi ett år ska ha 5 procents investeringar av BNP i infrastruktur och ett annat år kanske inte någonting alls. Det ger en effektivare och bättre politik. Om vi säger att vi ska ha 2 procent varje år kommer vi plötsligt att bygga jag vet inte hur många Botniabanor, och vi kommer att kunna göra en massa felinvesteringar. Det kommer att leda till ett politiskt och ekonomiskt problem som förvärrar för finansministern och för det politiska systemet. Därför vill vi undvika den typen av bindningar.

Slutligen tog Elisabeth Svantesson upp frågan om konkreta åtgärder för att förbättra rörligheten på den svenska arbetsmarknaden. Det centrala här är naturligtvis bostadsmarknaden, hur den svenska bostadsmarknaden fungerar i ett EU-perspektiv. Det är mycket uppenbart att vi har en ineffektiv hyresmarknad. Den hyresmarknad vi har leder ofta till hyror som ligger långt över vad man kan betrakta som sunda eller riktiga. Skälet till detta problem har vi i andra världskrigets hyresreglering, som fortfarande lever kvar i ett antal versioner. Vi har inte gjort någon utvärdering av detta i vår rapport, men jag ser det som en inbjudan till att fästa större uppmärksamhet på bostadsmarknadens funktionssätt i kommande rapport.

Jørgen Elmeskov: Det var en fråga rörande de offentliga investeringarna och huruvida man skulle ha mål för dem. Jag instämmer i vad Lars Jonung har sagt. Men jag ska ge en kompletterande förklaring till mitt ställningstagande. Vad är investeringar? Det är utgifter som vi har nu som senare kommer att ge avkastning. Om vi ser till statsbudgeten, den offent-

liga budgeten, är det riktigt att vi har enorma utgifter för betong, stål och så vidare, det som vi kallar offentliga investeringar. Men vi har också andra utgifter, till exempel för utbildningssystemet, som också ger avkastning senare. Dessa kallar vi inte för investeringar. Varför skulle vi ge prioritera investeringar i betong och stål i förhållande till investeringar i humankapital? Jag tror att det är praktiskt mycket svårt och kanske starkt snedvridande att ha ett mål för de offentliga investeringarna.

Lena Granqvist: Först när det gäller en alternativ ekonomisk politik tycker jag också att det är en resursfråga. Man kan alltid göra upp alternativa scenarier, men som har sagts handlar det förstås om att beskriva kortsiktiga stimulanser eller strukturella tillväxtreformer. Min poäng är att det är viktigt att vi kan skapa utrymme för att genomföra tillväxtreformer på sikt. Det är det som är poängen med satsningar på utbildning, innovationer och infrastruktur. Det är självklart att de behövs för att en ekonomi ska vara rustad för framtiden. Det är det som är grunden för ekonomisk politik och framgång på sikt. Jag håller med tidigare talare om att man alltid kan beskriva alternativ, men som det ser ut nu handlar det mer om att kunna skapa utrymme för det.

Det var också en fråga om jobbskatteavdraget. De beräkningar som vi har gjort är typfallsberäkningar. Det handlar alltså om livslöneperspektivet, där vi jämför gymnasieutbildade med akademiskt utbildade. Såvitt jag förstår har det i det här skedet inte kunnat göras några egentliga empiriska utvärderingsanalyser av jobbskatteavdragets effekter. Det som det ändå finns något slags samstämmighet om är att det har gett effekt på att byta status från att inte jobba till att jobba, att komma in på arbetsmarknaden. Men huruvida det påverkar stimulansen till att jobba mer kan jag inte riktigt svara på. Jobbskatteavdraget är till sin konstruktion ganska snårigt. Det är möjligt att om man ska stimulera till mer arbete är andra typer av skatteeffekter mer effektiva. Jag vet inte om det egentligen finns någon riktig samstämmighet om hur jobbskatteavdraget påverkar. Framför allt finns det ännu inga empiriska studier som kan ge svar på det.

Anders Borg: Låt mig göra några konstateranden. Ulla Andersson menade att huvudförklaringen till att Sverige klarat sig bra i krisen är att vi inte är medlemmar i euron. Då kan man konstatera att det finns tre andra länder som har klarat sig på ett sätt som påminner om Sverige, nämligen Tyskland, Österrike och Finland. De är medlemmar i euron.

Det finns flera länder som inte är medlemmar som klarat sig väsentligt sämre än Sverige. Danmark har till exempel på grund av problem på fastighets- och bomarknaden fått väsentligt större problem än vad Sverige har. Storbritannien är i en långvarig kris som kommer att kosta samhället mycket. USA har också drabbats av väldigt kraftiga ökningar av arbetslösheten och av stora underskott som kommer att tära på samhället framåt.

Det finns euroländer som Irland och Spanien som har stora problem. Det finns euroländer med starka offentliga finanser som påminner om oss, som vårdat sin konkurrenskraft och hållit ordning på strukturreformer som har klarat sig bra.

Har man en bra och ansvarsfull ekonomisk politik kan man välja att vara medlem eller inte i valutaunionen.

Ulla Andersson ställer frågan om vi inte i stället borde ha gjort breda investeringar och nämner då särskilt bygginvesteringar. Att i ett läge där vi har uppdrivna huspriser och hög skuldsättning är den komponent som vi i dag saknar för att det ska vara ett närmast klassiskt läge för en långvarig recessionsliknande depressionsprocess att vi inte har en överhettad byggsektor. Jag tror att man ska vara väldigt försiktig med att lägga till elementet kraftiga subventioner till byggsektorn i det här läget. Det skulle vara utomordentligt farligt och föra oss in i ungefär samma situation som Irland, Spanien och Danmark har varit i.

När det gäller effekterna av jobbskatteavdraget som nämns här kan jag göra några konstateranden. Det finns två skäl till att vi har ett jobbskatteavdrag för alla löntagare. Det ena är att det ger rätt stora effekter för dem som jobbar halvtid och deltid, att de också ökar sin arbetstid. Det handlar inte bara om att delta på arbetsmarknaden. Och alla våra beräkningar tyder på att det har stora effekter på arbetade timmar. Rådet konstaterar att det är just effekten sysselsättning och arbetade timmar som överraskat. Det är en väldigt stor ökning av detta, både för att vara en kris och för normala förhållanden under senare år.

Man kan, som USA, välja en annan modell. I USA trappas earn contracts credit av när man kommer upp i en halvtidslön med ca 20 procent upp till en normallön. Det skulle leda till att vi fick marginaleffekter på nära 50 procent för LO-kollektivet. Det tror jag vore förödande ur arbetsutbudssynpunkt, eftersom det är många kvinnor som jobbar deltid i den gruppen. Man skulle naturligtvis kunna välja andra avtrappningar. Men då ska man komma ihåg att om man väljer att trappa av den högre upp i inkomsterna är det kanske framför allt de med lite längre utbildning som får kraftigt försämrade avkastning på utbildning. Det har också ett rätt allvarligt problem kopplat till sig. Vi ska komma ihåg att det som avgör hur mycket det lönar sig att utbilda sig är livsinkomsten. Då är det genomsnittsbeskattningen och inte marginalskatten som spelar roll. Och genomsnittsbeskattningen har sjunkit även för dem med högre inkomster, så utbildningspremien i Sverige har förstärkts utan att det fått lika tydliga fördelningseffekter som om man bara hade sänkt exempelvis den statliga inkomstskatten.

När det gäller mål för de offentliga investeringarna är det klart att man ska ha en nyanserad diskussion om detta. Jag vill göra några reflexioner.

Den i Sverige som gick i bräsch för att ta bort kapitalinvesteringsbudgeten var Gunnar Sträng, i rätt hård polemik med dåtidens borgerliga partier. Man kan värdera vem som hade rätt och vem som hade fel. Jag skulle nog ställa mig på Strängs sida.

Strängs huvudproblem var det som andra länder har upplevt, nämligen att det är väldigt svårt att veta vad som är en rimlig kapitalstock. I England har man haft ett system som man kallar för golden rule. Där ska man räkna ut vilken nivå på kapital som är rimlig, man ska räkna ut vilken deprecieringstakt som är rimlig och man måste räkna ut ungefär hur snabbt man ska nå den gyllene nivån på kapitalstocken. Det öppnar för väldiga manipulationer av det finanspolitiska ramverket. Jag inser att det inte är det som Socialdemokraterna syftar till. Men det var detta problem man ville komma ifrån när man i Sverige frågades om kapitalbudgeten.

Sedan gäller naturligtvis den fråga som Jørgen Elmeskov från OECD reste, nämligen: Vad är en investering? Jag skulle gissa att nationalekonomerna skulle sätta tre åtgärder högst upp på listan över investeringar för ett samhälle: forskning, sänkt bolagsbeskattning och förstärkning av utbildningskvaliteten. Alla dessa saker skulle inte rymmas i ett investeringsmål i en kapitalbudget. Det tror jag är bekymret.

Sedan kommer naturligtvis det här med målkonflikten. Hur gör man om de olika målen för den ekonomiska politiken kommer i konflikt med varandra? Vad gör man om man skapar en oklarhet på den punkten?

Jag tycker att vi ska diskutera offentliga investeringar. Där tycker jag att Socialdemokraterna har en poäng. Det är naturligtvis något som vi måste vaka över, därför att ett bra samhälle investerar mycket i sin kapitalstock. Det är nödvändigt för långsiktig tillväxt. Men jag är osäker på om den rätta vägen att nå det verkligen är att ändra ramverket. Jag tycker att det snarare talar för att vi bör göra investeringar i vår långsiktiga kapitalstock.

Ordföranden: Klockan närmar sig onekligen tolv. Jag måste därför tacka alla medverkande här på podiet, alla medverkande ledamöter och även er som har kommit hit till salen och er som har följt utfrågningen utifrån.

Utfrågningen inleder som sagt utskottets och riksdagens behandling av vårpropositionen. Mer om detta och om dagens utfrågning kan ni hitta på www.riksdagen.se. Den här processen kommer att avslutas med en kammardebatt om vårbudgeten som säger rum den 20 juni.

Därmed förklarar jag sammanträdet avslutat och tackar så mycket för i dag.

Bilder från utfrågningen

Lars Jonung, Finanspolitiska rådets ordförande

Finanspolitiska rådets rapport 2012

Utfrågning om Finanspolitiska rådets årliga rapport

Finansutskottet 24 maj 2012

Lars Jonung

1

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Rapportens innehåll

- Bedömning av finanspolitiken (kapitel 1)
- Finanspolitiska medel och analysmetoder (kapitel 2)
- Den långsiktiga skuldkvoten (kapitel 3)
- Generationsräkenskaper (kapitel 4)
- Arbetsmarknaden (kapitel 5)
- Sänkt restaurangmoms (kapitel 6)

2

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

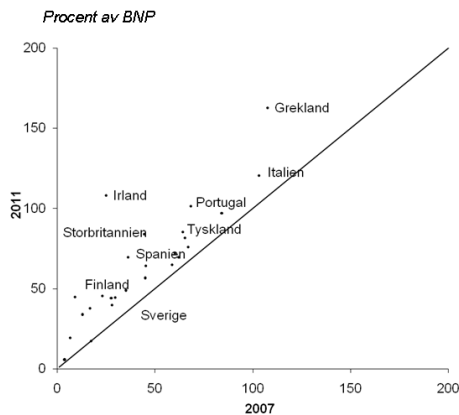
Det ekonomiska läget

- Svensk ekonomi har klarat sig väl under den internationella kris som började 2008.
- Finanspolitiken framstår generellt som framgångsrik och i huvudsak väl avvägd.
- Denna slutsats får stöd vid en jämförelse med andra länders ekonomisk-politiska erfarenheter och utveckling sedan krisens början.

3

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Bruttoskuld inom EU 2007 och 2011

4

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

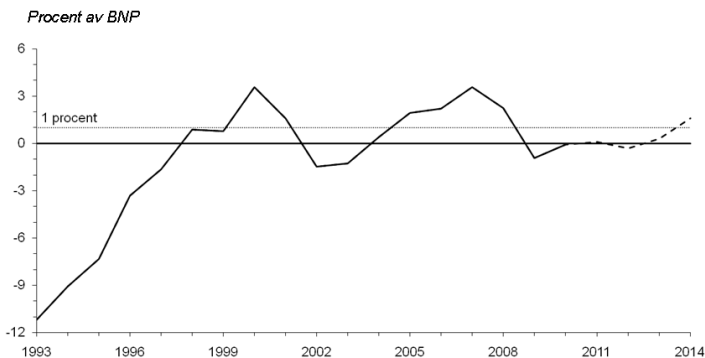
Det finanspolitiska ramverket

- Finanspolitiken under 2011 och 2012 har följt ramverket.
- Risken för att utgifterna ska överskrida utgiftstaken under de närmaste åren är begränsad.
- Vi bedömer att finanspolitiken är förenlig med långsiktigt hållbara offentliga finanser.

5

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Den offentliga sektorns finansiella sparande

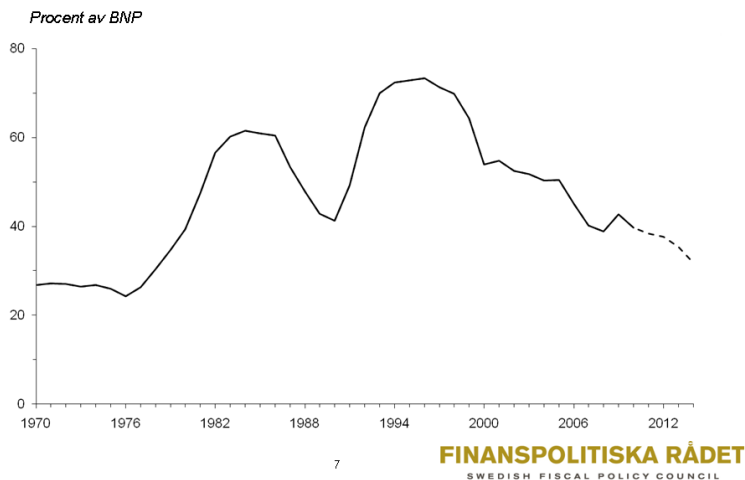

Överskottsmålet: Det finansiella sparandet ska uppgå till i genomsnitt 1 procent av BNP över en konjunkturcykel.

6

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Den offentliga bruttoskulden

Är då allt bra?

Svaret är NEJ:

Rådet har kritiska synpunkter på den ekonomiska politiken
Se våra 19 punkter.

Transparens i finanspolitiken

- En tydligare redovisning av sambanden mellan utgiftstak, överskottsmål och skatteuttag vore ett viktigt bidrag till förbättrad transparens.
- Regeringen bör förklara bättre hur reformutrymmet uppstår och hur utrymmet är tänkt att fördelas mellan skatter och utgifter på några års sikt.
- Besluten om utgiftstak har stor betydelse både för utgifternas nivå och för skattenivån.

9

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Inga stabiliseringspolitiska motiv

- Regeringen aviserade skattesänkningar våren 2011 som inte föreslogs i Budgetpropositionen för 2012.
- Denna förändring saknade stabiliseringspolitiska motiv. Det försämrade konjunkturläget under 2011 talade snarare för en mer expansiv finanspolitik.

10

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Säkerhetsmarginaler

- Regeringen anser att den makroekonomiska osäkerheten motiverar extra säkerhetsmarginaler – förutom den marginal som redan finns i det finanspolitiska ramverket.
- Detta kan skapa oklarheter med avseende på säkerhetsmarginalens stabiliseringspolitiska motiv.

11

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Oklart om säkerhetsmarginaler

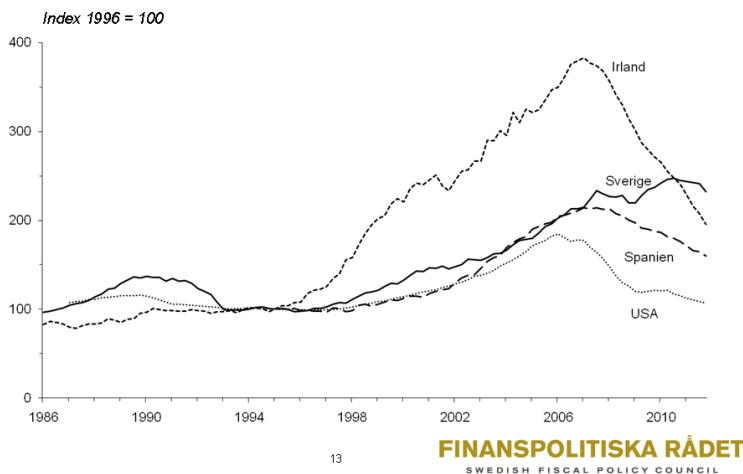
En regelmässig användning av extra säkerhetsmarginaler riskerar att skapa

- a) ett ofördelaktigt procykliskt inslag finanspolitiken och
- b) leda till ett genomsnittligt sparande som är större än överskottsmålet.

12

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Reala fastighetspriser

Makrofinansiella risker

- Snabbt växande kreditgivning, stor skuldsättning och stigande fastighetspriser innebär makrofinansiella risker som inte får underskattas i den svenska ekonomin.
- Regeringen bör ta ställning till hur den makrofinansiella regleringen och tillsynen bör förstärkas för att reducera risken för framtida finansiella kriser.

Kommissionens varningsindikatorer

Externa obalanser och konkurrens	Gränsvärde	Sverige
3-årigt genomsnitt av bytesbalansen, andel av BNP	-4/+6	7,5
Netto-ställning mot utlandet, andel av BNP	-35	-6,7
3-årig förändring av real effektiv växelkurs	±5 & ±11	-2,5
5-årig förändring i exportmarknadsandel	-6	-11,1
3-årig förändring i nominell enhetsarbetskraftskostnad	+9 & +12	6,0
Interna obalanser		
Årlig förändring i reala huspriser	+6	6,3
Privata sektorns kreditflöde, andel av BNP	15	2,6
Privata sektorns skuld, andel av BNP	160	237
Offentliga sektorns skuld, andel av BNP	60	40
3-årigt genomsnitt av arbets-lösheten	10	7,6

15

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

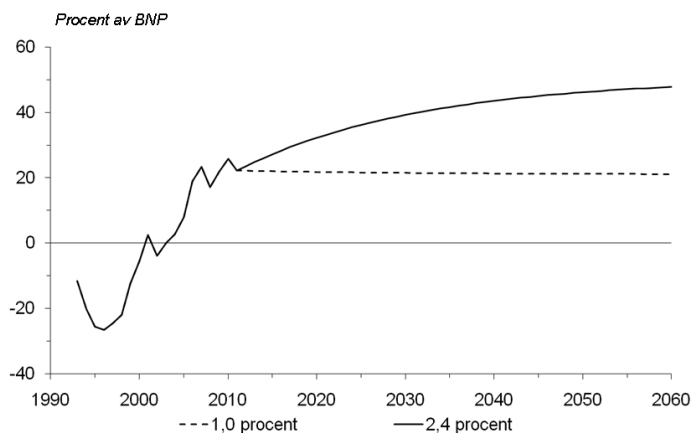
Finanspakten

- Rådet ser positivt på att Sverige har anslutit sig till EU:s finanspakt.
- Det finns ingen anledning att förändra det svenska ramverket i riktning mot finanspaktens regler.

16

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet

17

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Den långsiktiga skuldkvoten

- Överskottsmålet innebär att den offentliga nettoförmögenheten stabiliseras som andel av BNP.
- Ytterligare förmögenhetsuppbyggnad utöver dagens 20 procent av BNP är svår att motivera med behov av säkerhetsmarginaler.
- Regeringen bör klargöra vad som är en lämplig storlek för nettoförmögenheten.

18

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Förvaltningen av de finansiella tillgångarna

- Den offentliga finansiella portföljen innehåller både stora skulder och stora tillgångar.
- Regeringen bör klargöra vad som är en lämplig bruttoskuld samt vilka principer som ska gälla för avvägningen mellan risk och förväntad avkastning.

19

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Offentliga investeringar

- Årets vårproposition innehåller en särskild redovisning av de offentliga investeringarna. Detta är ett förtjänstfullt steg mot en bättre analys.
- Det krävs ytterligare analyser för att bedöma om de offentliga investeringarna har en samhällsekonomiskt fördelaktig omfattning och inriktning.
- Vi delar regeringens uppfattning att ett siffersatt mål för de offentliga investeringarna inte bör införas.

20

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Generationsräkenskaper

- Resultatet av vår analys pekar på att de svenska offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet är god, i huvudsak tack vare pensionssystemets utformning.
- Generationsräkenskaper kan även illustrera hur skatter och offentliga utgifter påverkar fördelningen mellan generationer i ett livscykelperspektiv.

21

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

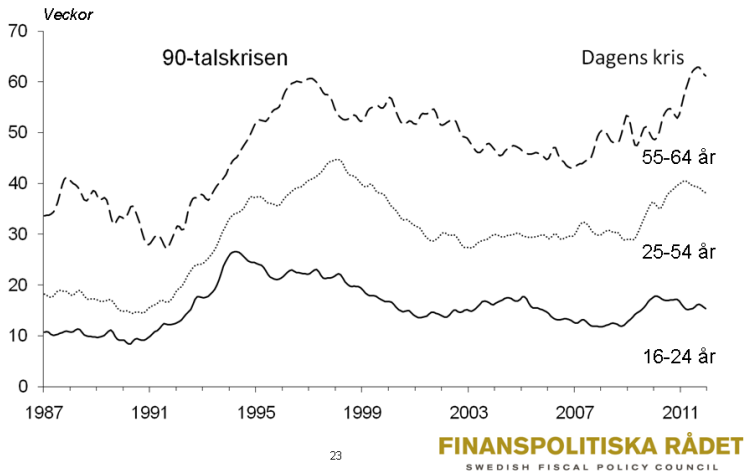
Ungdomsarbetslöshet

- Bilden av ungdomsarbetslösheten bör nyanseras.
 - Unga hittar i allmänhet jobb snabbare än äldre.
 - Långtidsarbetslösheten för unga är låg i ett internationellt perspektiv
 - Ungdomars möjligheter att finna arbete är mer konjunkturkänsliga än äldres.
- Att betrakta unga som en homogen grupp kan leda till ineffektiva insatser.
- Det är viktigt att rikta insatser mot de grupper som har svårt att finna anställning.

22

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Genomsnittlig arbetslöshetstid

Restaurangmomsen

- Vi bedömer att effekterna på arbetslöshet och sysselsättning av reformen är överskattade.
- Sänkt restaurangmoms är ett ineffektivt sätt att minska de administrativa kostnaderna.
- Sänkningen har karaktären av ett branschstöd. Det ökar risken för påtryckningar från andra intressegrupper.
- Konsumtionsskatten urholkas som skattebas om fler branscher gynnas av reducerade skattesatser.

En enhetlig moms skulle sannolikt ha stora
positiva samhällsekonomiska effekter.

25

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Finanspolitiska rådets rapport 2012

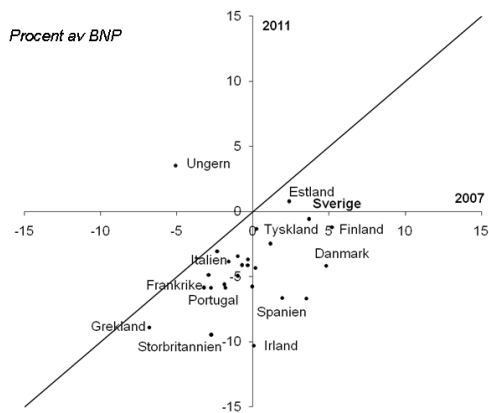
Tack

Lars Jonung

26

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Finansiellt sparande inom EU 2007 och 2011

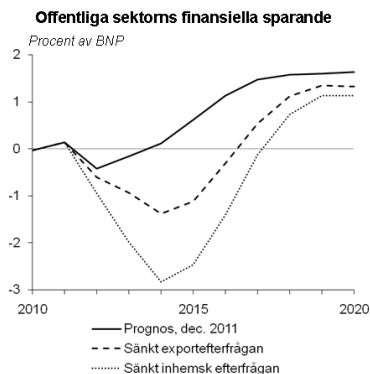

27

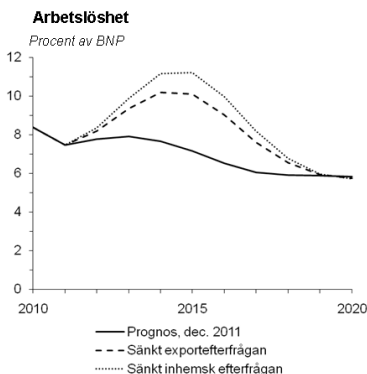
FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Alternativa scenarier

- En djup ekonomisk kris av samma omfattning som 1990-talskrisen.

28

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

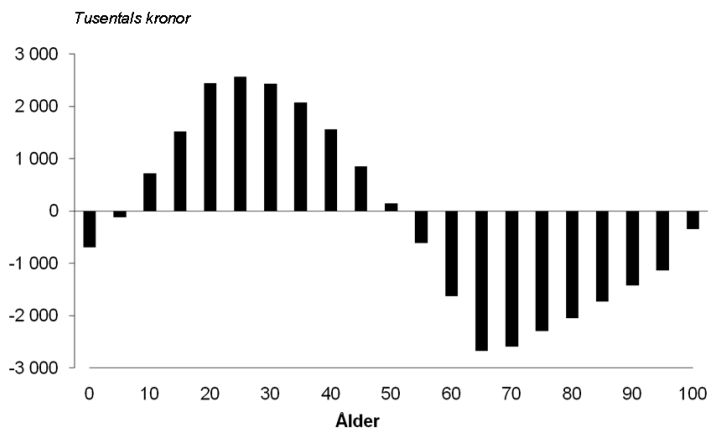
Strukturellt finansiellt sparande

- Regeringens sätt att beräkna det strukturella (konjunkturanpassade) finansiella sparandet ger missvisande resultat.
- Beräkningarna bör i stället vara disaggregerade och utgå från ett BNP-gap som i genomsnitt är noll.

29

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Generationskonton 2009

30

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

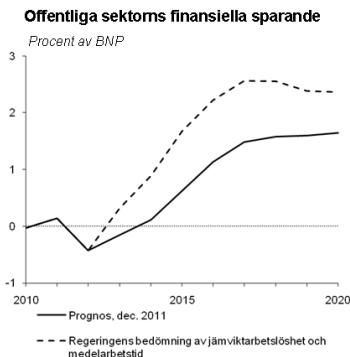
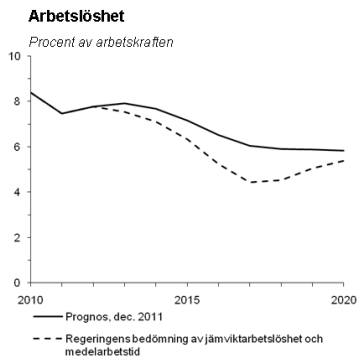
Arbetsmarknadens funktionssätt

- Arbetsmarknadens funktionssätt har stor betydelse för de offentliga finanserna.
- Regeringen har en mer positiv syn än Konjunkturinstitutet på utvecklingen på arbetsmarknaden.
- Om det skulle visa sig att regeringens bedömning är för optimistisk, måste finanspolitiken ta hänsyn till detta för att överskottsmålet inte ska äventyras.

31

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Alternativt scenario med bättre arbetsmarknad

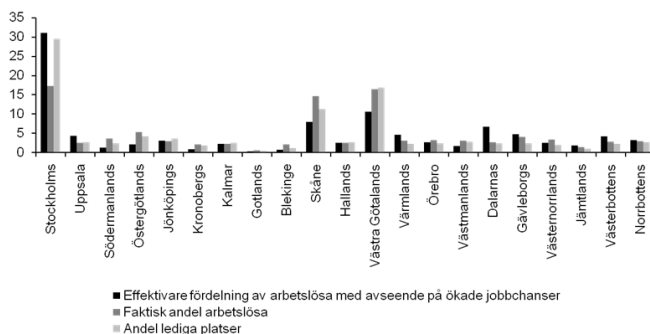
32

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Arbetsmarknadens matchning

Beräknade effektivitetsförluster p.g.a. bristande matchning.

Fördelning av arbetslösa november 2011, procent

33

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Restaurangmomsen

- Äta mat på restaurang i stället för att laga mat hemma.
 - Öka arbetsutbudet med 2500 årsarbeten
 - Krävs att i) skatten får genomslag på priserna
ii) hushållen byter eget arbete mot arbete på marknaden
 - Brist på empiriska studier gör det svårt att bedöma effekterna. De studier som finns tyder på mycket begränsade effekter.
- Administrativa kostnader
 - Sänks med 0,2 mdkr till en kostnad av 5,5 mdkr

34

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Restaurangmomsen

- Minskad strukturell arbetslöshet
 - Ökad sysselsättning i restaurangbranschen kräver att lönerna inte påverkas. De gör de sannolikt
 - Sänkt restaurangmoms minskar efterfrågan på andra varor/tjänster. Inte säkert att sysselsättningen i hela ekonomi påverkas.

Jørgen Elmeskov, vice chefsekonom OECD

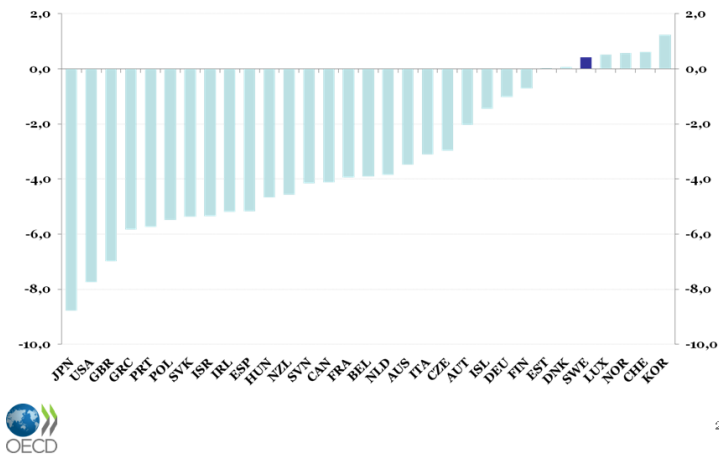

Utfrågning om Finanspolitiska
rådets årlige Rapport,
Riksdagens finansutskott,
Stockholm 24 maj

Bemærkninger af
Jørgen Elmeskov,
OECD

Sveriges budgetposition er solid

(Underlying financial balance, percentage of potential GDP)

Outline

- En bra rapport...
- Men närmest en essay-samling...
- Giver kommentarer uden sammenhæng, om:
 - Restaurangmoms
 - Finanspolitiske målsætninger
 - Måling af strukturel budgetbalance
 - Reformutrymme
 - Ungdomsarbetsløshet

3

Restaurangmoms

- Eksotisk emne med vigtige principielle aspekter
- Mangel på empiri har implikationer
- Bør støtte gives over budgettets indtægts- eller udgiftsside?
- Hvilken vægt skal gives til administrative omkostninger? Og ved hvilken beslutning?

4

Finanspolitiske målsætninger

- Budget-situationen kan ændres snapt
- Men sikkerhedsmarginer er ikke gratis
- Og bør i princippet tænkes på som stocks (skuld/formøgenhet)
- Men stock og flow (under/overskud) bør være konsistente
- Har ikke været tilfældet i Sverige pga. kapitalgevinster
- Rejser en række spørgsmål som ikke diskuteres

5

Måling af strukturel budgetbalance

- Behov for info om budget-eksekvering
- Strukturelt balance mål baseret på aggregeret output gap kritiseres i rapport
- En disaggregeret beregning foreslås
- Men hvor stærkt er argumentet?
 - Historisk analyse vs. real-time beslutninger
 - Ingen teoretisk ramme for disaggregeret analyse i modsætning til aggregeret analyse

6

Reformutrymme

- Fodnote 9, p. 101 er central...
- Overslag over reformutrymme på kort sigt (3-4 år) er forvånande store
- Fordi de beregnes uden indeksering
- Men virkeligheden er de facto indekseret (i store træk) på langt sigt
- Risiko for fejl-beslutninger?
- Konsistens i rapport?

7

Ungdomsarbetsløshet

- Hvorfor minimere problemet?
- Det er formentlig reelt
- Og hvorfor diskuteres job-beskyttelse ikke?

8

Afslutning

- Endnu en gang
 - En bra rapport som jeg har nydt at læse
 - Og som jeg for det meste er enig i
- Tak for indbydelsen!

Lena Granqvist, ekonom, SACO

**Kommentar till Finanspolitiska
rådets rapport 2012,
Finansutskottets utfrågning**
24 maj 2012
Lena Granqvist, ekonom, Saco

Bakgrund

- Årets rapport är mindre till omfånget än tidigare, ”krishanteringsrapport”
- Mer än någonsin svårt att ”konstanthålla” omvärlden i analyserna (allt annat lika)
- Sparas det för mycket i ladorna?
- ”Kameralitet” kontra dynamik
- ”Det går ju så mycket bättre för Sverige än för resten av Europa!”
- Lever vi en Sverigebubbla?

Mina allmänna synpunkter

- Delar FPR:s syn om att finanspolitiken i huvudsak ter sig framgångsrik och välavvägd med hänsyn till ramverk, kriser och i jämförelse med andra länders politik
- Långsiktigt hållbara offentliga finanser, (livscykelperspektiv med hjälp generationsräkenskapsanalys)
- Men bra att FPR ber regeringen klargöra sin syn på en ökande offentlig nettoförmögenhet som byggs upp utanför ramverkets krav
- Hur kan det utrymmet användas?

3 | Föredragsnamn, Föredragshållare, ååmmdd

Krishantering vs strukturomvandling

- Viktigt att skilja mellan konjunkturella och strukturella faktorer – nu mycket fokus på de förra i debatten
- Glöm inte bort de strukturella faktorerna, åtgärder som främjar produktiviteten, att hantera befintliga resurser effektivare är också krishantering
- Oberoende av kriser måste vi rusta oss för framtiden

4 | Föredragsnamn, Föredragshållare, ååmmdd

Plockar ut två områden

- Arbetsmarknaden
 - Ungdomsarbetslöshet
 - Matchningen
- Skattesystemet och ökad sysselsättning
 - Sänkt restaurangmoms

5 | Föredragsnamn, Föredragshållare, Ååmmdd

Konjunkturrell och strukturell arbetslöshet

- Konjunkturrell arbetslöshet – kortsiktiga variationer i efterfrågan på arbetskraft
- Strukturell arbetslöshet (jämviktsarbetslöshet) är den arbetslöshet som råder i ett normalt konjunkturläge, dvs konjunkturoberoende
- Viktigt att skilja på dessa då man diskuterar åtgärder

6 | Föredragsnamn, Föredragshållare, Ååmmdd

Ungdomsarbetslösheten

- Hur stort är problemet? Är det ett generellt problem för ungdomar?
- Bra att FPR nanserar diskussionen
- Delvis handlar det om mätproblem (t ex arbetssökande heltidsstuderande ingår)
- Men även strukturen i ungdomsarbetslösheten

7 | Föredragsnamn, Föredragshållare, ååmmdd

Strukturen

- Hög ungdomsarbetslöshet (23 %) med internationella mått mätt
- Men 40% av de arbetslösa ungdomarna är heltidsstuderande (som söker jobb)
- 90% av dessa betraktar sig som i huvudsak studerande (SCB 2009)
- Stor stock av korttidsarbetslösa (< 1 månad), 35 %
- Andelen långtidsarbetslösa ungdomar lägre i Sverige, 18% (jmf 50% i EU)
- Har minskat jämfört med 1990-talet
- Samtidigt: Bara 72% av 20-åringarna hade ett slutbetyg från gymnasiet (lägre än i slutet av 1990-talet, Skolverket 2010)

8 | Föredragsnamn, Föredragshållare, ååmmdd

Slutsats

- Ungdomsarbetslöshet är inte generellt problem, inte en homogen grupp
- Generella åtgärder (sänkt arbetsgivaravgift) antagligen inte effektiva
- Korttidsarbetslösa ungdomar skiljer sig från gruppen arbetslösa ungdomar med misslyckade gymnasiestudier bakom sig
- Riktade åtgärder bättre

9 | Föredragsnamn, Föredragshållare, Ååmmdd

Men arbetslöshet är aldrig bra för någon grupp

- Forskning visar att arbetslöshetsårren kan hänga kvar under lång tid
- Även korta arbetslöshetsperioder har betydelse
- Gäller såväl unga med gymnasieutbildning som nytexaminerade med högskoleutbildning
- Viktigt att underlätta övergångar mellan studier och arbete

10 | Föredragsnamn, Föredragshållare, Ååmmdd

Matchningen på arbetsmarknaden

- Bra att FPR gör en specialstudie av graden av mismatchningen
- Ny metod: geografisk dimension och yrkesdimension
- Modellsatsen är att matchningen på arbetsmarknaden skulle fungera mer effektivt om den geografiska rörligheten ökade
- Hänger ihop med bostadsmarknad, möjligheter till jobb-pendling etc
- Reflexion: kräver infrastrukturens utveckling

11 | Föredragsnamn, Föredragshållare, ååmmdd

Skattesystemet

- Olika sysselsättningsskapande åtgärder, beror på målen:
 - Underlätta för vissa grupper att komma in på arbetsmarknaden (sänkt restaurangmoms, jobbskatteavdrag)
 - Öka antalet arbetade timmar i ekonomin (sänkt skatt på arbete)
- Delar FPR:s syn på att sänkt restaurangmoms verkar ha en dålig träffsäkerhet för att minska den strukturella arbetslösheten (empiriska studier)
- Ökade drivkrafter till arbete genom att sänka skatten på arbete (FPR 2011, LU m.fl.)
- Men, jobbskatteavdraget (i ett livslösneperspektiv), minskar incitament till utbildning (Saco 2011)
- Därför behov av en övergripande skatteöversyn – allt hänger ihop – inte bara en skattebas i taget

12 | Föredragsnamn, Föredragshållare, ååmmdd

Återknyter till början

- Fortsatt behov av strukturreformer, t ex totalöversyn av beskattningen
- Många reformer för arbetsmarknaden sjösatta hittills (utbildning, arbetsmarknad, skatter)
- Arbete med att få befintliga reformer att fungera (bättre) i praktiken
- Frågan är om och varför de inte fungerar fullt ut?
- Att hantera befintliga resurser effektivare är också krishantering

13 | Föredragsnamn, Föredragshållare, Ååmmdd

Finansminister Anders Borg

Kommentarer till Finanspolitiska rådets rapport

24 maj
Finansminister Anders Borg

Finansdepartementet

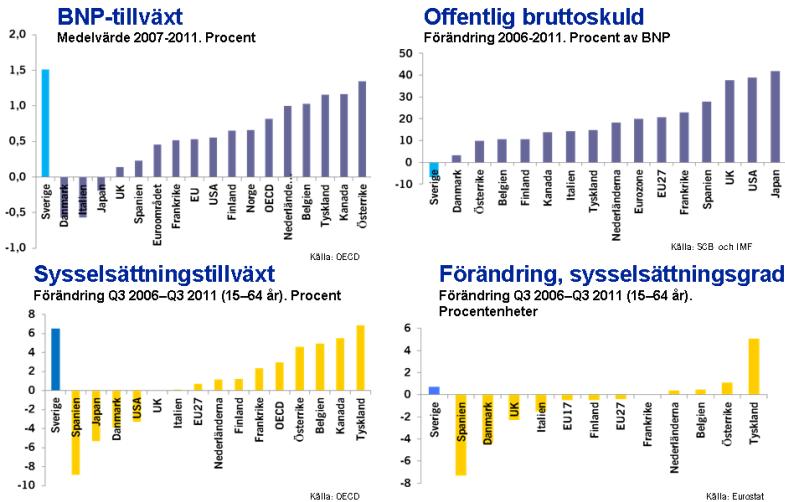

Rådets huvudslutsatser

- Sverige har klarat krisen väl
- Finanspolitiken framgångsrik och väl avvägd, förenlig med ramverket och långsiktigt hållbar
- BP12 borde ha innehållit skattesänkningar och mer expansiv politik
- Säkerhetsmarginaler utöver ramverket bör ej användas regelmässigt
- Redovisa reformutrymmet utförligare
- Oklara effekter av sänkt restaurangmoms

Finansdepartementet

Finansdepartementet

Väl avvägd finanspolitik

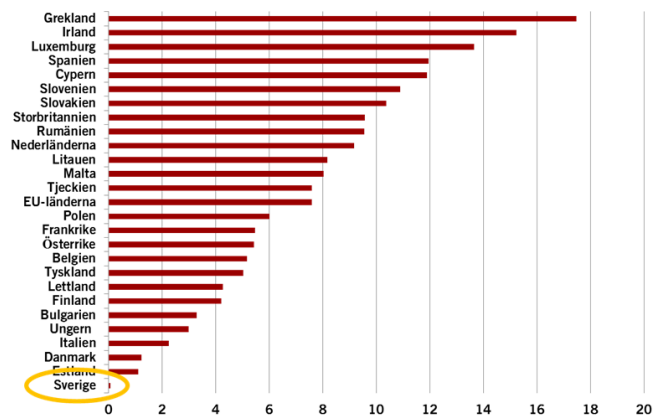
- **FpR: finanspolitiken som helhet framgångsrik under krisen**
 - Väl avvägd givet de störningar som drabbat svensk ekonomi
 - Förenlig med det finanspolitiska ramverket
 - Förenlig med långsiktigt hållbara offentliga finanser
 - Aviserade åtgärder i VÅP11, bl.a. femte steg i jobbskatteavdraget och höjd skiktgräns för statlig inkomstskatt, borde genomförts 2012
- **Kommentar:**
 - Regeringen värnade överskott före krisen
 - Utrymme att aktivt möta en utdragen lågkonjunktur utan stora underskott i de offentliga finanserna

Finansdepartementet

Ohållbara offentliga finanser på många håll

Avstånd till hållbara offentliga finanser (S2-indikator). Procent av BNP

Källa: Europeiska kommissionen, Public finances in the EMU 2011.

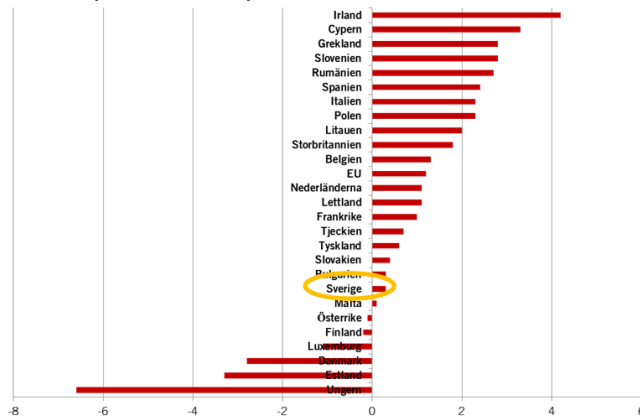
Finansdepartementet

REGERINGSKANSLIET

Förbättring av det strukturella sparandet

Förändring av strukturellt sparande mellan 2011 och 2012. Procentenheter

Källa: Europeiska kommissionen, Public finances in the EMU 2011.

Finansdepartementet

REGERINGSKANSLIET

Regeringen värnar goda säkerhetsmarginaler

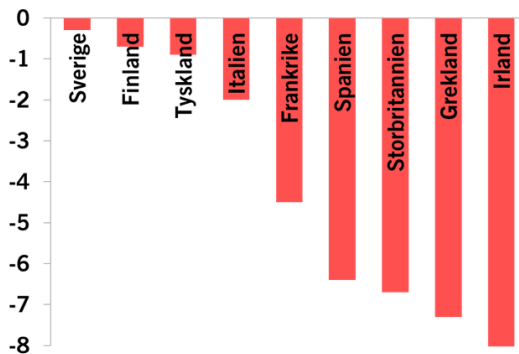
- Utsikterna för svensk ekonomi försämrades betydligt under våren och sommaren 2011
- Offentliga sektorns fin. sparande 2012 reviderades ner med 65 mdkr mellan VÅP11 och BP12
- I normalfallet behövs inte extra säkerhetsmarginaler utöver finanspolitiska ramverket
- Riskhantering i allvarliga krislägen: säkra förtroende och resurser för att klara en kraftig försämring

Finansdepartementet

Offentliga finanser kan försvagas snabbt

Finansiellt sparande 2012. Procent av BNP

Källor: Kommissionens vårprognos och Finansdepartementet

Finansdepartementet

Utgiftsutvecklingen i budgeten

- **FpR: Analysera utgiftsutvecklingen i relation till BNP-tillväxten**

Kommentar:

- **Inkomst- och utgiftsprognoser bör bygga på befintlig politik**
 - Följer rekommendationer för medelfristiga budgetramverk från exempelvis OECD och IMF
- **BNP-tillväxt är inte en "naturlig" ökningstakt för utgifterna**
 - Olika utgifter som exempelvis förvaltningsanslag, transfereringar och investeringsutgifter kan förändras i olika takt
- **En alternativ budget kopplad till BNP-utvecklingen riskerar i förlängningen att öppna upp för ökad automatisk uppräknings av utgifterna**

Finansdepartementet

Uppräkning av offentliga utgifter

- **Automatisk uppräkning som norm en farlig väg**
- **Successivt minskad automatisk uppräkning av offentliga utgifter de senaste 20 åren har tjänat Sverige väl**
- **Återgång till ökad indexering medför stora risker**
 - Tillbaka till 70- och 80-talens ohållbara utgiftsexpansion
 - Minskat omvandlingstryck
 - Utrymmet att göra medvetna omprioriteringar minskar

Finansdepartementet

Pris effekter av sänkt restaurangmoms

- **FpR: sänkt restaurangmoms är en ineffektiv åtgärd för att öka sysselsättningen**
 - Begränsad effekt på priserna
 - Högre löner i restaurangbranschen
- **Den faktiska utvecklingen tyder dock på positiva effekter av restaurangmomssänkningen sedan årsskiftet**
 - Priserna är idag ca 4 procent lägre än de skulle varit utan momssänkningen
 - Försäljningen har ökat starkt
 - Sysselsättningen i restaurangbranschen väntas öka enligt Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer

Finansdepartementet

Politikens inriktning

- **Säkra offentliga finanser och betryggande marginaler**
- **Förbättra ekonomins funktionssätt genom strukturreformer**
- **Motverka att arbetslösheten biter sig fast och stärka förutsättningarna för svaga grupper på arbetsmarknaden**
- **Förstärka välfärden**
- **Förbättra förutsättningarna för företagande och säkra Sveriges konkurrenskraft**

Finansdepartementet

